

בס"ד ספר יהושע בנדרים [כ"ב ב'] אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וספר יהושע בלבד מפני שערכה של ארץ ישראל הוא שנאמר כי ברוב חכמה רוב כעס וגו', וע"ש בהרי"ף בעין יעקב הניח בקושיא אמאי לא ספר תילים ושיר השירים, והיל"ל ג"כ ספר משלי, ויותר יש להקשות מספר שמואל ומלכים שהוא ספור מה שקרה אצל המלכים והנביאים וגם לו יהי' שלא חטאו והי' הספורים בענין אחר מ"מ למה לא יתנו לישראל וכמו שנא' ספורי דהע"ה שהי' צדיק, אבל כבר אמרו בזהר בהעלותך [קמ"ט ב' קנ"ב א'] כי אין ספורי התורה כשאר ספורי מעשיות יע"ש באורך רק הכל הם תורה ללמד לאדם דעת מזה, והנה לעתיד נאמר ולא ילמדו עוד וגו' שכאשר יתפשט אורו ית' על כל בשר לא יצטרכו לתורה ולימוד מזולת ולכך צחות לשון רז"ל בכמה מקומות על מאמר תוריי קראו מפי הגבורה (יבמות ע"ב: וש"ד) וכן הוא בזהר קדושים [פ' סע"ב], ומדת הגבורה אצל השי"ת ידוע לידועים שהוא הצמצום והעדר האור וזעמו ית' על יושבי תבל, ומצד הזה היא התורה המגדרת את האדם וכן כל תוספת תורה ולימודים והגדרות לאדם הוא מצד הזה וכמ"ש בתענית ד'.

(צורבא מרבנן דרתח אורייתא דמרתחא לי', וכן הנדרים באים מפני הכעס כמ"ש בנדרים [ט' ב'] ע"ש ברש"י שמתוך כך אינו מסתפק ודיו במה שאסרה תורה רק מוסיף לו גדרים, ולכך בא המאמר הזה של אלמלא חטאו במס' נדרים ונסמך אל מאמר המתחיל שם ע"א שהנודר נקרא רשע ויליף חזלה חזלה משם רשעים חזלו רוגז לומר שהחודל לנודר חודל מרוגז וכעס שהנדר נמשך מחמתו מצד מדת הגבורה והכעס שהוא עי"ז העלם אורו ית' כטעם ד' צילך שפירשו כת הקודמין ז"ל והוא ג"כ במדרש והובא בשל"ה פ' משפטים) ולכך אין די לו בתורה לבד וצריך להוסיף ואח"כ מדבר מכעס ואח"כ אמר אלמלא כו', שגם רבוי התורה של הנביאים ובעלי רוח הקודש הוא מצד רוב כעס והעלם האור אין די בתורה, כי לולי כן הי' די בתורה שהוא מה שהוא הכרח מצד הבריאה שהיא ע"כ העלם וצריך לתורה מן השמים מה שהשי"ת האיר בעולם, ובזה די להאיר עיני האדם ולא ילמד איש את רעהו רק כל אחד יוכל לומר מעצמו תהלות דוד המע"ה ושירי שלמה וחכמותיו וכדומה: ואמרו ספר יהושע, כי אמרו [בבמ"ר פי"ב] נוצר תאנה יאכל פרי' מדבר ביהושע כו' וע' ספרי פנחס פסקא ק"מ ט"ס שם עליך וצריך לומר עליו] נמשלה תורה כתאנה כו' יאכל פרי' של תורה מלכות ושרות כו' ע"ש, ומרע"ה זכה לתאנה שהוא מקור לחכמה וכמ"ש (מגילה י"ג.

(אב בתורה אב בחכמה אבל לא זכה לפרי כי נוצר תאנה הי' יהושע, כי מרע"ה הוא עצם התאנה כמו שזכה ונקרא התורה על שמו תורת משה (כמ"ש שמ"ר פי"ב) וכנודע מטעם האריז"ל בביאור לשון רז"ל (שבת ק"א:): משה שפיר קאמרת כי כח התורה והחכמה שבכל הנפשות מישראל הוא נשמת מרע"ה, ויהושע הי' נוצר התאנה כדרך שאמרו שם במדרש אח"כ על ושומר אדוניו זה יהושע ששימש למשה, והוא זכה לאכילת הפרי והוא כבישת הארץ שהוא פרי התורה כמו שנא' למען ירבו וגו' על האדמה ועוד כמה פסוקים, וזהו המלכות ושרות שזכר במדרש כי המלוכה היא ביחס אל הארץ ולזה הי' יהושע כלי מוכן ביחוד דוגמת משה רבינו ע"ה לתורה, וכמ"ש בספרי [ואתחנן פסקא כ"ט] אם אתה עובר לפניהם עוברין ואם לאו אין עוברין אם מנחילם נוחלין ואם לאו אין נוחלין, ולזה אמרו [ב"ב ע"ה א'] פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה

שהחמה הוא עצם האור והלבנה הוא פרי אורה, וסיים אוי לאותה בושה וכו' והוא דוגמת הנאמר שם לפני זה ג"כ אותו לשון [וכן אמרו שם על זה כיוצא בו כו'] על אש בחופה, ומה שפירש"י שרק בשל גדול ממנו נכוהנכוה צ"ע שהרי אמר כל אחד ואחד, ומיהו בבמ"ר ובתנחומא פרשת פנחס איתא כפירש"י] רק שכל אחד יש לו מדריגה מיוחדת שאין חברו משתתף בה, וכל נפש פרטי מישראל יש לו כח מיוחד שהוא מתייחד בו ומתעלה בו על הכל עד שהכל נכונים ממנו באותו כח ומעלה, וזהו אוי לאותה בושה שאפי' הגדול שבגדולים נכוה מחופת הפחות שבישראל, וכן במשה ויהושע שכמו שיהושע לא זכה למעלת משה בגוף התאינה כך משה לא זכה למעלת יהושע באכילת הפרי עם שנשתוקק לה הרבה, כי גבולות נתן הש"י לחמה ולבנה וכמו שאין הלבנה משגת גבול החמה כך אי אפשר לחמה להשיג גבול הלבנה, ובהיות מרע"ה מקור התורה והחכמה כמו שאמרנו ונשתוקק לארץ ישראל שהיא פרי התורה למדנו שהחכמה והתורה כוספת ומתאוה לפרי' והוא ערכה של ארץ ישראל, וזהו שאמרו שאלמלא חטאו הי' נותן להם רק התורה והוא התאינה ופרי' והיא ספר יהושע, שכל אחד חבר ספרו גילה בו מצפוני לבו ואורו שהשפיע לו הש"י, ומשה רבינו ע"ה כתב התורה מה שהאיר לו הש"י להאיר לכל באי העולם ונשתוקק להשלמתו, והוא יהושע שהוא אור פרי התורה ר"ל ערכה וסדורה של ארץ ישראל וסדר כבישותה שזהו אורו של יהושע שחלק לו הש"י להשפיע לבאי העולם ולהנחילם הארץ.

שדבר זה כתבי וגנז אורו בספרו שיש לזה שייכות עם התורה שהרי משה רבינו ע"ה נשתוקק לזה שזה פרי התורה, ואין שייך על זה דייך מה שנדרה תורה כי זה צורך לתורה ונמשך ממנה כמו הפירי מן התאנה והלבנה מן החמה, ועוד מבואר דבר זה אצלינו במקום אחר בביאור ענין יחס ישראל והתורה והארץ ואין כאן מקומו: עוד דברים בגו כי מאמר הנזכר הוא ממש מאמרם פ"ק דע"ז ה' א' אלמלא אבותינו חטאו אנו כמי שלא באנו לעולם, ונבאר ג"כ ענין קריאת משה לו יהושע בעת מרגלים לומר י' יושיעך כו' כדרשת רז"ל (סוטה ל"ד:) ולא בקש על כולם ג"כ, אבל דע ענין חטא מרגלים שדברו לשה"ר על הארץ נלמד מתוך תנא דמתניתין (ריש) פרק חלק שמנה ז' אנשים פרטים שאין להם חלק לעוה"ב וג"כ ז' כניסיות פרטיות שהיו בעולם וג"כ ז' עניינים ועבירות שבעבורם אין להם חלק לעוה"ב, ודבר מבואר כי לא היו דבריהם על צד ההזמן, אבל כולם מקבילים בעניינם זה מול זה ומכוונים ג"כ נגד ז' מדות דקדושה ששמשו בז' ימי הבנין שזכו ז' הרועים ונטלו, והם בנין כל העולם ואלו הם בהיפך אבדן מן העולם ובהם נכללו רשעי כל הדורות כל אחד במידה שפגם בה, וזה דבר ברור מאוד ומתבאר אצלינו ביאור כולם באורך במקומו וכאן יהי' הדבור מענין עדת מרגלים שהם הרביעים בסדר הכנסיות, וכנגדם בלעם בהדיוטות והקורא בספרים חיצונים ע"ש, והם נגד מדת משה רבינו ע"ה בקדושה שהוא הרביעי בקודש כנודע, וכידוע דברי רז"ל (במד"ר פי"ד) בישראל לא קם אבל באו"ה קם ימנו בלעם, שהשיג ממש דוגמת חכמת מרע"ה רק שחכמתו של משה הוא ספר התורה, וחכמת בלעם נקרא ספרים חיצונים, כי יש בכל דבר פנימי וחיצון פירי וקליפה תוך ולבוש, והנה הפנימות הכי הוא הש"י ומי שמבקש החכמה מידו של הקב"ה זה נקרא פנימות החכמה כי אורייתא וקוב"ה חד כנודע (זוה"ק ח"ב צ') והרי הוא דבק בפנימיותה של חכמה, אבל מי שרוצה בחכמה

בזולת הש"י זה נקרא ספרים חיצונים והוא חכמת כל בני קדם, ועל זה אמרו בנדרים [פ"א א'] על.

שלא ברכו בתורה תחלה, ר"ל הברכה בכל מקום הוא הכרת הנותן אותו דבר ואינו נוטלה מעצמו, והם למדו תורה בדרך חכמה בלא ידיעת נותן התורה ית"ש זה גורם גלות הארץ שהוא עצמו העדר עוה"ב, כדיליף תנא במתניתין דכל ישראל יש להם חלק לעוה"ב מקרא דלעולם ירשו ארץ שזהו ענין העוה"ב נהנין מזיו השכינה כמ"ש ברכות י"ז א'], והוא עצמו ירושת הארץ כמ"ש במקום אחר בטעם בכורים שכל עיקר קדושת הארץ הוא הכרת הנותן אשר נתת לי ה' שמדבק טובית הארץ ופרי' בנותנם, וכמ"ש שילהי [כתובותק"א ב'] הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלו"ק, אבל כאשר מפריד הארץ מנותן הארץ אז עושה מארץ חוץ לארץ ומגיע גלות הארץ והעדר העוה"ב שהם ג' מתנות טובות שנתן הקב"ה לישראל כמ"ש [ברכות ה' א'] תורה וארץ ישראל ועוה"ב, שהתורה עיקרה ללמד לאדם דבר זה שע"י החכמה הוא מכיר הנותן וזה תכלית כל התורה והחכמה והיא האמצעי, ומזה זוכה לארץ ישראל שכוללת כל חמדות ותענוגי העולם שכולם נטע הקב"ה בארץ ישראל כמו שאז"ל (עי' תענית י').

(רק שההבדל שקדושת ארץ ישראל היינו שלוקח כל העוה"ז עם הניתן ר"ל שלוקח עמהם קדושה וחיים שהיא הפרוזדור ועי"ז זוכה ליכנס לטרקלין שהוא העוה"ב כמשאז"ל (אבות פ"ד), וכל אלו מתנות לישראל לבד ולא עשה כן לכל גוי רק לנפשות בני ישראל שבהם יש הכרה זו ממקור חוצבם ולהם ניתנה חכמה והכרה זו, משא"כ חכמת האומות שהיא חיצונית החכמה שאינו מוסיף הכרה בלב האדם לדעת כי הכל מהש"י רק מפרידים הבריאה כולה וחושבים שהוא דבר שחוץ הש"י זה נקרא חיצין, וזה הי' ג"כ אחר שקרא בספרים חיצונים כדאיתא בחגיגה (ט"ו ב') [ושם זמר יוני לא פסיק מפומי', היפך דהע"ה נעים זמירות ישראל והוא מלך הארץ] לכך קיצץ בנטיעות ואי' בתיקונים [תיקון ס"ט] דמאן דנטל מלכות בלא ט' ספירן איהו מקצץ בנטיען ע"ש, וידוע דמלכות נקרא ארץ ר"ל הכח של הש"י שרצה שיהי' בריאה שלימה שיהי' אפשר להפרידה ולחשוב שהיא חוץ ממנו ואפשר לדבקה בו הוא המכונה כח מלכותו ית' שרצה שיקרא מלך ואין מלך בלא עם (פר"א פי"א) וכנודע זה, וט' ספירן הוא כחו ית' השופע בארץ זו שאינה נפרדת ממנו רק מדובקת בו בגוף המלך משא"כ המפריד מקצץ המלכות מן המלך ונוטלה הימנו וזה דבר מבואר בחכמה: והנה אמרו שם בגמ' סנהדרין ק"ד ב' בקשו למנות שהמע"ה עמהם, ובודאי לא היו ח' מדרגות כמו שנתבאר שאין כאן רק ז' מדרגות, אבל ברור שרצו למנותו במקום בלעם כי גם על שלמה המע"ה אמרו בר"ה [כ"א ב'] בנביאים לא קם אבל במלכים קם ומנו שלמה, ובאמת אין ראוי בלעם שיבוא במספר הזה שהי' גוי אחר מתן תורה וזכי' גדולה היא לו שיהי' בכלל ההדיוטות דשם (כי באמת אמרו בגיטין [נ"ז א'] תא חזי מה בין פושעי ישראל לנביאי או"ה, וההוא גברא הוא מכלל המדרגה הז' שאין להם חלק לעוה"ב שדימוהו רז"ל בחלק [ק"ז ב'] וסוטה [מ"ז א'] לגיחזי ע"ש, שהם נגד אנשי עיר הנדחת בעבירות פרטיות שר"ל שנדחו מכלל ישראל וכן י' שבטים ר"ל שנשמעו בין העמים וכמ"ש בספ"ק דיבמות [י"ז א'] גוי שקידש בזמן הזה חוששין שמא מי' שבטים הוא.

והם נגד יהודא ובנימין שכוללם דוד המע"ה שאז"ל [מגילה י"ג א'] כל הכופר בע"ז נקרא יהודי ועל זה הוא פלוגתת רע"ק ורבנן (ריש חלק) אם הכופר יש לו תיקון ותקוה לחלק לעוה"ב, והוא המדריגה האחרונה שכבר יצא משם ישראל ואפ"ה הוא טוב מבלעם] אבל שלמה המע"ה זכה לרחמי שמים שיקויים בו ואתן אדם תחתיך וגו' וניתן בלעם תמורתו, כי בשלמה המע"ה נאמר ותרב וגו' מחכמת כל בני קדם ומכל חכמת מצרים וע' בזוהר [ויחי רכ"ג ב'] יעו"ש באורך לשונו, וביאור זה כי פירוש ספרים חיצונים היינו חוץ לספר התורה [ועל דרך שקראו התוס' בברכות (י"ח) ושבת ומגילה למסכת סופרים ופסיקתא ספרים חיצונים נגד התלמוד], וא"כ יש לקרות גם כל ספרי חכמי ישראל שאחר משרע"ה ספרים חיצונים ח"ו, אבל אמרו בזוהר [ויקהל ר' א'] אית ספר לעילא ואית ספר לתתא כו' ספר עילאה ספר תתאה כולה איקרי תורה מה בין האי להאי אלא ספר עילאה איהו תורה שבכתב כו' ספר תתאה דא תורה דאיקרי תורה שבע"פ כו' ע"ש לשונו, וביאור זה דע כי ספר נקרא חקיקת דברי חכמה ואין חילוק אם חקיקה על הנייר והדפותרא או על דבר אחר וכמו שהי' התורה קודם שנברא העולם עי' במדרש כונן [פרשה א'], אבל גם החכמה כשהיא חקוקה במוח הרי מוחו ספר החכמה, והנה כמוכמו האדם שמחבר ספר ר"ל גילוי דברי חכמתו לכל ובו גנוז חכמתו כך מצינו חכמת הש"י נגלית בעולם שברא העולם בחכמה כמ"ש בחכמה יסד הארץ וכמ"ש בר"ה (ל"א א') ברא הכל בחכמתו ובתרגום יונתן בראשית שחוכמתא, והבריאה היא המגלה חכמתו ית' הרי היא כספר שחקוק עליה כל חכמתו ית', והוא הנקראת ספר של הש"י וכדתנן בריש הספר יצירה דחקק עולמו בג' ספרים, והוא ספר הנזכר במשנה דאבות [ריש פ"ב] וכל מעשיך בספר נכתבים [ועי' בר"ח פ"ה משער התשובה בשם הר"י יעבץ], ועי' ע"ז [ה' א'] וכי ספר הי' לו לאדה"ר מלמד שהראה כו' ובכ"מ (פ"ה א') נזכר ספרא דאדם הראשון, רק ר"ל כנ"ל החקיקה שנחקק במקור חוצבו שהוא אדם הראשון שהי' כולל כל הנפשות זה נקרא ספרא דאדה"ר, וע' עבודת ישראל פ' נצבים פירוש הכתיבה לחיים בספר, ועי' בפירוש הראב"ד לספר יצירה רפ"ג פירוש ג' ספרים נפתחים, וע' שערי היחודים ש"ג ס"פ ל"ח בביאור ספרא דאדם הראשון וספרא דחנוך] וכן התורה גם היא מפת הבריאה כולה כמו שהמשילוה בברא"ר רפ"א לכך גם היא נקרא ספר חכמתו ית', והנה אמרו בתיקונים אביך דא תורה שבכתב ואמך דא תורה שבע"פ, והוא עצמו מ"ש בזוהר כמה פעמים (זוה"ק שמות צ').

(ואיתי' ג"כ בגמ' [ברכות ל"ה ב'] אביך זה הקב"ה ואמך זה כנסת ישראל, אשר ביאורו מבואר כי כנס"י ר"ל קבוץ כללות נפשות מישראל בהוצאתם לפועל וזה נקרא אמך של כל נפש בפרט, כמו האם המולדת לולד והיא הרה אותו ומגדלתו בבטנה בט' ירחי לידה מתכלית הקוטן כמו שציירוהו ז"ל בפרק המפלת [ל"א א'] עד הגודל הראוי להולדה ולצאת לאויר העולם, אבל אין האם ממצאת הולד מאין ממש רק מיש שהוא זרע האב שהוא המקור של הולד יש מאין והאם רק מוציאה יש מיש וכידוע, וכך דוגמת זה ממש בהולדת נפש חדשה מישראל שהוא בכטן כנס"י ר"ל אותו כח של כלל הקיבוץ והכנס"י, ועל ידי הזרעת הקב"ה בכנס"י ר"ל שהש"י נותן לתוכה טיפה זו של חיים ר"ל נותן בכנס"י אותו התחדשות מטיפה חיים והכנס"י מוציאים זה לאויר בלידת אותה נפש בפועל ומעשה שנכנסת לגוף ישראלי הנולד, ומדה זו של כנס"י ידועה בש"ס בכמה

מקומות ובמדרשות ואין צריך לומר לרואה בספר הזוהר, כי קיבוץ כללות אומה ישראלית היא מידה שלימות ממדות עליונות שהאצל הש"י ואין כאן מקום ביאורו אבל הוא מובן למתחילים: והנה נפש האדם הוא רק כפי המחשבה והחכמה שבאדם כי בזה הוא יתרון האדם מן הבהמה, כי בלאו הכי כל כחות החיונים הם נמצאים גם בבעלי חיים והי' די לאדם ג"כ בנפש הבהמות, רק נשתוף בו נפש האדם שהיא הנותנת בו חכמה ובינה ודעת ולפיכך אין לנו לקרות לנפש אלא איזה כח מחכמה ומחשבה [וכך הוא לשון רז"ל (בר"ר ותק"ז ל"ט) ישראל עלו במחשבה ובמנחות (כ"ט:)] כך עלה במחשבה כי נפשות ישראל הם כחות אצולות ממחשבתו ית', וכך ידוע ג"כ באדם טיפת הזרע נמשכת מן המוח ומשם נמשך כח חיים מחיות האב לטיפה זו] מאחר שהיא רוחניות ואינה נתפסת בציוור ודמות גשמי, והנה אז"ל [בברכות נ"ח א'] ברוך חכם הרזים שאין דעתן של בנ"א דומה זה לזה וכן אמרו בסנהדרין (ל"ח).

(, מתבאר כי אין ב' נפשות דומות זה לזה מאחר שאין הדעת שהוא עצם כח הנפש שבאדם דומה, וזה ג"כ מבואר מעצמו מאחר שהנפשות מסודרות בסדר מאת הש"י מששת ימי בראשית כמ"ש (יבמות ס"ב א') א"כ בדבר המסודר אין שייך שיהי' יתר או חסר ומאחר שיהי' ב' שוות ממש הרי האחת יתר, ועוד כי ברוחניי אי אפשר להבדיל ולומר זה א' וזה ב' אלא כשנבדלים בכחותיהם, אבל אם אין הבדל ביניהם הרי הכל אחד ואי אפשר לומר כלל שהם ב' רק בגשמי שגשם זה נבדל מגשם אחר אף שוה לו ולא במה שאינו גשם וגוף וכל זה מבואר, וא"כ ע"כ שהחכמה שלמעלה יש בה כח מיני התחלקות של פרטי דברי חכמה כפי מספר התחלקות של מספר הנפשות מישראל המסודרות בסדר של החכמה העליונה, ובזה תבין תבין מה שאמרו הקדמונים כי כל נפש מישראל יש לו אחיזה באות מדברי תורה ואמרו אורייתא וישראל חד ואמרו דישראל ר"ת יש ששים רבוא אותיות כו' כנודע, והיינו כי חכמת הש"י הוא ודאי אין סוף כמו שהוא כביכול אין סוף, רק מה שמתגלה ממנו בעוה"ז כפי מה שאפשר לעוה"ז שהוא בעל גבול להתגלות בו כפי גבולו והוא עצם בריאת העוה"ז כמ"ש, וכך כפי שיעור זה נתגלית התורה שהיא חכמתו ית', ולכן אמרו בברא"ר פרשה (י"ז) נובלות מחכמה שלמעלה תורה שהיא רק נובלות מחכמה העליונה כפי מה שנגלה ממנה בעוה"ז כך וכפי שיעור הזה היא התורה ולא יותר וכן לא פחות, והנה כן הנפשות מישראל שהם ג"כ כל מיני חלוקות חכמה שאפשר לימצא מסתמא הם כל החלוקות ופרטים האפשרים להימצא ולהיגלות בעוה"ז והנה הם ג"כ כשיעור כל התורה כולה, ולכן אמרו בברא"ר פרשה א'] בראשית בשביל התורה כו' בשביל ישראל כו' כי באמת שניהם ג"כ ממש ענין העולם כולו רק שבעולם הוא בהעלם ולא נגלה ענין הבורא עליו ושהיא חכמתו, והתורה וישראל מגלים שהכל היא נברא ממחשבתו של הקב"ה וחכמתו ורצונו, והכל אחד שהחכמות הגנוזות באותיות התורה הם עצמם החכמות שונות של התחלקות הנפשות מישראל מכל הדורות כפי מה שהם במחשבתו של הש"י: ואמנם עדיין לא יצאו לפועל כולם בעת מתן תורה וכמשז"ל ביבמות [ס"ב א'] שהמשך יציאת כולם לפועל בעולם הוא עד ביאת בן דוד, והיינו כי אטפ"י שכבר ניתנה תורה ונתגלית כולה בעולם מ"מ אותם חכמות גנוזות בהעלם בדברי תורה, כי תורה סתומה ניתנה רק שהיא כוללת כולם דוגמת האב שיש במוחו כל אותם טיפין שעתידי להוציא ולהזריע מהם נפשות רבות אבל

מ"מ לא הזריע עדיין אלא שהיא כוללם בהעלם, וכך התורה שבכתב היא כוללת בהעלם כל מיני חכמה שיש בחכמה של הש"י שרצה שתתגלה לברואים, וכמשז"ל בתענית (ט') ליכא מידי דלא רמיזי באורייתא ואמרו בב"ק צ"ב מנא הא מילתא דאמרי אינשי כו' שכל מין חכמה דאמרי אינשי רק שהוא חכמה אמיתית ושפת אמת היא רמוזה בתורה הכל אבל הכל ברמז והעלם, רק אח"כ בהמשך הדורות היא יוצאה לאור ע"י חכמי דור ודור ודורשיו וע"י כל הנפשות פרטיות אשר כל אחד מחדש דבר חכמה אשר אליה הוכן בפרט, וזהו הנקרא תורה שבע"פ שהוא מה שחדשו סופרים ונובעים מלכות בני ישראל ומה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, ואז"ל בפ"ק דברכות (ה') ובמגילה [י"ט ב'] ובירושלמי (פ"ב דפיאה) שנגלה הכל למרע"ה, והיינו כמו שנגלו כל הנפשות לאדם הראשון ועניינם לפי שהוא הי' כוללם כהרי הי' אביהם וע"כ היו כלולות בטיפי מוחו כולם וכנ"ל דזהו ספרא דאדה"ר, כך משרע"ה שאליו נגלו כל תעלומות התורה שבכתב ונקראת על שמו תורת משה ע"כ שנפשו היתה כוללת כל חכמת התורה שבכתב וממילא הי' כולל ג"כ לכל חכמת תורה שבע"פ שהרי הכל נובע ממנו ורמוזה בו וכנ"ל, ולכך אל יקשה מזה על משאז"ל [בכמ"ר פ' חוקת] על פסוק וכל יקר ראתה עינו דברים שלא נתגלו למשרע"ה נתגלו לרבי עקיבא ואמרו במנחות [ל"א א'] שלא נתקררה דעתו עד שהגיעו להלכה אחת כו' ע"ש, כי רבי עקיבא הוא יסוד התורה שבע"פ כמ"ש בסנהדרין [פ"ו א'] סתם ספרי כו' ספרא כו' וכולהו אליבא דרע"ק, וכמ"ש ביבמות [ס"ב ב'] שהי' העולם שמם עד שבא רע"ק כו' וכן תמצא לבון זה של עד שבא רע"ק ולימד בכמה מקומות בתלמיד ע' בשבת פרק במה אשה (ס"ד) ובנדרים (ס"ו).

(ובב"מ (ס"ב) ושאר דוכתי, ולא על אחר לפי שהוא הי' עיקר ויסוד לימוד התורה שבע"פ ולכך הי' שמו הולך מסוף עולם ועד סופו כמ"ש פ"ק דיבמות (י"ז) ואין כאן מקום להאריך] שכללותם הם ספרי וספרא ומשניות וברייתות שבהם רמוזים כל דברי התלמיד שבו רמוז כל דברי הפוסקים ראשונים ואחרונים כנודע, רק ששם בהעלם ואח"כ חוזר ומתפשט לגלוי וגילוי אחר גילוי כנודע ואכמ"ל בזה: וכלל התורה שבע"פ הוא נפש רבי עקיבא ועמדתי עליו מעצמי ואח"כ ראיתי כן בשם האריז"ל, ולכך הוא הי' יודע החידושין של תלמיד ותיק יותר ממשרע"ה לפי שאצלו כבר היו במדרגת היציאה לפועל ואצל משרע"ה רק הידיעה ממה שבכח, ונתקררה דעתו שנודע לו שרע"ק ידע הכל רק ממה שבכח של מרע"ה (ועי' מנחות שם) שהוא ממש דוגמת האשה המקבלת הזרע מן האיש ומגדלתו עד שיהי' ראוי לצאת לפועל, וכך התורה שבכתב הוא הזרעת האב אותו דבר חכמה שהוא בהעלם גדול ואח"כ בתורה שבע"פ הוא מתבאר יותר עד שיצא לפועל, והיציאה לפועל ממש הוא התחדשות אותו פרט חכמה בפרטות גמור עד שעליו אין להוסיף כו', ומ"מ התורה שבע"פ ג"כ לא הי' באפשר לחדש דבר זה אלא אחר שניתנה תורה כמו שאי אפשר לאשה להוליד בלא הזרעת האיש וכל דברים אלו מבוארים, ולכך תורה שבכתב נקרא אביך ותורה שבע"פ אמך (ברכות ל"ה:) של כל נפש פרטי מישראל שר"ל התחדשות חכמה פרטית מחכמת הש"י, שכל חלק פרטי מה שתלמיד ותיק מחדש הוא נפרד מהכללי המכונה תורה שבע"פ שר"ל התורה הנובעת מנפשות ישראל, והיא עצמה המכונה כנס"י ר"ל קובץ כל הנפשות שר"ל קובץ כל פרטי החכמות כפי מה שהם בהתגלות זה נקרא תורה שבע"פ, ומכללות התורה שבע"פ

נולדו פרטי התחדשות של כל אחד, והתחלת התורה שבע"פ שר"ל התחדשות של חכמי ישראל התחילה אחר פטירת מרע"ה שבו נשלמה התורה שבכתב באותם ח' פסוקים של פטירתו שהם ג"כ מכלל תורה שבכתב (כמ"ש ב"ב ט"ו).

(שגם בהם גנוז בהעלם תילי תילין של הלכות וחכמות של הש"י על כל קוץ וקוץ, ותיכף באותו רגע נשלם ענין התורה שבכתב, ומן הוא והלאה כל החכמות שמתחדשים ע"י חכמי ישראל הם מכלל תורה שבע"פ עד ביאת המשיח שאז ישלם זה כמו שנא' ולא ילמדו עוד איש רעהו וגו' ואז יושלמו כל הנפשות מישראל שסידר הש"י כנ"ל: ונמצא שכל הדברים המחודשים מחכמי ישראל בתורה שבע"פ הם ג"כ מעצם חכמת הש"י בתורה שבכתב רק שהם בגלוי יותר רק באמת רמיזא באורייתא וכמ"ש תענית ט'.

(ולכך נקרא ג"כ ספר ר"ל חקיקת דברי חכמה של הש"י רר שנקרא ספר תתאה (בזוה"ק שם) ר"ל שהוא למטה במדרגה, כמו שהאשה במדרגה למטה מן האיש כמו שהי' עזרת ישראל למעלה מעזרת נשים ט"ו מעלות שרומוז על הבדל המעלות שביניהם, וכך מעלות תורה שבכתב על תורה שבע"פ שזה נקרא עילאה וזה תתאה שהם ממש דוגמת איש ואשה אביך ואמך כנ"ל, וכך המשיל שהע"ה בכל ספר משלי התורה והחכמה לאשת חיל וחכמת העע"ז לאשה זונה, והיינו כי חכמת שלמה הי' מה שהי' נובע מלבו ושכלו כמו תורה שבע"פ שנובע מלב חכמי ישראל, ולכך חכמת שלמה נקרא חכמה תתאה בזוהר ר"ל נגד חכמה של התורה שבכתב ונא' בו ויחכם מכל האדם שהי' מופלג בחכמה עד שאלו זכה הי' משיח ובהמ"ק שבנה הי' קיים לעולמי עד כידוע מדרז"ל בכמה מקומות, והיינו שהי' משלים הוצאת לפועל כל החכמה של התורה שבע"פ שהוא עצמו הוצאת כל הנפשות מישראל המהודרות בסדר הבריאה כנ"ל, שדבר זה כאשר יוגמר יהי' עת ביאת בן דוד (יבמות ס"ב) ושהע"ה הוא הי' בן דוד הראשון ולכך השיג מדרגה זה והי' ראוי לכך לולי החטא, ולכך קרא חכמתו אשה שחכמה הנובעת מלב בני אדם היא דוגמת האשה כנ"ל שמקבלת מן האיש, רק שכאשר החכמה נובעת מן חכמת הש"י ורמיזא באורייתא שבכתב כנ"ל שהוא בידיעת הנותן שהש"י משפיע חכמה זו בלבו אז היא נקרא אשה טובה השומרת מינה, אבל חכמת מצרים ובני קדם הוא שהם ה"ו מתהללים חכמתם שהם המציאו זה, ודבר זה כאשר הוא נבדל מן הנותן כדעתם אז באמת אין הש"י נותן חכמה להם וכמו שנא' יהיב חכמתא לחכימין דוקא ואינה חכמה באמת כלל, רק מצד דמיון העוה"ז שנקרא עלמא דשקרא שניתן מקום לשקר להתדמות ג"כ לאמתלאמת, אבל התורה שנקרא אמת כמשז"ל ברכות [ה' ב"ן על פסוק אמת קנה אין רמוז בה כלל מה שהוא שקר, ונמצא אלו החקיקות דברי חכמה שמהם מתפשט כל נפשות האומות שגם נפשותיהם מובדלות זו מזו ואין דעתן שוות, כי גם בחכמה חיצונית יש הרבה דברי חכמה וג"כ מסודרות בסדר כי כך יסד הש"י שיהי' זה לעומת זה ממש כדי שיהי' מקום להיות שקר ואמת טוב ורע והבחירה בטוב, ואלו החקיקות ג"כ נקרא ספר וכוללם נקרא ספרים חיצונים ר"ל שחוץ מן התורה שבכתב כמו שנתבאר, והיינו דלא רמיזא בה כלל ובלעם הי' כוללם כמו שמרע"ה כולל כל חכמת חכמי ישראל וכמו שנתבאר למעלה ולכך המשיל חכמות אלו לאשה זונה המקבלת שפעה מאיש שאינה אישה, וכך אלו החכמות שאין מקבלים שפעם מן התורה והם ג"כ נקרא אשה שהרי גם התורה שבע"פ נובעת מלב בני אדם דוגמת אלו, רק שההבדל שאלו יודעים שהש"י הוא

המשפיע להם כי הם מכלל הכנס"י המקבלת מהש"י כמ"ש בכל שה"ש וכך חכמה הנובעת מלבם היא נובעת מחכמת הש"י, ולכך חכמתם רמיזא בתורה שבכתב שהיא חכמת הש"י לפי שהוא השפיע להם חכמה זו א"כ ע"כ שהיא כלולה בחכמתו רק ששם הוא בהעלם וכאשר באה לנפש אדם לעוה"ז היא בגלוי, ואלו אין יודעים ומכירים שכל חיותם ושפעם מהש"י ממילא ג"כ מדה כנגד מדה אין הש"י משפיע להם, וכל חיותם וכחותם וחכמתם נקרא שהוא חיצוני ומחיצונות ולא מתוך הפנימית שהוא רצון הש"י, והוא בדוגמת אשה זונה ולכך ה' חטא שהע"ה בנשים נכריות שהם נקרא אשה זונה כי הוא נתעסק ג"כ בחכמת כל בני קדם ומצרים ולכך נכשל מדה כנגד מדה ג"כ ואמרו ז"ל (רש"י מלכים א' י' ועי' בשל"ה בעשרה מאמרות) כי הוליד ממלכת שבא את נבוכדנצר שהחריב ביהמ"ק, והיינו כי מלכת שבא שבאה לנסות את שלהמע"ה מסתמא היתה מופלגת בחכמה בין האומות והיינו באותם חכמות חיצונות, ולכך ממנה דייקא הוליד נבוכדנצר כי מזה הצד לא זכה שיהי' בן דוד המקווה ושיהי' בניינו קיים לעלמי עד, כי החזיר לערבב חכמת חיצונות שהם כללות נפשות האומות המתדמה כקוף בפני אדם לנפשות ישראל, והוא ערבבם עם חכמת ישראל שהרי נאמר עליו ויחכם מכל וגו' מסתמא יש לו שייכות עמהם שעם דבר שאין לו שייכות כלל לא יצדק לומר זה גדול מזה, וע"י זה השייכות לא נשלם ענין המכוון של משיח בשלימות שהוא התכלית המקווה שיתברר בשלימות שליטת הש"י בעולם, שדבר זה הוא כלל חכמת הש"י וחכמת ישראל הנמשכת ממנו ונפשותם כנ"ל, משא"כ חכמת חיצונית הוא היפך זה ממש רק חכמת הבריאה בטבע כאלו הוא מוטבע כך בלי השגחת משגיח עליון, ומהם נפשות או"ה שזה מקור כל ענין טוב ורע הנברא בעולם וערבובם הוא ערבוב הטוב מן הרע כנודע, ה' חטא אדה"ר, ותכלית העבודה בעוה"ז מתורה ומצות לברר הטוב מן הרע כנודע, ולכך בקשו למנות שהע"ה עמהם (סנהדרין ק"ד): רק שיצתה בת קול המעמך ישלמנה וגו' שהמכוון בו שאין אתם מבינים כלל ענין שהע"ה ואני מבין יותר מכם: ודבר זה רמוז בצחות לשין הגמ' יבמות ע"ו ב' [אנן משלמה ניקו וניתיב שלמה לא נסיב מידי ע"ש, שלא אמרו בפשיטות שלמה לא נסיב רק לשון אנן כו', ר"ל שאין לנו להתדמות לו וכלשון שאמרו ביומא [כ"ח ב'] אנן מאברהם ניקו ולגמור, והיינו שדבר זה הוא למעלה מהשגתינו שכפי הנגלה מהכתוב ודאי שלמה נסיב וכן למד חכמת חיצונית ולכך ה' המשפט שיחרב בהמ"ק שבנה כי כך ה' הנגלה ממנו בעוה"ז כפי מה שהוא הנגלה מן הכתוב, אבל באמת כפי מה שהש"י יודע עומקו אינו כן כי באמת מקור נפשות ישראל וכן שלמה המע"ה שהי' מלך מכלל כל הכנס"י אי אפשר כלל שיינק ממקור אחר ואין כאן מקום לבאר עוד בזה, אבל מ"מ מן הצד הזה בקשו למנותו ונמנעו אח"כ, ולפי שמ"מ שלמה המע"ה נסתכל ג"כ בחכמה חיצונית ה' קצת עלי' לחכמה חיצונית בענין זה שזכה בלעם להיות נמנה תמורתו בין אותם שאין להם חלק לעוה"ב שזה זכי' גדולה לו כנ"ל והוא מקור ספרים ספרים חיצונים, אבל נפש מישראל החוטא בזה אינו אלא בשם הקורא בספרים חיצונים כי מקירו באמת הוא בתורת אמת שהיא מקור לכל נפשות ישראל כנ"ל, ואין הטעות אצלו רק במקרה במדרגת הקורא כו' ונדבק בו קצת, וכן טעות מרגלים לא ה' ח"ו בעצם כי באמת מרע"ה ששלחם לדעתו כמשאז"ל (סוטה ל"ד): שידע שהם אנשים גדולים מעין מדרגותו שהוא השורש תורת אמת שבכתב

ושלחם לרגל הארץ שהוא פרי התורה שבכתב כמו שנתבאר למעלה מדברי רז"ל על פסוק נוצר וגו', והיינו שבמדבר היו אוכלי מן שזה לחם הש"י ממש כמ"ש בפרק יוה"כ (ע"ה:) לחם שמלאכי שרת אוכלים, פירוש שאינו מענין עוה"ז כלל כי דבר ידוע שפרנס הדור נפשו כוללת כל נפשות הדור כמשז"ל בערכין (י"ז ע"א) פרנס לפי הדור וכן דור לפי הפרנס, והיינו שכל דור הוא סדר מיוחד מנפשות מאותו הדור שר"ל חלקי חכמות של הש"י כנזכר, וקבוץ כל החכמות כולם ביחד קביצם הוא ג"כ נפש א' כמו שהוא בענייני הנפשות שמתחלקים לפרטים ופרטי פרטות עד כפי סדר החלוקה שסידר הש"י, וכללותם היא ג"כ נפש פרטית בפני עצמה משונה מהפרטים לבדם וכמו שכל נפש האב כלול בו נפשות כל בניו, וכן באדם הראשון כלול נפשות כל הדורות וכללותם הוא נפש פרטית של אדה"ר, וכן בכל הדור נפש פרנס ומנהיג הדור היא נפש הכוללת כל נפשות הדור כמו שהמלך הוא כלל כל האומה ולכך יוכל להנהיגם כולם כי חכמתו כוללת חכמת כולם וכן דעתו וכל כחותיו הנפשיים, ולכך נאמר בי מלכים ימלוכו שכל מלך ע"כ הוא הת"ח הגדול שבדור שהרי כולל חכמות כל חכמי הדור, ולכך אז"ל (ילקוט חבקוק ג') איזה דור חביב מכל הדורות זה דור המדבר, והיינו לפי שפרנסם הי' מרע"ה שהי' חביב מכל הפרנסים כמו שנא' ולא קם וגו' כך דורו שהם עצמות נפשו רק שחלוקה לפרטים חביב מכל הדורות, וא"כ כמו שמרע"ה נפשו כולל כל התורה שבכתב כך פרטי נפשות דורו והם דור מתי מדבר היו פרטי כל התורה שבכתב כולה, ולכך אחזו שער רז"ל בכ"מ למספר ס' רבוא מספר כללי לדור מישראל כמו מה שאמרו בברכות (נ"ח) אין אוכלוסא פחות מס' רבוא וכן בשאר מקומות, והיינו כי מספר זה של דור המדבר הוא מספר כללי של ישראל מצד כח ההעלם שלהם של כל הדור וכמ"ש למעלה מענין התורה שבכתב שכוללת כל התורה שבע"פ ונפשות כל הדורות רק בהעלם גדול, והנה סדורם לנפשות פרטיות הוא ס' רבוא ומספר זה כולל כל כחות נפשות אומה ישראלית מצד ההעלם והצד הזה ר"ל צד דבוקם בהש"ת, וכמו הזרע הנזרע מן האיש שהיא דבוקה לו וניכרת שממנו הוא ואין לו עדיין יחס אל דבר נפרד הימני שנוכל לומר שאינו בא ממנו שדבר זה הוא רק כשהוא בבטן האשה שאז אמרינן אמו ודאית ואביו אינו ודאי (ת"כ ריש אמור) שאינו ניכר מי אביו, וכך החכמה שמחדש האדם אינו ניכר על החכמה אם היא מהש"י שהרי יש חכמה חיצונית ג"כ המתדמית לה כקוף בפני אדם רק דבר זה הוא ניכר לאדם המחדש, וכן בדרך חזקה לאומה הישראלית שחכמתם הוא רק מהש"י שנקראים בניו ית', אבל מ"מ נוכל לומר שנפרד ג"כ שהרי נראה לנפרד, אבל טרם שנכנס ברחם האשה הי' עדיין דבוק בהאב, ולכך דור המדבר היו רק מונהגים בהנהגה שכל רואיהם יכירום כי הוא הנהגת הש"י וכל חיותם נמשך ממנו שכל החיות הוא על ידי המאכל לכך הי' מאכלם מן השמים כי לא היו כלל נפרדים ממנו ית': אבל הכניסה לארץ הוא הנהגה טבעיית שיקבלו חיייהם ע"פ טבע ומנהג דרך ארץ בחרישה וזריעה וקצירה שדבר זה נראה כנפרד מההכרה שהכל מהש"י, רק כעל זה הי' הענין מתן הארץ שאוירא דארץ ישראל מחכימם (כמ"ש ב"ב קנ"ח).

(בזה בחכמות האמת ועי' בר"ר פט"ז) להכיר שגם מה שהם מסגלים בהשתדלותם מרכוש ומזון הכל הוא מהש"י, וכמו שנתבאר למעלה שזה ענין ארץ ישראל שהארץ מיוחסת לישראל שכמו ות ישראל חצובים ממקור כזה להכירשהכל מהש"י כך ענין

קדושת הארץ, ולכך אמרו (עי' תוס' ב"ב מ"ד:): שאין לך אדם מישראל שאין לו ד' אמות בארץ ישראל, שד' אמות הוא שיעור מקום השייך לאדם כמ"ש [ב"מ יו"ד א'] ד' אמות של אדם קונות לו בכל מקום שהם שלו, וכל נפש פרטית מישראל יש לו מקום פרטי בארץ ישראל השייך לו שהארץ היא מקום לישוב בני אדם ומאחר שהש"י קבע ארץ זו לצורך ישיבת בני ישראל ע"כ יש בה חלק לכל אחד מישראל, וכללות הארץ נקרא ארץ ישראל כמו כללות הכנסי' כנס"י ששייכה לכל הכנסי' ואומה הישראלית שהם בהשתדלותם ועסקם הטבעיים ימצאו די מחייתם שם ולא בלחם מן השמים, והיא בענין חיות הנפש ממש דוגמת תורה שבע"פ שהיא חכמות שבני אדם מולידים מעצמם משכלם רק שיודעים שהוא מהש"י ואז נקרא תורה שבע"פ, אבל כשאינו יודע שהוא מהש"י אז נקרא חכמה חיצונית והיא ארץ העמים, כי חיי הגוף וחיי הנפש ענין אחד שהרי מלובשים זה בזה רק שכל אחד יש (לו) לבוש וגוון אחר, שחיי הגוף הוא מאכילה ושת' וענייני עוה"ז שממנו נברא וחיי הנפש הוא מחכמה ותורה שמשם נבראת כמו שנתבאר, וכמשז"ל בשהש"ר פ' א' כל אכילה ושת' שבמגילה זו בדברי תודה הכתוב מדבר שהיא מאכל הנפש, וכך היו ישראל במדבר מאכל הנפש מתורה מן השמים שהיא תורה שבכתב וכן לגוף מאכלו לחם מן השמים, והכניסה לארץ הוא שיהי' מאכל לגוף לחם מן הארץ והשתדלות בני אדם וכך מאכל הנפש ותיותה תורה שבע"פ וחכמת בני אדם והוא פרי התורה שבכתב, ורצה מרע"ה להשיג ג"כ השורש של תורה שבע"פ שהוא שורש נפש של רבי עקיבא ג"כ, והיינו שהוא ינחילם ג"כ הארץ ושיהי' הדור ההוא אוכלים ג"כ פרי התורה, וכן הוא שהיא נפש הכוללם הוא יכלול כל פרי התורה ג"כ, ולכן שלח מרגלים ואז"ל (סוטה שם) לך לדעתך אני איני מצוך, כי באמת שליחות מרגלים הוא הנהגה בדרך הטבע כמלכים הנלחמים זה עם זה, משא"כ דור המדבר שהי' כל הנהגתם חוץ לדרך הטבע ממש ורק עפ"י הש"י מה ענין למרגלים, רק לפי שרצה מרע"ה לנחול ארץ ישראל שהוא הנהגה הטבעיית בהשתדלות האדם לכך רצה להתחיל בעניינה [וכמו שראינו שגם יהושע עשה כן] ג"כ בדרך השתדלות בני אדם, וגם ענין השליחות הוא חכמה שחידש מלבו ולא מה שהש"י ציווהו הנה זה חשב שיהי' לשורש והתחלה לחכמות תורה שבע"פ, אבל באמת לפי ששורש נפשו הי' שורש כל התורה שבכתב גם דבר זה נכתב בתורה שבכתב ונאמר עליו מאמר ד' שלח לך וגו', רק רז"ל גילו עומקו שבאמת הוא חשב והשתוקק שמאותו עת יתחיל תורה שבע"פ וכך נתרצה לו השי"ת שיהי' לדעתו אבל הוא אינו מצוה, וזאת באמת לא הצליח כי באמת כל שורשו הוא תורה שבכתב דהיינו מה שהש"י מצוה: והנה המרגלים שהיו ג"כ מכלל דור המדבר ונשיאי עם מסתמא היו נפשות גדולות כוללות חלק גדול מחכמת הש"י בחורה שבכתב וזכו ג"כ לטעום מפרי הארץ שהוא תורה שבע"פ, ובזה טעו בחכמה שהולידו מלבם, והיינו כי לא דבר ריק דברו במה שאמרו ארץ אוכלת יושביה שראו החורבנות והגליות שדבר זה הי' קבוע ומסודר מששת ימי בראשית כמשז"ל בברא"ר [פ' בראשית], וכן נגלה הגליות לאברהם ולשאר כמו שאז"ל (בר"ר פמ"ד) וגם הם ראו זה וכן נקבע יום בכייתם בכ"ל לדורות, (תענית כ"ט).

(ובאמת אמרו במדרש הנעלם [פ' וישלח] על פסוק ע"כ לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה את לאסגאה ט' באב, הרי הי' אותו יום מוכן עוד קודם להם ונמצא הם לא לריק

בכו שהרגישו באותו יום שהדבר אמת, רק מ"מ אין זה אמת לאמיתו כי אמת לאמיתו הוא מה שקיים לעד כמו שנא' וגו', ומה שהוא רק עד ארגיעה ואח"כ משתנה הוא לשון שקר ואינו אמת כלל אף בשעת מעשה, וכמו שנא' בשוב ד' וגו' היינו כחולמים שנראה שכל מה שעבר עלינו הי' חלום ודמיון ולא הי' באמת כלל שהרי לא נתקיים לעד רק שמצד הדמיון הי' נראה לאמת, אבל מי שדבוק באמת על זה נאמר גם כן כי אלך וגו' לא אירא רע כי אתה עמדי, והיינו שגם שיעבור עליו כל מה שיעבור לא אירא כלל כי אני יודע שהכל אינו באמת מאחר שאתה עמדי כענין מאז"ל על פסוק בכל צרתם וגו' (שמו"ר פ"ב) ואני יודע שאתה הוא המנהיג אותי ומשגיח בכל פרטי פרטים וממך הכל א"כ אי אפשר לירא משום דבר רע, ודבר זה הוא עצם ענין קדושת הארץ לידע כי אתה עמדי וכמ"ש למעלה על מז"ל דומה כמי שיש לו אלוה, ואז יודע שאינה אוכלת יושביה באמת: ולכך בלעם אעפ"י שהשיג מעלת ישראל שהיא עד אין חקר, עם כל זה ביקש רק ותהי אחריתי כמוהו ולא ביקש להיות בהוה כן כמוהם ולהתחבר להם, כי ידע שהעוה"ז ותענוגי לפי שעה מנועים מהם והוא הי' בעצם היפך האמת וא"כ הי' כל הרעות שלפי שעה רע גמור אצלו, אעפ"י שהשיג שהסוף טוב מ"מ על זה אמר טבא בוצינא מקרא (סוכה נ"ו:) ובחר בטוב שלפי שעה, לפי שלהשיג דבר זה שגם לפי שעה הוא טוב כך דבר זה אי אפשר רק למי שבשם ישראל יכונה ומכלל כנס"י שנא' בהם חלק ד' עמו, ומשיגים דבר זה של כי אתה עמדי שהוא דביקות והתקשרות הש"י עמו, אבל לא עשה כן לכל גוי שאין להם כלל שייכות, ולכך בלעם התיר גדרן של עריות (במד"ר פ"כ) והי' פרוץ בזימה שזה נקרא שקר כמו שנא' ערב לאיש לחם שקר וגו', והיינו שהוא תאוה ותענוג של לפי שעה ועד ארגיעה, והש"י שחותמו אמת נקרא בכ"מ שונא זימה וכן מרע"ה שהי' כוללת התורה שבכתב שנקרא אמת כמ"ש למעלה הי' ג"כ ממש ההיפוך מתאוה זו וכמ"ש במקום אחר על פסוק מול בית פעור, ולכך נא' נקום נקימת מדין ואחר תאסף אל עמך שדבר זה עדיין משורש נפש משה לנקום מהגורמים זימה בישראל, ופטירת הצדיק נקרא אצל רז"ל דנח נפשי' שהוא בנייחא והמבקש נקימה אינו בנייחא כי לא ישקוט ולא ינוח עד יקום דברו, וכך הי' ענין נקימת מדין לפטירת מרע"ה.

ומ"מ אירע דבר זה סמוך לפטירת משה שרק אז הי' באפשר דבר זה להתגבר בישראל כאשר הי' סמוך לפטירתו שהוא גניזת שורש האמת, שמסתמא בגניזת נפשו שהוא כוללת נפשות ישראל נגנז ג"כ אצל כל הנפשות, כי באמת כל הדור ההוא שהם נוחלי הארץ כבר לא היו כ"כ מעצם שורש נפש משה וכמו שנתבאר למעלה כי משה מת במדבר ושורשו הוא התורה שבכתב ולא פרי', ואלו הנפשות זכו לפרי התורה שהוא התורה שבע"פ וארץ ישראל להתחכם מעצמם וכן להתגבר מעצמם ולהעשיר מעצמם רק אל יתהלל וגו' שידעו שהחכמה והגבורה והעושר מהש"י: ומן הצד הזה הוא הנתינת מקום לשקר המתדמה לאמת שהרי אין ניכר זה מתחכם מעצמו וזה מתחכם מעצמו וכן שאר טובות העולם, רק מצד מרע"ה שלא הי' שום דבר מעצמו רק מה שנתן הש"י בפירוש מתיך ידו התורה שנתן ד' וכן המאכל לחם מן השמים וכן כל הצטרכותם אין מקום לשקר כלל, אבל מצד פרי' כנ"ל יש מקום לשקר, ומצד נתינת המקום לשקר יש התאחזות לשקר שמאחר שהוא נותן מקום לשקר להתדמות לו הרי מן הצד הזה יש לו שייכות עמו, ומצד השייכות שיש לו אי אפשר שלא יכשל בו מאחר שיש לו שייכות

בו, והבן זה כי מן הצד הזה שירצה האדם בהשתדלותו שהוא ישתדל וימצא ולא מה שיתן לו הש"י בלא השתדלותו, מצד הזה נמשך מכשול שהרי עכ"פ כפי פום ריהטא נראה שהשתדלות הוא בזולת הש"י וא"כ הוא שקר, אע"פ שכאשר נעמיק נראה שזה מכיר הנותן ויודע שאעפ"י שהוא משתדל מ"מ השתדלותו אינו שלו ומעלה ומוריד כלל רק הש"י נותן לו, אבל מ"מ הרי משתדל ואינו מאוכלי מן א"כ הרי הנגלה מפעלו לכאורה יש לומר עליו שהוא פעלו והשתדלותו לבד בלי הכרח הנותן שאל"כ למה משתדל כלל, ולכן אמרו בחגיגה (י"ד).

(והמכשלה הזאת וגו' שאין ודם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בהן, ועומד על דברי תורה היינו בהשתדלות והוא התורה שבע"פ וחכמת לבו שמישיג בדברי תורה דבר זה אי אפשר בלא מכשול מכשול מקודם. שהרי המושכל ראשון של ההשתדלות הוא שהוא בזולת הידיעה שהש"י הנותן ולכן במושכל ראשון מושך המכשול, רק אח"כ עי"ז דייקא עומד על דברי תורה שבאמת כך יסד השי"ת שעל ידי השתדלות ופעולת אדם יגיע לכל המעלות, ולכך אעפ"י שבהתחלה דבר זה מושך מכשול מ"מ ע"י מכשול זה מגיע להעמדה על דברי תורה, וכך הם ענין הגליות שכל גלות הוא הכנה לגאולה וכן גלות מצרים, וגם גלות המדבר מ' שנה הי' הכנה לירושת הארץ ראשונה וגלות בבל לירושת שני' וגלותינו הכבד לירושת שלישיית הקיימת לעולמי עד שהוא ממש דוגמת אין אדם עומד על ד"ת אלא א"כ נכשל, וכמובן ממה שנתבאר בזה בענין קדושת הארץ וירושתה מה הוא: וכן טעות המרגלים הי' כענין אין אדם עומד על ד"ת אלא א"כ נכשל, שעל ידי זה זכו אח"כ ישראל בדור (השני) לעמוד על דברי תורה, והם טעמו מפרי' ונכשלו בה ובודאי הי' להם שייכות וחלק בה שהרי זכו לטעום מפרי', ולכך בחר בהם משה כי הוא ידע והבין בנפשות שיש להם שייכות יותר לדבר רק שהם טעו כנ"ל בענין המכשולים וגליות שיארעו, שזה טעות מספרים חיצונים של בלעם ימח שמו וכמ"ש למעלה, ולפי שהם שטעמו מפירות הארץ מסתמא הי' להם ג"כ התחלת טעימה מתורה שבע"פ כנ"ל שהכל אחד, והתחלת הטעימה והמושכל ראשון הוא המכשול שהוא ההתדמות לחכמה חיצונית בזולת הכרת הנותן כנ"ל ולכך נמשך להם המכשול של הקורא בספרים חיצונים, ולפי שהם היו במדרגתן המכשול שאדם נכשל קודם שעמד על דברי תורה לכך לא עמדו על דבר האמת לאמיתו ודברו לשה"ר על ארץ ישראל, כי לשון מדברת הוא רק מצד התורה כמ"ש בדב"ר [ריש פ' א'] ע"ש באורך, והיינו כי הדבור הוא מצד החכמה שהרי הבהמה אינה יכולה לדבר לפי שאין לה החכמה של אדם, ומצד ספרים חיצונים וחכמה חיצונית המוכרתת ומובדלת מן נותן החכמה ית"ש הוא לשון מדברת גדולות להרע אשר שנא ולשון שקר, ולכך לפי שהם לא עמדו על ד"ת מפרי הארץ וטובה אבל במכשול הקודם לגוף הד"ת לכך דברו לשה"ר על הארץ כי מצידה נמשך זה להם, וגם לשה"ר שלהם הי' מצידם אמת ובמדריגתם שהיו בתחלתה ובמושכל ראשון כנ"ל, וזה שאז"ל (סוטה ל"ה) כל לשה"ר שאינו אומר אמת בתחלתו כו', ובאמת אצלם הי' כל הלשה"ר אמת שהרי היתה אוכלת יושביה שכילתה אותם, שהרי עד שלא טעמו מפרי' לא טעו בזה רק ע"י הטעימה מהוצאת חכמה מלב לבד אז נכשלו בדבר זה להחכים שלא טובה הארץ (והוא עד"ש שילהי סנהדרין (קי"ג) אבא אלי' קפדן כו' הא קמן דקא קפיד מר), רק מ"מ דבר זה אינו באמת לאמיתתה כנ"ל רק

טעות נמשך מספרי חיצונים שהם רק בעוה"ז ומצד העלמא דשיקרא ובשוב וגו' היינו כחולמים ואין מכשול כלל ואז יתגלה שגם המרגלים לא נכשלו כלל ואכמ"ל: [ולכך יהושע שהוא הי' כלי מוכן להנחיל הארץ ולהיות פרנס דור נוחלי הארץ, מסתמא נפשו הכוללת כל הנפשות הדור כמו שנתבאר למעלה היא כוללת כל קדושת הארץ, [ולכך המשילוהו רז"ל לפני לבנה וב"ב ע"ה.

(שהוא דוגמת תורה שבע"פ המקבלת מתורה שבכתב שהיא דוגמת החמה כנודע) ולכך נתיירא מרע"ה עליו ביותר מאחר שאין אדם עומד על דברי תורה שלא יהי' נכשל מאחר שראוהו עומד על דברי תורה בתכלית ובשלימות, וכפי גודל ההעמדה על דברי תורה שאח"כ כך גודל המכשול שקודם וכמ"ש למעלה מענין הגליות ולכך ביקש עליו ביחוד רחמים, [וגם בהיותו מזרעא דיוסף וכמ"ש במקום אחר בענין תרין משיחין שבן יוסף בא לתקן בחיצונות ובן דוד בפנימות ומצינו חטא יוסף בלשה"ר אבל דוד המע"ה נקרא נעים זמירות ישראל ואז"ל (שוח"ט א') כולכם נאים אלא כו' שקולו נעים, רק שדהע"ה תיקן רק הקול אבל בעלי דלטוריא היו בדורו כמ"ש בירושלמי דפאה (ה"א) והם שינאי נפשו שהוא הפכם ומשיח בן דוד יתקן גם הדבור ואין כאן מקים להאריך בזה, ולכך כלב שהי' משבט יהודא ניצול מעצמו ולאולא הוצרך לתפילת משה, ולא ניצולו ממכשול זה אלא ב' שבטים אלו יוסף ויהודא יוסף הוא ההמשכה מתורה שבכתב לתורה שבע"פ וכן יהושע מנחיל הארץ, ויהודא עצם התורה שבע"פ כמו דוד המע"ה מלך הארץ ולכך בו לא הי' חשש מכשול רק בהמשכה שהוא ההתחלה ובהתחלה שם חשש למכשול כנ"ל ואכמ"ל בזה] ולכך הוסיף לו י' שהוא על שם המחשבה והחכמה של הש"י ר"ל שיהי' לו חכמה מצד הש"י וזהו י' יושיעך וגו', ובשם זה אז"ל במנחות (כ"ט:) דנברא העוה"ז והעוה"ב וא"כ המכוון בשם זה הוא חבור ב' העולמות, ור"ל הכרת העוה"ב בעוה"ז שזה ענין נחלת הארץ ותורה שבע"פ לדעת גם בכל ענייני עוה"ז הנפרדים מהש"י שבאמת אין נפרדים והכל ממנו, ואז"ל (במ"ר פט"ז) שהוסיף לו י' שנטל שכר י' מרגלים, והיינו כי בהיות אין אדם עומד כו' (חגיגה י"ד) ומרגלים נכשלו בדברי תורה והוא הי' העומד על דברי תורה נמצא נטל שכר שמגיע להם להיות עומד על ד"ת אחר המכשול, ונתקיים חשק משה ג"כ שרצה הוא במדרגתו של תורה שבכתב יזכה לתורה שבע"פ ג"כ, ונתקיימה ביהושע [כידוע כן בכל חשקי ותאות אבות העולם גדולי ישראל אעפ"י שלא זכו לכך בעצמם זכו לבניהם ותלמידיהם] שהוא הי' ג"כ מדור המדבר והי' ג"כ נפשו כלולה בנפש משה הכללית וחלק מתורה שבכתב, ואח"כ זכה לפרי' ג"כ לכך הוא הי' מנחיל הארץ ר"ל משפיע שפע החכמה שבע"פ וההשתדלות של בני אדם לבני הדור, ולכך נפשו שהי' בתחילה משיג התורה שבכתב ואח"כ תורה שבע"פ נפשו הוא כח ההמשכה של תורה שבכתב לתורה שבע"פ, ר"ל הכח הזה של רמיזות כל תורה שבע"פ בתורה שבכתב, והוא הכח המנחיל את הארץ והוא כמו כח ממוצע בין תורה שבכתב לתורה שבע"פ, שהוא תיכף לסיום תורה שבכתב והתחלה לתורה שבע"פ והוא כמו אמצעי ביניהם ר"ל כח תורה שבע"פ מצד שתורה שבכתב שופע בה וכך כל נפשות דורו: ולכך ספר יהושע ערכה של ארץ ישראל (נדרים כ"ב:) ספר הוא חקיקות דברי חכמתו כמ"ש למעלה ור"ל חקיקות כח נפשו וכח נפשו היא ערכה וסדורה של ארץ ישראל לא גוף הארץ עצמה רק ערכה והנחלתה וסידורה לשבטי ישראל, ודבר זה הוא

פרי התורה שבכתב עד שלא הגיע לכלל לידה שהוא גמר פירי שהי' בימי דהע"ה ותהי' בשלימות אי"ה בימי בן דוד המקווה] רק התחלת הוצאת פירי, ואלמלא זכו ישראל להיות קולטים אז כל קדושת הארץ ולכבשה כולה וכל הגוים דהיינו ע"י כח ההכרה הברורה של השראת שכינתו בכ"מ מדרך כף רגליהם שבאור פני מלך חיים ויבולע המות לנצח והאלילים כליל יחלוף, והכרה הזו הוא על ידי השלמת כל כח החכמה שנתן הש"י ללבות בנ"א שזו לבדו ענין החכמה שמסר הש"י לבני אדם כדי שיכירו כבוד שמו, והשלמת כל סדר החכמה ההוא סידר הש"י הוא השלמת תכלית ההכרה הברורה אשר יעברו אז גילולים לגמרי מן הארץ, ואלו זכו אז בעת כבישה שהוא התחלת הכניסה בהכרה הזו לגמרה כולה אז ממילא היו הם מוציאים לאור כל הנפשות מישראל וכמו שנתבאר למעלה, כי כל התחדשות לידת נפש מישראל הוא ע"י התחדשות תורה שבע"פ באותו דור, מהתחדשות נשמע נולד נפש ת"ח ומנעשה נפש ע"ה, ואין כאן מקומו] ואנו כמי שלא באנו לעולם (כמ"ש ע"ז ה').

(שאין עוד שום התחדשות שהכל גלוי וידוע. וכן לא היו צריכים לשום ספר מתורה שבע"פ רק לתורה שבכתב שהיא אביך ושורשך וספר יהושע שהוא חקיקה זו של המשכת דברי חכמתם הכל מתוך התורה שבכתב והרמיזות באורייתא, ולא כספרים חיצונים ח"ו דלא רמיזא באורייתא חקיקה זו, ולכך נקרא ספר יהושע שזה הי' ענין נפש יהושע שלכן זכה הוא לחבר הספר הראשון אחר תורת משה שנראה כחוץ לתורה ועם כל זה אינו מספרים חיצונים רק מפנימות התורה הוא נמשך, ונמצא הוא הי' המחדש דבר זה והראשון שעשה כן לחבר ספר חוץ לתורה ועם כל זה יהי' מתוך התורה, וחידוש דבר זה הוא עצם כחו כי כל אחד מחדש דבר כפיכפי כחו והתחדשות החכמה שבנפשו וא"כ כח נפשו הי' דבר זה, וכך ענין ספרו כי בכל ספרי הראשונים כל אחד גנז כל חכמת נפשו בספרו כי ספרו הוא חקיקת חכמת נפשו, ולכך נקראים ספריהם על שמם שהוא בעצם שמם וכח נפשם, ולכך ספר יהושע הוא חקיקת דבר זה של המשכת חכמה חוץ לתורה ויוצאת מתוך התורה, וזהו ערכה של ארץ ישראל שהוא מהשתדלות אדם בדרך הטבע ואעפ"כ יודע שאינו מהשחזלותו רק הכל מהשי"ת, ובספר זה לבד עם התורה הי' די אלמלא לא חטאו שהי' כל התורה שבע"פ שהיא כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש גלוי להם, רק שב' דברים אלו הי' צריכים מזולתם התורה וספר יהושע וכמו שנתבאר: (א) [א].

ויהי אחרי מות משה וגו', כל מחבר פתיחת ספרו הוא ביאור כלל ענין וכן פתיחת התורה בראשית ברא אלקים שהתורה דפוס כל מעשה בראשית, ותכלית עניינו לברר דבר זה לכל הברואים שידעו ויכירו כח מלכותו ית' שיש יוצר ובורא, ופתיחת חת ספר יהושע הוא על דרך תכלית הידיעה שלא נדע שזה המכוון באחרי מות משה רצה לומר והנה גנז ארון החכמה ואין אתנו יודע עד מה, זהו תכלית חכמתו של יהושע כמ"ש בב"ב (ע"ה) פני יהושע כפני לבנה.

ואמרו בשילהי שבת מאן דבלבנה אכיל דלאו דילי' ושתי דלאו דילי' ורזוהי כסיין והיפוכו בחמה ע"ש, ולכאורה הנה אדרבא יהושע הנחיל הארץ לאכול ולשתות משלהם משא"כ במדבר אכלו דלאו דידהו וכן חכמת מרע"ה לכאורה נעלמת יותר מחכמת

יהושע, אבל באמת כבר אמרו בר"פ כיצד מברכין (ל"ה:): כתיב לד' הארץ ומלואה וכתוב וגו' כאן קודם ברכה כו', פירוש שהברכה הוא הכרת האדם שהכל משל הש"י וכאשר האדם מכיר שאין לו משלו כלום רק הכל מהש"י אז והארץ נתן וגו', והיינו כי פסוק לד' הארץ וגו' נאמר מצד בני אדם שהם מכירים שהכל להש"י ושאיין להם כלום וכמו שנא' כי ממך הכל ומידך נתנו לך, ופסוק והארץ נתן ש וגו' דקאי על הש"י מצידו הוא אומר שהכל של בני אדם אחר ברכה שהם מכירים שהכי בידי שמים אז הש"י אומר שנתנה להם והכל שלהם, ולכך במדבר שהי' ניכר לכל שהש"י הנותן ושהוא הכל רק מצד הש"י ולא משלהם מאומה אז הי' מתקיים מקרא והארץ נתן לבני אדם, כי מצד הש"י הרי הכל שלהם והיו נקראים דאכלו מדילהו ושתו מדילהו, אבל בארץ ישראל שהי' נראה שהוא עושרם והשתדלותם הועיל והוא מצידם והרי מצידם אין להם כלום כי לד' הארץ ומלואה ולכך שם באמת אכלי דלאו דילהו כי הכל מהש"י וזהו תכלית חכמתם בארץ ישראל לדעת שאינו שלהם מאומה ואעפ"י שמשתדלים ופועלים, ולכך ישראל מונין ללבנה ואו"ה לחמה (סוכה כ"ט).

(דאו"ה סבורים דאכלי מדידרי ושתי מדידהו והכל שלהם ושהם בתכלית הגודל והחשיבות והבהירות ואין חסרים כלום, וכן אז"ל בירושלמי דפאה (פ"ב ה"ד) וחגיגה ופ"א ה"ח) ובתנחומא (תשא) לפי שראה הקב"ה שעתידים או"ה לומר אנו ישראל לפיכך נתן המשנה בעל פה לומר מי שיש לו מסטורין שלי בידו כו' ע"ש, פירוש כי התורה שבכתב רזוהי גליין וכמו שאי' באר היטב בע' לשון (סוטה ל"ב) גלוי לכל באי העולם שי הוא הגלוי לכל, וכן אמרו בקדושין וס"ו.

(תורה מונחת בקרן זוית רק דהול"ל תינת תורה שבכתב תורה שבע"פ כו' ע"ש, והיינו שאעפ"י שבאמת התורה נעלמת מאוד דבר זה של העלם שבתורה הוא הנקרא תורה שבע"פ, שהתורה שבע"פ הוא הבנת הנעלם והסודות הגנוזות בתורה ש א זה הוא כלל התורה שבע"פ, אבל התורה שבכתב נקרא רק מה שבכתב מפורש לכל וזה נקרא רזיה גליין ולכך מצד התורה שבכתב שהוא הגלוי שבתורה לכל היו או"ה אומרים אנו כו', שגם מעלה זו מאחר שגם זה מעלה והרחבת הדעת בעוה"ז ג"כ לחשוב שהי' לו כל טוב לעולמי עד לכך גם זה יחשובו ויתפארו או"ה בעצמם לאמר אנו ישראל ר"ל שיש להם מדרגת הנצחיות וקיום לעד, אבל באמת הם יחשובו כל זה מצד שמחשיבים עצמם שהם מעולים וחשובים מאוד, ודבר זה הוא מצד הש"י שהוא אומר כן אבל מצד האדם ראוי להיות אדרבא שפל ואפל בדעתו וידע שהוא ברי' קלה שפילה אפילה בדעת מעוטה כו' ואין לו אלא מה שהש"י נותן לה וזולת זה הוא דל מצד עצמו דלית לי' מגרמי' כלום, וזהו מנין ישראל ללבנה ואז החמה שהוא הש"י שנא' בו שמש ומגן ד' מזריח להם ומקבלים אורו, אבל או"ה מונין לחמה ר"ל מונין עצמן במדרגת החמה דאכלי מדילהו ואין מכירים הנותן שהם מקבלים הכל מהש"י רק משוים כבודם לכבוד המקום, ועל ידי זה אדרבא כבודם מתמעט וכבוד שמים במקומו עומד ואין יורד ממקומו להשפיע להם ואז ממילא אין יודעין מסטורין של הקב"ה מאחר שאינו מגלה להם, כי המסטורין והסודות של הקב"ה נקרא מה שאינו מגולה לכל כי מה שמגולה לכל אינו סוד, רק מ"מ הש"י מצידו הוא מגלה סודותיו לכל ואימר הרי נתתי לכם כל סודותיי כי מטבע הטוב להטיב ולא להעלים טובו, רק שמ"מ מצד המקבלים הוא נעלם עדיין ואינו מגולה, וכמו

שהתורה שבכתב אצל הש"י הרי היא מפורשת בה כל הסודות והחכמות כולם רק מצד המקבלים הוא נעלם והם צריכים ליגיעה והשתדלות למצוא הסודות הללו בה, ומציאות זה הוא רק ע"י הידיעה שאיני יודע כלום ושכל התורה נעלמת ממנו שזהו ענין הברכה תחילה שהש"י הוא נותן התורה ומלמד תורה לעמו ישראל, אבל מצד עצמו וחכמתו אינו יודע כלום אז אחר הברכה הש"י אומר מדה כנגד מדה שהכל שלך לבדך ואין לזרים אתך ומגלה לו כל סודות התורה הנעלמים מצד המקבלים, ודבר זה של גלוי הסודות הנעלמות מצד המקבלים זהו הנקרא תורה שבע"פ, וזהו רזוהי כסיין שאינו מגולה לכל רק למי שהש"י מגלה כי הלא דבר זה אי אפשר כלל לדעת מעצמו או גם מלימוד זולתו רק מצד שידע שאי אפשר בלא הש"י, ואלו ה' אפשר ללמוד מזולתו או ממה שכתוב בספרים הרי נקרא ג"כ כתיבא ומנחא וכאלו אין צריך להש"י, אבל באמת אינו כן רק לדעת עומק החכמה שזהו הסוד הגנוז בתורה שר"ל העומק שבה הנעלם מבני אדם שזהו הנקרא תורה שבע"פ דבר זה אי אפשר כלל לאדם לדעת אם לא כאשר ידע שהש"י מלמדו, אז הש"י מגלה לו סודו ופותח שערי לבו, וכמ"ש שוח"ט בתמניא אפי לא תאמר הרי הספר בוא ולמוד כו' ואז הוא יודע, וא"כ אי אפשר כלל לגלות דבר זה וללמד לאחר שאינו מכיר ויודע זה ואין הש"י מלמדו, כי עד"ז לדעת צפונות התורה שהוא התורה שבע"פ הגנוזה בתורה שבכתב בזה אין שום מלמד רק הש"י נקרא מלמד תורה לעמו ישראל, וכמ"ש"נ כי ד' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה ומפיו הוא מדרגת התורה שבע"פ שזהו מפיו ולא מפי כתבו: ואמרו ז"ל בשמו"ר (פמ"א) מתוך הפוצטלין שבתוך פיו, ר"ל שמטעימם מן הטעמים שבתורה שהוא כביכול טועם, וזהו נקרא סוד ד' שהטעם הוא סוד שאי אפשר לאדם אחד לגלות לחבירו ולהסביר לו טעם איזה מאכל או איזה עונג אחר איך הוא טועם, ועל זה אמרו באדר"נ (פל"ז) ששנים אוכלים מקערה אחת וכל אחד טועם לפי מעשיו כי אין הרגשת הטעם שוה מאדם לחבירו כלל כנודע, ואע"פ שהש"י גילה תורתו לכל מ"מ הטעימה שבתוך פיו דבר זה אינו מגלה אלא לישראל, וכמ"ש בפ"ק דע"ז (ג'): שהקב"ה יושב בכל יום ומלמד תורה לתינוקות של בית רבן, ותינוקות של בית רבן הם נקראים המכירים ויודעים שאין להם מעצמן רק מה שמקבלים מרבן ולא לו הש"י מלמד, ולכך תכלית כל התורה שבע"פ שכתבו לנו חכמינו ז"ל הוא רק חכמות ולימודים איך להגיע לדבר זה לדעת שאין לנו מעצמינו כלום רק מה שהש"י נותן, ואז ממילא הש"י שופע חכמה בכל אחד ואחד המייחל לחסדו וכל תלמיד ותיק משיג החידושין השייכים לו, כי אין שום נפש פרטית שאין לה חידוש פרטי מחכמת הש"י וכמו שכבר קדם בדברינו, ובאמת החידושים עצמן וכל סודות של תורה שבע"פ כולה הם רק דבר זה של הידיעה שהכלשהכל מהש"י שהרי זהו כל המכוון מתורה שבכתב ותורה שבע"פ ששיג האדם שכל חיותו וקיומו וחיות העולם כולו ומלואו מהש"י ושהוא אדונו ומלכו, וזהו כל החכמות והסודות הגנוזות של התורה שבכתב רק מ"מ אי אפשר לבוא לזה רק מי שיודע זה שאין לו כלום ושהכל מהש"י, והוא כענין יהיב חכמה לחכימין שאין הש"י משפיע חכמה זו שר"ל ההכרה שהכל מהש"י רק למי שהוא חכם מקודם ויודע שהכל מהש"י, והוא כענין פתחו לי כחודה של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם (שי"ר פ"ה) שהם יפתחו בידיעת דבר זה ואז הש"י פותח חדרי לבם לדעת ולהשכיל בעומק ובוריין של דברים איך הכל מהש"י, ובני ישראל טוענים

השיבנו אליך ונשובה שמבקשים שגם פתיחת חכמה זו יהי מהש"י, שבאמת שורש נפשות כל בית ישראל הוא מאותיות התורה וממקור האמת וההכרה הברורה שהכל מהש"י, רק מפני ההעלם שבהאי עלמא דשקרא וזדון המלגלגים והאומות הנמצא בעולם מגיע האופל והחסרון גם להם, וכענין חשכות הלבנה, ולקותה שהוא על ידי שהארץ עומדת ומפסקת בינה ובין החמה כך העוה"ז היא מחיצה של ברזל בין ישראל לאביהם שבשמים שלא יוכלו לקבל אורו, ואנו צועקים מאחר שבאמיתות נקודות הל שבכל איש ישראל הוא בלתי לד' לבדו וכמ"ש כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב כמ"ש"נ ועמך כולם וגו' א"כ מאחר שאתה אבינו באמת ששורש נפשותינו ממך אב הרחמן וגו' ותן אתה בליבנו בינה וגו', וזה הוא מה שנצטוו בבואם לארץ להקים להם מלך ונאמר אח"כ בשמואל שחרה לו על בקשתם המלך ואמר הקב"ה כי אותי מאסו וגו' ע"ש כל הפרשה, והרי זה סותר לכאורה מה שמפורש בתורה שיקימו להם מלך, אמנם באמת הקמת המלך הוא כעין פשר בין כנסת ישראל להקב"ה ואמצעות שיסד הש"י כי מאן מלכי רבנן כמ"ש רז"ל (גיטין סב).

וש"ד) וכמ"ש"נ בי מלכים ימלוכו, ולעולם נפש המלך ופרנס הדור היא נפש היותר גדולה בדור בחכמה ובכל מעלית וכחות הנפש, וחכמי כל דור ודור שכבר השיגו אור אמיתות סודו של הש"י שהוא ההכרה הברורה שאין עוד מלבדו ואז הש"י גילה להם מן הפוצטלין שבתוך פיו והם כשלוחי דרחמנא לפתוח הפתח כחודה של מחט בלבות בני הדור, נמצא מתקיימים דברי שניהם כי הש"י הפותח וגם כנס"י כי באמת ראשי הדור הם עצמם נפשות הדור וכמ"ש בימי החורבן גם נביאיה לא מצאו חזון וגו', כי לעולם ראשי הדור הם כפי ענין הדור וכמ"ש (ערכין יז).

(פרנס לפי דור ומכללות נפשות בני דור שלח הש"י נפש א' הכוללם כדי שיהא נקל לו לעמוד על חכמת הש"י וגלוי אורו וממנו יתפשט לכל הדור: וזה הוא כל ענין לימוד חכמינו אותנו בספריהם לעורר אותנו על אותה פתיחה כחודה של מחט, וכל החכמים ופרנסי הדורות שעברו הם כולם גם פרנסי הדור הזה ומלמדים ומעוררים גם אותנו, שהרי כל דור הקודם הי' כולל בתוכו גם דור הבא שהרי מהם הוא בא ונפש הבן כלולה בנפש האב כנודע ודור שלעכשיו הרי הי' כלול בתוך כל הדורות שממרע"ה עד עכשיו, ולכך כתבו חכמתם על ספר להועיל לבאים אחריהם שכולם מכלל בני דורם ומכלל נפשם, והם ג' מדרגות חכם ונביא ומלך אלו ג' מדרגות הם עצמם ג' המדרגות שזכרו בברא"ר [פרשה מ"ט] בתחלה סוד ד' ליראיו ואח"כ ולישרים סודו ואח"כ כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים, שהש"י מגלה מסטורין שלהם לו, יראיו הוא המלך כמ"ש בברכות (לד).

(המלך כיון שכורע שוב אינו זוקף והכריעה הוא מצד היראה שמעלת המלך הוא רק מצד היראה שהיא בלב כמ"ש ביומא (ע"ב) על פסוק ולב אין וכן הלב מלך באיברים כמ"ש בספר יצירה, כי הנביא והחכם מעלתם נגלית לכל זה בנבואה וזה בחכמה אבל המלך הוא הצלחה לבד שנבחר ועלה עליו הגורל אבל אינו נגלה לבני אדם מעלה שלו, רק מסתמא אין הש"י בוחר במי שאינו כלום ואז"ל פרק חלק (קו): רחמנא לבא בעי וכמ"ש"נ האדם וגו' וד' יראה ללבב שמה שבלב הוא הנעלם מן האדם האדם ונגלה רק

להש"י, וכך מעלת המלך הוא רק בלב והוא היראה שהיא רק בלב ואין גלוי לשום אדם רק להש"י ולכך היראה הוא רק בלב המלך שהוא היותר בשלוח מכל הברואים, וכענין שאמרו (ברכות ל:) במקום גילה שם תהא רעדה דייקא במקום הזה שם הש"י תוקף היראה והוא כולל כל היראות שבכל הנפשות שבדור, ואח"כ לישרים והם הת"ח כענין הלא היא כתובה על ספר הישר שנקרא התורה ס' הישר (ע"ז כה).

(וכמ"ש בשבת (פ"ח:)) אנו דסגינן בתמימותא כתיב בן תומת ישרים וגו' על קבלת התורה ע"ש, כי התורה היא המדרכת לאדם בדרך הישר ומגדרתו שלא יצא חוץ לשיטה וקו היושר, ואמר בתחלה למלך כמשאז"ל שחולקין כבוד למלכות (שמו"ר פ"ה) ומלך נוטל חלק בראש, וחכם עדיף נביא (ב"ב י"ב).

(לכך אח"כ לחכם ואח"כ לנביא] אבל כהן גדול אע"פ שקודם לנביא (הוריות יג.)) דבר זה אינו מכלל המעלות המסורות לכל ישראל כי כתר כהונה כבר זכה אהרן ונטלו ואינו כולל נפשות כל הדור וכמו שיתבאר זה במקום אחר], ואלו הב' הם מצד עצמם כנ"ל לכך נאמר נביא וגו' יקים לך ד' וכן בכל השופטים אשר יהי' בימים ונא' שופטים וגו' תתן, ולא תקים שהם כבר ישנם בעולם מצד עצמם שהש"י שלח אותם נפשות בעולם רק אתה תתנם בכל שעריך, אבל גבי מלך נא' תקים לך שאתה המקימו ובלתיך לא הי' קם כלל בקומה זקופה כי עד שלא נעשה מלך הי' כאחד העם רק שבני ישראל הם מקימים אותו, והיינו כמ"ש (ברכות לג:) הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים שדבר זה הוא בידי.

אדם ולכך במעלה זו הם העושים אותה ולא הש"י מעצמו מקים נפש המלך, ולכך נקרא הקמת המלך ככל הגוים אשר סביבותינו ר"ל שנראה כאלו השתדלותינו פועל ואין הכל בידי שמים שהרי דבר זה הוא מסיר בידינו וזהו ככל הגוים, וכן ענין המלך הוא השתדלות טבעי כמו האו"ה ושמתנהגים עפ"י חכמת והשתדלות בני אדם, אבל באמת נאמר לפני מים לב מלך ביד ד' וגו' שבאמת לב המלך הוא היותר מסור ביד הש"י ושאין לו שום כח והשתדלות מעצמו, כי מלך ישראל הוא היותר כולל כל הכנסי' מצד הלב שהוא עיקר הגוף ומקור כחותיו וכלל הכנסי' הוא זה ההכרה שאין להם משלהם כלום וביותר המלך, וכמ"ש בר"ה (כה).

(ושלח סימנא דוד מלך ישראל חי וקיים שהוא נמשל ללבנה,) ולכך ישראל דמקדשי לזמנים ולחדשים שזהו כענין תקים מצידכם ואכמ"ל [עוד] וכל ספר תילים מלא מזה שקרא לעצמו עני ודל והכיר שאין לו מצד עצמו כלום שזה בעצם ענין היראה שמכיר אדנות האדון, כמש"נ אם אדונים אני אי' מוראי ועבד אין לו מצד עצמו כלום שכל מה שקנה עבד קנה רבו, (פסחים פח:) ואפי' כל מה שרבו נותן לו אין לו יד לקחת לעצמו כלום רק הכל שייך לרבו גם מה שתוך ידו ובפיו וכל מעשה ידיו הכל שייך לרבו אלא שרבו מספיק לו מן הפוצטלין שבתוך פיו, וכך הוא המידה כמו שנתבאר למעלה כי כאשר האדם מכיר שהכל מהש"י ושאין לו מעצמו כלום ויר"ש בכל לבו נעשה מלך שהוא תכלית תוקף היכולת שביד האדם, כמ"ש (ב"ב ג) אי אמרי מלכותא עקר טורי עקרה שהש"י אומר שכל היכולת בידו: ושלושה אמצעים אלו שבין ישראל לאביהם שבשמים הם עצמם ג' מדרגות אלו ישראל ואביהם שבשמים והאמצעי ביניהם, (ר"ל

שהאמצע עצמו ג"כ חלוק לג' שאין לך דבר בעולם שאין חלוק לג' אלו ב' קצוות ואמצעי, והקצה הא' הוא הסמוך למעלה והוא בכלל המעלה והקצה האחרון סמוך למטה ובכללו, וקובץ שלשתם הוא אמצעי בין המעלה והמטה הגמורים] שהנביא הוא מדבר דבר ד' עצמה בכה אמר ד' (ספרי מטות) והוא מה שהקב"ה בעצמו מעוררם, וכמ"ש בנביאים השכם ושלוח וכן כ"פ בנביאים שהקב"ה מעצמו עוררם ע"י הנביא שהוא אמצעי עכ"פ, כי עכ"פ אינו הקב"ה בעצמו שאז הי' באמת תיכף משתנה לבם ומתעורר, רק הוא ע"י האמצעי אלא שמ"מ הוא ע"י הש"י בעצמו ולכך נאמר בנביאבנביא יקים לך ד' בלי השתדלותך, והחכם הוא אמצעי שמחכים מעצמו אבל מ"מ הוא בדבר ד' ג"כ שהש"י מאיר לו ולולי כן לא החכים כלל אבל מ"מ יש בו ג"כ התעוררות עצמו ולכך נאמר בשופטים תתן לך שיש להם ג"כ שייכות בו, והמלך הוא מן האדם לבדו כמ"ש חוץ מיראת שמים ולכך נאמר בו תקים שהכל מצד האדם, ולכך הש"י ציוה בהקמת המלך שהוא הפתיחה כחודה של מחט שיהי' מצידם, אבל מ"מ מצד כנס"י הוא לצעוק השיבינו כו', זה הוא מצד הכרת שפלותם ושאין להם מעצמם כלום יש להם לצעוק להש"י השיבינו כו' שאין לנו מעצמנו כלום שאין אנו יכולים אף בפתיחה זו ככל הגוים שחשובים שהכל בידם, ואז הש"י אחר ברכה ואמר שהכל בידינו ושהאמת השתדלותינו פעל ואנחנו מקימים המלך ופתיחה כחודו של מחט הוא משלנו, אבל הם שבקשו מלך ולא נתרצו בנביא, המדבר בשם ד' כי חפצו בהשתדלותם ולא טענו השיבינו וגו' לכך נאמר לא אותך [הנביא] מאסו כי אם אותי ממש שלא בקשו השיבינו אתה רק החשיבו גם עצמם, ובאמת לעתיד נאמר ובקשו את ד' אלקיהם ואת דוד מלכם כי באמת שאלה זו הגונה הוא תדע שהרי הקים להם מלך אמיתי הראוי למלוך וברצון הש"י מלך, רק לפי שאכלוה פגה לכך לא נתקיים המלכות אז כי הי' להם לבקש תחלה את ד' אלקיהם השיבינו וגו' ואח"כ את דוד מלכם, והיינו שהש"י יעלם ויאיר להם אותו חודה של מחט לפתוח ואז באמת יפתחו בעצמם ויבקשו מלך, והם דמו שכבר צעקו השיבינו וגו' בכל לבם ובאמת הי' כן והראי' שהי' שפת אמת שהרי תכון לעד ודוד מלך ישראל חי וקיים לעולמי עד, אבל מ"מ זהו מצד הש"י שלפניו הי' ולא לפנייהם ולכך הי' המשפט במלכות שאול מקודם שלא הי' קיימת לעולמי עד וכן אירע ההפסק בינתיים גם למלכות בית דוד, ובאמת גם זה הכל הי' במשפט ובסדר שיהי' כך שהרי מקרא דרשו ומלכים מחלצין יצאו על שאול ואיש בושת, וכן הגלות הוא מסודר מששת ימי בראשית כמשו"ל (ב"ר פ"ב) ע"פ וחושך על פני תהום רק שהוא כמו אין אדם עומד על דברי תורה אלא א"כ נכשל בהם (גיטין מג) והנה המכשול עצמו גם הוא דברי תורה שהרי כל ההוה אמינא נכתבו ג"כ בגמ' וכן הטעיות שטעה וא' תחלה ואח"כ הדר בי' הטעיות שמקודם ג"כ נכתב בגמ' שגם הוא דברי תורה ומכלל התורה שבע"פ שכך הוא סדר חכמתו ית' שיהי' מכשול מקודם והעלם ואח"כ הגעה לאמת, כי כך רצה הש"י בעוה"ז שהוא עלמא דשיקרא והעלם האמת והוא הפרוזדור לעוה"ב שהוא הגעת האמת ומי שלא הי' בפרוזדור אי אפשר לבוא לטרקלין כלל, ומאחר שגם זה הוא סדר מחכמתו ית' א"כ ע"כ שיש נפשות היוצאות מן הסדר חכמה זה של השי"ת שהוא הימצא המכשול וההעלם, והנפשות היוצאות מן הסדר הזה הם בעלי המכשולות שהיו בעולם מן מתן תורה עד היום והם דוקא הכנה לעמוד על ידם דברי תורה ובלתי זה אי אפשר שכך

סידר הש"י ונמצא גם אלו אין יוצאים מן הסדר שסידר הש"י ואכמ"ל עוד: וזהו ענין התשובה שהזדונות נעשו כזכיות כ פ"ו:), שגם המכשולות ה מסדרו של הש"י והכנה לדברי תורה, אבל מי שלא זכה לעשות תשובה בחייו אז אחר עומד על דברי תורה שהיין הוא במכשולו, וזהו לא זכה נוטל חלקו וחלק חבירו בגיהנם (חגיגה ט"ו) ר"ל במכשולות הראוי לחבירו וחבירו הזוכה נוטל חלקו וחלק חבירו בנן עדן וכמ"ש למעלה מענין יהושע ומרגלים, וזהו טענת הש"י שובו וגו' ההעמדה על דברי תורה שאחר המכשול שהוא ההעלם שהש"י נוכח עיניו ומנהיגו, וכשעומד אח"כ והקב"ה שב אליו ואומר שבאמת הכל בידו והשתדלותו א"כ אין כאן מכשול כלל שהרי לא הי' מכשול שהרי באמת כך הוא שהכי בידו של אדם, וזהו שנקרא הש"י המרבה לסלוח שמצידו הוא הסליחה אבל מצד בני דם הוא הכרת החטא והחסרון וכמש"נ וחטאתי נגדי תמיד ואעפ"י שהתודה ביוה"כ זה חוזר ומתודה כו', (יומא פ"ו:) כי אם האדם האדם יכיר בעצמו שלא הי' מכשול רק שהכל משלו וככל האומות אשר סביבותיו הרי הוא באמת מכשול, שמצד האדם צריך להכיר שבאמת אין שום כח לאדם מעצמו ונמצא הימים שהלך בחושך והי' נעלם ממנו שהש"י הוא הנותן לו כח לעשות חיל הי' חטא ומכשול ואז הש"י יאמר שלא הי' מכשול וכנ"ל, ולכן אמרו בזוהר שהעוסק בתורה בלילה אורייתא מודעת לי' חטאוי כמ"ש בתרגום שה"ש ובמדרש (שמו"ר פמ"ז) כי תורה שבכתב הוא מדת יום ותורה שבע"פ הוא מדת לילה, ר"ל שהוא בהעלם וחשכות ואינו יודע כלום ורזוהי כסיין ואז אורייתא זו מודעת לי' כל חסרונותיו להיות חטאתו נגדו תמיד ויכיר וידע איך הוא חסר מאוד ואין לו מעצמו כלום, ואז זוכה למשאז"ל (חגיגה יב:) העוסק בתורה בלילה חוט של חסד משוך עליו ביום שנאמר יומם וגו', דדייקא חסדו של השי"ת מצידו ולא מצד האדם וכנ"ל, וחוט של חסד נקרא כדרך שאיתא באסתר חוט של חסד משוך עליה בפ"ק דמגילה יג.

(היינו שלוקח אשה מן השוק ולעשותה למלכה ומושלת הוא חוט של חסד, וכן הש"י מושך חוט של חסד על האדם שעושהו מלך ושליט לומר שהכל שלו כנ"ל והוא נגד החוט של בוכיא דיצה"ר בשילהי סוכה (נב:) ואין כאן מקומו), ויהושע שהי' פני לבנה (ב"ב ע"ה.) הוא הי' התחלת מדרגה זו של העוסק בתורה בלילה, שמתחלה הי' רק תורה שבכתב ומדריגת יום המאיר מאור פני משה שהוא כפני חמה (שם) וכן נקרא התורה על שמו תורת משה, (במד"ר פי"ב) ואח"כ התחיל פני יהושע וכל תכלית אורייתא וחכמתו להיות מודעת לי' חטאוי וחסרונו שהוא חסר אור החמה של משה ומצפה לאור שאיננו ואז יזכה ליום ולחוט של חסד כנ"ל, ולכך פתיחת ספרו ויהי אחרי מות משה: ואז"ל בברא"ר [פרשה ס"ב] כל מקום שנאמר ויהי אחרי חזר העולם לאחוריו כו' ויהי אחרי מות משה מיד פסק הבאר וענני כבוד והמן כו' אר"י אלמלא שהעמיד הקב"ה אחרים תחתיים כבר חזר העולם לאחוריו כו' ויהי אחרי מות משה ויאמר ד' אל יהושע כו' ע"ש, וביאור זה כי מרע"ה הי' ג"כ אמצעי בין כלל ישראל [של כל הדורות שהי' כולם בשעת מתן תורה כמשז"ל בשבת (קמו).

(לאביהם שבשמים כמ"ש דבר אתה עמנו ונשמעה וגו', וכידוע ממ"ש בתיקונים מענין ג' נקודות הסגול שהם קוב"ה ואורייתא וישראל, ואורייתא היא הנקודה אמצעית וכמ"ש ביאור זה במקום אחר בביאור מאז"ל בפ' רע"ק (פח) אוריין תליתאי כו' ואכמ"ל, והנה

תורה שבכתב היא כוללת כל התורה שבע"פ מכל הנפשות, ולכך מרע"ה הוא הי' כולל כל הג' מעלות ומדרגות של פרנסי הדור הנזכרים למעלה בתכלית הבהירות כענין אור היום והחמה נגד אור הלבנה, מדרגת הנבואה נאמר ולא קם נביא וגו' ובחכמה ידוע שהוא הכולל מכל נפשות הת"ח שבכל הדורות וכלשון רז"ל (שבת קא).

(משה שפיר קאמרת ובמלוכה נאמר ויהי בישראל מלך בהתאסף וגו' שיתאספו כולם מ"מ יהי עליו תואר מלך, רק מ"מ אז"ל (יומא עב:) שכתר מלכות זכה דוד ונטלו שבענין המלוכה שהוא הפתיתה כחודה של מחט וההשתדלות של בני אדם שזהו מענין התורה שבע"פ ולא מענין התורה שבכתב בזה זכה דוד המע"ה בשלימות המלוכה, אבל מ"מ גם מרע"ה נקרא מלך (זבחים קב).

(שהרי התורה נקראת על שמו תורת משה שזכה לכך שהש"י אמר לו שהכל משלו, וגם התורה שבכתב שהוא חכמת הש"י הוא ג"כ כענין לא זו מחבבה עד שקראה אמי (שי"ר פ"ג) שגם חכמת הש"י שהשפיע בעולם הוא ג"כ משלו, ולכך לא נקרא מלך אלא בסוף התורה כמשז"ל בפ"ק דע"ז (יט) בתחלה נקרא תורת ד' ולבסוף נקרא תורתו, ולכן אז"ל (שמו"ר ב') שאמר הנני לכהונה הנני למלכות ולא ניתן לו, והיינו שבאמת הי' ההתחלה שהוא התורה שבכתב שנקראת תורת ד' והסוף הוא תושבע"פ שנקראת תורתו ודברי סופרים שהוא דבריהם ומשלהם, והסוף הוא דוד המע"ה ומשיח שהוא יהי' הסוף וסיום של התורה שאז יוכלו ויכלו כל הנפשות שבגוף שזהו סיום כל התורה שהיא כוללת כל אותם הנפשות וכמו שנתבאר לעיל, ואז יזכה לכך להיות נקרא תורתו ר"ל שהש"י יאמר שהכל השתדלותו וזהו מדרגת המלכות והמשלה, אבל מ"מ זכה מרע"ה לזה מצד התורה שבכתב כי דוד המלך ע"ה ושלמה המע"ה וכן משיח נקראים מלך במקום מלכות שהוא בארץ ישראל ובירושלים ששם הוא מקום המיוחד לבני אדם להשתדלותם, אבל מרע"ה הי' מלך במדבר ולא בארץ רק בהתאסף ראשי עם והתאספם למקום אחד ולא בפיזור בארץ רחבת ידים זהו הנקרא תורה שבכתב, כמו על דרך משל שנפשות הבנים כשהם במוח האב הם מאוספים כולם מקובצים ומכווצים במקום אחד, אבל כשיוצאים לפועל בפרטות אז מתפזרים זה בכה וזה בכה, וכך מצד התורה שבע"פ הוא הנחלת הארץ שהוא התפשטות נחלה בלי מצרים אבל במדבר הי' התאספות ראשי עם, וכל הנפשות מישראל במקום אחד והוא מדרגת התכללותם בתורה שבכתב ומצד הזה הוא מרע"ה מלך שזכה בסוף שנקראת תורה שבכתב תורתו: ונגד ג' אלו הם ג' מתנות הנזכרים, ובתמורה [ט"ז א'] בשעה שמת משה נשתכחו ג' מאות כו' ע"ש, פירוש כידוע משה נקרא חכמתו וכנ"ל מאז"ל משה שפיר קאמרת ומות משה היינו אבידת חכמתו, והם ג' מאות הלכות וז' מאות ספיקות היינו כנודע שכחות החכמה והידיעה הם ג' [כח"ב מצד חיצוניותם שהם חב"ד מצד פנימיותם כנודע] וכחות המעשה והפעולה הם ז', וע"י שכחת ג' כחות החכמה נולדו ספיקות בז' כחות המעשה והם ז' מאות, ותפס לו מספר מאות כמ"ש במקום אחר שמספרים עשירות מאות אלפים הם נגד האבות, כי מצינו מספר אלף באברהם לגוזמא נתתי אלף כסף לאחיק, ואצל יצחק וימצא בשנה ההיא מאה שערים, ואצל יעקב עשר אעשרנו, וגם בכלל אצל יעקב שהוא כלל ישראל מדרגת העשרה מצינו כי כל י' קומה שלימה בשלימות, ומצד התכללותו ביצחק אביו ונכלל בו כח יצחק ג"כ יש ג"כ קומה שלימה הרי כל אחד מי' שלו כלול בי' אביו הרי

ק', ומצד התכללותו ג"כ במדת אברהם שכלול בו הרי כל אחד מהק' כלול מ' דאברהם נעשה מספר אלף, ועי' מאמר צבאות ד' להרע"מ ואין כאן מקומו, וידוע בזוהר כמה פעמים (ח"ב פא) דאורייתא מסטרא דגבורה נפקא דרגא דיצחק, לכך תפס לו בענין שכחת התורה מספר ק', ולפני זה שם נזכר ג' אלפים ע"ש ושם לא נזכר הספיקות והיינו כי ממה שאמר עבד ד' משמע שמצד זה נולד האבידה, והיינו כי תואר עבד הוא מדרגת חכמת מרע"ה שהי' מכיר הנותן כמ"ש למעלה מענין מה שקנה עבד קנה רבו ואין לו שום קנין מצד עצמו, ויהושע נתפלל עליו משה שיגיע למדרגה זו דהיינו הצלה מעצת מרגלים כנ"ל, ולכן נקרא פני לבנה מקבל מחמה היינו שרק ע"י תפלתו של משה הגיע לזה, ולכך נקרא בפרשת האזינו הושע ואמרו ז"ל (סוטה יג:) שבת של דיוזגי והיינו שהחשיב עצמו יהושע כמשה ומצד עצמו אין נקרא יהושע כנ"ל ולכך כשאמר לו שאל ספיקות שמצד משה א"א בלא ספיקות והש"י אח"כ מאיר עיניו עד שאין שום ספק ואז גידל הש"י את יהושע שעל זה אז"ל (דב"ר פ"ט) ק' מיתות ולא קנאה אחת דנסתלק מלהיות מקבל ממשה, ועי"ז השיב לא כך וכו' שהחשיב עצמו כמשה ועי"ז חשב שאין ספיקות עוד כמדרגתו, ועי"ז עצמו נתרומם מעלת משה ולא הי' מקבל ממנו שנשכתו הלכות ונולדו ספיקות מפני שחשב שאין ספיקות, שכך מדת הש"י מדה כנגד מדה וכדרך שאז"ל (סנהדרין ח) במרע"ה על מה שאמר תקריבון אלי, ומי שהוא במדרגת עבד שאין לו מצד עצמו ואין בוטח בעצמו וירא ומפחד בכל דבר, הש"י מאיר לו בכל דבר ואין ספיקות אצלו, וכאמרם ז"ל (שם מד).

(תחנונים ידבר רש זה מרע"ה ועשיר וגו' זה יהושע וכפשטי' נקרא עשיר מפני כבישת הארץ משא"כ מרע"ה במדבר נקרא רש מכל, וגם על דרך האמת כדרשת רז"ל בתמורה שם על רש ועשיר בדעת, מרע"ה הי' רש בדעת שאין לו כלום רק מה שהש"ינותן רק הש"י קרא הכל על שם תורת משה ויהושע עשיר בדעתו: ושכחת ההלכות הם הסתלקות ג' מתנות הנ"ל וכבר חזר העולם כו', כי אלו ג' כללות צרכי האדם ביותר ואי אפשר לו בלא הם רק (בלתי ניכר איזה תיבה) יהושע היינו דמצד מדרגת יהושע אפשר בלא אותם מתנות כי בארץ אין צריכים לג' מתנות אלו, והיינו כנודע דיש נפש רוח נשמה באדם הנפש הוא הדם ומתפשט בכחות הפעולה שבאדם והרוח בלב והנשמה במוח, ויש עוד נשמה לנשמה שהוא מקיף את האדם, ובכחות הפעולה נולדו ספיקות ולא שכחה גמורה רק שלא ידעו מה לעשות, והרוח ונשמה שהם אורות פנימים בגוף וכן נשמה לנשמה המקיף נסתלקו לגמרי שנגדם באר ומן הוא אור פנימי וענני כבוד מקיף, והוא נגד אהרן כמשאז"ל (תענית ט') והיינו כי הכהן מעלותו והתנשאותו הוא בבגדי כהונה כמש"נ שהם לכבוד ותפארת שהוא מלובש באור הש"י, וכן ענני כבוד נקראים כבוד שהם לכבוד כי הכבוד הוא מצד המקיף לאדם דבפנימיותו לא שייך כבוד כי אין כבוד אלא מאחריים, והוא נגד מעלת הנבואה שהנביא דבר הש"י הוא אור מקיף לו וכאלו עומד חוץ ממנו ואומר זה או כה אמר ד', אבל החכמה וכן היראה שבלב הוא בפנימיות האדם והחכמה מעלת מרע"ה והוראת שם משה ביחוד כנ"ל לכך בזכותו המן שהוא לחם שמלאכי השרת אוכלין (יומא עה:) דתורה נקראת לחם והוא מזון גם למלאכי השרת ולכל העולמות כנודע, ובאר בזכות מרים נוק' כטעם אשה יראת ד' דיראה נקרא נוק' וגם דוד המע"ה אתי ממרים כמשז"ל (שמו"ר פ"א) מלכים ממרים והוא נגד תואר מלך,

כי ענין חפירת בארות דאבות הי' כטעם יגעתי ומצאתי (מגילה ו:) ושמעתי דאחר היגיעה הוא מוצא מציאה דבר שהוא שלא ביגיעתו דמציאה הוא בהיסח הדעת ולא ביגיעה רק מ"מ לולי יגיעה זו לא הי' מוצא זה, וכן באר מים הרי המים שם מצויים רק על ידי היגיעה דחפירה הוא מוצא אותן, כך כל יגיעת האדם למצוא אותו מעין נובע שבלב ממקור החיים ית"ש, ולכך פלשתים סתמום כי ענין פלשתים פלשת ים פירוש שנקראים כן על שם עסקם לפלש ולבקש בעמקים כענין נחותי ימא להעלות מטמונות שבים שזה ג"כ יגיעה למצוא דבר שכבר הוא מצוי שם רק שהוא בעסקי עוה"ז, והאבות עשו כמעשיהם בעניני עוה"ב וצרכי הנפש לא בצרכי הגוף, והם במה שהשתמשו בא תם כחות לעניני עוה"ז, הוא סתימת הבארות דאבות, וזה ענין מלחמה עם פלשתים שהתחיל מימות שמשון עד דוד המע"ה שהוא הגומר, כי לעולם יהודה ודן מחוברים כמו במלאכת משכן וכדאי' בזוהר פ' ויחי גם אלעתיך ואז"ל (בר"ר פצ"ח) על פסוק לישועתך וגו' דיעקב אע"ה חשב על שמשון שהוא משיח, היינו כי הוא מחובר לדוד המע"ה שהוא באמת משיח כדרז"ל, (זוה"ק ח"א פב:) ועסקם מלחמת פלשתים היינו ניצוח אותו כח דיגעתי ומצאתי בעניני עוה"ז רק להכניסו לקדושה, כנודע בזוהר כ"פ דבאר רומזת למדת דהע"ה, כנ"ל דמדת המלך כך הוא יגיעה והשתדלות אדם עד שמוצא דבר זה הכל בידי שמים ושזהו השתדלות אדם, ולכך אמרו בזוהר (ח"א קנא:) דוד המע"ה לא נזדמן לבאר ויעקב ומשה נזדמן להם באר.

והאבות חפרו דענין היגיעה חידש אברהם אע"ה ואחריו יצחק שהוא עמוד העבודה והם ב' הקצוות דאהבה ויראה בהשתדלות אדם, ויעקב אע"ה מלבר דהוא משרע"ה מלגאו שהוא בעלא דמטרוניתא ונזדמן לו הבאר בעת הזיווג כי הוא נזדווג למדה זו של באר דר"ל מעיין נובע אחר היגיעה והשתדלות, והם לא חפרו דשורש יעקב אע"ה שם הוי' דר"ל שהכל בידי שמים ומציאת באר בא להם בהזדמנות, ודוד המע"ה הוא עצם הבאר כטעם צור לבבי וגו' כי לבבו הוא הצור אגם מים למעינו מים כי זהו שלימת מדת דוד המע"ה, וכן האבות אברהם אע"ה נגד ענני כבוד כי הוא כהן וגו' עליון כטעם ואתה כהן לעולם כמשז"ל (נדריים לב) ונתפרש בזוהר, ויצחק נגד המן שהוא נגד התורה דמסטרא דיצחק כנ"ל ולכך יצחק הוצרך הוצרך לאכילה שתשרה עליו שכינה למען תברכך וגו' כי המן לחם שמלאכי השרת אוכלים (יומא ע"ה:) הוא מכחו, (וגם כי הוא נבחר לקרבן למאכל להש"י כי הקרבן נקרא לחם אלקיך לכך זכה גם הוא ללחמו של הש"י), ובאר נגד יעקב שנזדמן לו בלא חפירה ויגיעה כי היא מסיטרי' מוכנת לו מששת ימי בראשית, דבאר רומזת למדת רחל ולאה אשר בנו שתיהם את בית ישראל כנודע: ושרש מאות הוא מצד החכמה ואז נמשכים ג"כ ז' מאות ספיקות בהתפשטות לקומה שלימה, ושלשה אלפים הוא מצד המקיף מדת אברהם אע"ה שעולה לאלפים שם במקיף אין מקום להתפשטות בכחות הפעולה כלל שזהו בפנימיות הגוף ולא במקיף ולכך לא נזכר הספיקות כלל, ומספר הג' דהיינו ג' ראשונות כח"ב הוא כלל ג' הנזכרים כנודע דכתר הוא בסוד מקיף וחכמה במוח ובינה בלב, והוא נגד ג' מדרגות דנביא חכם ומלך וכנ"ל, ונביא הוא מצד הדעת שהוא בפנימיות ממלא מקום הכתר כמ"ש במקום אחר מזה דלכן לא קם נביא כמשה כי הוא שורש הדעת ושלימותו כנודע, ושלשתם נסתלקו ונשתכחו במות משרע"ה וחזר העולם על ידי יהושע, כי הי' לו ג' מדרגות אלו מלך ונביא ות"ח

כי ספר יהושע הוא דברי תורה רק שאיני מעיין משרע"ה כלל, כי לא חזרו המתנות על ידו כמו שחזרו כולם על ידי משרע"ה במות מרים ואהרן (תענית ט) כי הוא הי' כולל מעלתם כנ"ל, (וגם בכהונה גדולה שימש מרע"ה ז' ימי המילואים כמשז"ל (תענית יא:)) משא"כ על ידי יהושע הישועה הי' שנכנסו לארץ וכבשוה ולא היו צריכים לג' דברים אלו כלל שלא הוצרכו להם אלא במדבר, וזהו שאמרו ז"ל (תמורה שם) לאומרם לך אי אפשר אלא לך ומורדם במלחמה, פירוש כי על ידי מלחמת ל"א מלכים וכבישתן שוב לא יצטרכו לג' דברים אלו כלל, ועתניאל בן קנז החזירן מתוך פלפולו כמ"ש בנדרים (לח) דפלפולא ניתן למרע"ה והוא נהג טובת עין ונתנו לישראל, פירוש פלפול הוא חדוש דבר חכמה משכל וזהו דרגא דמרע"ה ביחוד שע"כ נקרא כל ת"ח משה כנ"ל, היינו כל ת"ח שיכול לחדש דבר בפלפולא ומאלו החדושין דאורייתא יוכל להשיג למדרגת מרע"ה כמ"ש פ"ק דב"ב (יב:) דאמר גברא רבה מילתא ואתאמרא הלכה למשה מסיני כותי', ומגיע למדרגת המלכות כמ"ש (גיטין סב) מאן מלכי רבנן, ולנבואה כמ"ש חכם עדיף מנביא ואע"פ שניטלה נבואה כו' יעו"ש בב"ב, (שם) ונבואת החכמים בזה הדבר היינו דבר ברור במראה ולא בחדות כי הרי יש לו הוכחות מפלפולו שהוא כך וטעמא יהיב כדאי' התם, הוא דבר מבורר וניכר לעין שהוא כדבריו ודוגמת נבואת משרע"ה, ויכולין לחדש דבר דוגמת מרע"ה כמו כל תורה שבע"פ לפי שהוא מפלפולא ומכח התורה שבכתב, משא"כ הנביאים דלא בשמים (היא) כמו שאמר יהושע להם, וגם המלכות זוכה למלוכה אמיתית דבאר ומעין נובע מקור חכמה וכמ"ש בי מלכים ימלוכו דהמלכות מצד התורה וכאשר הוא מעין נובע אז אינו פוסק כלל ומלכותו קיימת דוגמת דוד המע"ה גוף הבאר ומשרע"ה נזדמן לו באר ג"כ מעין נובע, משא"כ יהושע דאינו גוף הבאר ולא נזדמן לו באר ומלכותו בארץ ישראל לשעה לבד וכמשז"ל (מגילה יד:) דלא היו ליה בני והרי שלא הי' באר ומעין נובע רק פוסק, ולכך ביקש עתניאל ברך תברכני בפרי' ורבותי והרבות גבולי בבנים ורבי', ופרי' ורבי' היינו מיד כשנולדו והרביית הגבול בבנים ובנות היינו כשמתגדלים הוא ג"כ הרביית הגבול בתלמידים, ומרע"ה שהוא רבן של כל ישראל זכה ג"כ להרביית הגביל בבנים ובנות כמשז"ל (ברכות ז) דרך למעלה מששים רבוא: ודבר זה הוא רק על ידי הרישות והכרת החסרון דתחנונים ידבר רש ומצד התפלה דרגא דדהמע"ה זוכה לכך, אבל מצד מדת העשירות דיהושע מזרעא דיוסף הוא המשביר שהוא מדת הכל שיש לו כל ויענה עזות שבא בכח מעשיו וצדקתו כטעם הן ניזונין בזרוע דסוף פ"ב דברכות, וזה נקרא יענה עזות כל מקום עני' בקול רם כמשאז"ל ועי' סוטה ל"ב ב' רש"י ד"ה בקול) ותפלה הוא רק בלחש כעני בפתח, ועזות היינו חוצפא מלכותא בלא תגא הגם דמהני גם כלפי שמיא, (סנהדרין קה.

(פירוש כלפי הוא נגד בלשון הקודש ר"ל התנגדות והמנגד לרצון הש"י פועל ג"כ, ולכך זכה יוסף ג"כ למלכות מצד תוקף חשקו לזה כמו שאמרו לו אחיו המלוך וגו' וכן חלומותיו מהרהורא דיומא, (ברכות נה:) שזכה לזה בזרוע מכח צדקתי והוא מלכותא בלא תגא, פירוש כתר הוא ההתחלה ושורש הנעלם של כל קומה שלימה מי' ספירות כנודע, ור"ל שהיא התפשטות מלכות אך שאין לו שורש כלל בשרשה העליון שמכחו הוא הקיום לעד רק הוא בהתפשטות הט' מדות דהתגלות בעוה"ז מפאת כח הזרוע של צדקותיו ומעשיו הטובים ותוקף חשקו לזה, וזהו דרגא דיהושע שזכה מצד מעשיו כנ"ל

מדברי רז"ל על פסוק נוצר תאינה כו' דנראה דאם לא דנוצר תאינה והשתדלותו לא הי' מוכן לזה, משא"כ משרע"ה (נמחק תיבה א') וכן דוד המלך ע"ה למלך הארץ הוכן מששת ימי בראשית לכך בשרשו ולכך זכה לכתר שהולמתו, וכן מלכות משרע"ה במדבר הוא מצד כתר תורה שזכה ונטלה עם הכתר דהיינו השורש, משא"כ מלכות יהושע שלא הי' במדבר היינו מצד התורה רק בארץ ישראל מצד כיבושה, ולא כמו דוד המלך ע"ה שהוא מלך הארץ באמת מצד עצמו שהוא מדת הבאר שאחר היגיעה זוכה למציאה היינו דשרשו הנעלם במקור תולדתו הוא כך בלא היגיעה, משא"כ יהושע לא מצא הבאר דהיינו שיבוא אחר היגיעה למציאה דשרשו כך להיות מלך הארץ שהרי אין שרשו כך באמת רק מצד היגיעה לבד זכה לכך, וזהו פרי התורה שהוא ההתפשטות בלא תגא, אבל עתניאל זכה לעצם התורה שהוא פלפולא שורש משרע"ה שנתן בטובת עין חלקו ושורשו נתן במתנה לישראל להיות נקבע בהם כחו שהוא עצם כח דתורה ולא פרי', ולכך החזיר הוא איתם ג' שרשים שנשתכחו במאות ובאלפים היינו מצד הפנימים המולידים הספיקות ומצד המקיפים כנ"ל, וזכה לחיים שלא בצער ושלא ביצ"ר כמשז"ל בתדבא"ר והוא נלמד מקרא דלבלתי עצבי כפשטי' שלא בצער וכמדרשו בתמורה שלא ישגבני וכו' היינו שלא ביצה"ר, ויצ"ר הוא אל זר שבגופו של אדם זכה מצד אור הפנימי שהשיג בפלפולו ושלא בצער כל מיני הנזק וצער הוא מצד החוץ שבא לאדם, וכאמרם ז"ל (ברכות ו) על כללות המזיקין וקיימי עלן כי כסלא לאוגיא דהיינו מקיפים, ומצד שלימותו באור המקיף דמשרע"ה שהחזיר מפלפולו ניצול גם מזה, ועל זה אז"ל (שמו"ר פל"ח) שעד עתניאל לא נאמר כבוד שנא' בו ויהי יעבץ נכבד וגו' כי הכבוד מצד שלימות המקיף כנז"ל, והנבואה הוא שלימות המקיף ולא קם נביא כמשה הוא שלימות המקיף, רק מ"מ נשיאותו מצד הנבואה והרי חכם עדיף מנביא א"כ נבואת החכמים גדולה וכאמרם ז"ל (במד"ר פי"ט) דברים שלא נתגלו למשה נתגלו לרבי עקיבא וחביריו, ואמרו במנחות (כ"ט): דלא הי' מבין דברי רבי עקיבא, ולחכמה כזו זכה ג"כ עתניאל בתפלתו כי ברכת ד' היא תעשיר ומאחר שפעל בתפלתו ברך תברכני בתורה והובא אשר שאל ודאי זכה לשפע דברי תורה עד תכלית כת גבול אנישי לקבל, ולכך נאמר בו כבוד כי עד ימיו לא הי' נכבד כמוהו מצד מעלתו וכנ"ל, וזכה לגולות עילית וגולות תחתית הם בארות מים מיין דוכרין ומיין נוקבין הם מים עליונים ומים תחתונים באתערותא דלתתא ואתערותא דלעילא למלוי חשקו כמ"ש במקום אחר, והיינו כמש"נ בו מיד ויבא את אשר שאל זהו גולות עילית וגולות תחתית ע"י הבאר ומעין נובע שהשיג כנ"ל בחשק לדברי תורה ומלוי החשק: א.

ענין יציאת מצרים ע"י שאלה דוקא, כמשז"ל (פסחים קטז) ואפי' חכם שואל לעצמו ואפי' שאינו יודע לשאול את פתח לו, פתיחה היינו כדי שהוא יגמור וישאל הוא לפי שכל דבר על ידי יגיעה והשתדלות והשתדלות והשתדלות ואם לא יגיעת ומצאת אל תאמן (מגילה ו:), ויציאת מצרים באור הגדול שהי' אז לכאורה הי' בלא שום יגיעה כמשז"ל (ויק"ר פכ"ג) הללו עובדי ע"ז וכו' רק ברצון פשוט כדרך שנאמר ואוהב את יעקב וגו' דאין טעם לאהבה, והנה בספיר יציאת מצרים מתעורר אותו אור ממש כטעם כל העוסק בתורת עולה כאלו הקריב (מנחות קי).

(וכן בכל מקום הדבור כמעשה כדיליף בפרק כל כתבי (קיט): מקרא דבדבר וגו', ולכך צריך דוקא ע"י שאלה להורות שאין בא מעצמו גם אור זה רק שדי בהשתדלות מועט ומיד הש"י מאיר לו, וע"י שאלה לבד די להיות נקרא השתדלות ושאינו יודע לשאול את פתח לו פיו שישאל ודיו: ב. שני חדשים תמוז ואב נקראים עיינין דמטרנותא [ונגדן ב' חדשים טבת ושבת עיינין דמלכא והם ממש דוגמתן זה נגד זה, וט"ו בשבת דוגמת ט"ו באב וגם בשאר דברים ובענין צירופי הויות כידוע מטעם האריז"ל ואין כאן מקומו] היינו כענין שאומרים על דבר רחוק כמעט שיוכל לראות בעינין כי הראי' הוא ההשגה היותר רחוקה, ויש ראי' שכפגיעה במהלך ריס אז נקרא כי תפגע אבל ראי' לבד הוא עוד יותר במרחק, וב' חדשים אלו הם ימי הקטנות והריחוק והוא כטעם מרחוק ד' נראה לי ולכך הם העיינין לראות ממרחק, וכטעם עיני ולבי שם כל הימים גם בימי הריחוק דנגיעה אסור וראיה מותר, וכלה שעני' יפות אין כל גופה צריך בדיקה ושעיניה טרוטות כל גופה צריך בדיקה, (תענית כד.

(לכך בשני חדשים אלו שלא לבדוק ח"ו כל הגוף נעשו עיניה יפות ואז אין כל הגוף צריך בדיקה, ולכך מראות יחזקאל הי' בתמוז כי אז העיינין מתגברין וכח הראי' דקדושה [רק שהוא בראי' ולא בקנין עדיין] גם על נהר כבר בחוץ לארץ שהוא מרחוק: לש ענין מצות חלה אחר התרומה, כי התרומה הוא מן התבואה שהוא מעשה שמים כי הש"י מצמיח, וכמ"ש בפסיקתא דהעומר ובמדרש (ויק"ר פכ"ח) דלכן מטכנה זו נצטוו בעומר ע"ש, וכן תרומה הוא הכרה בכל נבראים ופעולות הנעשים בעולם בידי שמים שהכל מהש"י, אבל חלה הוא מן העיסה שהוא פעולת אדם, וכמשז"ל בב"ר דהראה לו חטה וגלוסקא דמעשה אדם משוכח יותר, והוא כמ"ש בפ"ק דכתובות (ה).

(גדולים מעשה צדיקים כו' פירוש דדבר נקל להכיר במעשה שמים להכיר שהוא מן השמים והכל יודעים שאין בכח אדם עצמו להצמיח התבואה, אבל במעשה אדם לטחון החיטה ולעשות עיסה ולאפות בזה רבותא כשמכיר שגם בזה הוא הנותן לך כח וגו' וזהו החלה, והני כהני שלוחי דרחמנא ומשילחן גבוה קא זכו ושלוחו של אדם כמותו וכאלו כביכול הש"י האוכל, ולכך נהגו לאכול חלה רק בליל פסח כמ"ש קדמונים ע' בשו"ע לפי שאז הוא בלי שום השתדלות, והיינו על ידי הכרה דכל השתדלות ומעשה בני אדם ג"כ מהש"י וא"כ מאי נ"מ בהשתדלותו: ד.

סוד הפורים שכתב בפרי עץ חיים דהוא הארת יסוד דאבא כו' ע"ש. פירוש דנודע אבא חכמה ויסוד הוא כח ההוצאה לפועל ולידי גלוי שהוא כת המשפיע במקבלים ומוציא תעלומות לבו לגילוי, [כמו ששמעתי דהבנים הוא התגלות תעלומות לב האב] ולכך התורה שהוא חכמתו של הש"י שנתגלית בעולם בפועל כתוב בספר נקרא יסוד אבא שהוא ספרו של הש"י שהספר מגלה חכמת המחברו, ומגלה נקרא ג"כ ספר דהש"י כמשז"ל (מגילה ז).

(מקרא דזכרון בספר וכן אז קיימו מה שקבלו כבר (שבת פח) ובודאי הי' אז הארה בלב כל איש מישראל קבלת כלל התורה כמו ההארה שהי' במעמד הר סיני, וזה שאז"ל (סנהדרין כ"א:) ראוי הי' עזרא שתנתן תורה על ידו ונשתנה ע"י הכתב, היינו איכות הגלוי כי הגלוי על ידי הכתב, וכן ראויים לעשות להם נס בימי עזרא כו' (ברכות ד) כי

אז ה' ג"כ ממש אותה הארה דמעמד הר סיני דהיינו הארת של גילוי חכמתו ית' בעוה"ז שזהו יסוד אבא, רק שגרם החטא ולא ה' אלא מצד התלבשותו בנוקבא כו' כמבואר בספר פע"ח היינו דלא ה' בפועל נסים נסים מפורסמים וקולות וברקים והתגלות אלקות בפועל כבמעמד הר סיני, רק שהי' מצד התלבשות בכנס"י בלבות בני ישראל עצמן והם מעצמן קיימו הכל בלבבן, וכן נס דאחשורש ובנין בית שני הכל בהתלבשות בדרך הטבע, וכסבורין אנו שזה חטא וחסרון ובאמת אינו אלא יתרון כטעם יקר וגו' סכלות מעט, כי ודאי גדול קבלת דברי תורה מעצמן דלולי כן הוה מודעא רבא לאורייתא כמשאז"ל, (שבת שם) ואינו דומה כשמקבלין מצד הנסים הנגלים וכשגם בלעדי התגלות בזה הם מעצמן מקבלים, וזה טעם מגלה נקראת דמשמע מעצמה ולא קורין את המגילה דמשמעו בהשתדלות צא רק באמת א ענין פורים הוא לבסומי עד דלא ידע ו' כו' (מגילה ז).

(שהוא העדר הדעת מ"מ הוא דבוק בהש"י מעצמו בלא שום השתדלות שמצד החכמה והידיעה הוא מתבונן ומכיר אמיתות הש"י, וכמו בשעת מתן תורה מצד הנסים נגלים דיציאת מצרים ומתן הורה והתגלות חכמתו ית' במוח ולב עד שראו שכל חיותם מהש"י ושבלא התורה אין להם חיות, וזה ענין כפיית הר כגיגית היינו שהבינם זה מצד תוקף התגלות אור אלקי שהי' עליהם אז כי באם לא יקבלו התורה שם כו', כי אין להם חיות כלל כי ראו בחוש לעין שכל חיות הנבראים הוא מן התורה ומצד זה קבלו, ומכאן מודעא רבא לאורייתא דיכולים לומר בשעת העלם (דאם) שלא נגלה בהירות כזה לא היו מקבלים, לכך הדר קבלוה בימי אחשורש בהעלם האור בלבכם אמיתות כל דברי התורה וחכמתו של הש"י מצד ההעלם וההתלבשות שאין כאן השתדלות בדעת והכרה ברורה, רק דהתלבשות זו הוא בתוך לבבות בני ישראל המכונה כנס"י והם מצד עצמם ושורש מעמקי לבבם עומדים על הארה זו מעצמם מבלי שיתבוננו וישתדלו בדעתם וחכמתם לעמוד על דבר זה מצד התבוננות בחכמה, ונמצא החטא שהוא ההעלמה גרם דבר גדול יותר שגם בהעלם דבוק בהש"י והש"י מתלבש בהם: וזהו ליהודים היתה אורה זו הארת יסוד אבא שנקרא תורה, ושמחה יו"ט הוא קדושת הזמנים דישראל מקדשי ומצד הפורים דהוא התלבשות חכמתו ית' בתורה שבכתב תוך כנס"י נעשה מיו"ט דישראל מקדשי קדושה כמו שבת דקביעא וקיימא שהש"י מקדשו כי הכל אחד, ומצד קדושת הפורים הוא הוספת שמחה בכל היו"ט, וששון זו מילה (מגילה טז:): הוא קדושת היסוד בשמירת הברית, כמו ששמעתי על י"א סממני הקטורת דהם נגד י' ספירות וד' שנתפרשו בתורה צרי וצפורן וחלבנה ולבונה הם קו האמצעי דהיינו כתי"מ וחלבנה הוא היסוד והמתקתו הוא על ידי קנמון שהוא ד חכמה וזה טעם קנמון תשעה דיסוד הט' מתא לעילא וחכמה הט' מעילא לתתא ולכך הס' י"א דקנמון הוא להמתקת היסוד כאשר הוא נמשך מחכמה, כך שמעתי עפ"י דרכו דיסוד ר"ל עקשות והיא חלבנה רק העקשות שנמשך מחכמה הוא טוב, וגם עפ"י דרך הפשוט דיסוד הוא שמירת אות ברית קודש יציבא מילתא דכנגדו חלבנה כי על זה נאמר בעוון מלא אפי' חסיד שבחסידיים (ויק"ר פי"ד) כו', והמתקתו בחכמה כמ"ש במקום אחר מ"ש בזוהר (ח"א סב).

(על הוצאת ז"ל דאין מועיל תשובה היינו מצד הבינה דמשם התשובה רק תקנתו מצד החכמה שבמוח על ידי דברי תורה, כי באמת אין הערלה נקראת אלא על שם או"ה וכל

ישראל נקראים מולים כמ"ש בנדרים (לא:) והיינו דעמך כולם צדיקים שומרי הברית ולכך מצד התגלות הארת יסוד אבא הוא תיקון הברית וקיום המילה שהוא אות ברית קודש בכל בני ישראל, ויקר אלו תפילין (מגילה שם) שהוא דביקות וקשור ישראל לאביהם שבשמים שזה פירוש התפילין וענינם, דתפילין דישראל כתוב בהם ד' אחד ובדמרי עלמא דישראל גוי אחד, (כמ"ש ברכות ו) ויש יחוד מצד תפלה והוא יחוד קוב"ה ושכינתא' דהיינו שמתייחד עם השפעת הש"י וזהו תפילין של יד שכנגד הלב דתפלה הוא עבודה שבלב, (תענית ב).

(ויש יחוד מצד התורה דהיינו שמתייחד עם חכמת הש"י והוא היחוד דק"ש שמקבל עול תורה ועול מצות והוא תפילין שבראש נגד המוח, יזה מתגלה ע"י הארת הארת הפורים שמתלבשת יסוד חכמה העליונה בלבבות כנס"י ומתגלית הארתה במוחם ולבם, ואז בזמן מרדכי שהוא ההתחלה ה' בגילוי מפורסם עד שרבים מעמי הארץ מתיידיים וגו', כי כל דבר בראשיתו הוא בתוקף עצום עד שנפל פחד מרדכי כי מצד תפילין של ראש ראו כל ע"ה וגו' ויראו ממך שהוא המקבל תוקף הארה זו על כל האומות, וכן תהי' לנו הארה זו בימי הפורים בכל דור ודור במוח ולב שמתלבשת בו הארת חכמתו ית' מעצמה בלי שום התבוננות בדעתו כלל: ה).

התחלת התורה אנכי ד' אלקיך, פירוש מנהיגך שידע שהש"י הוא המנהיגו בכל דבר ואין שום מקרה בעולם ר"ל הזדמנות דבר מעצמו שלא בהשגחת הש"י וסידרו שסידר, ודבר זה הוא שורש כל התורה כולה וכשמגיע לאמונה זו הברורה שוב אין צריך יותר, וכמ"ש בפרק רע"ק (פט) אם יהיו חטאים כשנים סדורות ובאות מששת ימי בראשית כשלג ילבינו ואין כאן חטא כלל, וכל החטאים נאמר אם תלכו עמי קרי שתחשובו שהכל מקרה עי"ז הוא שורש החטאים, כי מדה כנגד מדה אף אני אלך בחמת קרי ואחשיב ג"כ הכל למקרה שאינו מסודר ובא מששת ימי בראשית וממילא הוא חטא, ועמלק נקרא ראשית גוים זה שורשו כפירת ההשגחה ולחשוב הכל מקרה כמ"ש המן אלקיהם ישן כפי גירסת המדרש אסתר (פ"ז), וכן אמר בספורו לזרש אשתו אשר קרהו ולכך אמר מרדכי ג"כ אשר קרהו וכן בתורה אשר קרך כי כמו שהוא חושב הכל מקרה כך מדה כנגד מדה הקב"ה מחשיבו באמת מקרה, וכי האומות הוא מסודר מששת ימי בראשית אפי' ד' מלכיות כמ"ש בב"ר (פ"ב) על פסוק תוהו ובוהו כי בכל אחת יש שורש טוב לעוה"ב ג"כ, והם חסידי או"ה שיהיו עבדים לישראל כמש"ל וכמ"ש נ"א אז אהפוך אל עמים שפה ברורה, משא"כ בעמלק נאמר תמחה שאין ממנו זכר קיים לעלמי עד כי הוא מקרה לפי שעה לבד, דלכך כל התעוררות עמלק בטת הדורמיטא כמ"ש בפע"ח על ענין המן, ובודאי כן גם דעמלק ה' הדורמיטא שקודם השגת פנים בפנים דמתן תורה, ובעת שינה נקרא מקרה לילה כי בשינה אין לו דעת והסדר הוא מצד הדעת בשינה הוא מקרה, וענין הדורמיטא שיש שם סתירה בפרי עץ חיים דאח"כ כתב שכל שבעים שני גלות ה' שינה והמגיה שם כתב דאינו עיקר ע"ש, ובספר מ"ח כתב כנוסחא זו ובאמת מקרא מלא עירה למה תישן על זמן הגלות, ובליקוטי תורה תילים פירש זה על הדורמיטא ומביא ג"כ פסוק ויקץ כישן, ובאמת נאמר כישן ולא ישן ממש דודאי כל השפע בגלות נראה כישן שהרי כל השפע הולך לאומות ובני ישראל קולטין התמצית מהם, רק דורמיטא הוא תרדימה דאדם הראשון זהו קדרותא דצפרא ותוקף החשכות שקודם גלוי האור שזהו

לצורך בנין כנס"י, דתכלית שלימות בינה יתירה שניתן בה היינו שמבינים גם בעת תוקף ההעלם הגמור שנראה שהכל לאו"ה ושהם עיקר בעולם מ"מ בני ישראל מאמיני בני מאמיני שבאמת הכל שלהם וכל העולם כולו לא נברא אלא בשביל ישראל (יל"ש בראשית) והם העיקר לא או"ה, וזו בינה יתירה להבין זה בעת הדורמיטא ותוקף ההעלם, ודבר זה באמת אי אפשר כלל רק כאשר אור חכמתו ובינתו ית"ש הבלתי גבול ותכלית המכונה או"א יכנס תוך לבבות בני ישראל, ולא דרך זעיר אנפין שר"ל כח ההשפעה דהש"י שהחכמה והבינה הוא מלובשת בההשפעה שהש"י משפיע לכנס"י כל מיני כחות שונות ובאותם כחות מלובש החיות אלקות, אבל עת הדורמיטא הוא שההשפעה נעלמת לגמרי ואז החו"ב דהש"י מתפשטת בעצמה תוך לבבות בני ישראל ומאיר להם, ועל ידי זה נבנים בבינה יתירה עד ש היו ראויים לקבל שפע ית' פנים בפנים: וזה ענין תרדימת אדם הראשון שאמרו ר (פי"ח) על פסוק זאת הפעם שהיתה מפעמתו כל הלילה ובאתה לו בחלום ע"ש, כי ודאי אדה"ר כשהעבירו לפניו כל בעלי חיים ונתאוה לדבר זה ולא נתקררה כו' (כמ"ש יבמות סג).

(ומתוך תאוה זו שלאשלא מצא מילוי' נתייגע וישן, ובודאי כל שינתו הי' בחלמות אלו ודמיונות ולהיותה דו פרצופין שמקבלין חיות אחד וכאשר הוא ישן ונסתלק החכמה שבמוח ניתוסף בה, ואותם דמיונות הוסיפו בה בנין יתר בתכלית שלימות כי הולידו בה ג"כ אותם דמיונות ותשקות ובחכמה ובינה יתירה שבה אז נבנית כראוי, וכן למעלה מעלה כאשר עולה ברצונו ית' לבקש את כנס"י להשפיע להם ואינו מוצא מהחטאים וכובד הגלות, אז נופל תרדימה שנסתלקו החכמה ובינה ונכנס לכנס"י וכח ההשפעה הוא כמו בדמיון כביכול מחשב רק על כנס"י, ואז הוא התעוררות דעמלק והמן שהם כת המקרים שגוברים בעת השינה שהוא העדר הדעת, ובגמ' (מגילה טו) איתא דישאל ישינים מן המצות והכל אחד מצד הדורמיטא ישינים מן המצות שהוא כחות הפעולה רק החכמה ובינה מתגבר ומכירים שאין מקרה בעולם, ועי"ז הוא ניצוח עמלק כי באמת גם בשינה ובלא דעת אין מקרה, וזה טעם לבסומי עד דלא ידע, וזה טעם ונהפוך הוא וגו' שההשפעה היורדת לבני ישראל אז כדוגמת חלום שצריך לפתרון ואינו כמשמעו, ולהיות היהודים עתידיים הכוונה באמת עתידיים לנקום מאויביהם כי באמת אז הוא תוקף החשק דהש"י לכנס"י רק שהוא מצד כח המדמה דרך משל, ר"ל שאינו בפועל ממש באמת רק כמו כח הדמיון אצל האדם, כי אצל הש"י מה שהוא רוצה הרי נעשה תיכף ומה שהוא בדמיון אין נעשה תיכף ובודאי אין דמיון לפני הש"י והוא ג"כ נעשה, רק שהגוון נראה כמו דמיון ולכך בגוון נראה להיפך וזה הגוון ההפכי שאינו אמת כלל זהו שורש עמלק ובאותו עת הוא צומח, וכאשר נדדה שנת המלך הוא מוצא ממש ההיפוך דדמיונו פעל להיות באמת פנים בפנים ע"י כן ושלא הי' דמיון כוזב, והתחלת, מהמשתה דאז התחלת הדורמיטא כמשאז"ל (אסת"ר פ"ב דא"ל אחשורש אם יהי' לו כזאת לעוה"ב, דבודאי משתה שהאריך הכתוב בספורה אינו דבר בטלה רק מפני הדורמיטא הוא קיבל כל השפע והי' מעין עוה"ב כדרך שאי' בדור המבול בפרק חלק דהיינו כל מיני הנאות רוחניות לנפש ג"כ, וזה ענין לבישתו בגדי כהונה, ואז הוא התחלת חטאים דנהנו מסעודתו של אותו רשע, והתחלת בנין הנוק' הוא בכניסתו לאסתר כי בנין בית שני ע"י מלכי פרס כי אז זיווג דפנים בפנים הי' ג"כ בלא נס מפורסם שלא כדרך הטבע,

רק דרך סדין ובהתלבשות דמלכי פרס ואסתר היא מדת המלכות כנס"י, ואז"ל (אסת"ר פ"ג) בכל מקום המלך סתם במלך מלכי המלכים הקב"ה מדבר, היינו מצד התלבשותו באחשורש להשפיע וזה טעם כונת מרדכי להצילו מבגתן ותרש, כי הוא הבין גם בעת תוקף החושך דדורמיטא דא את כל אשר נעשה המכוון מכל זה, ויודע הדבר ברוח הקודש היינו שהשיג שורש ענין אסתר הוא שורש כנס"י ואינו מקרה שנתפשה ביד אחשורש, דמהראוי הי' אדרבא להצילה ולבקש מיתת אחשורש והוא לא עשה כן דהבין שהכל באמת בהשגחת הש"י, ועי"ז היא בנין בית ב' ע"י דריוש בן אסתר שעבורו הי' אחר ההקצה מן הדורמיטא בודאי אחר מעשה דהמן דאז בלילה ההוא נדדה, והי' קריאה ראשונה מעשה בגתן ותרש איך מרדכי הכיר גם בעת תוקף החושך שאין חושך ומקרה כלל, וזהו הרפואה למכה ונקדמה להגדלת המן שהוא כח המקרה שלימות מרדכי שהוא ממש הפכו בדיעת ההיפך: ואמרה אסתר זה ל' יום לא נקראתי וגו' ואותו יום י"ג ניסן ול' יום קודם הוא י"ג אדר, ומצד הדמיון הרי ביאת אחשורש אלי' הי' שליטת מלכי או"ה בכנס"י לכך יעד המן אותי יום ובאמת נהפוך הוא כי הוא התלבשות שפע הש"י כנ"ל [ואולי אז נתעברה מדריוש הבונה הבית], ואותן ל' יום הוא תכלית קדרותא דצפרא ובכל יום יותר בסופן הי' התגברות המן לחשוב שהוא חושך גמור ואז בא הנדידה והאור הגמור, וכל המגילה הוא ספור הדורמיטא דמלך מלכי המלכים הקב"ה מתחלת ועד סוף למבין, והתחלתה מסעודה דשושן דמשם מתחיל המלך שתם ולא המלך אחשורש דר"ל מלך מלך מלכי המלכים שנתלבש ואותה סעודה הוא שסיפרה באורך וק"פ יום הקודמים הי' הכנה לקלוט ההתלבשות דמלך מלכי המלכים, וזה טעם משאז"ל (מגילה טו): שמא ירגיש המקום ויעשה נס, דתמוה מאוד לשון זה על הש"י רק מצד הדורמיטא שהוא כאלו כח ההשפעה נעדר ההרגשה ניחא, וכן הי' דעי"ז הי' נדידת השינה ויקיצת הדורמיטא ע"י הזמנת המן שהוא סוד שעיר לעזאזל כמ"ש בזוהר תצוה קפ"ה א'] והוא מובן למשכיל עפ"י דברי האריז"ל בפע"ת בטעם עד דלא ידע שישקה גם לאותו ניצוץ קדוש שבהמן ולא לקליפה המקפת, דבזה יבואר ג"כ ענין לקיחת אסתר לאחשורש שתמוה מאוד על מה עשה יתברך ככה לפגום צדיקת כזו וגם שתוליד בן ממנו דהוא פגם עצום והרבה ריוח והצלה לפניו ית', רק דבאמת זהו סוד הפורים שנתחדש אז היכולת להאיר לני"ק גם בעודו מלובש תוך הקליפה והיינו השגת האור של כל הניצוצות קדושות האסורין עדיין בקליפה כמו שהי' באחשורש, דלא אמרו על אסתר דלא מתהניא מעבירה כמו שאז"ל ביעל (נזיר כג:): דהיתה מתהניא ג"כ מן הני"ק המלובש וכח הרע לא פגע ולא נגע בה כלל ולידתה לדריוש היא הולידה רק אותו ניצוץ קדוש שבו שבנה ביהמ"ק והרע המלבישו אין לו שום שייכות לה וממשות כלל, ודבר זה הוא סוד כח הפורים להשיג קדושת ני"ק בלא העלאה דהיינו גאולה דניסן דהוא ע"י העלאה דהללו עבדי ד' ולא עבדי פרעה, משא"כ גאולה דאדר אכתי עבדי אחשורש אנן (כמ"ש מגילה יד) כי הארת ני"ק בעודו במאסר כנ"ל, ודבר זה אי אפשר בדעת אדם להבין כלל איך מאיר לני"ק שמאוס בתוך הקליפה ואינו מוציאו ומעלהו כלל ועי"ז הוא נפילה לקליפה שמלבישו, וכן ד"מ אסתר באחשורש לומר שקלטה רק מהני"ק שבו ולא ממנו וכן לדה רק כח הני"ק ולא גוף הטמא דבר זה הוא רק עד דלא ידעי בהעדר הדעת אז איש הישראלי בלא דעת מכוין לקדושה כזו וקולט אור זה, אבל בדעת ושכל

אי אפשר להבינו ולהגיעו כלל, וזה ענין משתה המן להאיר הני"ק ולא לו, ועי"ז הי' ההרגשה ויקיצת הדורמיטא שלצורך בנין בית שני ע"י מלכי פרס שהיו בהלבשה כזו, ואדר הוא הכנה לניסן על ידי הארת פורים שהוא בלא ידע זוכין לקדושת הפסח שהוא אור בהיר בלא שום הלבשה ובגילוי הדעת, כי יציאת מצרים היתה הכנה לגאולתו וגלות מצרים הוא הכניסה לשערי טומאה שלהם כנודע וכמו שאז"ל (ויק"ר פכ"ג) על פסוק גוי מקרב גוי הללו עובדי ע"ז כו', רק מ"מ הם לא עשו אלא לפנים (מגילה יב) ורק מצד הלבוש היו עובדי ע"ז ולא בפנימיות, וקדושה זו דלא ידע הוא הכנה לקדושת הפסח, וזה טעם מ"ש ומכילתא בשלח) לא נגאלו אלא בזכות האמונה כי במה דלא ידע ואינו מצד השכל הוא רק מכח האמונה שלימה בהש"י ושאיין מקרה בעולם רק הכל מהשגחתו, עי"ז נמחה זכר עמלק באדר ומתקדש בלא ידע דאמונה הוא בלא ידיעה וזוכה לידיעה בניסן: ו ענין השבת שהוא אות ביני וביניכם לדעת כי אני וגו' ואח"כ אמר ביני ובין בני ישראל אות וגו' כי ששת ימים וגו', ענין אות דשבת כאות דתפילין כידוע דלכן אין מניחין תפילין בשבת (כמ"ש מנחות לו) דפירוש אות סימן המברר ומאמת הדבר הנרצה לברר כמו ונתן אליך אות וגו'.

וביני וביניכם היינו ההתקשרות שבין ישראל לאביהם שהם קשר אמיץ ויעקב חבל נחלתו וחלק ד' עמו, וזהו תפילין דישאל כתיב שמע וגו' אחד דהכל אחד מהש"י ותפילין דמארי עלמא כתיב מי כעמך וגו' אחד, (ברכות ו'.) וכך שבת דקוב"ה ששבת ממלאכתו בששת ימי בראשית היינו שהארץ נתן לבני אדם מעתה שהוא לא יפעול עוד רק הנבראים הם הפועלים, שכל ההתחדשות בעולם הוא ע"י הנבראים יש מיש, ושבת דבני ישראל היא להיפך דבששת ימי המעשה האדם פועל ובשבת נח ומכיר דלד' הארץ ומלואה וגם פעולת האדם הכל מהש"י כמש"נ כי גם כל מעשינו פעלת לנו, וזהו לדעת כי אני מקדישכם שקדושת מעשים שיש בכם (כדרך שאז"ל (ויק"ר פכ"ד) על מקודש מקודש יסעודך מקידוש מעשים) תדע כי אני וגו' הוא משלי מה שאני מקדש אתכם ולא מהשתדלותכם, זהו אות ובירור ההתקשרות שבינינו שכל פעולתכם אני הוא הפועל ומקדשם ונותן בכם קדושה, וזהו בלשון נוכח דר"ל שבת דבני ישראל ואח"כ שאמר בלשון נסתר ושמרו וגו' ביני ובין בני ישראל מדבר בשבת דהקב"ה, וזהו כי ששת וגו' זהו אות דהש"י ר"ל שהוא אומר ומי כעמך וגו' דהכל שלהם ומוסר הפעולה בידם, וכמו ששמעתי על מאמר ז"ל ר"פ כיצד מברכין (לה).

(כתיב לד' הארץ כו' כאן קודם ברכה כו', פירוש דלאחר ברכה שמכיר שהכל מהש"י אז הש"י אומר שהכל שלו, ולכך אחר שהזהיר תשמרו ושמרתם בנוכח חזר ואמר ושמרו בלשון נסתר כי מצד הכרת הנוכח [שזהו ג"כ כנ"ל ענין הברכות לפני הנאה שאומר ברוך אתה שהוא הכרת הנוכח] הוא מכיר שהכל מהש"י, ואז אח"כ ושמרו וגו' בהעלם הש"י אומר שהכל שלהם, ועל זה אמרו (שבת קיח:) אלמלא שמרו ישראל ב' שבתות כו', פירוש שבת א' הוא הכרת הנוכח והוא אות דבני ישראל כנ"ל ואח"כ הקב"ה אומר שהכל שלהם ומשפיע כל מיני טובה, ועי"ז שמנת וגו' וכמ"ש בפרק אין עומדין (לב).

(אתה גרמת מה יעשה הבן כו' היינו הש"י שאומר אח"כ דהכל של ישראל והארץ נתן לבני אדם עי"ז יוכל לבוא ח"ו להעלם גמור, וצריך ושמרו וגו' שבת ב' דהוא שבת

דקוב"ה דמאחר שהכל חד קוב"ה וישראל צריכים לשמור השבת מצד כי ששת וגו' כמו שהקב"ה שובת, ואלמלא שמרו כו' גם שבת זה דהעלם הי' הגאולה שלימה להיות באמת הכל חד, וכמ"ש (ב"ב עה:) עתידים צדיקים שיקראו בשמו של הקב"ה, וזה ענין פלוגתא דפרק כלל גדול (סט:) אי מונה ו' ומקדש יום אחד כו' מר יליף מבריאתו של עולם, דהיינו שבת דקוב"ה שאחר הפעולה, משא"כ כמו אדם הראשון היינו תחלה שבת ההכרה לד' הארץ ומלואה ואח"כ ימי הפעולה כמו שתקנו כל הברכות עובר לעשייתן (פסחים ז) ובלאו הכי מעל, ואחר ההנאה כשהוא שבע מברך ברכת המזון זהו שבת שני' כנ"ל: ז שבת אחד מששים בעוה"ב כמ"ש בהרואה, (נו:) ועוה"ב היינו העדר הפעולה דהיום לעשותם רק צדיקים כו' נהנין מזיו השכינה, (ברכות יז).

(ומעין זה בשבת הגם דשכר, מצוה בהאי עלמא ליכא (קידושין לט:) לכך נאמר שבת מתנה טובה כו' כמ"ש בפ"ק דשבת (י) ואמר בבית גנזי ואין להקב"ה אלא אוצר של יראת שמים (ברכות לג:) ובאוצר היראה שם טמון השבת, כי היראה הוא טהרת הלב כידוע מדברי רז"ל ביומא (עב) על פסוק ולב אין ולכך כנס"י יראה אתקרי כנודע, כי או"ה אין להם חלק אלא בעוה"ז המעשיי וגופני בלבד ולב אין רק לכנס"י כמ"ש ז"ל (שי"ר פ"ה) הקב"ה לבן של ישראל שנאמר צור לבבי וגו', ולכך כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב דידוע דעלמא דאתי הוא בינה ובינה לבא, דבעוה"ז הוא השתמשות כחות הפעולה ועוה"ב הוא הלב לבד, ובעוה"ז אי אפשר לטהר הלב לגמרי ממלחמת היצר ועטיו של נחש ולכך נקרא המיתה נח נפשי' בלשון רז"ל שנחה במנוחה ממלחמת היצר, ואז הוא טהרת הלב וכאמרם ז"ל (תוס' סנהדרין לח).

(מה הי' העולם חסר מנוחה בא שבת כו' שהוא ג"כ מעין עוה"ב כנ"ל, ולכן אמרו (סנהדרין נח:) עכו"ם ששבת חייב מיתה כמ"ש יש חכמה באו"ה תאמין תורה אל תאמין (איכה רבה פ"ב) כי חכמה במוח יש גם לאומות והיינו גם חכמת אמת, וכמ"ש במגילה (טז.) כל האומר דבר חכמה אפי' באו"ה כו' מזרש שאמרה דבר אמת אם מזרע היהודים כו', ועם כל זה לבבם מלא שנאה על היהודים כי תורה הוא לשין הוראה ולימוד (זוה"ק ח"ג נ"ג:) ללמד את הלב שיהי' כפי מה שמשגי בחכמתו זה אינו כלל באו"ה דלב אין, וכמו שאמרו ז"ל (רבה תשאו דלכך ניתן תורה שבע"פ דצפה שעתיד או"ה לומר אנו ישראל כו', פירוש כי הבדל בין כתיבה לדיבור כי בכתיבה הוא, רק התגלות החכמה שבמוחו ומחשבתו אבל הדיבור הוא התגלות הבינה שבלב שזה נגלה בדבור כפי איכות הדבור ותנועתו ניכר עליו מה שבלבו, כידוע שיש הכרה בדברים אם יוצאים מיוצאים מן הלב ואם מדבר בתוקף או בנחת בכעס או רצון וכיוצא בו הלשון קולמם הלב (חוה"ל שער הענוה) וניכר ומלובש בדבורו הבינה שבלב, משא"כ בכתיבה מלובש רק החכמה וכמ"ש בפרק אחד דיני ממונות (לה).

(אע"ג דב' סופרי כו' לבא דאינשי אינשי, כי אי אפשר לו לכתוב רק החכמה ולא הבינה דלב שזה נתגלה ע"י הדבור, דאלו מה שבלבו בהעלם ולא נתגלה גם ע"י הדבור שאי אפשר לו לגלותו זה אין נ"מ לסנהדרין מאחר שאי אפשר לו לברר דבריו לחבריו, רק ר"ל מה שבדבור היא מגלה רק שבכתב אי אפשר לגלותו, רק תורה שבכתב המכתב מכתב אלקים בדקדוק צורת אותיות שאם נשתנה כל שהוא פסול, והם ד' שערים טעמים

נקודות תגין אותיות הידועים וכן הדיוק בחסירות ויתירות פתוחות וסתומות וכיוצא שזה אינו בשום כתב רק בתורה שהם מגלים ורומזים על הבינה שבלב שהקב"ה הטמין בה, ומ"מ התורה נכתבה באר היטב בע' לשון כי מצד הכתב שהוא התגלות החכמה נתגלה לכל באי עולם, ויש חכמה באו"ה להשיג ג"כ הכרת הש"י וכמו שהשיגו כל פילסופי יון וערב הקדמונים מחכמתם ג"כ, רק מ"מ לא נשתנה עי"ז לבם כקוצו של יו"ד ולא הי' הקב"ה דר בלבבם כלל רק בלבבות בני ישראל שלהם נמסר התורה שבע"פ, פירוש התגלות הבינה שבלב ע"י הדבור ולכך דברים שבעל פה אי אתה רשאי לאומרם בכתב (גיטין ס:) כי עיקר דברים שבע"פ בדבור שעל ידו מתגלה מה שבלב, וכמו ששמעתי על לשון רז"ל בכ"מ אליבא דר' פלוני כי כל המימרות שלהם הי' כפי לבו ובמקום אדעתי אמרו אליבא שהוא מן הלב, ודבר זה נקרא מסטורין של הקב"ה כי עקוב הלב מכל מי ידענו וכנ"ל דיראה שבלב הוא בית גנזיו, ואמרו (תנחומא תשא) מי שיש לו מסטורין שלי כו', ואדם לעמל יולד ני זה כלי הבריאה בכח פעולה ומעשה והיקפה ו' ימים שהוא סדר הבריאה, רק לבני ישראל ניתן יום השבת במתנה שהוא נגד כנס"י שלהם מתנה כח המנוחה ללב ג"כ שבאמת הלב קשור בהש"י ואצלם ההיקף ז' ימים, אבל עכו"ם ששבת חייב מיתה (סנהדרין נח:) כי להם ההיקף רק ו' יום ולעמל לבד יולדו ולא למנוחה, וכמ"ש בריש ע"ז (ב') הרבה גשרים כו' הכל בשביל ישראל, פירוש כי כל חטאי ישראל הקב"ה יברר שהי' לתכלית טוב אע"פ שהוא כיון להנאת עצמו הכל, הולך אחר התכלית ועל זה יאמרו הם הלא גם פעולתם לתכלית טוב הכל בשביל ישראל, רק באמת בזה יש חילוק בין ישראל לאומות כמ"ש בריש ר"ה ד).

(בצדקה על מנת שיחי' בני, וכמ"ש הרמב"מ (בפ"ב מה"ג) בטעם כופין עד שיאמר רוצה אני דישראל עצם לבבם דבוק בהש"י רק היצר מבלבל, וכיון שהמעשה טובה מצד התכלית הרי עצם נקודת הלב ג"כ מתכוין לטוב ומה ששלא לשמה ולהנאת עצמו זה אינו מצד עצם הלב כלל, משא"כ באו"ה דלב אין כלל כנ"ל, לכך השבת אות בני וביניכם פירוש השייכות שבינינו כנ"ל: ח.

חמשים שערי בינה יש כמו שאמרו ז"ל בר"ה (כא:) ונגדם נ' שבתות השנה וג"ן סדרים באורייתא, כמ"ש בזוהר כמה פעמים (תיקו"ז תי' יט) דתורה הוא המלמדת הלב והתחלת התורה מלידת יצחק דאורייתא מסטרא דגבורה, (זוה"ק ח"ב פא.) ומלידתו הוא התחלת ועבדום ועינום וגלות מצרים דידוע דמצרים רומז לבינה, היינו שהוא לברר הבי שבלב כמו שאמרו ז"ל (זוה"ח יתרו) דנכנסו למ"ט שערי טומאה ואלמלא נכנסו ח"ו לשער הנ' כו', פירוש כמ"ש בר"ה (שם) על פסוק ותחסרהו מעט מאלקים דמ"ט שערי בינה נתגלה למשרע"ה ולא שער הנ', דכל דבר מזוקק שבעתים הייני ז' פעם ז' כי הם ז' מדות כנודע ושער הנ' הוא שורשם, והראב"ד בהקדמת פירוש לספר יצירה מנה כל הנ' שערי בינה שכתובים בספר איוב ל"ח ול"ט בשאלות הש"י איפוא היית וגו' עד גמירא, ר"ל שאמר לו הש"י שאין לבו מבורר כלל אפי' בשער אחד כי בירור הלב הוא רק אצל בני ישראל זרע אברהם יצחק ויעקב והוא מחסידי או"ה כמו שאמרו ז"ל בכ"ב (טו:) ומסתמא נסדרו בדרך לא זו אףאף זו והשער הנ' הוא הנמנה ראשונה שסידרן מעילא לתתא והוא שאלת איפוא היית שפירשו רז"ל בשמו"ר (פ"מ) באיזה איפה היית תלוי באדה"ר בראשו כו', פירוש האם עמדת על בירור שורש נשמתך בתחילת היצירה

בשרשה העליון שזהו תכלית הבירור לברר שרשו בתחילת היצירה באדם הראשון, ודבר זה לברר לגמרי הרי הי' מוכרח לברר ג"כ החסרון של עטיו של נחש שבאדה"ר והי' חי לעולם וזה יהי' ע"י משיח וזה נקרא כאלקים כמש"נ אני אמרתי וגו' אכן כאדם וגו', וזהו במשרע"ה ותחסרהו מעט מאלקים היינו שהוכרח למות כאדם שעדיין לא בירר שער הנ' שהוא שרשו באדם הראשון, ונגד זה נ' שערי טומאה היינו השתקעות הלב עוה"ז בלבות או"ה והשער הנ' הוא שרשי בתחלת היצירה כי או"ה שרשם במקום טומאה ורע משא"כ בני ישראל, ומ"מ ק"ו יוכל לבוא ע"י מעשיו הרעים שיתקלקל גם השורש כדרך שמנו אלו שאין להם חלק לעוה"ב כו' שכל כך גרמו קלקול עד גם לשורשם שבתחלת יצירה שנעשו כאלו אינם מושרשים בטוב, ובאמת הש"י אין מניח כן לזרע אברהם יצחק ויעקב וכדרך שאמרו ז"ל (סנהדרין ק"ט:) ביקש יעקב שלא יזכר שמו על הקלקלה בסודם אל וגו', פירוש שלא יוכלו לקלקל על ידי מעשיהם את השורש הקבוע בהם לטוב ואין צריך לומר מאברהם ויצחק שקדמו לו, וזה טעם ברית אבות לא תמה, ועי' תוס' שבת נ"ה) ואלו ח"ו היו נכנסים במצרים לשער נ' אז לא היו נגאלים, היינו בדרך גאולה לצאת מן הרע לטוב רק בדרך כליון הרע כמו שיהי' לעתיד ובלע המות וגו' שיתוקן גם שער הנ' והיה צריך משרע"ה להיות משיח ולהשיג גם שער הנ' רק שהקב"ה הקדים לגאלם שלא ישתקעו, והגם דע"י הגלות נשתקעו ח"ו מ"מ הי' זה בירור למתן תורה, כי הבירור אינו אלא מצד ההעלם כאשר אלו משוקעים בהבלים כמו אלו והללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז מ"מ הללו מאמינים בני מאמינים וצור לבכם המסתתר בקרבם הוא הש"י, והי' באמת אז הבירור למ"ט השערים שבכל שער טומאה שנכנסו דהיינו השתקעות כמו או"ה הי' בירור והכרה לפני בוחן כליות ולב ההבדל שבין השתקעות האו"ה שהוא מצד עצם לבכם, משא"כ בני ישראל הוא רק מצד עירובכם בין האומות אבל בעצם לבכם גלוי וידוע שרצונינו לעשות כו', (ברכות י"ז).

(וזה הי' בירור לכל המ"ט שערי טומאה כי עצם לבות בני ישראל אינו שקוע בהם כלל, ומצד הזה מגיע הגאולה מן האומות כטעם מיני' ובי' אבא וגו' וירך מתוכה מסרחת שאמרו ז"ל בסנהדרין (ל"ט:) לענין עובדי ע"ש, כי אי אפשר עקירת הרע רק מתוכה ומי שהוא מושקע בו הוא המהרסו דלכן אמרו בכריתות (ו') כל תענית שאין בו מפושעי ישראל אינו תענית, פירוש תענית הוא על כל צרה שלא תבוא וההצלה מצרה דהיינו סילוק הרע שהוא מפני הרע שבבני ישראל אינו אלא ע"י הצירוף דפושעי ישראל כי הם הבירור שאין רע בישראל, כי הפושעי ישראל הם המבררים ההבדל שבין פושעי ישראל לפושעי או"ה שאלו עצמיות עומק לבכם כך ואלו רק מצד הלבשת תוקף היצר, ומצדם הוא ההצלה מרע וכן בקטורת שהוא הצלת הנגף הי' חלבנה והוא בריח כמ"ש (בר"ר פס"ה) וירח ריח בגדיו ריח בוגדיו דרק מצד חוש הריח שהוא בנשמה כמ"ש בפרק כיצד מברכין, (מ"ג:) ואומרים נשמה שנתת בי טהורה שהנשמה בבני ישראל הוא חלק ד' שעל זה נאמר ויפח באפיו וגו' שאז"ל מאן דנפח מתוכו נפח שהנשמה באפו, וזה גם לפושעי ישראל יש ריח טוב וזה מציל מנגף ורע: אמנם הנס דסור מרע קודם מ"מ העיקר עשה טוב ואנכי קודם ללא יהי' לך שזה התכלית והשורש זהו ע"י אור תורה, והם מ"ט ימי הספירה שאחר גאולת מצרים שהוא בירור מ"ט שערי בינה מצד הטוב, אז זכו לשער הנ' בשבועות שהיו חירות ממלאך המות ומיצר הרע כמו שאמרו

ז"ל (שמו"ר פמ"א) והיינו בירור השורש וזהו עדים מהר חורב והם הכתרים שאז"ל, (שבת פ"ח).

(שהכתר הוא למעלה מן הראש כי מ"ט שערים הוא בלב האדם מצידו ויוכל להגיע בהשתדלותו, אבל בירור השורש ונקיון עטיו של נחש דאדה"ר זהו למעלה מראש האדם רק על ידי הש"י שמסייעו לזה להיות כאלקים ממש, והתורה היא המאירה לאדם ומדריכתו לברר לבבו בכל הנ' שערי בינה, וג' סדרים בראשית נח ולך שעד לידת יצחק הוא חכמה המושפעת לבינה כי נובלות חכמה עליונה תורה (בר"ר פי"ז) ועצם התורה חכמה לברר הלב שהוא ברצון הש"י, וידוע בכל דבר יש ג' ראשונות וז' תחתונות ג' ראשונות הם המשפיעות, וגם ג' תחתונות נצח הוד יסוד שבכל פרצוף נעשים מוחין לפרצוף שתחתיו כנודע, והם ג' פרשיות אלו שהם לימודי חכמה עליונה המשפיעים לבינה שבלב, כי ג' מיני לימודי חכמה נזכרים בר"פ אין דורשין מעשה בראשית ומעשה מרכבה וסתרי עריות, פירוש חכמה שבבריאה וברואים וזהו מעשי בראשית שבפרשת בראשית, וחכמה שבפעולת הנבראים אח"כ להוציא מכח פעולתם ברואים אחרים כמותם, כי לא תוהו בראה שמזה הוא מצות דעריות שלימד הש"י דרכים הראויים לזה וזהו חכמת סתרי עריות ולימודים אלו בפרשת נח, שבו נתפרש שתילת העולם והתפרדם למשפחותם ולע' אומות וב' דורות דדור המבול ודור הפלגה הם כללות סתרי עריות כי הם נגד תורה שבכתב ותורה שבע"פ, כי בדור המבול הי' ראוי להיות מתן תורה כמ"ש בזוהר (ח"ג רט"ז:) וכמשז"ל (חולין קל"ט) על פסוק בשגם זה משה וכן עונם בהוצאת ז"ל ביסוד כידוע בזוהר דכתב ביסוד, וכמ"ש במקום אחר דכתיבה דברי תורה הוא תיקון לזה כי הכתב הוא גילוי טיפי חכמה שבמוח לפועל עי"ז מאספ טיפי מוחו שיצאו לבטלה, כי הכתב הוא להיות לזכרון ושלא יהי' כדבר של בטלה ועי"ז מתקבצים נדחי נפשות העשוקות ג"כ כטעם ד' צילך, וכמו כשאדם עוסק בדברי תורה בדבור הקב"ה יושב ועוסק כנגדו כמו שאמרו ז"ל (תדבא"ר פי"ח) כך כשכותב דברי תורה הקב"ה כותבם ג"כ, וכתיבת הש"י היינו התהוות נפשות כמו דרך משל תורה שבכתב שאותיותיהם הם שורש נפשות בני" כנודע, וכן כל כתיבת תורה שבע"פ שהוא התגלות הגנוז בתורה שבכתב כי כל הנפשות הוא מאותיות וע"י מעשה האדם במצות ועבירות נשתנה צירופם, כמ"ש בפירוש הראב"ד לספר יצירה [ריש פרק ג'] בפירוש ג ספרים של צדיקים גמורים כו' ע"ש, ועל ידי אותם אותיות הנכתבים מידו של הקב"ה נוצרים נפשות, וזה טעם כתב ביסוד שבו הוא כח ההולדה לנפשות חדשות והם אותם הנפשות שיצאו ממנו לבטלה, ודור המבול הם עצמם דור המדבר כמ"ש במקום אחר ואין אדם עומד על דברי תורה אלא א"כ נכשל כדרז"ל (גיטין מ"ג) דלכן קרא הכתוב דברי תורה מכשלה והמכשלה הזאת וגו' שגם המכשלה הוא דברי תורה מאחר שאין אדם עומד על דברי תורה כו', והמכשלה דתורה שבכתב הם דור המבול ודתורה שבע"פ הם דור הפלגה שהי' בארץ שנער ששם יסוד תורה שבע"פ בימי אנשי כנה"ג והשלמתו בתלמוד בבלי, שכחם שפה אחת ודברים אחרים בכח הדבור רק שהי' דברים חדים בלשה"ר על אלופו של עולם, ומרפא לשון וגו' מאי תקנת' כו' (ערכין ט"ו:) בדבור בדברי תורה שזהו יסוד תורה שבע"פ, דמשרע"ה שהוא יסוד תורה שבכתב נאמר בו לא איש דברים אנכי, וברית הלשון וברית המעור מכוונים זה נגד זה בשניהם כת הנבראים להוציא

נבראים אחרים, ברית המעורר בפועל ומעשה בגוף וברית הלשון בנפש כטעם את הנפש אשר עשו בחרן וכמ"ש (סנהדרין י"ט): כל המלמד בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו, וגם הוא בפועל בריאת נפשות כמ"ש אז נדברו וגו' ויכתב בספר זכרון וגו' שע"י הדבור בדברי תורה הקב"ה כותב בספר זכרון, וכל זכרון דהש"י הם נפשות דבנ"י שהם לזכר עולם נצחי וכתובת הוא התולדה כנ"ל, וב' ספורים אלו דדור המבול ונח הנבחר מהם לתיקון עולם ולהעמיד השארה לקבל תורה שבכתב המתקנת ומיישרת כח זה ודורודור הפלגה ואברהם הנבחר מהם, הם כלל החכמות שיש בסתרי עריות שהיא כח פעולת הנבראים כנ"ל, וחכמת מעשה מרכבה הוא בפרשת לך המדבר מגילוי הש"י לאברהם אע"ה ואיך הש"י רוכב עליו כי האבות הן המרכבה כמ"ש בבר"ר (פפ"ב) ולמדוהו מאברהם ביחוד שם: ושלשה אלו הם תלת נקודין דאורייתא הנזכר בתיקונים ושמעתי פירושו כי כללות התורה הוא ג' דברים לעשות כרצון הש"י וכרצון איש ואיש שלא להרע לחבירו וכרצון עצמו ג"כ שלא להרע עצמו ולבקש טובת עצמו ג"כ, ואלו הג' הם הרמוזים במ"ש אורייתא וקוב"ה וישראל חד והוא ג"כ מ"ש (שבת ל"א).

(ואהבת לריעך כמוך כלל גדול בתורה, פירוש ואהבת כמה דאת אמר ואהבת את ד' אלקיך שסתם אהבת בני ישראל להש"י ולריעך שיהי' ג"כ טובה לריעך וגם כמוך טובה לעצמך, וזהו מעשה בראשית טובת הנבראים עצמם, ומעשה מרכבה רצון הש"י, וסתרי עריות הוא מצד השפעתם לזולתם, וכן כל דבר נחלק לראש תוך סוף כנודע, וכלל הגוף הם ראש שהוא המקבל ההשפעה מלמעלה והגוף הוא עצם האדם ושוקין הם כח ההשפעה לזולת וכל חלק מהם ג"כ חלוק לתלת כנודע, ובראש עצמו יש ג' ראשונות כח"ב או חב"ד מצד פנימיותן החכמה הוא מהש"י ומה שמקבל ובינה עצמיותו שמבין דבר מתוך דבר ודעת חבורם להשפיע ללב וכחות הפעולה, ובחיצוניות פירוש בלא ההתבוננות מצד עומק הכחות רק מצד החיצוניות המתגלה עצם הראש הוא החכמה שבמוח והבינה הוא כחו המשפיע ללב וכתר הוא ההשפעה שלמעלה מראשו מהש"י, וג' אחרונות של כל פרצוף הם כחות ההשפעה והם נה"י נצח הוא הימין מקרבת שרצונו להשפיע והוא כח המשפיע והוד הוא שמאל דוחה כאלו רצינו לעכב לעצמו ויסוד בו הוא מידת ההשפעה, והם נעשים ג' ראשונות לפרצוף שתחתיו פירוש כח המושפע והמקבל ההשפעה מג' כחות אלו של נותן ההשפעה פנימיות נעשו ג' ראשונות שהם ג' כחות של קבלת ההשפעה של המקבל שחלוק ג"כ לנ' כחות אלו עצמם כנ"ל, כי כפי חלוקתם במשפיע כך מתחלקים במקבל, והם ג' ראשונות של התורה המדרכת לאדם בנ' שערי בינה, הג' ראשונות שהם האחרונות מחכמה הם ג' סתרים שהם סוד כידוע דראשית הגילוי לאדם הוא בלב, דקיימא לשאלה.

משא"כ חכמה שבמוח שאינו מורגש בלב לא קיימא לשאלה, וכן חכמת הש"י שלא מצד התגלותה בבינה שבלב בני ישראל אין דורשין, ובמרכבה שהוא הא' המדבר ביחודו של עולם ביחיד, ומעשה בראשית שמדבר מנבראים ויש ב' בורא ונברא בשנים, ובעריות שמדבר מן הזולת שהוא הג' בשלשה, ובתורה נתהפך הסדר להיות פרשת לך דמעשה מרכבה הג' כנ"ל דכתר דחיצוניות פנימיות הוא הדעת שהוא הג', ובתורה הוא מצד השפעת החכמה לבינה שבלב שהוא ע"י הדעת שבחכמה המחבר חו"ב שבחכמה: ושלשה כחות אלו של חכמה בהשפעה הי' בג' אלו אנשים המדוברים באותן פרשיות,

כח חכמת מעשה בראשית נשפע באדם הראשון שהוא הנברא הראשון והכיר את עצמו ומכח זה הכיר חכמה שבכל הנבראים כמ"ש ויבא וגו' כל אשר יקרא וגו' וקריאת השמות הוא מצד הבקיות בחכמת טבע של כל נברא, ודרשו לב' הם שני בניו קין והבל שהם ג"כ שורשי כל הנפשות כמוהו כנודע כי הם ראשית אוננו, ונח הי' בקי בחכמת סתרי הוצאות נבראים ע"י שנצטוו להכניס כל בעלי חיים וצומח להחיות זרע ודרשה לג' בניו, ומהם פירוד האומות ללשונותם שכח כל האומות בזה בקיום העולם במעשיהם ופעולתם שע"ז הוא כל קיום האומות לקיום וישוב העולם לחדש פעולות שונות בנבראים כל אומה פועלת פעולה מיוחדת בע' כחות הנפש כמ"ש במק"א, ואברהם אבינו ע"ה ב' כליותיו כב' מעינות נובעות חכמה (בר"ר פצ"ה) דמעשה מרכבה לדעת ולהכיר שאי אפשר לבירה בלא מנהיג הרוכב על כל הבריאה ודרשה לבנו יחידו, ובו התחלת השפעה לבינה שבלב דהיינו לכנס"י שממנו בנין האומה הישראלית המכירים זה בבירור לבבם שהם מרכבה להש"י, משא"כ אדם ונח אבות לכל העולם כולו, ומ"מ גם אברהם אע"ה נקרא אב המון גוים כי הוא אינו מלידה מבטן זרע ישראל העמוסים מני רחם להיות צור לבבו ית"ש בתולדה, שהרי נקרא תחלה לגרים (חגיגה ג') כי על ידי השתדלותו זכה לבינה שבלב ולהיות נקרא איתן האזרחי (ב"ב ט"ו) כאזרח בישראל שהוא איש הישראלי מבטן, וכטעם טל ילדותך שדרשו רז"ל (בר"ר פל"ט) על אברהם אע"ה, אבל עיקרו הוא מצד השגת החכמה יתירה ויש חכמה באו"ה כמשז"ל, (איכה רבה פ"ב) ויציבא מילתא מ"ש הרמב"מ בפירוש, מעשה בראשית ומעשה מרכבה כנודע ואין טענה עליו מ"ש בספר עבודת הקודש וכדומה לו דא"כ היו חכמי או"ה כאריסטו והדומה בקיאים במעשה בראשית ומעשה מרכבה כנביאי ישראל, כי אמת הוא כן דיש חכמה באו"ה והיינו חכמת אמת רק שאינו מורגש ללב ואינו תורה להדריך הלב על ידו, משא"כ חכמת בני ישראל נקרא תורה כי מרכבה דיחזקאל באובנתא דלבא תליא כמ"ש במגילה (כ"ד:) דהעיקר ע"י הרגשת הלב באור הש"י וזה אינו באו"ה כלל רק בישראל שהקב"ה לכן של ישראל, (שי"ר פ"ה) ומעשה בראשית ומעשה מרכבה וסתרי פעילות הנבראים בכל מיני חכמות לימודיות דבני ישראל הוא עצמו אותן חכמות אלקיות וטבעיות ולימודיות דאו"ה, רק מצד נביעותן מהבינה שבלב להכיר בכל דבר אמיתות הש"י הוא בענין אחר ממש, וכמו ששמעתי כי כל חכמתו דרשב"י בספר הזוהר ידעו ג"כ סבי דבי אתונא מחכמי יון שהיו קרוב לזמנו והיו לעומתו זה לעומת זה והי' ספירות הם עצמן הי' מאמרות הידועים לבעלי ההגיון רק שהשיגום בלבוש אחר מצד החיצוניות ואינו דברי תורה כלל וכן כל חכמת שלמה המע"ה הי' יודע ג"כ חירם מלך צור שהי' לעומתו זה לעומת זה וכל חכמתו של משה רבינו ע"ה ידע בלעם מצד החיצוניות [וכאמרם ז"ל שיליהי זבחים (קט"ז).

(דנתקבצו או"ה לבלעם וסיפר להם ענין מתן תורה, וזה שאיתא בספרי (סוף ברכה) באו"ה קם ומנו בלעם] כך שמעתי ויציבא מילתא, וג' אלו הם ג"כ נגד ג' מיני חכמות הנזכרים הגם שכל אחד כולל שלשתם מ"מ כל אחד מתייחד ורשום בכח אחד פרטי, משרע"ה הוא המגלה ומפרסם אלקות בעולם במתן וכן שמעתי דהוא שורשו מדבור אנכי ד' אלקיך שהש"י רוכב ומנהיג העולם הוא מעשה מרכבה, וזהו תורה שבכתב שהוא מהש"י עצמו דמעשה מרכבה הוא מצד הש"י והשגת מדותיו ית', ולכך מרע"ה

הוא מדת הדעת כנודע שהוא להשפיע ידיעה זו ללב, ודבר זה של השפעת החכמה ללב הוא ג"כ מ והוא צור מצד שהש"י רוכב על הנבראים בכך עי"ז נשפע ללב, שהרי באו"ה אינו נשפע אע"פ שמשגיגים חכמה וידעו ג"כ ממתן תורה כמשאז"ל רק דקרו ל'א אלקא דאלקא כדאי' שילהי מנחות, היינו דהשגתם מצד החיצוניות שהוא הכתר ולא פנימיות הדעת, והיינו דאמת דהקב"ה רוכב רק כמו הכתר על הראש שהוא למעלה מהראש ומבדילים הכתר מן הראש ואומרים שהנהגת הגוף ע"י הראש וחכמתם ועוצם ידם הוא המשגת חכמה ופועלת גבורה, כי לא ידעו מפנימיות הכתר שהוא הדעת שהוא המחבר מוח ולב להיות הלב מלא ג"כ מאור אלקי המושג במוח יהי' מורגש ללב, זהו ע"י חיצונות הכתר שנכנס בפנימיות לגוף פירוש שהש"י רוכב בכל מעמקי לב האדם ג"כ ואין הכתר נבדל מן הראש כלל וזהו דעת משה רבינו ע"ה, משא"כ בלעם הי' דעת דסט"א שהלב שלו מלא מיני רע ומצד זה חכמת מעשה מרכבה שלו הולידה מיני כשפים שמכחישים פמליא של מעלה, (סנהדרין ס"ז).

(ואיתא בתדבא"ר (פכ"ח) כי בב' דברים בלעם גדול ממרע"ה יעו"ש פירוש כי הוא השיג מצד החיצוניות שהוא הכתר שהוא גדול ולמעלה מהדעת ואין כאן מקומו עוד, ושלמה המע"ה חכמתו מעשה בראשיתכמ"ש וידבר על העצים וגו' וספריו נקראו רות הקודש שהוא ג"כ פעולת הש"י רק שהוא יוצא מפה האדם וכן מעשה בראשית היינו חכמת הש"י המלוכשת בנבראים, ורשב"י חכמתו בסתרי תורה שהוא תורה שבע"פ וחכמת האדם עצמו הוא החכמה דפעולתן של הנבראים, והגם דכל אחד דיבר משלשת החכמות היינו כי כל אחד מהג' כלול ג"כ מג' אלו וכנזכר למעלה: וספר יצירה הוא ברייתא דמעשה בראשית לימוד חכמת מעשה בראשית, ושנינו שם [בריש פרק א'] וברא את עולמו בג' ספרים ספר וספור וספור, הם ג"כ ג' מיני חכמות אלו כי בראשית מתרגמינן בחכמתא ובל"ב נתיבות פליאות חכמה כו' נברא העולם שהם כ"ב אותיות ועשר ספירות ע"ש בספר יצירה, היינו כנודע דבכל דבר יש אורות וכלים הכלים הם אותיות כי בדבר ד' שמים נעשו והדבור הוא באותיות ולעולם ד' דברך ניצב בשמים שדבורו המקיימם עכשיו ג"כ, ואותיות הדבור הם כלי השמים וי' ספירות הוא אור הש"י פירוש כח המדבר המלוכש בהדבור, וזהו כלל בכל הנבראים יש חומר וצורה דהיינו אורות וכלים וכל אור חלוק ל' מדרגות וכלים חלוקים לכ"ב אותיות והכל מחכמתו ית' והם בהכרח ל"ב נתיבות חלוקים בשכל ובחכמה, וזכר שם אח"כ שמות והם האירות ואח"כ ספרים והם הכלים כי הספרים מאותיות, וכן דברי המפרשים שם שהם ג' אמות וז' כפולות וי"ב פשוטים שזכר אח"כ וכן דברי הראב"ד שם, וה"ר משה בוטריל בשם ר"א הקליר בשם זקינו שהם שכל משכיל מושכל שיש בחכמת מעשה בראשית עצמו שהוא חכמת הטבע כדברי הרמב"מ, ואצל האומות ג"כ חלוק לב' ספור הטבעים היינו ידיעת כל הנבראים והבדלם זה מן זה בעניינים וגוונים ומהותם וזהו כלים, וזהו אצל בני ישראל חכמת אדם הראשון בקריאת שמות שידע באיזה אותיות מדבור ד' נתהוה חומר וא זה, ולימוד חכמת הטבע ידיעת כחות פנימיות של כל דבר זה נקרא אצל בני ישראל ידיעת אורות הש"י איך הוא מחי' את כולם בפנימיותם יש בכל אחד ניצוץ אור מאמיתות הש"י המתפשט ממדותיו דהיינו שמותיו ית' כנודע, והם קבוצם קומה שלימה החלוקה ל' שחלוק לג' כנזכר למעלה דהיינו ראש תוך סוף, כי כללות הבריאה בגין

לאשתמודעי' ולמענהו לקילוסו (שוח"ט י"ט) לדעת שיש בורא ע"י הכרת אור חכמתו
בנבראים, והשכל שהוא הידיעה וההכרה בבורא זהו מעשה מרכבה, והמושכל שהוא
החיות דנבראים הוא מעשה בראשית, והמשכיל הוא שכל האדם המתבונן הרי הנבראים
פעלו והולידו זה באדם והוא פעולת הנבראים, וחלוקה זו הוא ג"כ בנתיבת כמה בין
באורות בין בכלים בחכמתו דהש"י שהוא הפעלת חכמה זו דמעשה בראשית ודם
בהתבוננותו בחכמת הש"י באורות כלים, והחלוקה בכלים נקרא ג' ספרים פירוש ג'
הוראות שיש למילת ספר כמ"ש בפירוש הר"א גרמיזא והר"מ בוטריל לשם ע"ש,
פירוש חקיקת האותיות זהו העמידה על יסוד כל דבר, ובכללות הם ג' אמות ויסודות
אזיר מים אש ובכל פרטי נברא חומר בפני עצמו זה כסף וזה זהב וכן בצומח ובעלי
חיים, והוא צורת האותיות עצמן שהם יסוד הנבראים וזהו הראש והשכל עצמו, ופירוש
ספר לשון מנין הוא הסוף כגירסת ר"י הלוי [בכוזרי] המובא בפירוש הר"מ בוטריל על
הכתות קבועים שבכל נברא דרך משל כח האש לשרוף והמים לכבות והצומח ליזון
והדומם להיעשות כלי לתשמיש וכיוצא בפרטי פרטות, והם בכלל הנבראים י"ב פשוטות
שנגדם י"ב מזלות שהם כוכבי השבת דקביעי וקיימי ברקיע שהם כחות של פעולתם,
וזהו נגד המשכיל וכח פעולת הברואים בזולת שזהו התבוננות איש הישראלי בכחות
פעולת הנבראים לדעת האותיות דדבור הש"י שפועלים כך, ואותם אותיות נקראים ספר
לשון מנין שהוא מנין הכחות של כל אחד חלוק כפי מנין האותיות ולא כפי צורתן שזהו
ספר הא' ביסודן, ואותם אותיות הם כח המשכיל ר"ל מי שמשמש בנבראים שהם
המושכלים כי גלוי הכחות הוא מצד השימושהשימוש בהם, וספר לשון סיפור דברים
הוא האמצעי בידיעות כחות המשתנים שבכל נברא ר"ל שפעם הוא כך ופעם כך, דרך
משל בצומח ובעלי חיים הוא הולך וגדל ותחילתו קטן וג"כ סופו נרקב וכלה וכן
בדוממים הוא משתנה בין בתחלת מיני המתכות וכדומה ובין בסוף כשמתפרר וכיוצא,
וזהו עצם כח המושכל וכח הנבראים עצמן שהם בכללות ז' כפילות, פירוש כפילות מצד
התמורות של דבר והפכו כמ"ש בספר יצירה שנגדם ז' כוכבי לכת ברקיע שהולכים
ומשנים מקומם בכל פעם ואין עומדים קבועים במקום וסדר אחד כמזלות, וזה (נמחק
תיבה א') לעצם כח פרטי של עצמות כל נברא שמצד כח עצמן הוא ההשתנות כמו כח
הצמיחה בצומח והגידול בבעלי חיים וכדומה זהו עצם הספור, שבספר ותיבות יש
חקיקת אותיות ומנינם ועצם הספור שבאותן אותיות, וזהו עצם דמעשה בראשית היינו
ענין הנבראין עצמן, והם חלוקין לז' והיסודות לג' כי כל דבר חלוק לי' ג' ראשונות וז'
תחתונות הג' ראשונות הם היסודות וההתחלה והז' תחתונות הם כללות גוף הדבר, וכחות
של פעולתן הם י"ב כי בכל פעולה יובחן י"ב מיני הבחנות שהם י"ב גבולי אלכסון שיש
בכל גשם כמ"ש בספר יצירה, כמו ששמעתי פירוש גבולי אלכסון היינו דברים הפכיים
שזה נגד זה, ובכל דבר יש ו' קצוות כנודע שהם ו' ימי הבנין וכחות פרטיות של מיני
פעולות וכל א' דבר והפכו הרי י"ב מינים בפעולות, וזהו בכלים כחות הפעולות הם י"ב
בפ"ע והם כ"ב, אבל באותיות הוא רק י' כי כחות הפעולה כללות בז' תחתונות שג' הם
כחות הגוף וג' כחות הפעולה וכח לה עצמה הוא העשירית כנודע, היינו דבהמצאת
הפעולה לפועל ע"י הכלים הנגלים הרי מצד הנגלה הפעולה נפרדת מן הפועל, משא"כ
מצד האור הפנימי הנעלם שהוא כח של הפועל עצמו הרי הוא כלול בגוף הפועל ובכלל

הי' כחות של גוף קומתו כמו שהג' ראשונות שהם היסודות כלולים בגוף קומתו, ובכלל האורות, וכלים ידיעת הכלים היינו צירוף האותיות שנבראו בהם שמים וארץ שנתבאר בס' יצירה זהו מעשה בראשית שנכלל בפ' בראשית, והאורות איך הש"י מאיר בכולם ושאינ בירה בלא מנהיג זהו מעשה מרכבה וחכמת אברהם אבינו ע"ה שבפרשת לך שהשיג זה אחר שעמד על ספר יצירה כמ"ש בסוף ס' יצירה: וזהו הקדמת שבת למלאכת המשכן בפ' ויקהל שהוא ג"כ מעשה בראשית כמ"ש בהרואה (נ"ה) יודע הי' בצלאל לצרף כו', ושבת הוא זיו השכינה ואור הש"י הממלא את המשכן וברייתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא, (שבת ע"ז:): ותחלה הוא פ' בראשית בידיעת הכלים ואח"כ השגת האור דאברהם אע"ה ע"י ידיעות ע"ד יתרון האור מן החושך, וכן הוא סדר השגת האדם באור השי"ת כברייתו של עולם דמקודם ששת ימי המעשה ואח"כ שבת שהוא שבות ימי המעשה, אבל המשכן שהוא פעולת האדם דוגמת הש"י והוא חכמת פעולת הנבראים שבפ' נח שזהו הבינה שבחכמה נגד הבינה שבלב ששם ההבדלה בין ישראל לעמים בכח פעולתן והשתדלותן, שגם העמים משתדלים הרבה גשרים גשרנו וכל מיני חכמות לישוב העולם הכל הוא חכמת נח שנקרא איש האדמה בעלא דארעא שעוסק בישוב העולם היפוך דור המבול המחריבים, ומצידו נמשך דור הפלגה המפרידים ומבדילים בין אור לחושך, והש"י לקח לחלקו אברהם אע"ה שזה יש לו הבינה יתירה כמו שאז"ל ביומא (כ"ח:): דהיינו כח הפעולה בהפלגה שהוא המתחיל בהשתדלות להשגת הש"י שהוא עמוד העבודה והוליד את יצחק שהוא עמוד התורה דאורייתא מסתריה שמברר כל הנ' שערי בינה שבלב, ולפעולת אדם צריך להיות האור קודם ואח"כ עשיית הכלי וכמו אדה"ר שקידש השבת ואח"כ ו' ימי הפעולה וכמשז"ל בפ' כלל גדול (ס"ט:): כי בלעדי השגת אור הש"י אי אפשר לו לפעול כלל, ולכך שבת קודם למלאכת משכן, וב' עניינים אלו מצד השתדלות אדם שלעמל יולד מכח פעולותיו הם השגות דדור המבול ודור הפלגה במכשלה שקודם עמידה לדברי תורה תורה, דדור הפלגה בנין המגדל הוא דוגמת בנין משכן וביהמ"ק להיות מקום קביעא וקיימא להם רק שהי' לצורך גופם ותאותם ולא להשראת שכינה, ודור המבול אמרו ז"ל פ' חלק (ק"ח:): שהטעימן הקב"ה מעין עוה"ב זהו דוגמת שבת שהוא מעין עוה"ב שהשיגו האור והפנימיות של כח הפעולה כנ"ל, דשבת הוא הפנימיות של ששת ימי המעשה ועי"ז העלו כל מיני פעולות בהתפשטות תאותם בתאוה ורציחה דחמס, וביחוד עון דדור המבול בהוצאת ז"ל שקראו רז"ל בר"פ כל היד בני מבול דהיינו התפשטות פעולה לבטלה שאינו בורא בריאה כלל באמת, זהו מצד אור של כח הפעולה הנשפע בהם ומצד התאוה לא עצרו כח להגדירו, וזה גורם כליון הבריאה באמת ושכירת הכלים היפך אור הש"י שהוא מחי' ופועל בנין הכלים, ולכך תיקון עין דדור המבול הוא על ידי שמירת שבת כהלכתו ובסור מרע דסור מרע דשבת הוא הגדרת כח הפעולה וזהו תיקון עון דדור המבול בהוצאת ז"ל, ולכן פ' שבת דקודם למשכן הזהיר לא תבערו אש וגו', וכפשטי' מצות שבת הוא בעונג ובודאי הי' עונג שבת יותר אם הי' מותר לבער אש לבשל ולחמם התבשילים והמאכלות ולהתם גופו וכיוצא, והזהיר לא תבערו שאסור לעשות מלאכה לצורך העונג, וכן בסודו בהנאה מזיו השכינה יוכל להלהיב להיות כאש אוכלה ותגבר ההנאה, אלא שצריך הגדרה שלא יהי' חכמתו מרובה ממעשיו שזה יגרום שכירת הכלי

כי ירצה אח"כ לפעול פעולות שלא בהגדרה רק כפי רבוי ההשגה שמזה נמשך עון דדור המבול הרומז לשבירת הכלים ח"ו, ופרשת ויקהל שנאמרה בהקהל הוא לעומת פ' נח המדברת ג"כ מקהילת כל בני העולם בדור הפלגה, רק ששם הוא מצד החכמה ויש באו"ה ג"כ כנ"ל משא"כ כאן מצד הבינה שבלב והתורה דלא עשה כן לכל גוי, וכמ"ש בזוהר (שמות קצ"ה) דויקהל וגו' היינו שהפרישן מערב רב רק בני ישראל לבד ולא להם חלק ונחלה בבית אלקינו שהוא השתדלות ופעולת עם בני ישראל אין הדמות לפעולתם כלל כי אצלם לב אין, וזהו דוגמת בחירת אברהם אע"ה מדור הפלגה, ופ' שבת בתחלתו דוגמת נח בתיבה שהוא השביתה מכל הפעולות רק שהוא הכנה לכל מיני פעולות כי עמו בתיבה מכל החי וכן כל מיני צמחים להחיות זרע, וכן שבת הוא השביתה ממעשה והוא האור פנימי לכחות הפעולה דבני ישראל שכל פעולתן הוא מהש"י כטעם כי כל מעשינו פעלת לנו ומקדשין שבת ואח"כ מוכן ששת ימי המעשה, וגם במעשה בראשית הכ"ב אותיות שמשו בששת ימי בראשית והי' אורות ביום השבת, ובאמת הכל נברא ביום א' כמו שאז"ל (בר"ר פי"ב) ובמאמר יהי אור נבראו כל מיני אור ונאצלו ג"כ הי' אורות שבתוך הכלים רק דשלימותן במנוחה דיום השבת: ט סוד מעשה בראשית דאין דורשין, רש"י פירש (והוא בעין יעקב רפ"ב דחגיגה וחסר בגמ') כגון ספר יצירה, ובסנהדרין (סז:): אמרינן פטור ומותר כגון ספר יצירה ר"ח ור"א עסקו בס' יצירה כל מעלי דשבתא ומיברו להו כו' פירש"י ממילא מיברו כו', מבואר דעסק דספר יצירה היינו שע"ז העסק בו נברא ונעשה כך מעצמו, והיינו דפי' ג' ספרים ספר וספר וספור כידוע דיש ג' מיני אותיות בתורה דיש ג"כ אתוון רברבין וזעירין כנודע, וע' בזוהר [ר"פ ויקרא] ובפ' תרומה [קע"ד רע"א] ופקודי [רכ"ח ב'] דאתוון רברבן בבינה ואתוון זעירין במלכות, ועי' בפ' תצוה [ק"פ ב'] שם מצאתי מפורש כדברי דרברבין בלב ואמצעין במוח וזעירין במעשה יעו"ש ואהניין, ופירושו כמו"ש למעלה אות ז] דהכתב גילוי המחשבה דמוח והדבור גילוי הלב, וידוע דגם במחשבה דמוח והרהור דלב הרי כל מחשבה והרהור ע"כ הוא באותיות וא"כ אותיות הכתב הם אותיות דמחשבה ואורייתא מחכמה נפקא, (זוה"ק ח"ב פה) ואותיות הלב הם הרברבין כידוע י' על שם המחשבה שהוא סתום ובלב הוא בהתפשטות, ולכן ב' דבראשית רבתי כי בריאת העולם בב' היינו דא' הוא יחודו של עולם כמו שהי' יחיד ומיוחד עד שלא נברא העולם והבריאה היתה להיות להיות נראה כאלו יש ב' בורא ונברא, רק בני ישראל יקבלו התורה המתחלת בא' דאנכי וגו' להכיר שגם עתה הוא משנברא העולם ד' אחד כעד שלא נברא העולם, וזהו מצד התורה שהוא קיום העולם אבל מצד העולם הוא הב', והתחלת הכרת הב' הוא בלב דשם הב' חללים למשכן הב' יצרים והיצ"ר מראה שהם ב' ומפריד ח"ו הבריאה מן הבורא והיצ"ט מדריכו לדעת כי באמת ד' אחד ואין עוד מלבדו, ולכך אות בראשית היא מאותו הלב, מי במחשבה כולו חז ואע"פ שעלה במחשבה בריאת העולם הרי תמן לא קיימא לשאלה ועדיין כולו חז ולא שייך כלל אות ב' רק בלב, ולכך אז"ל (בר"ר א') ישראל עלו במחשבה כי הם מתעלים עד המחשבה דהש"י ושם אין הכרה לב' כלל לכך הם מכירים היחוד אמיתי דנאמר רק לבני ישראל שמע ישראל וגו', משא"כ או"ה דאין עולים עד המחשבה והם מעלמין דפירודין, וכן ידוע בתיקונים דאבא מקנן באצילות ואימא בכורסי' כו' ובאצילות איהו וגרמוהי חז שהכלים הם חז וביחוד גמור

עם האורות, משא"כ מבריאה ואילך הוא התחלת הפירוד שהכלים נראים כנפרדים רק מצד האורות הוא היחוד שזהו קדושת השבת שניתן רק לבני ישראל כנ"ל ואות ח' שעל ידו מכיר שגם הכלים מיוחדים ונותן קדושה גם בו' ימי המעשה, ופתיחת התורה בו' ימי בראשית קודם השבת היא הב' הרבתי, אבל אחר פ' השבת נאמר בהבראם וה' זעירא ודרשו רז"ל במנחות (כט:): בה' בראם ולא בב', והזעירין הם אותיות הדביר דמלכות פה תורה שבע"פ קרינן לה ודברים שבע"פ אי אתה יכול לאומרם בכתב (גיטין ס:): והם קטנים מאותיות הכתב שהם אותיות המחשבה ומפורשות היטב בכתב שכמו שהוא במחשבה כך הוא יכול לכתוב על הכתב דלכן נאמר על תורה שבכתב באר היטב ורז"ל דרשו מזה בע' לשון, (סוטה לב).

(כי באמת החכמה שהוא נגלה בכתב זה יכול לבאר היטב גם לאומות שגם הם ידעו זה כנ"ל [אות ח'] רק הבינה בלב זה אי אפשר לגלות כלל בכתב רק בדבור הוא מגלה, ומ"מ הוא מצומצם כי אינו מורגש בדבור כמו בלב רק שיש בו רושם קצת וכמ"ש דברים היוצאים מן הלב נכנסים כו' ובודאי מ"מ אין התלמיד והשומע מרגיש פנימיות שבלב המדבר וכמו המדבר, וזה שבלב הוא הנקרא סוד שזה אי אפשר לגלות לחבירו כלל, כמו ששמעתי דסוד אין נקרא מה שאפשר לגלותו בדבור שא"כ אתר שיגלה גם האחר יודע כמוהו ואינו סוד כלל רק סוד הוא מה שאי אפשר לגלותו כלל בשום אופן שעל זה נאמר סוד ד' ליראיו שידיעת הש"י סוד אצלם שאין יכולים לגלותו, והיינו דהרגשת האור בלב אי אפשר כלל להטעים ולהסביר לחבירו שאינו מבין בלבו ומרגיש כך, רק הדברים היוצאים מן הלב הם הנכנסים ללב השומע אותן אתוון זעירין שבדבור שהם קטנים הרבה ממה שבלב כי בהם מצומצם רושם הרגשתו שבלב הם נכנסים ללב חבירו ומתפשטים בו כפי איכות ההתפשטות שבלבו: וזהו מסטורין של הש"י וסוד שאין נגלה אלא ליראים והם בני ישראל (תנחומא תשא) וכמ"ש נ מגיד דבריו וגו' לא עשה כן לכל גוי ועי' חגיגה יג.

(פירוש כי בדבר וגו' נעשו ש עילם העשי' הוא בדבור ומגיד דבריו הוא המשכת הדבורים לתוך הלב, ומתוך זה עומדים בלבבם כל חד לפום שיעורא דילי' על סוד הש"י במעמקי לבבו וזהו מצד עולם העשי', שהוא הדבור דהש"י, ולא עשה כן וגו' הגם שגם הם מכלל עולם העשי' ומעשה ידיו של הקב"ה שהוא הדבור שלו, לא כצורנו צורם כי אצלם לב אין ואין נכנסים אלא אל הלב, וזשז"ל (בר"ר פי"ב) בהבראם באברהם בשביל אברהם כו' כי הוא הי' שהכיר אחדות הש"י מתוך הבריאה כמו שאמרו ז"ל (שם פל"ט) אפשר לבירה בלא מנהיג, וזה הי' תכלית הבריאה לאשתמודעי' ולהבין שכל עולם העשי' הם אותיות הדבור דהש"י, וזהו אחר שניתן השבת שהוא המנוחה שהי' העולם חסר, כי כל זמן שיש ב' הוא פירוד ואינו מנוחה כמו קין והבל שהם ב' נלחמו זה עם זה משא"כ אדםאדם וחוה הגם שהם ב' היו לבשר אחד והי' יחוד, וכן ב' יצרים לעולם ירגיז וכו' עד שיזכיר לו יום המיתה (ברכות ה).

(דאז נח נפשי' שהוא המנוחה ובא שבת בא מנוחה דהיינו שהכל מהש"י, וזהו בהבראם באברהם די' לבירה מנהיג אז נקרא שם מלא על עולם מלא, פירוש כמה דאת אמר מלא כל הארץ כבודו שהוא מלא מכבוד הש"י ע"י קד שת יום השבת, כי שם אלקים

הוא לשון רבים כי פירושו כלל כל הכחות כולם כמ"ש בטור או"ח סי' ה'), היינו דמצד מידת הצמצום של התגלות היחוד הגמור היא הבריאה של התגלות כחות שונים נפרדים, משא"כ שם הוי' הוא המורה הי' הוה ויהי' גם בהוה יחיד ומיוחד כעד שלא נברא העולם כמו שהי' וכמו שיהי', וזה שמי לעלם בעוה"ז לא כמו שנכתב נקרא (פסחים נ) כי בכתב מצד המחשבה הוא נגלה בעוה"ז ג"כ דישראל עלה במחשבה ששם היחוד, ובני ישראל יכולים להרגיש זה מצד המחשבה אבל לא בקריאה ובדבור שהוא גלוי עולם העשי' הרי הגלוי בעוה"ז הוא דברים נפרדים, ואין עצם אלקות ויחוד אמיתי נגלה רק בסוד כל אחד לפום מה דמשער בלבי' ובמחשבה הוא נגלה לכללות בני ישראל, וזהו בה' בראם דידוע דה' אחרונה רומזת למלכות שהוא הדבור דזעירא, והיינו כי מקיר החיות הוא מן הלב כמש"נ כי ממנו תוצאות חיים וכל פעולה שאינה יוצאת מן הלב אין בה חיות כלל, וכן הוא ההבדל בין זיבות לקרי שהוא מצד הרגשת הלב ויש בו חיות ומזריע משא"כ זיבה מאבר מת שנובע הטיפה מהמוח בלא הרגשת הלב אין בו חיות, וכן אמרו ז"ל (סנהדרין קו:): כל תורתו של דואג מן השפה ולחוץ הגם דהיתה תורת אמת ולא נעשית לו סם המות מ"מ לא נעשית לו סם חיים ג"כ כי אין בו חיות, וכן בתרומת המשכן כל נדיב לבו כי יודע הי' בצלאל לצרף כו' (ברכות נה).

(ומסתמא אותם דברים שהביאו לצורך המשכן הן עצמן האותיות שנבראו בהם שמים וארץ, רק בצלאל הי' המצרף ואמר כל נדיב לבו כי לולי כן לא הי' בו חיות כלל ולא הי' הכרה יכול בצלאל לצרפן כלל כי אינם אותיות כלל: ולכך פתיחת התורה בב' רבתי מאותיות הלב, כי בריאה ע"כ מן הלב רק שמה שבלב הוא סוד ואינו נגלה ולכך אין היחוד נגלה והוא ב', רק אחר יום השבת שמדה הז' היא מלכות ודבור דהש"י דהיינו שמגלה מה שבלבו להכניס אל הלב יחוד האמיתי דהיינו מדת המלכות דמלכותו בכל משלה ושאינו דבר בפני עצמו, רק אני ד' השוכן וגו' ורק בתוך בני ישראל שהקב"ה לבן של ישראל (שי"ר פ"ה) ויש להן לב והדבור נכנס לתוך הלב לגלות הסוד שבלב הש"י וזהו אות הה', וה' ראשונה רומזת לבינה היינו מה שבלב הש"י התפשטות החכמה הסתומה שבי' כמ"ש בספרא דצניעותא ה' ד' הוות ובתר דקבילת עיברה כו', פירוש כי הב' רומזת לכללות ענין הבריאה שהוא התראות הפירוד ושיש ב' וד' הוא רומז על עצם הבריאה שכל נברא בעל גבול בהכרח כלול בד' קצוות וזהו מצד הכלים, וקבלת העובר הוא האור והי' של החכמה שנכנס בפנימיות הד' שמשיג בפנימיותו אור אלקי אז היא ה', ומצד האור פנימי הוא הכרת היחוד מאחר שהאור היא פנימיות הכלים שהוא הד' הכל חד, וזהו התפשטות החכמה לבינה שבלב היינו שנעשה בהתפשטות אורות וכלים ובלב הש"י עדיין לבא לפומא לא גליא הוא סתום, וכאשר נגלה לפה אז תיכף נכנס ללב בני ישראל שהם עצמן הפה של הש"י כנודע דכנס"י הוא מלכות פה כו', והשגת הלב דבני ישראל והתפשטות שבלבם איך אור פנימי דהש"י מתייחד בכל הכלים הוא ה' תתאה ונקראת ה' זעירא כמ"ש ברע"מ (ויקרא כ' א') ע"ש, והוא יום השבת שקבוע וקיימא קדושה זו לבני ישראל לבד להיות משיגים זה, ואז נאמר בה' בראם שהבריאה בה' זעירא מצד אותיות הדיבור ולא בב', והיינו מצד אאע"ה המכיר מציאות הש"י ואחדותו ע"י הבריאה כנ"ל: וזהו ספר הם אותיות המחשבה והוא דרך משל חכמה הכתובה בס"י שלנו שמה וכתבושכתבו לנו התנאים הוא רק המחשבה, ודבר זה אפשר

גם לאו"ה לדעת וכן נעתק ספר יצירה ושאר ספרי קבלה ללע"ז וגם הם יוכלו להבין את הכתוב, רק ההבדל ישראל עלה במחשבה כנ"ל דהמחשבה הוא היחוד גמור שאינו רואה פירוד כלל דבר זה הוא החכמה הכתיבה בספר יצירה וזה אי אפשר כלל לאו"ה שאין כח חיותם עילה עד המחשבה דהש"י להשיג היחוד הגמור, וע"כ אין יודעים מספר יצירה הכתוב שהוא חכמת המחשבה והוא אצלם בדברי בטלה ודברים של מה בכך, וספר ב' הוא אותיות הלב שאי אפשר לכתוב ולגלות כלל רק מסוד ד' ליראיו, ועל שם כך נקרא קבלה שמקובל לתלמיד דוקא כי ע"י הדבור של הרב יוכל להכניס ללב כנ"ל זהו מסטורין של הקב"ה שאין נגלה לאו"ה כלל, שאפי' אם מתקבצים כולם אין יכולים לבראות ברי' כלל כמ"ש בסנהדרין (סז): דרק מכנפי ממקום אחר, משא"כ צדיקי בספר יצירה ברו אפי ואיבעו מיברי עלמא (שם סה): והיינו ע"י עסק בספר זה שבחיות שבלב מצד החיות הוא כח הבריאה חדשות כנ"ל, וזהו סוד מעשה בראשית דאין דורשין לגלות ע"י הדבור שהוא והיינו דבור, ודבור דהש"י היינו כל עולם העשי' הניכר גם לחכמי או"ה והוא כל חכמת הטבע דחכמי או"ה שהוא ג"כ מכלל מעשה בראשית והוא ספר הג', רק שההבדל שאצלם אינו דבר ד' כי הם מכירים העולם והנהגת הטבע לדבר בפני עצמו, משא"כ בני ישראל שיש להם לב הוא נכנס ללב להתגלות ע"י לב הש"י וסוד הספר הב', ולכך בעוסקם בספר יצירה היינו בג' ספרים הנ"ל ממילא מיברו גברי ע"י הכניסה ללב והרגשת החיות בלב ממילא ע"י צירוף אותיות דמחשבה ולב ודבור נברא בפועל, כי האדם נברא בצלמינו כדמותינו בצלם אלקים וכטעם ד' צלך שמה שהם עושים הוא עושה (של"ה משפטים) ומחשבתו והרהורו ודבורו של איש הישראלי אשר ד' שוכן בקרב לבו הוא עצמו מחשבי והרהור ודבור דהש"י, והי' זה כל מעלי שבתא [בפשטי' י"ל לכבוד שבת כי היו עניים כדאי' בפרק ע"פ (ק"ג):] כי אז הוא בריאת האדם בצלם אלקים מסתמא בכל ע"ש מתחזק כח זה של בריאת האדם בצלם ובדמות באדם, וכדרך שאי' שילהי שבת במזל הימים דכל יום הדבר שנברא בו יש בו כח של אותו דבר, וגם מצד האדם תקנו שיר של יום כמ"ש שילהי ר"ה (לא) ביום א' לד' הארץ ומלואה לפי שאז נברא הארץ והארץ נתן לבני אדם הם מכירים לד' הארץ ומלואה וכן ביום ו' ברא אדם מלך בתחתונים אומרים ד' מלך וגו', ולכך היא העסק וטורח לשבת בע"ש כמ"ש והכינו את אשר וגו' ובמן ירד בו' לחם יומים, כי ערב שבת ע"י כח צלם אלקים דאדם שנברא להיות רודה ושליט בכל מעשה בראשית והוא מכיר שאין הוא השליט רק הש"י, עי"ז הוא קדושת יום השבת מדת מלכות וגלוי כבוד מלכותו עלינו בנייחא ובמנוחה בלא השתדלות ויגיעה, רק ממילא נגלה ללב הישראלי כי מלא כל הארץ כבודו ומעין עוה"ב יושבין ונהנין מזיו השכינה, ולכך אז הוא העסק בספר יצירה הסוד של כל מעשה בראשית היינו הגילוי ללב ע"י דספור וספר איך מלא כל הארץ כבידו והוא ממלא כל עלמין גם אחר שנברא העולם, זה במנוחה בלא העסק בספר יצירה, דהיינו ע"י התבוננות בחכמתו והשתדלותו כענין אאע"ה התחלת ו' ימי המעשה ויוסף הצדיק סופו, דהיינו השתדלות עסק דכל הג' ספרים הכלולים בששה קצוות עד גמר מעשה והשתדלות במעשה כיוסף הצדיק, רק בלא שום השתדלות שזהו מדת המלכות שנאמר בו עשה כל אשר בלבבך כי ד' עמך שמלך פורץ גדר ואין מוחין בידו, (יבמות עו:) וכדרך שנא' גבי אמצ' הליועץ למלך נתנוך כי אין ליעץ למלך שהוא אין

צריך לשום השתדלות והגדרה ועושה כל אשר בלבבו, וכענין שלמה המע"ה ודוד וכמ"ש במקום אחר, וזהו קדושת השבת שהוא מתנה מאחר שאינו בהשתדלות כי מה שהוא בהשתדלותו נקרא לקח טוב וגו' שמצד השתדלותו הגיע לו זה, משא"כ שבת קדושתו קבוע וקיימא (פסחים קיז:). הוא מתנה רק מ"מ מצד עו' "זעוה"ז הרי צריך הגדרה בשבת בלא תעשה ועשה דזכור ושמור וצריך שמירה והגדרה, וזהו כי למתנה צריך ג"כ לקיחה קודם ומי שטרח בע"ש בעסק דספר יצירה והתבוננות כנ"ל הוא יאכל בשבת במנוחה ולא השתדלות רק ע"י השתדלות הקודם: י.

ההבדל בין ישראל לגרים מפורש בפרק עשרה יוחסין (ע:). דבישראל מתחלה והייתי לכם לאלקים ובגרים רק כשמקרבין עצמן ע"ש, וחילוק זה בישראל עצמן ג"כ בין צדיק בן צדיק לצדיק בן רשע וכמ"ש ביחזקאל [י"ח] בצדיק הראשין נאמר הכל בלשון עתיד יונה ישיב יגזול יתן יכסה וגו' ובנכדו הצדיק בן רשע נאמר הכל לשון עבר הונה חבל כו' נתן כסה כו' ע"ש, והיינו דזה ששורשו מתולדתו רע תיקונו רק ע"י השתדלותו בפ"מ במעשה בסור מרע שבאה דבר עבירה לידו וניצול ועשה טוב במעשה ממש, משא"כ מי שאין תולדתו רע הגם דעל ההרים לא אכל דדרשו רז"ל (סנהדרין פא).

(שלא אכל בזכות אבות דהיינו שלא סמך על שורש היהדות מורשה מאבות לבד רק השתדל מעצמו ג"כ, כי לכך ניתנה תורה דכל אחר צריך השתדלות ובחירה בטוב מצידו, ולכן זכר ב' (אלו) ג"כ בלשון עבר עיניו וגו' ואשת וגו' היינו ב' הסרסורים שאז"ל וירושלמי ברכות פ"א ה"ה) אין את יהיב עינא ולבא לי אנא ידע דאת דילי, ומאחר שמסר ב' אלו בפועל ומעשה להש"י היינו בהשתדלות דסור מרע שבאה דבר עבירה וניצול אז אח"כ שוב אין צריך להשתדלות בפועל ומעשה, רק שיהי' לבבו מוכן לכך להיות סור מרע ועשה טוב כשיזדמן לו טוב יעשהו ורע ימנע ממנו די מאחר דשורשו אינו ברע אין צריך כלל להשתדלות יותר, וזהו החילוק בבני ישראל עצמן בענייני ההשתדלות, ומ"מ כל ישראל שורשם בקדושה אפי' פושעי ישראל הוא אסא דקאי כו' (סנהדרין מד).

(וכמ"ש"נ ביד חזקה וגו' אמלוך וגו' ואף קודם שום השתדלות נאמר והייתי לכם לאלקים, וזהו מורשה מאבות דהשורש ועומק ראשית שלהם שלמעלה מכל השתדלות אדם ממקום קדוש יהלך, ואמרו ז"ל (שם יט:). יעקב אשר פדה את אברהם פירוש כי אברהם אבינו נקרא תחלה לגרים בריש חגיגה ג).

(, רק שזכה לשם אזרח שנקרא איתן האזרחי (ב"ב טו) וזה ענין ירושת הארץ שהובטח בכמה מקומות, והיינו כי הגר מאחר שצריך מקודם והייתם לו לעם א"כ הוא בפחד שאם יפסוק מהשתדלותו יאבד ג"כ הבטחת והייתי לכם וגו', וזה הבדל בין גר לאזרח הארץ שהארץ שלו מנחלת וירושת אבותיו מעולם אמרו ז"ל (ר"ה יב:). נחלה אין לה הפסק, וכן אמרו יעקב תבל נחלתו שהוא נחלה שאין לה הפסק (עי' במד"ר פ"ט) זהו רק מיעקב כמו שאמרו ז"ל (בר"ר פס"ח) אין החבל נפקע בפחות מג' כי בתלתא זימני הוי חזקה, וכמו שנא' לא ימושו מפ"ך ומפי' וגו' מעתה ועד עולם כי בג' דורות הוחזק להיות כן בזרעם מעתה ועד עולם (כמ"ש ב"מ פה).

(: ולכך אברהם אבינו אמר במה אדע כי אירשנה ואמרו ז"ל במגילה (לא): שמא בני חוטאים ואתה כו' [וזכר דור המבול ודור הפלגה הם ב' דורות דגלות מצרים וגלות בבל ששניהם נגד אברהם, ידוע ומפורש בתורה וד' מלכיות ג"כ שהם נגד ד' רגלי המרכבה וכמ"ש ידוע במקום אחר, ואלה הדורות דבני ישראל הן עצמן גלגולי אותן ב' דורות, דור המבול זכו לקבלת התורה שהי' ראוי להיות בדור המבול כמ"ש בזוהר (ח"ג רט"ז:), ודור הפלגה גלו למקומן לארץ שנער ושם קבלו תורה שנית קיימו מה שקבלו כבר וזכו לתורה שבע"פ עי' לעיל אות ח'] והיינו שלא הי' בטוח על האזרחיות והירושה שאין לה הפסק כי החשיב עצמו לגר שרק אם יהיו לי לעם כו', ולכך נענש אז ידוע תדע וגו' כי גר יהי' וגו' מאחר שאין לו בטוחות זה בהש"י הרי ע"כ דצריך עדיין בירורין על דבר זה, וזהו גלות מצרים שנאמר בו וידעתם את נפש הגר כי גרים הייתם בארץ מצרים, ובסבא דמשפטים שבזה גילה סוד נפש הגר ע"ש, ואמר כי גרים וגו' דבאמת היו אז כמו גרים רק אחר מתן תורה אגלאיאגלאי מילתא למפרע דהיו באמת למפרע אזרחים וישראלים מלידה מבטן מהאבות ושאינם גרים כלל, רק מקודם בארץ מצרים היו גרים ממש בסוד נפש הגר ובזה יתורץ סתירות שונות שיש בדברי רז"ל אם ישראל קודם מתן תורה הי' להם דין ישראל או דין בן נח ועי' ס' פר"ד ואין כאן מקומו] שכפי השתדלותם כך והייתי לכם והתחיל מלידת יצחק שהוא הראשון שנולד משורש טוב מלידה מבטן ישראל ונימול לח' ממנו התחיל הבירורים לברר השם ישראל ואזרחיות שלהם ושאינם גרים באמת, והזמן הקצוב לזה בחכמת הש"י ת' שנה שמספר זה הוא הראוי לבירור קנין דבר שיהי' נחלה, וכמש"נ מספר זה ג"כ בקנין מערת המכפלה ת' שקל ואמרו ז"ל (בר"ר חי') כמה קולמסין משתברין לברר מקחו של צדיק כו', פירוש כי ענין ארץ ישראל שמיוחדת לנחלה לישראל כמו שישראל נחלת הש"י והכל אחד, כי כל דבר בעולם ושנה ונפש כמ"ש בספר יצירה ונגד קדושת הנפשות דבני ישראל הוא קדושת המקום דארץ, ולכן אמרו ז"ל כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב מקרא דלעולם ירשו ארץ כי חלק לעוה"ב הוא מצד שורשם נחלת הש"י עי"ז הוא ירושת הארץ להיות הארץ נחלתם ג"כ בירושה שאין לה הפסק רק לעולם, ולכך אין לך כו' שאין לו ד' אמות בארץ ישראל (עי' תוס' ב"ב מד:), רק כהנים ולוים לא נטלו חלק בארץ זהו מצד מעלה ויתרון כמש"נ כי ד' חלקם ונחלתם, ובני ישראל הם נחלת הש"י וחלקו וכמש"נ כי חלק ד' עמו וגו' נחלתו ונחלתם וחלקם הוא ארץ ישראל, משא"כ הכהנים נחלתם שאין לה הפסק וחלקם הוא הש"י שאין הפסק לנחלה זו מזרעם, וזה למעלה מנחלת הארץ דזה הבדל דמשה ויהושע פני חמה בעלה דמטרוניתא לפני לבנה, ומשה רבינו ע"ה ודור המדבר לא נחלו לארץ כי הם דור דיעה ומקבלי התורה דוגמת כהנים ולוים שהם נקראים בלשון הכתוב בכ"מ השופטים מישראל כמש"נ ובאת אל הכהנים וגו' ואל השופט וגו', וכמו ששמעתי כי כל ראשי מנהיגי שופטי ופרנסי הדורות הם גלגולי במקום אחר, דור המדבר שאפי' הפחות שבדור המדבר הוא ראש ושופט באיזה דור דלכן נאמר ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם וגו' שמרע"ה הי' מלך על כל ראשי עם, והשופט שהוא מדור המדבר הוא דוגמת כהנים ולוים שאין להם חלק בארץ רק ד' חלקם זהו הנבחר לשופט, ולכך נבחרו באמת עפ"י רוב כהנים ולוים וכמ"ש בספר יוחסין וכמ"ש אבל הגרים אין להם נחלה מצד פחיתותם דלא שייך להם נחלה בארץ כלל כי הם אינם

נחלת הש"י כלל, וגם אם יקנו הלא חוזרת ביובל ואינה שדה אחוזה להם כלל: והנה מסתמא מעלת כל מקום מיוחד כפי מעלות הנפשות מישראל וכל אחד הד' אמות שלו בארץ ישראל שהם נחלתו שייכים לו, ופירוש ד' אמות היינו מקום קבורה כמ"ש בפרק מי שאחזו (סח:): מכדי כי מיית האי גברא לית לי' אלא ד' גרמידא, והיינו כמ"ש בסנהדרין (לח).

וכג"י ילקוט) דלכך הוצבר עפרו מכל מקום כדי שיקלטנו בכל מקום, ומ"מ אמרו בסוכה (נג) רגלוהי דבר נש ערבין כו' ודגלי לכל אחד מקום קבורתו הוא ביחוד צבירת עפרו ושורשו משם, וחברון נקרא קרית ארבע על שם ארבע זוגות כו' (עירובין נג) ודאי מאחר דאותה מערה ד' אמות שלהם שייך ננדם, כי הם ד' רגלי המרכבה כי ארם נגד דוד ומשיח כנודע, והיינו דנפש דוד ומשיח הוא בקשת התכלית ושלימות שבסוף וקברי מלכות בית דוד בירושלים, אבל אדם הוא מצד ההתחלה וסוף מעשה הוא במחשבה תחלה כי בכל התחלת דבר הוא ההתבוננות על החכלית, וכן האבות הם התחלות יסוד אומה הישראל ושורשם בחברון דאז"ל אין לך טרשים בארץ ישראל יותר מחברון דקברי בה שכבי, (סוטה לד:): וכן האבות נקראים איתנים כמ"ש בפ"ק דר"ה (יא) ואיתן לישנא דקשה אשר לא יעבד בו ולא יזרע כמ"ש בפרק עגלה ערופה, (מו).

(פירוש כי ע"י החרישה דהיינו ריכוך העפר והיפוכו מצד לצד בחרישה עי"ז הוא הצמיחת פירות משא"כ בקשיותה וטרשין אין עושה פירות, וכוכן בלבבות לב בשר הוא המצמיח, ועושה פירות מצות ומעשים טובים משא"כ לב האבן, ונאמר בבני ישראל וזרעתייה לי בארץ ואמרו ז"ל (פסחים פז:): כלום אדם זורע סאה אלא להוציא כמה כו', והרבוי הוא בארץ וכמו שנא' למען ירבו וגו' בניכם על האדמה כי ע' אומות כל אחת יש לו כח מיוחד אופי' של אומה זו כו', פירוש אופי' שורש חיותה כמ"ש בבר"ר (פי"ד) דברייתא קרין לנשמתא אופי', והיינו שכל חיותם בדבר זה ואם ימנע זה מהם ממש כנוטל חיותם, ולכן כשהחזיר התורה על כל אומה ולשון והראה לכל אחת האזהרות שכנגד הכח שהוא משוקע וקבוע בו בשורשו לבני ישמעאל לא תנאף כו' וכמשז"ל (פס"ר כא) לא קבלוה, כי אי אפשר להם להשתנות ולשנות לבם מכפי מה שהוא מושרש וממש חיותו קבוע בו ואם יטלו ממנו דבר זה כנוטל את נפשו, וברית חלוק לאיירות ויצב גבולות עמים כל מקום בכח מיוחד, משא"כ בני ישראל נמשלו לצאן הנמשכים אחר הרועה להשתנות מכח לכח כפי רצון הרועה, וכן קדושת המקום דארץ ישראל המיוחדת לחלקם היא ארץ זבת וגו' משונה בפרי' שהוא מצד ריכוך הארץ ושאינה מקום טרשין היא מוציאה פירות יותר כמו"ש ז"ל וזרעתייה וגו' (פסחים שם) שע"י הוא הרבוי המופלג ע"י הזריעה בקדושת הארץ ואמרו ז"ל (פסחים שם) לא גלו אלא כדי להוסיף גרים, פירוש דגוי כ"א יש לו כח מיוחד שאין יכול לשנותו כלל ודאי גם הגר אותו כח אי אפשר לו להשתנות כלל ולכן אז"ל (ב"מ נט:): שסורן רע, וזה ניתוסף בגלות שקולטין כח ארץ העמים כל מקום בפרט העקשות ולב האבן באיזה דבר וענין פרטי המיוחד בו, וע"י שהם מבררים שבאותו כח אין הם עיקשים כמו האומות ויכולים לשנותו לכבוד שמים כרצון הש"י, עי"ז הוא הוספת הגרים שניתן גם כח דלב האבן של האומות להתחבר לבני ישראל ובשם ישראל יכונה וקולטים כחם ומוציאים בלעם מפיהם, וכשיושלם בירור זה דלב האבן של כל מיני כחות הפרטים שבכל אחד אין לישראל לב

אבן ועקשות כלל, אז יתבטל לב האבן לגמרי ונתתי לכם לב בשר וגו' ונאמר והולכתיה במדבר, ומדבר היא לא מקום חרישה וזריעה וכן התחלת אומה ישראלית במדבר, כי בהתחלת כל דבר צריך עקשות שלא יזוז ויתפתה כי כל התחלות קשות ונקרא קשה וטרשין, ולכך נקראו אז עם קשה עורף ומ"מ נקראו זה בעת מעשה עגל שהי' רק ע"י ערב רב הגרים ולא ע"י בני ישראל כלל, כי הם אין להם קשה עורף כלל רק מצד הגרים, כי באמת חברון שהוא מקום טרשים מבינה אחד מז' בצוען (סוטה לד:) כי גם הקשיות שבישראל אין דומה להריכוך ולב בשר דאו"ה, רק דלגבי זידהו נקרא טרשין כי ההתחלה והיסוד צריך להיות קשה וחזק אפי' כל רוחות שבעולם אין מזיזות, וכך האבות שהם יסוד האומה, ולכך במדבר לא הי' הוספה ורבויה במספר בני ישראל כל אותן מ' שנה, וכן האבות היו עקורים וביותר אברהם אע"ה שהוא תלה לגרים (חגיגה ג.

) נאמר בו כי אחד קראתיו וגו' ולא ביקש רחמים כלל על בנים כמ"ש בזוהר (ח"א קלז:): דמ"ש הן לי וגו' רק כמספר צערו, כי חשב דהוא קבוע כך להיות אחר לבד, כי הרבוי ע"י החרישה וצמיחה כנ"ל והוא נקרא איתן האזרחי שהי' ממש כנחל איתן, וכל רוחות אין מזיזות ליפול לכבשן וכדומה הכל עקשית הטיבה לכבוד שמים, ולכן נקרא האזרחי שהוא אזרח הארץ באמת שאינו עקשות רק מ"מ הוא תחלה לגרים, כי זה שורש עקשות לגבי מדות בני ישראל שאמרו ז"ל (כתובות לג) אלמלא נגדוהו לחנני' מישאל ועזרי' כו' וכיוצא בו יש דיהרג ואל יעבור ואצל אברהם אבינו לא הי' זה כלל, רק מ"מ מאחר דבאמת לא הי' שום עקשות לגבי הש"י ובכחו לשנות כל כחותיו להש"י ולכך הובטח על הרבוי ונחלת הארץ באמת וזכה לכן בן מאה שנה, כי שלימות הבירור בהשתנות כל מיני כחות הוא בק' שנה י' פעם י' כנודע דכל דבר נחלק לי' וכן כל אחת מאלו הי', והם בכלל חלוקתם י' וק' ואלף דרבוא הוא לשון רבוי ואגף הוא תכלית השלימות דלכן אמרו אלף שנהשנה יומו דהקב"ה (בר"ר פי"ט) ר"ל יום שלם דיום הוא סבוב שלם דגלגל היומי, ולזה אי אפשר לאדם להגיע כלל מצד חטא אדה"ר דביום אכלך וגו', ואי אפשר להגיע לשלימות דאלף שנה רק לשלימות דק' שנה שזה יהי' לעתיד נקרא נער כמש"נ הנער בן ק' שנה וגו' כי יהי' שלימות הבירור דאלף שנה ובירור דק' שנה הוא התחלה, משא"כ בעוה"ז ההתחלה דנערות בי' כנה והשלימות בק', ובימי דוד אמעוט שני לשבעים בירור דז' כחות ומדות שבלב ולא ג' ראשונות שבחכמה כי דהמע"ה הוא התחלת בירור דסוף מעשה, ואם בגבורות איזה גבור הכובש יצרו (אבות פ"ד) שזהו מצד הבינה שכלב ולבבו יבין ושב וגו' הוא פ' בירור ח' מדרגות ואברהם אע"ה שהיא ההתחלה ובירר גם ג' ראשונות בק' שנה דבכל מיני שינויים שכלב הגם שהוא איתן וקשה, היינו רק לדבר המנגד לרצון הש"י אבל הוא משתנה לרצון הש"י, ואז זכה לכן העדר הקשיות ואברהם ויצחק הם ב' קצוות כנודע שכל אחד מיוחד במדתו שאין לו נטי' ממנה לצד האחר, ויצחק במדתו ג"כ איתן ומ"מ נאמר כי עקרה היא ואמרו בזוהר (ח"א קלז) דלכך יצחק נתפלל על בנים ולא אברהם כי הוא ידע שיוליד רק לנוכח אשתו כו', פירוש כי אע"ה חשב דאין צורך להנהגת עולם רק מדה אחת אבל יצחק שראה ב' קצוות בהכרח צריך לאמצעי המחבר ומייחד דלולי כן הוא פירוד ח"ו, ולכן אמר אלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד וגו' כי יצחק מצד עצמו ג"כ איתן

במדתו אשר לא יזרע רק מצד שורשו דאברהם הוליד וגו', הגם דהוא אב ושור מיוחד לאומה בפני עצמו מ"מ הרי הוא בן אברהם ויש לו כח זה דאברהם שהוליד, כי שורש מדתו נובע מכח מדת אברהם אע"ה מצד הזה הי"ל תולדות רק ויעתר וגו' כי עקרה היא, פירוש כי האשה היא העזר שקבע הש"י לאדם שאמר אעשה לו עזר בודאי אלמלא הקב"ה עוזרו כו' שאז"ל (סוכה נב) הוא ע"י האשה שהכתוב אומר שהש"י עשאה לעזר ובתנאי כשזכה עוזרתו, ואז במילי דעלמא ענייני עוה"ז ותאות היצר אתתך גוצא כו' (ב"מ נט).

(כמו שאמרו ז"ל יבמות סג.) דיינו שמצילות מן החטא ונמשלה לשדה שבה הוא הזריעה להוציא פירות כי הרבוי הוא רק ע"י העזר שקבע הש"י וא אפשר לאיש בלא אשה ולשניהם בלא שכינה, כי הרבוי אינו ביד השתדלות אדם כלל כמו שאז"ל (מ"ק כח) בני כו' לאו בזכותא כו' רק עזר הש"י, ובאדם עצמו ג"כ יש ב' המדות דכר הוא כח המשפיע דרך משל רב המלמד לתלמידים ונוקבא הכח שמקבל מהש"י ונצרך ותא דשמיא ועזרתו ית' וע"י חבורם הוא הרבוי והגדול וכטעם ומתלמידי יותר מכולם (תענית) כי הי' יחוד דכר ונוקבא הוא ותלמידים וגם בו עצמו שהרב צריך לרחמי שמים לדעת מה יאמר לתלמיד משא"כ התלמיד אזניו קשובות לדברי רבו, והנה באבות אז"ל (בר"ר פ"ל) על פסוק אשר התהלכו אבותי לפניו אלקים הרועה אותי וגו' שלא הוצרכו סעד לתומכן, והיינו מצד שהם איתנים ולא כמו הצאן הנמשכים אחר הרועה לכל אשר יוליכם רק הם הולכין מעצמם ואין צריכים עזר, ומצד הזה נאמר ביצחק כי עקרה היא פירוש העזר שלו הי' איתן ולא כשדה הנחרש כי לא הי' צריך עזר כנ"ל, ולכך ע"י התפלה שהוא בקשת עזר מהש"י בדבר זה והוצרך סעד לתומכו בדבר זה עי"ז נעתר ממילא גם בזה (וידוע מספר מג"מ כי לפעמים האשה ג"כ משורש דכורא אי אפשר לה להתעבר וצריך שיתעברו בה ניצוצין מנוקבא או בו, וזהו ויעתר לו ולא לה כי התפלה שהיא ניצוצין דנוקבא הי' בו, ואמרו ז"ל ויבמות סד.

(שאינו דומה תפלת צדיק בן צדיק כו' כי ודאי כמו שהאבות האיתנים כך האמהות דלכן נקראו אמהות וכן נקראים אצל רז"ל הרים וגבעות (ר"ה יא) והיא צדיקת בת רשע הרי היא כמו אברהם אבינו תחלה לגרים ולא שייך תפלה מצידה כמו אברהם אבינו לא נתפלל כלל, ואינו דומה היא איתן לגמרי ומ"מ היא נתייחדה ליצחק ליצחק יש לה שייכות לו ולא לאברהם אבינו כי אברהם אבינו לא נתפלל כלל, זה ג"כ מידת איחנותו שלא לבקש כלל על בנים ממ"נ אם טוב לו יתן לו הש"י מעצמו ולא הי' חפץ בהשתנות המזל כלל משא"כ מדת בני כלל, רק מצד שהיא היסוד לבני ישראל צריך להיות איתן ותחתית היסוד איתן וחזק יותר ממה שלמעלה, ויצחק אינו איתן כ"כ ולכך נתפלל לשנות המזל וכן היא נתפללה ושייכה ליצחק רק שאינו דומה מ"מ תפלה כו' כי היא מצד צדיקת בת רשע אין לה אלא כח עצמה המיוחד דוגמת אאע"ה וכנ"ל]: ויעקב אע"ה הוא קו אמצעי ואחיד בב' סטרין פעם כך ופעם כך, ולכן אמר האלקים הרועה אותי כו' שהוא כצאן נמשך אחר הרועה ולכך זכה לפרוי' ורבי' יותר והוליד מיד, ומ"מ הוא ג"כ נקרא אב לאומה ומכלל האיתנים מוסדי ארץ ולכך היתה רחל עקרה והיא האהובה, כי ביצחק נאמר ויאהבה והקשו בזוהר (ח"א קלג).

(וכי כל בר נש לא רחים כו', רק דאברהם לא הוצרך סעד כו' ולא נתפלל כלל לא נאמר ויאהבה רק ביצחק שנאמר בו ויעתר הרי נצטרך לעזר לכך נאמר ויאהבה לעזר שיסד הש"י, ויעקב אהב את רחל פירוש כי הוא נשתוקק להגיע למעלת אבותיו אשר התהלכי לפניו שלא הוצרכו לעזר, וזה אהבת רחל שביקש עזר הש"י שיעזרו שלא יצטרך לעזר וזה היתה איתנותו, והיינו דידוע דוד המע"ה דרגא דתפלה כטעם ואני תפלה וההיפוך יוסף נקרא צדיק שהוא מן הניזונין בזרוע, ולכך הוא המשביר בר דכל העולם ניזון בזכות הניזונין בזרוע כמ"ש בסוף פרק הי' קירא, וכן מלכות דוד נאמר ויהודה כו' אוהבים את דוד וברצונם המליכוהו, משא"כ מלכות יוסף על אחיו הי' מצד הכח ומלכות ולא מרצונם וכן מלכות יהושע מצד כבישת הארץ וניצוחו ל"א מלכים וירבעם מורד מעצמו וכן עמרי ויהוא וכל מלכות בית יוסף, ומשיח בן יוסף לעתיד מלכותו יהי' שינצח האו"ה ובזרוע ימלוך משא"כ משיח בן דוד יודו לו כל האימות, ולכן נקרא נוקבא שמקבל שמלכותו וממשלתו הוא מצד שהם ים אותו למלך, אבל מלכות יוסף הוא דכורא שהרי ממשלתו בזרוע ואין צריך להם רק הם צריכים לו כי הוא המשביר בר ומשפיע, והוא כדרך שאי' (יבמות סה) דרכו של איש לכבוש ואין דרכה של אשה, ויש בבית דוד עצמו ג"כ חילוק דזכר ונוקבא כמו שאמרו ז"ל (סנהדרין ה') הכא שבט והתם מחזוקק, שהריש גלותא דהם מזכרים בית דוד רודים העם במקל הגם דתחלתם מתקבצים ברצון בני ישראל אח"כ רודים משא"כ הנשיאים מנוקבתא ואין כאן מקומו] ולכך לידת יוסף לא הי' ע"י תפלה רק ויזכור אלקים, ויעקב אע"ה לא רצה להתפלל כי אהבתו רחל היינו שהוא אהב על דרך זה להיות בזרוע ולא בבקשת עזר, ואמר מנע ממך וגו' ממך ולא ממני פירוש מכחך ומצידיך הוא העדר הפרי' ורבי' שזהו מדת איתנות ועקשות, וכמו ששמעתי דהיסוד מדת יוסף כידוע ר"ל עקשות, והיינו הצדיק הוא שאין משתנה ולכן מדקדקים עמהם כחוט השערה (יבמות קכא:) משא"כ חסיד העושה לפניו משורת הדין, דוד המע"ה קרי לנפשי' חסיד שהוא הקים עולה של תשובה (מ"ק טז:) לעשות לפעמים גם עבירה ונעשין כזכיות ונקרא ג"כ חסידות שלפנים משורת הדין, והוא כח ההשתנות ולא בשיווי ודקדוק רק כך ולא בענין אחר, שזהו מדת היסוד כי יסוד כל דבר צריך להיות קשה וחזק כנ"ל דאיתנים מוסדי ארץ, משא"כ הארץ עצמה דרגא דדוד המע"ה רכה ונחרשת בהשתנות משורת הדין, אבל יוסף דמות דיוקנו דומה לשל אביו (בר"ר פפ"ד) שהוא יסוד ואביו ממוסדי ארץ דמאחר שהש"י קבע לו רחל לעזר ודאי עזרתו להגיע למדה זו, והיינו להיות איתן במידתו בקו האמצעי שלא לזוז מקו אמצעי ולכך הוא אב לאומה ישראלית וג"כ מאיתנים שלא הוצרך עוד סעד לתמכו, משא"כ יוסף מכלל הצאן רק הוא ג"כ יסוד שאינו ניזון מללכת לעבר אחר כלל רק פניו לפני הרועה ולימשך אחריו ולא לפניו משורת הדין בהטי' לצד זה דחסידות או לצד זה, כטעם עת לעשות לד'לד' הפרו תורתך שהוא ג"כ דרגא דדוד וכמ"ש בזוהר דעת לעשות וגו' הוא מדת הנוקבא שנקרא עת, וזה ענין העגל שנקראו בו קשה עורף שאז"ל שעלה ע"י אותו טס שהעלו ארונו של יוסף שהוא מכחו, וזהו אלהים אשר ילכו לפנינו שבקשו שילך לפנייהם והם אחריו ולא שהי' העלם והליכה לדרכי מן הצד רק קבוע הדרך אשר ילכו בו, וזהו ג"כ עקשות לבקש דוקא כך, ולכך בכוס של ברכה דלעתיד לבוא אמרו ז"ל (פסחים קיט).

(דיתנו ליהושע והוא הנבחר מזרעא דיוסף]דחשבו שם ז' רועים רק אהרן לא נזכר כמ"ש במקום אחר הטעם], והטענה נגדו רק דלא הוה ליה בני כי מצד שהוא איתן לא יזרע ואין בו כח פרי' ורבי' וצ"ל לב בשר, רק מ"מ בנתא הוה ליה כי אינו איתן באמת וגם כי עקשנותו להיות רק בכח מדת דכורא ולא מדת נוקבא כנ"ל, ולכך ניתן לו ההיפך מדה כנגד מדה, ודוד המע"ה הוא ממש היפך מדת העקשות והוא המשלים הכל בהבאת לב בשר והסרת לב לבן לגמרי, ומתקן אדה"ר שהוא התחלת העולם וראשית צמיחת לב האבן והוא ג"כ ממוסדי ארץ כי הוא התחלת העולם לגמרי, וכמו משית בן דוד שיתקן כל העולם כולו ואז אהפוך אל עמים וגו' שזהו תיקון אדה"ר הכולל כל העולם כולו וכולל כל מיני לב האבן, רק שהוא יציר כפיו של הש"י ודאי נמשך הכל אחר הש"י, רק מצד שהש"י אמר אעשה לו עזר שיהי' לו דבר העוזרו כאלו יכול לעזור את עצמו בלא הש"י מצד הזה המשיך לב האבן לקרבו בחטא, וזה טעם האשה אשר נתת עמדי וגו' ואין כאן מקומו: וארה"ר הוא שורש לב האבן מצד תיקונו בסוף מעשה ללב בשר.

והאבות הם האיתנים מוסדי ארץ וצד הטי' שבלב אבן ועקשות להתעקש ולהיות כאבן נגד החצים להטות מרצון הש"י, ונגד אותם נפשות הוא במקום בארץ ישראל חברון מקום טרשין, ומערת המכפלה מקום קבורתם שמחצב גופם משם שהוא מקום איתן לגבי ארץ ישראל, ומ"מ שם הומלך דוד המלך ע"ה ז' שנים ואמרו ז"ל (זוה"ק ח"א עט: דאתחבר באבהן, כי באמת לגבי הש"י אינה עקשים כלל והם יסוד הרבוי דאומה שלימה, וזהו מלכות בית דוד ז' שנים נגד ז' מדות הכלליות שבהם מתחלקים מיני העקשות שבימי דוד אמעוט שני ואין יכולים להשיג רק שלימות בז' מדרגות כנ"ל, ואברהם אע"ה השיג כל הי' מדרגות ושלימותם עד הק' כנ"ל, והוא ראש האיתנים שנקרא איתן ביחיד כנ"ל לכך הוא קנה מערת המכפלה לשדה אחוזה דהיינו שזכה להיות נקרא איתן האזרחי, דהיינו מדת איתן שלו אינו ככל איתני האומות שהם טרשין לגמרי משא"כ זה אזרחי באמת כי יכולת בידו להפסיק מידת איתנותו ג"כ לרצון הש"י, וטרשין אלו מ"מ מבונים על אחד מז' בצוען הגם דמצרים מעולה מארצות בריכוך ארצה וזו עוד יותר מרוככת עדיין, וזהו קנין המקום טרשין דארץ ישראל ולא טרשין אחרים ונעשה אזרחי בארץ ישראל, וזהו אחר עקידה כי הגם בק' שנה נתברר איתנותו זהו מצד מדת עצמו כנ"ל, אבל בעקידה אתכלל ביצחק שנאמר בו כי ירא אלקים אתה כמ"ש בזוהר (וירא), וכלולות בק' הוא ע"י קו האמצעי בהכרח והרי נתכלל בכל ונשתלם לגמרי ואז מתה שרה שהוא העזר שיסד לו הש"י למדתו מדת האיתנות ונשלם מדת ימי', כי אין צריך עוד לעזר בזה שכבר היא בשלימות במדה זו דאיתנות שאינה אלא לרצון הש"י ואין צריך עוד סעד לתומכו אז קנה מערה ומקום זה, וכמה קולמסים משתברים כו' כי בירור מקח הצדיק היינו דקניינו הוא כפי קנין הנפשיי שלו, וקנין הנפשי דאברהם אע"ה באיתנות הרי זה יסוד הארץ ויסוד כל אומה הישראלית בקנין זה שיש להם מאבות לבלתי להיות ניתוק בשום אופן מרצון הש"י אפ"ל כל האומות גוזרות כו', ובירור כח עקשות זה הי' בקנין המערה לאחוזת עולם דלכן נתן ד' מאות שקל, מספר ד' מאות הוא בירור הד' כחות של איתנות שכל אחד בירורו בק' כנ"ל, וממון שנתן בשביל המערה הוא נתינת הרכוש וכחות נפשו והשתדלותו לברר הקדושה שיש במקום טרשין זה והמד'

מאות בירורין בכחותיו כנ"ל, ואמרו ז"ל (בר"ר פנ"ח), י' פעמים בני חת נגד י' הדברות כידוע דז' עממין הם נגד ז' מדות וחתי הם שנתנו חתיתם בארץ חיים נגד מדת היראה והגבורה דיצחק אע"ה שבקדושה, וזה הי' כל שורש חיותם שאי אפשר להם להשתנות ממדה זו, וברע הדבר מהופך קנאה קודם תאוה כמ"ש במקום אחר כי זה לעומת זה הימין דזה הוא שמאל אצל זה, והתחלת הרע מקנאה ובודאי בהתחלה הכח עצום יותר ולכך נקרא גבורה דברע שהוא העדר הטוב זה ההתחלה והוא בכח וגבורה למנוע טוב, משא"כ מצד הטוב הרי התוקף אדרבא להשפיע כל מיני טובה לכך ההתחלה מחסד, וז' עממין הם הכוללים ע' אומות בודאי בהם שכוללים המדות הם בתוקף יותר, ועפרון אותו היום מינוהו נשיא עליהם (בר"ר פנ"ח) בודאי בנשיא הארץ הכח ביותר ולכך שלו הי' אותו מקום טרשין, ורק אותו היום שהי' מוכן לצאת לקדושה היינו בירור אותו כח עקשות שבארץ הקדושה ובכח ישראל אינו עקשות כלל אז נתמנה נשיא, היינו נתגבר כח הגוים שהוא תוקף כח עקשות כטעם לפני שבר גאון שהוא כענין קדרותא דצפרא, שתכלית תוקף החושך מתחיל ברגע של צמיחות אור הגמור שהוא בירור מקחו דאברהם אע"ה שהי' אז אחר דאתכליל ביצחק להיות בו ג"כ האיתנות במדת היראה והגבורה, וביררה ג"כ לטוב דאיתנותו לרצון הש"י היפוך בני חת (שהם ממש היפך יצחק דלכן אמרה רבקה שהיא העזר שיסד הש"י ליצחק קצתי בחיי מפני בנות חת), ולכך י' פעמים בני חת וכל אחד מז' עממין כליל מי' כנ"ל הרי בירור ק' פעמים למקחו של צדיק כנ"ל, דכך הוא בירור אברהם אע"ה נגד י' דברות שהוא בירור קומה שלימה דבני ישראל בכל מיני כחות להש"י.

והאיתנים מוסדי ארץ שהם יסוד אומה ישראלית שנבדלים מהגרים להיות ד' להם לאלקים (קידושין שם) הגם שהם חוטאים ומגדילים חטאים אין בכח החטאים להזיז אהבת הש"י ומים רבים לא יוכלו לכבות וגו', זהו מצד מידת האיתנות של הש"י לעומתם של איתנים מוסדי ארץ להיות איתן באהבתו להם שלא יהי' נזוז אהבתו מהם, ודייקא ע"י מדת עקשות שהוא מדת הגרים כנ"ל ע"ז נבנה מדת אומה הישראלית מה שהם מובדלים מן הגרים: ודבר זה נתברר ביעקב כי הבירור בג' כנ"ל, לכן נאמר ואוהב את יעקב ואת עשו וגו' הגם שיש טענה במה אהבתנו הלא אח וגו' ושניהם שווים עכ"ז לזה אני אוהב בלא שום טעם אף שמגדיל חטאים כמו זה, מ"מ מצד שורשם מאבות שהוא נשלם ביעקב שהם ג' אבות לאומה, וביעקב אגלאי מילתא למפרע שגם אברהם נקרא אזרחי ויצא מכלל גרים ולכך יעקב אשר פדה אברהם כי מצידו הוא תחלה לגרים ובאמת מצד שורת הדין לא הי' לו להיות יהרג ואל יעבור בזה ששיבר צלמים ופירסם אלקות כי אינו חייב למסור עצמו בלימוד לאחרים ומניעת תקלה רק לעצמו, אלא שזהו מצד איתנותו שרצה דוקא בכך לפרסם אלקותו ית' לכל באי עולם והי' האיתנות לכבוד שמים, אך הבירור הוא ביעקב כנ"ל ומצידו אגלאי מילתא למפרע דגם אברהם אזרחי ולא כאיתני או"ה שמתעקשים להנאתם לבד, אבל זה מאזרחי הארץ באמת ובידו להשתנות ג"כ לכבוד הש"י ולכך נפדה מאור כשדים אף במה שמסר נפשו שלא מצד משפט התורה, ובאמת כל אב בפני עצמו בירר כל כחותיו לגמרי והוא מצד עצמו אזרחי רק הואיל ואין החבל נפקע בפחות מג' (כמ"ש בר"ר פס"ח) אין נתגלה זה אלא ע"י יעקב, ומ"מ הוא ביקש במה אדע לברר מצד עצמו ג"כ דבר זה שמובדל מהגרים רק גם

כשיחטאו בניו לא ינתקו מהיות ד' להם לאלקים, והוא איתנות הש"י נגדם לעומת איתנותו שהיא טובה לא כאיתנות הגוים, ועל זה אמר שיהי' הבירור שנה כי בת' שנה היא בירור של כל ד' מדרגות דא דאיתנות הנזכר למעלה כל אחת ק' שנה כנ"ל, וכל אותם ת' שנה יהיו גרים ואח"כ יבורר למפרע שהם אזרחים באמת ולא גרים, וזהו כשיגיע הקץ ויהי' גאולה גוי מקרב גוי וגו' כמשאז"ל (ויק"ר פכ"ג) הללו עובדי ע"ז והללו וגו', אעפ"כ לא כאלהכאלה חלק יעקב שעם כל זה ד' לו לאלקים הגם שחוטאים, וזה שאמר משרע"ה לפרעה נלכה נזבחה וגו' שלכאורה הוא דבר שקר שאמר העיקר רק נזבחה ולא לזה הי' תכלית ההליכה כלל ולא נזכר הזביחה בדרך ג' ימים בכתוב ולא נצטוה על זה מהש"י כלל לילך לזבוח, רק הכונה כמו שאז"ל במגילה (לא:) שהשיב לו הש"י על במה אדע תקנתי להם קרבנות כו', פירוש לשון קרבן כמו טעם קרוב ד' לכל קוראיו והוא כמ"ש במדרש (דב"ר פ"ב) וכי יש יהודי אכסנאי כל מקום שהוא אלקיו עמו, שזהו ההיפוך מגר שר"ל שהוא אכסנאי ומתגורר במקום זה ולא מאזרחי הארץ ואין לו קרוב וגואל, אבל היהודי בכל מקום נקרא אזרח ואינו גר ואכסנאי כי יש לו קרוב והוא הש"י, וזהו עבודת הקרבנות שבני ישראל מקורבים להש"י ועורכים שולחן ומאכל לפניו כדרך המקורבים למלך, וזהו בזמן שביהמ"ק קיים הוא בגלוי והתגלות לכל שבני ישראל בארצם אזרחי הארץ, ובזמן שאין ביהמ"ק קיים והם גולים באומות עכ"ז אינם אכסנאים ע"י עסק בתורת קרבנות, כי מצד התורה משיגים זה דקירוב הש"י להם ואינם גרים ואכסנאים כלל ובה מובדלים מן הגרים שהם כשחוטאים אין הקב"ה קרוב להם כלל כי הם אכסנאים באמת משא"כ יהודים אינם אכסנאים דתקנתי להם סדר קרבנות שהם מקורבים, וזהו נלכה נזבחה שנהי' מקורבים להש"י ונצא מתורת גרים שזהו כל גאולת מצרים שהוא היציאה משם גרים לשם ישראל, והיא גאולת עולם דאינם עוד עבדי פרעה דמן הוא והלאה אין יהודי אכסנאי וגר עוד שזה נקרא עבדי פרעה, כי מצרים משובח מכל הארצות כמשז"ל (סוטה לד:) ממש"נ כגן ד' וגו' היינו שארצה ג"כ מרוככת ועושה פירות ואינה מקום טרשין כגן ד' שאין בו טרשות ועקשות כלל, רק מ"מ חברון מבונה א' מז' בצוען כי ארץ ישראל למטר השמים תשתה כו' פירוש שבני ישראל מכירים כל מיני טובות הכל הוא מהש"י, משא"כ במצרים פרעה אמר לי יאור ואני עשיתיו וכחי ועוצם ידי עשה וגו' שגם זה הכח של ריכוך והשתנות שבו שאינו לב אבן זהו כח ידו, משא"כ בני ישראל נמשכים אחר הש"י בכל מעשיהם ומכירים דגם זה שנמשכים אחר הש"י הוא עצמו ג"כ מהש"י, וזה שורש ההבדל בי גרים לבני ישראל כי הגר בודאי יש בו הכח לשנות עצמו מגוי לאמונה ישראלית רק שסבור שכח זה הוא השתדלותו שבדעתו ושכלו בחר באמונה ישראלית, משא"כ מי שמלידה מבטן ישראל וכבר כשהי' בן ח' ימים נימול ונקרא בשם ישראל הרי ידע שגם זה שהוא אינו בכח בחירתו רק הוא מהש"י שיצרו בתוך אומה זו ומברכים על זה בכל יום להש"י שלא עשני גוי, והכרה זו דהיינו מסירת מדת הריכוך הלב ולב בשר שלו להש"י הוא שלימות הבירור דאברהם אע"ה במסירות האיתנות שלו ולב האבן שלו להש"י, כי כך הוא השלימות להיות בין לב האבן בין לב הבשר הכל מסור להש"י והכל מכחו, וכמו שאין לו לב אבן ועקשות כך אין לו ג"כ לב בשר וריכוך מעצמו כלל, שזהו גאולת מצרים ושעבוד פרעה דהיינו כח הלב בשר שדבר זה הוא כח הזרוע א"כ אף הלב בשר הוא לב

אבן שדבר זה הוא מצד עקשותו שהוא רוצה בכך להיות לבו בידו שלא יהי' נעקש בשום דבר מצד החכמה שמכיר שעקשות הוא שטות, ובאמת צריך להיות עיקש לרצון הש"י והכלל שימסור הכל להש"י: ובירור ולכך שם פרו וישרצו וגו', כי הרבוי מצד הלב בשר והעדר העקשות כנ"ל וזהו במצרים כנ"ל, וגם אברהם אבינו גלה למצרים והוא אחד מנסיונותיו שהי' נסיונות הם בירור מידת האיתנות שלו שהוא לרצון הש"י, והראי' שלרצון הש"י אינו עקשן ומעביר על דעתו וגולה למצרים שזהו כח לב בשר והיפך עקשנות, [ולכך שם קיבל מתנות ומרכוש סדום לא רצה ליהנות כי שם הי' מצד מדת לב בשר ושלא, בעקשות הוא ג"כ מותר ליהנות מזה, משא"כ מעשה דמלכים הי' עקשות גדול למראות עין להיות יחיד נלחם נגד ד' מלכים בשביל לוט בן אחיו מה שלא עשה כן במצרים להיות נלחם נגדם ש זה הי' לבני ישראל במצרים נגדם בשביל אשתו האהובה לו יותר, ולכך בזה לא רצה ליהנות כי בדבר שהיא עקשות צריך בירור אם אינו עקשות להנאת עצמו רק לכבוד שמים,] ושם הי' הבירור כי גם בלב בשר שלהם מכירים דהכל מהש"י דלכך אז הי' המשפט לגאול גם גוי מקרב גוי שהגם שהללו עובדי ע"ז מ"מ אלו דבוקים בשורשם, כי נתבררו השרשים דאיתנים אבות העולם שהם מוסדי הארץ ונעשה הש"י קרוב להם עד שאין יהודי אכסנאי מעתה, ולכן אמר נלכה נזבחה וגו' פירוש להיות קרובים להש"י שזהו הזביחה, ורז"ל דרשו בסנהדרין (מ"ג:) על פסוק זיבח תודה הזובח יצרו, ובאמת זה כל ענין זביחת הקרבנות רומז לזביחת נפש הבהמית ועל ידי זה מתקרב להש"י, ונזבתה היינו נעשה השתדלות להתקרב, והנה באמת אין צריך השתדלות כי הלא הקב"ה לאלקים מקודם וכנ"ל וכן אמר בירמי' ז' ולא צייתי אבותיכם ביום הוציאי וגו' זבחה כי אם וגו' והייתי לכם לאלקים ואתם תהיו וגו', כי ביום הוציאה ממצרים שהוא התחלת יציאה משם גר לשם ישראל דהיינו והייתי וגו' ואח"כ ואתם וגו' ואין צריך עולה זבחה כלל להתקרב, רק מ"מ אח"כ צריך ואתם וגו' ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו שההתקרבות הי' לעבודתו, והגם דבאמת גם שאין עובדין מ"מ הוא לאלקים אבל מ"מ הוא זה כדי שיעבדוהו, רק ביום ההוצאה ממצרים דשם הוא כח דלב בשר היינו כמ"ש בזוהר (ח"א קכ"ה) דאין חכמה כחכמת מצרים, ומה שהם קראו חכמה היינו חכמת אמת וראי' דהיינו הרחקה מכל דבר רע דבלאו הכי הוא סכלות באמת, והם היו מחכימים בענייני מדות והנהגות אדם על דרך החכמה כענין ספר המדות דחכמי יון וכדומה והי' לבם ברשותם להנהיג הלב כפי מה שהי' בחכמתן רק שהי' זה מצד חכמתן ונימוסן, ולכך עבדו לטלה כי הם משלו עצמן כצאן הנמשכים אחר הרועה כך לבן נמשך אחר חכמתן שהוא המנהיגן וזהו שהמשיל יחזקאל ל"א] מצרים לעצי עדן וכן אומר כגן ד' כארץ מצרים המשילה לגן, ובזוהר (שם) דלכך חכמתה גדולה ע"י פישון שמושך מגן עדן, כי ענין גן עדן שהוא משכן קודם החטא ואח"כ נתגרש פן יקח מעץ החיים, כי עץ החיים הוא היות לב בשר כמו לעתיד בלע המות לנצח ע"י שיוסר לב האבן וכן במשיח בן דוד נאמר חיים שאל נתת לו, וזהו בתוך הגן ובפנימיותו רק טעות אדה"ר הי' מעץ הדעת, ומזה הוזהר דודאי מה שידע שהוא רע יש לו לב בשר לשנות לבו שלא יעשה רק יש טעות בידיעה וחכמה שאומר לטוב רע ולרע טוב, וזהו מצד עץ הדעת טו"ר שבו יש ערבוביא ומזה הוזהר, וכשחטא בחכמה ואכל לומר לרע טוב אז נתגרש מגן ומעץ החיים דהינו שניתן לו לב האבן תחת לב בשר, וכמו ששמעתי ג"כ בעוזי' דמה

שנמנע מהקטרת הקטורת היתה דוגמת המנעת אדה"ר מעץ החיים שלא יחיל לעולם ואז נאמר לישיעי' השמן לב העם וגו' פן יראה וגו' בלשון ציווי וקאי אעוזי' שישמן את לבבו שלא יטעה ע"ז ורפא לו לחיות לעולם ואינו זמנו עדיין כך שמעתי וזהו ענין מצרים כך ג"כ כח זה רק שהי' מצד חכמתם ועוצם ידם לבד, ולכך הוא ערות הארץ באמת כי הארץ פירוש כח זה דלב בשר דארץ ר"ל ארץ מיושבת הנחרשת בידי אדם היפך מדבר ומקום טרשין, ומצרים הוא ערות הארץ שיש להם כח זה דארץ בשלימות רק מצד הרע דהיינו שחושבים שזה מצד חכמתם, ובניסן נגאלו שבו מתו ונולדו אבות (ר"ה י"א).

(דבו משמש מזל טלה דהיינו כח ההמשכה אחר הרועה, כי חודש זה נברא באות ה' שהוא מדת נוקבא כנודע שהיא הנמשכת אחר הדכורא, והוא ר"ה למלכי ישראל (שם ג'.) שמלכותם מקרב אחיך תקים וגו' דישראל מקיימים משא"כ מלכי או"ה שהם בכח הזרוע, ואות ה' נקרא שדה וחקל תפוחין קדישין ולכך בו מתו אבות שהם האיתנים והיפך זה, ונולדו ג"כ כי באמת הם באיתנותם ג"כ נמשכים אחר הש"י כצאן, ובני ישראל זובחים תועבת מצרים להש"י היינו כח ההמשכה כצאן הם מקריבים כח זה עצמו להש"י, וזהוזה ה' קרבן פסח וגאולה זו שהאיר להם דבר זה בליל פסח ואח"כ ביתר תוקף בקריעת ים סוף דראתה כו', (מכילתא בשלח) כי מראה יחזקאל נאמר כדמות מראה וגו' דכל הנביאים נתנבאו בכה (ספרי מטות) והם אמרו זה וגו' כנבואת משרע"ה מראה באצבע המרכבה היינו איך הש"י רוכב על כל הנבראים, ולכך ביום הוציאי וגו' אז לא היו צריכים לשום השתדלות ונאמר כאשר ראיתם מצרים וגו' לא וגו', כי מאמר אנכי לא נאמר בלשון ציווי רק שזה קבוע בלבבות בני ישראל שהש"י הוא המנהיג והם מאמינים בני מאמינים כמשז"ל (שבת צ"ז) וזהו אשר הוצאתיך דיוקשה למה לא אמר שבראתי שמים וארץ, רק דזה הידיעה הוא ההוצאה מארץ מצרים שהם ההיפך זה מי ד' וגו' כנ"ל, וכל ענין יציאת מצרים הוא בירור דבר זה דישראל בלא השתדלות רק בתולדה הם כך: והנה זה ה' בירור על איתנות דאברהם אבינו, כי כל בירור הוא בהיפוך דהוא עשה דברים משונים שנראה כעקשות ונגד השכל לרצון הש"י, והבירור הוא במצרים ששם ההנהגה להיות נמשך אחר השכל והם עשו זה לרצון הש"י, והבירור שההמשכה אחר השכל הוא כרצון הש"י בירור זה הוא ג"כ ע"י ההיפוך היות איתן ועקשן לרצון הש"י לעשות גם מה שנגד השכל, וזה ה' ההליכה למדבר ארץ לא זרועה ומקום איתן תיכף ממצרים והוא מקום שרף וגו' שזו דבר שאינו בשכל כלל, ואין יכול לעשות כן רק מי שאהבתו תקועה בתוקף כ"כ שלא יזוז מפני כל ולא ישתנה כלל, ולכך נקרא חסד נעורייך אהבת כללותיך לכתך וגם לעתיד נאמר הנני מפתיה והולכתיה המדבר, וזה מצד ירושתם כתות הקבועים של כל האומות שגלו שם, ולכך אז ישים במדבר דרך בישימון נהרות כי יוסר לב האבן לגמר משא"כ בהתחלה מיד הלכו דרך ג' ימים ולא מצאו מים ודרשו רז"ל (ב"ק פב).

(תורה כי היו כלב האבן, וזהו נלכה דרך ג' ימים נזבחה שנעשה השתדלות והא הצעקה דמרה אין עבודה אלא תפלה, (תענית ב.) ושם ה' התחלת נתינת דברי תורה [שבת] ודינין דינין נקרא זובח יצרו כמ"ש במגילה (טו:) לרוח משפט השופט את יצרו ועיקר חמדת יצר בממון וכעס ושבת הוא אור הש"י המאיר, ונאמר חוק קודם דשבת כהקדמת אנכי ללא יהי' לך דהוא כטעם והייתי לכם לאלקים ואח"כ ואתם תהיו, שכך מדת בני

ישראל שהאור דהש"י קודם בלא שום השתדלות כאנכי שאינו בלשון ציווי, וכן שבת נקרא מתנה טובה (שבת י).

(שהוא מעצמו לבני ישראל לבד ואח"כ ואתם וגו' בהשתדלות) שהוא ליישר לב אבן, ולכך מתן תורה במדבר שעיקר מתן תורה למי שיש לב אבן ליישרו וכמשז"ל (ביצה כה) דלכן ניתנה לישראל שהן עזין להתיש עזותן, ועזין פירושו כמו איתנים תקיפים כמו ליש גבור בבהמה ולא ישוב מפני כל והם עזין באומות כי או"ה הם עצמות לב אבן מיוחד באיזה כח שלא ישתנה ממנו ואין שייך עזות בו, משא"כ ישראל שבכחם להשתנות כרצונו ועכ"ז הם קשה עורף שלא לשמוע לכל גזירות האומות זה נקרא עזין, ומטעם זה נקראים אבות איתנים (ר"ה יא) שזהו תקופות ואיתן משא"כ או"ה אינו תקיפות כלל כיון דהוא כך, ולכך הוצרכו תורה שישתמשו בכל דבר במקום המצטרך מדת העקשות במקום שצריך ורכיכות במקום שצריך רכיכות ולב בשר, ולעתיד לא יהי' לב אבן כלל כי עקשות צריך רק כשיש מונע שאור שבעיסה ושעבוד מלכיות, משא"כ בהעדרם לעתיד לבוא יגור זאב וגו' שאין שום דבר מונע ומתנענע לדבר אחר כלל אין צריכים ללב האבן כלל: יא.

ענין זכירת יציאת מצרים כל ימי חיך, כי חיות האדם הוא הדבור כמו שנא' לנפש חי ומתרגמינן לרוח ממללא, ובריש פסיקתא אין בין צדיקים החיים לצדיקים המתים אלא הדבור, והיינו כי דברי תורה הם חיי האדם כמ"ש כי הם חיינו ואמרו (תמיד לב) מה יעשה ויחי' ימית את עצמו, פירוש על דברי תורה כמשז"ל (ברכות סג:) על פס ק כי ימות באוהל כידועכידוע דשורש נפשות דישראל מהתורה כנודע דלכן ס' רבוא אותיות לתורה, וממש צירופי אותיות מהתורה הם כח הנפש וכמ"ש הראב"ד בספר יצירה וסוף פרק ג'] דהנפשות הם מחבור אותיות, וזהו עצם החיות שבו כי בדבר ד' שמים נעשו וכן כל הבריאה ב' מאמרות והדבור הוא באותיות, וזה שאמרו (בר"ר פ"א) דבתורה ברא הקב"ה העולם פירוש באותיות התורה וזה הדבור דהש"י שיהי' דבור זה הוא הנותן הוי' וקיום לאותו דבר והוא שורש חיותי, ובדוממים וצומחים החיות דמאמר הש"י הוא בהם בהעלם שהרי אין ניכר בהם רוח חיים כלל, ובבעלי חיים החיות נגלה רק שכל בעלי חיים הוא רק מאותיות מיוחדות ואין בהם כל הכ"ב אותיות ולכך אינם יכולים לדבר רק אותם אותיות שהם שורש חיותם שבכל אות מאותיות א"ב יש בו כח חיים מיוחד, כמו ששמעתי על במה הארכת ימים דשלהי מגילה דנחשבו שם כ"ב דברים ועניינים כשנוצא הכפולות, [אשר אולי יוכל להיות שגם הם אין כפולים ממש רק דוקא אותיות מנצפך ובספר יצירה בג"ד כפר"ת כפו ואין כאן מקומו והם נגד כ"ב אותיות סדורים כסדר הא"ב כל אחת חיות מיוחד מאות מיוחד ואין כאן מקום ביאורם, ולכך בלשון הקודש יש לקול הבעלי חיים כל אחד שם מיוחד כמו געי' לשור וערוגה לאיל ושאגה לארי וכדומה, בודאי כל אחד משמיע בקולו אותיות אלו השור אותיות ג"ע וכן כולם וכן צפצופי עופות משמיעים אותיות צ"ף ושריקת תרנגול, ובכ"ב (כג) אפיקו לי קורקור כי קול העורב אותיות ק"ר, ובפרק אלו טריפות (סג).

(ברחם דעביד שרקרק ועל שמו נקרא כך בלשון רז"ל ובתרגום ירמיהו על שם קולו ר"ק, והעורב שממונה על בשורות רעות כמ"ש [בסוף ס' הגלגולים] והיינו מפני

אכזריותו ובודאי כל אחד כפי מה שהוא טבעו ותולדתו הרי ממונה כחו על אותו דבר והוא בטבעו אכזרי כמשז"ל (עירובין כב).

(לכך קולו אותיות ק"ר שהם אתון דשיקרא כמ"ש בזוהר (ח"א ב), והוא קליפת עמלק אשר קרך ועי' בספר קרנים דדוד המע"ה מכניע קליפת עובר, והיינו כמו ששמעתי כי כל שבט יהודה נגד זרע עשו ודוד המע"ה נגד עמלק, ורחם שמביא רחמים לעולם עבד שרקק הוא צירוף אחר מאותיות שקר לאותיות שרק כטעם אשרקה להם ואקבצם ומביא רחמים ואין כאן מקום מזה, ובזה הוא כל עומק חכמת הטיורין ושיחת עופות, והגם דנאמר כל אשר יקרא וגו' הוא שמו והשם בלשון הקודש לכל בעלי חיים הוא בענין אחר, היינו דרך שאי' בהקב"ה הוא ושמו דהשם הוא ותפיסה שיש לאחרים בו והוא היינו העצם, וכן בכל הנבראים יש עצם החיות והם האותיות הנגלים בדבורם שהוא גלוי פנימיות חיותם והשם הוא תפיסת הנבראים והיינו מצד צורכם ושימושם לכלל הבריאה, ולכך הביאם לאדם לקריאת שמות וכל אשר וגו' כי כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה וכפי התפיסה שיש בו מצד צרכו לו הוא שמו העצמי להיות נקרא כן בכל עלמין, כי כל צורך בריאותו הי' רק בשביל האדם וכפי התפיסה שיהי' לו בכל דבר לצרכו, ובזה נתקנאו בו מלאכי השרת כי ראו שהוא עיקר הבריאה וכל העולם כולו לא נברא אלא לשימוש, וא"ל אני מה שמי כו' (בר"ר פי"ז) כי המלאכים צועקים אי' מקום כבודו ואין להם תפיסה כלל, אבל האדם יש לו תפיסה מצד מדותיו והנהגתו העולם, ומידת אדנותו ומלכותו שהוא מדת הצמצום זה הי' ג"כ לצורך האדם כדי שיהי' לו תפיסה בהש"י שזהו כל ענין הצמצום בהנהגה היינו כפי שההשגה דאלקות מצומצמת בשכל האדם היותר שלם שהיא מוגבלת, ולכך דמות כמראה אדם עליו מלמעלה וכן מטעם המקובלים הוא בדמות פרצופים היינו כפי השגת האדם המשיג שהוא כלל הבריאה וכל הצמצום היינו השגה המצומצמת בשכל אדם, ולכך הוא הקורא השם להש"י ג"כ כמו שקרא לחיות, אבל עצם החיות דבעלי חיים הנמשך מדבור הש"י וכח עצמותו זה נגלה בדבור הבעלי חיים ואותיות שהוא יכול להשמיע בקולו: והאדם יש בחיותו כל הכ"ב אותיות לכך יש לו הדבור בשלימות בכל הכ"ב אותיותאיות, ונחש הי"ל ג"כ הדבור כמפורש בתורה ובספר מעשה ד' הקשה למה לא נזכר בקללה שניטל דבורו ותירץ דלא ניטל והראי' שישמע לקול מלחשים רק מפני האיבה אשית וגו' אין רוצה לדבר, וזה הבל דא"כ הי' לו לדבר יחד עכ"פ זה עם זה, רק באמת יש קול ודבור הדבור מה' מוצאות הפה כמ"ש בספר יצירה וקול מהריאה כמ"ש בפרק הרוואה (עי' שם סא).

(ותחלת בריאת בעלי חיים הי' הדגים שאין להם קול כי אין להם ריאה כידוע אבל דבור דפה ודאי יש להם דזהו עיקר חיות וכן כל הרמשים, ולכך נחש ישמע לקול מלחשים בלחש דוקא דבור בלא קול דכל הרמשים הם בכלל בריאת הדגים כמפורש בתורה, ולכך בדבור דנחש ואשה נאמר ויאמר וכל אמירה בלחישו כמ"ש בזוהר (ח"ג פח:)) ובודאי לחש בלא קול אין נשמע כלל וכמו שאין נשמע קולם היום ולא קול כל הרמשים ודגים, רק באמת כח החלק ככח הכל וכמו שבדבר ד' שמים נעשו כן אמרו ז"ל (סנהדרין סה:)) אי בעו צדיקי מברו עלמא והני דעסקי בספר יצירה ומיברו כו', כי ברית הלשון נגד ברית המעור רק שזהו יחודא תתאה היינו כח ההוצאה לפועל במעשה שהוא יחוד

זכר ונוקבא דהיינו כח הפעולה עם ההוצאה לפועל ואותה טפה זרע שמוצא יש בו כח חיות ממש שהרי נוצר ממנו דמות אדם כדמותו כצלמו, כך ברית הלשון הוא יחודא עלאה דא"א היינו מוח ולב שהם תרין ריעין דלא מתפרשין דלעולם מה שרוצה בלב מהרהר בו במוח וכן להיפך ומחוברין יחד, וגילוי החיות ואותיות דמחשבה ולב היא כדבור ויש באותיות הדבור ג"כ כח חיות ממש שהרי הוא כח חיותו ממש וחלק ד' עמו כחן ככח הש"י, רק דכמו שיש בברית המעור שימוש באבר מת שאין בו חיות וכן זיבה שהוא מאבר מת וגם כשיש בו חיות רק שאין יורה כחץ, כך בלשון יש דבור מת פירוש שאין בו חיות בלב וכמ"ש הקדמונים תפלה בלא כונה כגוף בלא נשמה וגם יש שיש בו חיות רק דאין יורה כחץ פירוש דאין מכוון אל המטרה לחץ ואין הולך בכח כחץ, וכטעם חץ שחוט לשונם אומר כאן והורג בסוריא כו' (ויק"ר פכ"ו) שיש בו כח הפועל, ודבור שאינו פועל היינו שאינו בכח או שאין מכוון אל המטרה וכדומה, אבל בלאו הכי כל דבור שהוא גלוי החיות הקבוע יש בו כח הפעולה בהכרח וזה טעם דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב, ואמרו ז"ל פ"כ) אין כחו אלא בפיו אף בלעם אין כחו אלא בפיו פירוש כי כמו שהדיבור היוצא בכל כח חיותו ומגלה עצם חיותו בו יש בו כח הפעולה לטוב כך גם להיפוך, ומשרע"ה הי' לו כת זה שכל דבורו הי' גלוי עצם חיותו כי הוא בסור הדעת המחבר חכמה ובינה שהם אבא ואימא (זהו"ק ח"ב פה).

(שזהו גלוי ברית הלשון דלכן נקרא בעלא דמטרוניתא דמלכות פה והוא יש לו כח ההשפעה לפה, ולכן אמר זה הדבר כי דבורו ממש דבר ד' שכינה מדברת מתוך גרונו שמדבר מעצם חיותו דהיינו אותיות דנשמתו כפי הדבורים שדבר כך היו צירופי נשמתו אז, דהיינו שכל חיות נפשו הי' כנוס תוך דבורו שהי' מדבר בכל כחו ונמצא אותיות נפשו נעשו ממש צירוף זה, וזה ענין תורה שבכתב שנקרא על שמו תורת משה כי נעשה תורתו ממש צירוף אותיות שבמקור חיות נשמתו כי דבוריו היו גלוי חיותו, ולכן נאמר זה הדבר כי זה הוא כמראה באצבע שכל הרואה אותו מדבר הי' רואה הדבר אשר דבר ד' ממש, דשורש חיות כל נברא היא דבר ד' ממש כי הוא הבורא ונותן חיות בנבראים והי' בדיבורו גילוי דבור ד' ממש שהש"י מדבר דברים אלו דהיינו שחיותו הניתן לו מהש"י הוא הי' עצמו דבורים הללו בעת שדיבר וזהו טעם מ"ש בפרק כל כתבי (ק"ט): העונה אמן יהא שמיה רבא בכל כחו קורעין גזר דינו, פירוש הגם דגזר דין דיחיד אין נקרע כמ"ש בר"ה (יז): רק ענין גזר דין הנכתב כמ"ש הראב"ד בספר יצירה שם בפירוש ג' ספרים כו' דהם אותיות דנשמתם עצמן שנעשים הצירופים ע"י מעשיהם באלו לחיים ואלו להיפך, והיינו כמ"ש שכר מצוה כו' (אבות פ"ד) כי אותיות המצוה נחקקו בצירוף חיות נשמתן וזהו שכרו וההיפך בעבירה, והקריעה הוא שינוי צירוף זה, ודבר זה אי אפשר מאחר שהגיע החטא לקלקל מקור החיות דהש"י הנשפע תוך הגוף שישתנה שם הצירוף שזה רק על ידי עובר עבירות ביד רמה שנתחלל שם שמים על ידו, וע"י חילול שם שמים נתחלל ג"כ החלק דש"ש המחיל לגופו ונשתנה הצירוף והרי אמרו בפרק יוהכ"פ דבחילול השם אין כח בתשובה כו' ומיתה ממרקת, והיינו מחטא אדה"ר דהיו כל הבריות אומרים זהו כו' ומצד חילול השם הגיע הקלקול לשורש חיות אלקות שבו ונעשה הצירוף להיפך, וזה אין נקרע רק ע"י אמן יהא ש"ר בכל כחו (שבת ק"ט) פירוש דע"י כל כחו היינו כל חיותו כנ"ל, וכדיליף שם מלשון

הכתוב בהתנדב עם ולשין נדיבות היינו בכל לבו כמש"נ כל נדיב לב ונעשה צירוף חיותו
אמן יש"ר דפירושו מחיית עמלק כמ"ש תוס' ריש ברכות (ג).

(בשם מחזור ויטרי, וקישיתם שם לק"מ דודאי גם עכשיו יש שם הוי' שלם וגדול רק
דאינו מבורך כי תרין ריעין ויה' הם מתפרשין בגלות ישראל, ולכך אינו נקרא בשם זה
כי אינו נתפס לבני ישראל בתפיסות לבם השגה זו להיות חבור כל הד' אותיות יחד
דהיינו יחוד כל הד' כחות שבאדם מוח ולב וכחות מעשה הכל בלתי לד' לבדו ושהוא
במקור חיות הנשפע באדם הוא הפועל הכל, זה נגלה רק לכהן הגדול ביוה"כ בבית
קדשי קדשים משא"כ בכלל ישראל בעוה"ז זה שמי לעלם (פסחים נ).

(הגם שהוא נכתב דהיינו שידוע זה לישראל מצד החכמה מ"מ אינו נקרא בדבור שהוא
ההוצאה לפועל גלוי אור זה שהרי אין זה נגלה לפועל רק לעתיד לבוא שלא יהי' גלות
ולא יהי' חטא כלל, דהחטא הוא מצד העלם אור זה וכאלו פעולת האדם נבדלים מהש"י
ושיכולת בידו לעשות נגד רצונו, וזהו מצד זרעו של עמלק קיים שהוא ראשית גוים
פירוש שורש הרע דהיינו דבר הנראה שהוא נגד רצון הש"י, ואמן יהא ש"ר הוא תוקף
החשק אדם לזה וכשיגיע לזה הרי ודאי אין כאן חטא כלל, ומצד עניית אמן יש"ר בכל
כחו הרי נעשה ש חיותו מאותיות אלו היינו החשק לזה דלכן אמרו בסוטה (מט).

(דעלמא קאים אאמן יש"ר כו' דהיינו על חשק זה, דלילי כן לפי תוקף החטאים אי
אפשר לעמוד כלל רק ע"י החשק והקיווי לגילוי אור זה גורם ג"כ קיום עולם, שהקיווי
היינו שהוא עומד לכך להיות שמי' רבא וכיון דסוף סוף יתגלה זה שהכל מיוחד מאמיתות
הש"י ממילא גם עכשיו בהעלם יש לו קיום מן הצד הזה דתכליתו וסופו, ומצד הזה של
גילוי קיווי זה בשורש חיותו נקרע גם הגזר דין שהוא רשימת החטא שהגיע לשורש
חיותו, מאחר שנתגלה אור זה דהסוף יהי' דאין חטא כלל ממילא גם בהוה הוא ביטול
גזר דין שהרי יש לו קיום מצד הזה שהוא קיים להמתין ולקוות על הסוף, ואין כאן
מקומו יותר: ואמרו בפרק ע"פ (קיז).

(לדוד מזמור תחלה שרתה שכינה כו', דהשם לדוד היינו שדברים אלו דיבר בשורש
חיותו דלכן נאמר לדוד וכמו תורת משה כנ"ל, וזה נקרא שרתה שכינה כי כשהדבורים
יוצאים משורש חיותו הרי חלק ד' עצמו ושכינה מדברת מתוך גרונו כן והוא נקרא רוח
הקודש, ואמרו בשהש"ר (ובסוטה לג ב') כל מקום שנאמר כה וככה עני' ואמירה בלשון
הקודש וברוח הקודש, פירוש כה וככה היינו ממש כדברים הללו שאני מדבר והיינו
שיהי' בכל חיותו כנ"ל, וההבדל בין זה לכה וגם כה אמר ד' שהוא נבואה לכה תברכו
שהוא רוח הקודש, היינו דרוח הקודש הוא דבורי האדם עצמו מצד עצמו רק כאשר הוא
בכל חיותו אז הוא רוח הקודש רוח מההוא קודש עילאה שהוא חכמה דהש"י, דנובלות
חכמה עליונה תורה (בר"ר פי"ז) ומשם שורש הבריאה כמ"ש בראשית בחוכמתא
תרגום ירושלמי) והיינו כאשר דבורו מגיע עד שורש חיותו וזהו מצד ההעלם כענין
עונה אמן יש"ר בכל כחו כנ"ל, ולנביא יקראו לפנים הרואה שרואה איך הוא דבר ד'
ושכינה מדברת מתוך גרונו ראי' על הדבור, דשכינה מדברת כו' הוא דרגא דמשה כנז"ל
זה נקרא זה הדבר שהדבור עצמו הוא זה דבר ד', אבל בנביאה יש מראהמראה והעלם
וזהו כה שהוא רוח הקודש ומ"מ מראה שאומר כה אמר ד' ואינו דברי עצמו שמרגיש

שאינו מדבר משכל ודעת עצמו רק משפע הש"י שמשפיע למוחו ולבו אותיות אלו [ילכ"נ אצל כה אמר בלחישתו במוח ולב, ואצל זה הדבר לשון דבור בגלוי בכלי הדבור], אבל ההוצאה לפועל בדבור עדיין אין השם שלם להיות נגלה לעין דשכינה מדברת בפיו רק הוא בהעלם וכה כמו שהדברים נגלים למוחו ולבי, אבל רוח הקודש אף במוחו ולבו הוא דעת ורצון עצמו רק הוא כה מדעת עצמו הוא רוח הקודש כי הדברים נאמרים בכל כחו וחיותו עד שורש חיותו ואותיות דשרשו שהם מהצמצמים תוך אותיות דדבור זה, והם עני' ואמירה פירוש עני' בקול רם כמשאז"ל ורש"י בחומש ובסוטה ל"ב ב' ד"ה (בקול) ואמירה בלחישתו, (זוה"ק ח"ג פח:): ושניהם כל מקום שנאמר בכתוב היינו כשהוא בכל כחו דזולת זה אין נקרא בלשון הכתוב עניית קול או אמירת לחישה כלל כאשר הוא מן השפה ולחוץ וזרו רוח הקודש ומזמור לדוד דאח"כ שרתה שכינה (פסחים שם) ועם כל זה הכל רוה"ק כשעל ידי דבורים אלו בשירתו פעל למורך לבבו ולכל כהותיו לדברים אלו עי"ז נעשו למפרע כל אותם דבורים רוח הקודש שנרשמו בשורש נפשו והגיעו עד שורש חיותו הגם שזה נעשה אח"כ ע"י דבורו, וכמ"ש (שם) שאין השכינה כו' מתוך שמחה של מצוה כי בעת השמחה הוא שוכח כל רעיונות שונות שבלב, דלכן תנו שכר וגו' דיין ישמח לבב אנוש וישתה וישכח רישו ויוכל לכוין את לבו נגד בית קדשי קדשים להיות דבוריו יוצאין מקודש עילאה, וזהו כאשר השמחה של מצוה ששמח במה שקיים מצות הש"י ושעושה נחת רוח שבאותו דבר שמשמח רעיונותיו מתצמצמים לאותו דבר לבד, אבל מתוך שמחה של תאוה על זה נאמר בחמס אשית משתיהם כמשאז"ל (מגילה טו:): דפורענות האומות מתוך משתה.

דבתוקף שמחתם מתצמצמים כל רעיונותם להיות דבוקים ומקושרים בתאות עוה"ז שהיא עלמא דשקרא והעדר החיות באמת עי"ז מתדבקים לגמרי עד שנעדר חיותם באמת, וכטעם ספרן של רשעים וגזר דין הנזכר למעלה שהוא שמחה של רשעות שהיהודי כשעושה עבירה לבו נוקפו מ"מ ואין לו שמחה בה, אבל פורק עול לגמרי בשמחה דרשעות שזה נקרא חילול שם שמים שהוא מחולל בגוים שכל רע שעושים אינו מפני שיצרו אונסו דא"כ לשמחה מה זו עושה, והשמחה הוא שכל חיותו מקושר בזה עי"ז נעשה בשורש חיות דהש"י שהוא מחי' הכל כטעם ואתה מת' את כולם, נעשה הצירוף כפי המעשה דהיינו שהחיות הוא שקר ואינו אמת ונעדר ונפסק חיותם, ובלעם ה' לו ג"כ זה דדעת המחבר חכמה ובינה להיות כל דבוריו בכל כחו, רק לפי דכל חשקו וכמ"ש בנזיר (כג:): כל טובתן של רשעים רעה היא אצל צדיקים וכל טובה מדבר היינו מדברים שהם באמת רעה אצל צדיקים לכך כל דבוריו היו לרע, ונקרא דעת דרע וכחו בפיו ג"כ לפעול כל מה שמדבר דכל דבורים שבחיות פועלים שהרי שורש החיות דכל הנבראים אף דאו"ה ג"כ הרי שורש כל השרשים הוא מהש"י: וזהו כל כח הכשפים וכמ"ש בסוף ספר ברית מנוחה שגם להשבעת השדים צריך כונה שלימה ע"ש, וכן הוא בזוהר וכמה פעמים אמרו דאתקשר בסטרא אחרא, פירוש קשר היינו כאשר הגיע לשורש חיותו לשנות הצירוף דשם להיות שם מקושר לרע, כמו דרך משל השטוף בתאוה וזימה עד שמרוב חולת אהבה ימות כשימנע ממנו כדרך שאי' בסו"פ בן סורר ומורה זה נקרא שמקושר בשורש חיותו לדבר זה, וכאשר חכמה ובינה דמוחו ולבו שקועים בזה וכל הדבורים שבו יוצאים ממוח ולב זה יש בהם כח הפועל להכחיש פמליא

של מעלה, כי פמליא של מעלה הוא סדר הש"י ויש לו כח זה דותגזור אומר ויקם הקב"ה גוזר וצדיק מבטל, (מ"ק טז:) היינו ע"י כח דבור פיו כי כך מסר הש"י הכח ליד האדם וירדו וגו' וכל שמה תחת רגליו, וכך בכח הרע הכשפים ג"כ הוא כמו ותגזור שכח דבורו כך והיינו כשדבורו בכל כחו, וכך הם כל הלחשים הלחשים שבגמ' וכתב במהרי"ל דאין להשתמש שלא ילעיגו מפני שאין מועילים, וא"כ למה נכתבו דודאי לא שייך אלחשים נשתנו הטבעות כמו ארפואות, רק לחשים אלו דוגמת שאמרו בפ"ק דתענית (ח).

(שיודע ללחוש ולוחשי לחישות על המתפלל ונענה, והיינו ודאי כשהוא בכל כחו עד דאמר משיב הרוח נשיב זיקא (שם כד.)) שהוא כך כמו שמדבר כך צריך להיות יודע ללחוש אותם לחשים דבגמ', ועי' בערוך [ערך קף ט"ו] בשם רב האי גאון דהלחשים שבגמ' כאלו מדבר אל האבנים כו' ואל הרוח המזיק שבהם, וע"ש רשם לערך פס ור"ל למ"ש שם ההוא דויק"ר כ"א ייתי פס או מכוש כו', שאף, הרוחות צריכים סיוע ע"י פעולת אדם שהאדם הוא הנותן עוז לכל כחות פמליא של מעלה ולכל מיני רוחות וכחות שונות שבעולם ע"י מעשיו ודבורו, ולכך יוכל ע"י לחשים וקמיעות וכדומה ובלבד כאשר הוא דבור ופעולה שיש בה רוח חיים שיוצאה משורש חיותו, וכח בלעם שהי' דוגמת משרע"ה בזה הדבר היינו ע"י שהתפאר יודע דעת עליון ואז"ל (ברכות ז).

(לכוין השעה כו', והי נו שידע עת הזעם הי' מקלל והי' ממשיך זעם הש"י לתוך דבורו ונמצא דבורו הוא דבר ד' כמו נבואה ובמדרגת זה הדבר, אבל הש"י א"ל כה תדבר ולא זה, דזה היינו דשורש נפשו נשתנה כך וזהו משרע"ה דהיא שורש כל התורה כולה באמת ונקראת על שמו, וכן בלעם כשהי' מדבר רע באמת הי' שורש נפשו כך והוא זה הדבר דנגלה לעין הרואה אותו מדבר שהוא כך, אבל בזה שדבר טוב על ישראל הוא בשורש נפשו לא הי' כך לכן אמר כה תדבר, וכל מקום שנאמר כה ברוח הקודש כי מאחר שדבורים אלו יצאו מפיו ונכתבו בתורה שהי' בחיות הרי הי' ברוח הקודש דבוק בשורש דקידש עילאה, רק זהו מצד ואתה מחי' את כולם שיש ניצוצות קדושות בכל נברא המחי' אותן ואותן ני"ק יוצאים ע"י דבוריו, וזה שנכתבו בתורה דבורי אבימלך ופרעה ובלעם וכיוצא שנקלטו לתוך דברי תורה אותן דבורים שהיו בכל חיותם ועד שנגעו לאותו ני"ק שהי' בהם, וגם דבורי פרעה מי ד' וגו' מאחר שנכתבו בתורה הם דבורים שבשורש חיותו שקבע בו הש"י טענה זו דמי ד' שגם ההעלם הוא מהש"י מאמיתות רצונו בשורש הבריאה דיהי' ברישא חשוכא והדר נהורא, (כמ"ש שבת עז:)) ויוצר אור ובורא חושך בריאה היא מדריגה יותר גדולה כידוע כי החושך נובע מרצון יותר עמוק שיש צורך לחושך ג"כ, וכך יסד הש"י גלות מצרים יהי' הכנה למתן תורה וא"כ הי' ההכרח בריאת מצרים ופרעה שרצה הש"י שיהיו נמצאים ברואים אלו האומרים מי ד', אמנם בלעם לא אמר מי ד' כי הי' יותר עמוק ברע דלכן הי' דוגמת משרע"ה שהוא רבן של כל ישראל בחכמת אלקית ותורתו, כך הוא רבן של כל האומות בהיפוך מזה כמשז"ל בזבחים (קטז).

(שהוא סיפר להם מתן תורה וידע ממתן תורה ושיש אלו"ק רק אמר להם שרק לעמו יתן ושהם אין צריכים לכך ויש להם כח נגדם, והיינו דידע מאחרית דיישראל וביקש תהי' אחריתי כמוהו רק שאמר טבא בוצינא מקרא ולא רצה להניח חמדות עוה"ז בכל

מיני שרירות לבו דלפי שעה בשביל כן, והשורש בריאתו שברא הש"י ברי' כזו שידע הכל מקדושת ישראל רק שיהי' לו כח המעלים לבחור ברע מצד שאשורנו ולא עתה וגו' דרואה שכל אותן טובות הוא רק לעתיד לבוא והוא בוחר בחמדה דלפי שעה יותר מבטוב נצחי מצד כח בחירתו, ושורש חיותו מהש"י הם אותן דבוריו שדיבר אז בזמם דלתוך פיו שלא זעם הש"י ואי אפשר לקלל רק גילה האחרית שלהם שזהו באחרית וכונתו שאינו בהוה כן, וזהו שאז"ל וסנהדרין קה:) דאנו יודעין מה הי' בלבו ואמרו ז"ל (שם) דנתקיים, והיינו דבאמת דבורו זה הי' כפי כחו ושורשו לרע לומר דרק האחרית כן וטבא בוצינא, וזהו הסתתו לזנות דשיטים ואז נהרג כי תחלה נטל שורשו בני"ק שבו בפרשת בלעם שנכתב דבוריו בתירה וההתפשטות דאותן דבורים בהוה הי' מעשה דשיטים ואז ניטל חיותו לגמרי: ודבורי הנחש שנכתב בתורה הם שורש חיותו כנודע בזוהר דהוא רזא דאשתדאשת זנונים, והיינו כטעם בראתי יצה"ר (קידושין ל:) וכנודע המשל דזונה בהזוהר, (ח"ב קסג) וכך הש"י ברא כח זה האומר אף כי אמר אלקים וגו' ומסית לעבור, ואמירה זו שנכתב בתורה הוא בכל חיותו ככל אמירה שבכתוב כנזכר למעלה דהיינו בשורשו שלכך נברא, ולכך הגם דהוא בלחישו שהרי אין לו קול ואין נשמע מ"מ אמירה שבכל חיות יש בו כח הפועל להיות נכנס אל הלב ונכנסו דבריו ללבה, [ותמצא בב' מאמרי הנחש כל האותיות חוץ מז' ס' ש' כי זססר"ץ אותיות השינים ואמרו ז"ל (סנהדרין עח) ארס נחש בין שיניו עומד ובודאי מתפשט בכל גופו וכמפורש בפרק ע"פ (קי"ב) לא ליזיל בהברא משום גרמא דחויא, כי גם בכל עצם וחלק יש ארס ומתפשט והולך עד בין שיניו שם עומד כי השינים עצמם אקושי (ע"ז כח) ואין נכנס בתוכם רק עומד ביניהם שאין צריך להקיא ולהפליט ארסו מתוכם רק נכנס ממילא, ולחישת האותיות דדבורו היינו כח האדם שבו הוא בין שיניו עומד בינתיים כמו העומד באמצע לא כך ולא כך, וכמ"ש בפרק א"מ (ע"ז שם) לענין מכה של חלל דיש בו סכנת נפשות ובשינים ספיקא דבעיא דלא אפשר, ובודאי כך גם בחולי הנפש מכה של חלל היינו כשנוגע בפנימיות גופו ולא בחיצונות מעשה לבד בלא מתכוין אין בו סכנת נפשות חוץ ממתעסק בחלבים ועריות שכן נהנה ויש בו כונה והנאה בחלל הגוף, ושינים דאקושי אינו מקום ההנאה רק בחיך וכמ"ש [בסוף פרק גיד הנשה] דבין השיני לכולי עלמא לא מצטרף, ומ"מ יש להם שייכות לאיברים הפנימיים שהם בפנים כי הם טוחני המזון להיות ראוי לאכילה כמשאז"ל (שבת קנב) על פסוק ובטלו הטוחנות שלכן אמרו בפ"י דנדה (סה) כיון שניתקו שיניו כו', כנ"ל דכל השתדלות אדם בכל כחו נפעל כך וכמשז"ל כן על פסוק ד' צילך (של"ה משפטים בשם מדרש) שהוא ג"כ מכוון לזה, וע"י טחינת השינים בהכנת המזון הוא כך למעלה ע"י פעולה זו מכינין מזון לו, ובפה יש ב' כחות כח האכילה וכח הדבור מסתמא הכל אחד ואכילה מזון גופני ודבור דדברי תורה מזון נפשי כמשז"ל בקה"ר (פ"ב) כל אכילה ושתי' בדברי תורה, ומסתמא כח אותיות הנדברות בשינים הוא ככח פעולתן לענין אכילה היינו בהכנת המזון וטחינתו, וכך כח ה' אותיות אלו מסתמא בכחן הוא בריאת השחקים הטוחנות מן לצדיקים לחם שמלאכי השרת אוכלין שהוא אותיות דדברי תורה טחינתן באותיות האלו ה' אותיות נגד ה' המוצאות דפה ואין כאן מקום ביאורם כ"א מקביל ז' נגד אותיות הגרון וכן כולם, ואשת

זנונים מתקנא ברזא דאשת חיל כגינא דקוף בתר בר נש כמ"ש בזוהר תרומה, ואשת חיל מכינה טרף לביתה וחוק וגו' ואמרו ז"ל ויבמות סג.

(במה עוזרתו מביא חיטין חיטין אוכל כו' והיא הטותנת, וכן אשת זנונים מכינה מזון לרע וזהו הארס בין שיניו לטחון ובין שיניו עומד באמצע היינו כנ"ל דכח הטחינה שהוא כח ההכנה זהו שורש כח הרע דנחש שניתן לו מן השמים להיות מסית לרע היינו לעשות הכנה לרע, וכח ההסתה הוא כח אות הס' כמ"ש בב"ר (פי"ז) דלא נאמר ס' עד שנבראת אשה נברא סטן עמה היינו דאות ס' הוא ח הסתה דסטן הוא באשה כמ"ש אין חזק כאשה בהסתה, ולכך לא בא אות הס' בדבורו כי הוא כלל ושורש דבריו ומקורם הוא אות הס' וז' וש' מצד זה שאין לו נגיעה, ור"ל שיש לו נגיעה והיינו כי דבורו מצד מקור חיותו מהש"י ושורש חיותו בהכנה לרע הוא עומד באמצע להיות נוטה לכאן ולכאן ולתת רק מקום לבחירה, ויצר כו' שמאל דוחה וימין מקרבת (סוטה מז) ואין כאן מקום לבאר יותר] וענין ב' אלו דקול ודבור הוא כמו ב' מיני הולדות דברית המעור דכר ונוקבא כך יש ב' הולדות דברית הלשין, וכמ"ש בבכורות (מד:) על פסוק לא יהי' בך עקר ביתך עקור מתלמידים ועקרה תפלתך עקורה כו', כי כלל הדבורים של האדם הם ב' דבורים אלו תורה הוא מה שהוא מחכים ויודע ומלמד לאחרים ותפילה מה שחסר ומבקש השלמה, וב' מיני דבורים אלו מתפשטים מתפשטים בכל מיני דבורי דצרכי עוה"ז, שמה שהוא חסר ומבקש השלמה הוא נמשך מדבור דתפלה ומה שהוא מדבר מה שהוא יודע זהו מהתפשטות דבורים דתורה, ותורה הוא בקול כמ"ש בפרק כיצד מעברין (נד).

(דבעשה ברורי' במאן דגרים בלחשיה וכן בשעת מתן תורה נאמר קולות ותפלה בלחש, וקול דכר דבור נוקבא כידוע בזוהר לכך כאשר אין בכח קולו בתורה שיהי' נכנס ללב השומעים ויהי' משפיע ושימשכו תלמידים אחריו נקרא עקר דברית הלשין, וכאשר אין בכח דבורו בתפלה להיות הדבור בחיות אמר משיב הרוח נשיב זיקא להיות מקבל נקרא עקרה, ואשה מזרעת תחלה יולדת זכר ותלה הנקיבות בזכרים כו' כמ"ש (ברכות ח).

(לא מצלי אלא היכי דגרסי ובמגילה (כט.) להיפך לא גרסי אלא היכי דמצלי, כי ע"י קול תורה זוכה לתפלה וע"י תפלה מוליד קול תורה, ותפלה נקרא עבודה שבלב (תענית ב) שצריך יגיעה לכוין לבו חסידים הראשונים שוהים שעה אחת כו' שיהי' דבורו משורש חיותו כדי שיהי' בו כח הפועל, וזה נקרא כעבד לפני המלך העובד ביגיעה משא כ תורה כשר שאין צריך יגיעה לכוין הלב רק ע"י ההעמקה בדברי תורה ממילא מתיישר הלב כטעם בראתי תורה תבלין, (קידושין לב) כי מוחא ולבא תרין ריעין דלא מתפרשין ע"י החכמה שבלב מעורר ג"כ הלב וממילא דיבורו הוא בשורש חיותו כי שורש החיות נמשך אחר החכמה דדברי תורה כמש"נ החכמה תחי' את בעלי', ולכן אמר (עירובין נד:) שיחו אלו בעלי תורה שכל שיחתן תורה ושיחה היינו מה שהוא משפה ולחוזן כמו מסיח לפי תומו, וכן אמרו משיחתו של רבן גמליאל למדנו בסוף פרק הישן כי רבן גמליאל הי' לו כח זה ביחיד כמ"ש בעירובין (סד:) מכאן למדנו שכיון ר"ג ברוח הקודש, ורוח הקודש היינו כשנובע מקודש עילאה כנזכר למעלה ושם הי' דבור בעלמא בקריאת שם הגוי שלא הי' שייכות כונה כלל רק שממילא כל דבורו ושיחתו של בעל תלמיד הוא

תורה נובע מחכמה העליונה דשורש חיותו ואין אצלו דבור של בטלה, וכמ"ש (עי' רמב"מ ה' דעות פ"ב ה"ד) על רב דלא שח שיחה בטילה מימיו ובפרק הרואה (סב).

(דשח ושחק כו' רק דכל שיחתו תורה שהי' משורש החיות ולא דבר בטל, ולכן נקרא תורה חיי עולם ותפלה חיי שעה בפ"ק דשבת (י) כי שניהם מקור חיות האדם שמוציא לפועל ע"י אותיות הדבור: ויש לאדם ב' מיני חיות, הא' החיות המלוכש בגוף שעליו יצדק מיתה בגוף ויש לחיים אלו גבול במדת ימיו שכל ימי חיו יש לו חיות זה של הנפש השופעת בגוף שזהו חיי עוה"ז שבחיים אלו הוא היגיעה דמצות ומעשים טובים, ויש עוד חיות הנצחי דנפש מצד עצמה ולא מצד התלבשותה בגוף ומצד עצמה אין בה חסרון שיצטרך לעבודה דתפלה רק קול תורה הוא חיי עולם שנטע בתוכינו שזהו עסק הצדיקים בעוה"ז, דעוה"ב נברא ב' הוא ע"ש החכמה כנודע ועוה"ז בה' הוא ה' תתאה הרומז לתפלה כנודע, ועיקר הוא ודאי התורה כמ"ש (שבת שם) מניחים חיי עולם ועוסקין בחיי שעה רק מ"מ גם זה אמת דברי האומר שם דברי תורה לחוד, כי באמת ראשית חכמה יראת ד' ואי יראת ד' אוצרו אין כי יגיעה דחיי שעה הכנה לזכות לחיי עולם כמ"ש (אבות פ"ד) התקן עצמך בפרוודור כו' ומי שלא טרח בערב שבת כו', ולכן נקרא התורה לקח טוב נתתי וגו' לקיחה ומתנה כי באמת היא מתנה טובה שנתן הש"י בעוה"ז מעין עוה"ב, ועל זה נא' וחנותי את אשר אחין בלי שום השתדלות דהרי חכם או טפש הוא בתולדה רק צדיק או רשע לא קאמר (נדה טז:) והכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, וזו היר"ש שהוא השתדלות אדם הוא הראשית חכמה וא"כ נראה כלקוחה תמור השתדלותו ביראת שמים, והיינו תפלה דנקרא יראה כידוע בזוהר וכמ"ש בברכות (ט:) על פסיק יראוך עם שמש, וכמובן דמצד היראה הוא התפלה דיראה הוא מצד החסרון ועי"ז הוא התפלה בקשת ההשלמה, ותורה הוא ההשלמה כי החכמה תעוז לחכם ומסיר היראה רק ע"י היראה הקודמת אז התורה נקרא עץ חיים פרוש שיש בה חיות ולא משפה ולחוץ וכמ"ש בפרק הי' קורא (יז).

(ועמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו שלכך הוא עמל בתורה כדי לעשות נחת רוח, ולא יעושה ממילא ע"י כשרין פעולתו דאם צדקת מה תתן לו באמת מה נ"מ להקב"ה רק רצה לזכות את ישראל כו', ועיקר הכונה לשם ניהוח לשם נחת רות שהוא רוצה שיהי' להקב"ה נחת רוח מפעולתו ועמלו בתורת ד' ולא לגרמ'י, וזהו ע"י יראת שמים הקודמת כשעל ידי היראת שמים הוא נפנה לעמול בתורה אז הוא הכונה לעשות נחת רוח וכל חיותו כך ואו הוא עץ חיים כי הש"י נקרא חי העולמים חי בצירי כי הוא החיות של כל העולמות, דלכן רשעים בחייהם קרויים מתים (שם יח).

(הגם שיש להם כח הדבור וחיות דנפש חי' מאחר דכל מחשבתם להנאת עצמן ונגד רצון הש"י א"כ עצם שלו ועיקר רצין לבו ומוחו אין בו חיות מאחר שהוא נגד רצון הש"י, הגם דמ"מ יש בו ע"כ חיות דהש"י דלולי כן הי' מת באמת זה אינו נקרא על שמו כי אין לו שייכות עם עצם שלו כלל רק הוא כעת בלוע בו ולכשיוציאו בלעו מפיו ימות באמת, ועכ"פ הוא מצד עצם שלו גם עכשיו קרוי מת, משא"כ כשהוא רוצה לעשות נחת רוח ליוצרו נמצא רצון שלו קשור ברצון הש"י ולכן דבורו נקרא עץ החיים שממשיך חיות מחי עולמים, ולכן הוא חיי עולם כי גם הרשעים כחם בפיהם בבלעם

מצד חיות השי"ת שנמצא בו לפי שעה ולא מצד עצמו כלל, ולכך אינם נצחיים כמו ישראל שכולם יש להם חלק לעוה"ב זהו מצד עץ החיים דתורה שהוא חיי עולם: וזהו דרגא דמשרע"ה שקיבל תורה מסיני וישמח במתנת חלקו שהוא השבת מעין עוה"ב (ברכות נו:). דהיינו טעימת חיי עולם בעוה"ז, ויום השבת הוא נגד דוד המע"ה כנודע והוא דרגא דתפלה זוה"ק ח"ג מט: שנקרא חיי שעה (שבת י).

(דהוא רק לשעה, אבל מ"מ הוא חיים והיינו קדושת יום השבת שהוא טעימה לשעה מחיי עולם טעימה זו בעוה"ז בגוף מחיי עולם הוא ע"י תפלה בעבודה שבלב הוא ממשיך חיי עולם לחיי שעה להיות גם בשעתו נקרא חיות, ואמרו יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעוה"ז מכל כו' (אבות פ"ד) וזו החיי שעה אחת בתשובה ומעשים טובים הוא דרגא דדוד שהקים עולה של תשובה כמש"ל בע"ז ה).

(שזהו מדת הנוקבא חסירה, וג' הנה לא תשבענה וגו' ואין לה שביעה וקורת רוח רק קורת רוח והנאה שלה הוא בתשוקה ואל אישך תשוקתך במה שמבקשת ההשלמה, וזהו דרגא דדוד שאמר בקשו פניו תמיד וכן הרבה פסוקים רק על הבקשה ודרישה בתמידות יהי מבקש כי אין לו שביעה דמציאה כלל לעולם כי לא תשבענה רק ישמח לב מבקשי ד' דבבקשה עצמה יש לו שמחה ויפה לו מכל חיי עוה"ב, כי אז לא יהי מקום להשתדלות ובקשה כי היום לעשותם ומחר לקבל שכרם היינו השעה של קורת רוח דיפה מכל חיי עוה"ז כי יהי לו קורת רוח ונייחא תמור שעשה נחת רוח למקום בעוה"ז, וזהו ע"י התורה שהיא משיבת נפש ויש בלימודה נחת רוח וקורת רוח דלכך הוא חיי עולם ממש כי הוא עצמו החיות דעוה"ב, ולכן נאמר בדוד חיים שאל וגו' כי דרגא דידי' רק חיי שעה היינו מצד חבור הנפש עם הגוף וחיות זה משכנה בלב שממנו תוצאות קיים לגוף ובו היגיעה, כי יצה"ר יושב על ב' מפתחי הלב ורק מאן ונצח בקרבא יהבין לי' ברתא דמלכא דא צלותא, (תיקו"ז תי' יג) משא"כ חיי עולם דתורה שהוא אינו מצד החבור עם הגוף והוא במוח היא הפקר לכל ואדרבא אם פגע בכ' וכו' משכהו לביהמ"ד (סוכה נב:). ותורה תבלין ליצר ואם לא נצחו יעסוק בתורה (ברכות ה).

(ולא רק אחר הניצוח. ודוד המע"ה איש מלחמות כל ימיו ודאי מלחמתו אינו כמלחמות הגויים רק מצד מלחמתו שבגופו עם היצר שהוא כח דאו"ה ומצד זה נלחם ג"כ בפועל ומעשה עם הגויים ונצח כולם כמ"ש לבו חלל בקרבו שהרגו ליצר בתענית, (ירושלמי ברכות פ"ט) וכל זה בחיות שבלב שהוא נגד הה' דשם כנודע שבו נברא עוה"ז (מנחות כט:). כי הוא חיי שעה כנ"ל ולכך חיים שאל לזכות לחיי עולם ונתתונתת לו דבאמת מי שהתקין בפרוזדור כו', וכמ"ש ביומא (עב) על פסיק ולב אין דגם לדברי תורה צריך הכנה בלב, ובאמת גם בדברי תורה יש קול ודבור כידוע דקול ודבור תורה שבכתב ושבע"פ שבכתב הוא מה דכתיבא ומנחא ואין צריך יגיעה ושבע"פ הוא מה שצריך יגיעה והשתדלות, ומשרע"ה אמר לא איש דברים ופירש בזוהר וארא דהי' דרגא דקול, היינו דדרגא דמשה זה הדבר להיות מדבר רק מה שהש"י מדבר ומורה באצבע, ולגבי משה יראה דלב מלתא זוטרתא הוא (ברכות לג) שזה הי' דבר פשוט ומושכל ראשון ממש אצלו שהי' מצפה רק למה שהש"י מורה לו באצבע זה הדבר יכל דבריו מפי

הגבורה ולא הי' לו חיות אתר כלל, וזה נקרא קול כמ"ש בזוהר ר"פ שמות דקול כלל ודבור פרט כי כאשר חיותו דבוק במקירו ממש הרי הוא חיות כללי.

כי הש"י הוא חיות כל העולמים ומצד הש"י הוא כלל והפרט הוא מצד הנבראים שבכל אחת חיות פרטי ומשרע"ה הי' דבוק בחיות הכללי, ולכן נאמר בשעת מתן תורה רק לשון קול רק אח"כ אמרו (ויק"ר פכ"ב) דנתגלה לו גם מה שתלמיד ותיק כו' וכל הפרטין: ואמרו ז"ל בריש דב"ר הפה שאמר לא איש דברים אמר אלה הדברים ע"י שזכה לתורה כו', והיינו כמ"ש בזוהר ריש שמות דלית קול בלא דבור כו' כי באמת הם מחוברים ביחד, וע"י מתן תורה דשמעו הקולות דהקול הוא מה שמן השמים זכו לדבור כל אחד בחיות פרטי השייך לו והתורה היא רפואת היצר שבלב ג"כ ומזכך הלב וזוכה ג"כ לדבור דתפלה וכנ"ל דמצלי היכי דגרסי, וכן בהיפך כי גם בתפלה יש קול ודבור כמש"נ קולי אל ד' וגו' וצעקה וזעקה הוא בקול, כי רק בתפלת י"ח וכדומה שהוא פורט תפלתו הוא בלחישת אבן כאשר חסר לגמרי וצועק הושיעה נא בכלל אז הצעקה בקול גנוחי גניח וילולי יליל, וזהו טעם מנהג העולם שמתפללין בר"ה ויוהכ"פ בקול שאז הצעקה על חיים שהוא בכלל, וכן אז המצוה דקול שיפר שהוא קול בלא דבור וזה מדמים השטן כי בכלל כל ישראל דבוקים בהש"י מצד השורש שלהם מאבות שהם בני מאמינים, ושורש אמונה מאבות הקבוע בלב כל איש ישראלי בשוה מצד שהם זרע אברהם יצחק ויעקב זה אי אפשר לבטל ולהשטין עליו כלל כי הוא קבוע וקיימא פי' מגדיל חטאים דמ"מ אע"פ שחטא ישראל הוא מטעם זה, רק שבפרטי הנפשות היינו בכח כל אחד בעצמו שבזה הם נפרטים ונבדלים בזה יש טענות על כל אחד, וחיות של כל אחד בפרט הוא הנגלה בדבור הפרטי אבל חיות הכללי הוא הנגלה בקול שהקול הוא ג"כ מצד החיות שבאדם רק שהוא בכלל ואין נובע בפרט איזה דבר ואותיות הוא חיותו, וע"י קול שופר קלא אתער קלא כמ"ש בזוהר (ח"ג קסט).

(היינו דמעורר חיות הכללי, כי הקול מרצון לקיום מצות הש"י יוצא מעצם חיות הכללי שבו שהוא מהש"י מורשה מאבות ועל זה אין שום מקום השטנה, וזה שאמרו בזוהר בסיד ל' קולות שהם לעורר האבות ר"ל כחותם הקבועים בנפשות דבני ישראל עד שע"י אותם כחות הכללים זוכים בדין, וחיים שאל ממך זהו צעקה דקול כי בקשת החיים הוא בקשה כללית ונוגעת עד עומק הלב שא"א לסבול בלא צעקה וקול רעש הישועה כי בקשת החיים הוא דבר שנוגע למקור החיות ונתת לו הקול דהיינו מקור החיות הכללי שהוא חיי עולם, וזהו הבטחת ועשיתי לך שם כשם הגדולים ודרשו רז"ל פרק ע"פ (ק"ז): זהו שאומרים מגן דוד, כי האבות הם כללות הנפשות דבני ישראל והם התחלת האומה ודוד המע"ה הסוף כי הוא מלך הארץ מצד פרטי בני ישראל כנסי' שלימה והוא זכה ג"כ לחיי עולם שהוא חיות הכללי כשם הגדולים שנחשב מז' הרועים, (סוכה נב) והיינו מה שאומרים מגן דוד שהש"י מייחס עצמו למגן לו כמו ויגן אברהם שהוא התחלת הכלל נאמר לו אל תירא אנכי מגן בעדך שאין לו לירא משום חטא ומכשול, כי כללות של התקשרות דאומה ישראלית בהש"י שזהו החיות וההתקשרות דאברהם אבינו זה אי אפשר לינתק ע"י חטא כלל ואנכי מגן שלא יארע שום חטא המנתק זה, וכן אומרים מגן דוד דהיינו שגם בפרט החיות של כל איש ישראלי במה שיש לו חיות פרטי מצד עצמו שנבדל מזולתו גם בזה הש"י מגן שלא ינתק בשום אופן ואפי' חטא גם חיות זה

הפרטית לו ולא מצד האבות גם זה נשאר ואי אפשר לינתק כלל, וזהי החיות דוד המע"ה ומצידו הוא דבר זה ע"י משיח שיכנס נדחי ישראל לבלתי ידח ממנו נדח [שדבר זה נאמר לדוד המע"ה שהוא מצידו וע"י אשה התקועית מסטרא דנוקבא כנס"י] בפרטי פרטית, וזהו כשם הגדולים שחיות הפרטי מקושר בחיות הכללי: ודבר זה הוא מדת המלכות שנאמר למשרע"ה אל תקרב הלום למלכות (כמ"ש זבחים קב).

(שחשב שהוא כלי לזה, כי באמת ענין גאולת מצרים הוא בירור דבר זה של קדושת כל נפש מישראל בפרט ולא בכלל מצד האבות, ויהי מתיו מספר ובמנין ס' רבוא כל אחד נחשב ונמנה בפני עצמו ושמעתי דזהו ענין פקידי בני ישראל ומנין מספרם היינו שכל אחד דבר שבמנין ודבר חשיב בפני עצמו ולא בטל לגבי הכלל כי יש לו כח מיוחד פרטי שאין בכל אחד, ולקדושה פרטית זו זכו במתן תורה וע"י גלות מצרים הקודם דאמרו ז"ל על פסוק גוי מקרב גוי כעובר בבטן אמו, (שוח"ט קז) ומפורש בכתוב ביחזקאל קרי לגאולת מצרים הולדה ומולדתך ביום הולדתך וגו', וכן ידוע מטעם האריז"ל בפע"ח שבמצרים הי' סוד העיבור הי' הדבור בגלות רק דקלא אסתלק עד דאתי משה כו' ע"ש, פירוש דכבר היו מאמינים בני מאמינים כמ"ש בשבת (צו) היינו דהי' להם קדושה מורשה מאבות, וזכו לקדושה כללית דג' אבית וי"ב שבטים וע' נפש שבאו במנין בכתוב כל אחד פרט קדושה קביעא וקיימא בזרעם שהם כלל כל הכ"ב אותיות ג' אמות וי"ב פשוטות וז' כפולות שהם מצד התמורות היינו ע' נפש שהן נגד ע' אומות בתמורות, והם ע' כל אחד כליל מי' מצד ההתפשטות היינו לפי שהם ז' ימי שבהם הוא כח ההתפשטות וכל התפשטות הוא לי' וזהו קדושה כללית לבני ישראל וחיות כללי הנקרא קול, אבל דבור דהיינו צירוף אותיות פרטות של כל נפש בפרט להיות נבנה אומה שלימה כל פרט קדושה מיוחדת שעל זה אמר אברהם אבינו במה אדע כי אירשנה שיהי' צאצאיו כל אחד בפרט כל מיוחד לקדושת הש"י בזולת מורשה דאבות דא"כ הי' מוריש הארץ מיד לאברהם אבינו, רק כאשר תפרה ונחלת כשיבורר הקדושה שלו בפרטי פרטות דנפשות שונות אז ינחל ארץ ישראל שיש ג"כ פרטי פרטית קדושות כל מקום מיוחד נגד כל נפש וכנ"ל [אות י'], ולכך ירא על ז שמא יחטאו בניו ולא ישאר להם רק קד המורשה מאבות ועל זה אמר לו ידוע תדע וגו' כי דבר זה צריך בירורים באמת ויבוררו במצרים שהיו הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז כמשז"ל, (ויק"ר פכ"ג) דמצד הזה ועבדום וענו אותם דבודאי הכל במשפט ועבדום הוא מפני החטאים, ורז"ל שאמרו לנדרים (לב) מפני מה נענש אברהם אבינו ונשתעבדו בניו כו' ר"ל דמאחר שכבר אמר לו ועבדום וגו' נראה שכבר היו מוכנים לכך לחטוא ושישתעבדו עי"כ זהו מפני שהפריז כו', מפני שהוא אמר בעצמו שדבר זה צריך בירור אם יהיו כך ושאינו מבורר עדיין בפרטים והפריז והוסיף על מדת הדין ש הקב"ה שהקב"ה סמך על קדושה הכללית דאברהם אבינו להבטיחו על זרעו בקדושת כל פרט, והיא הוסיף על מדה"ד שראוי לדקדק ולברר דבר זה כי זהו מדת אברהם אבינו דחסד הוא התפשטות בשופע עצום שיהי' קדושת כל פרט מבורר לגמרי ולא לסמוך על קרושה הכללות, ובירור זה ע"י ועבדום וגו' ואח"כ יצאו וגו' כי היו אז בסוד העבור היינו כמו עובר ירך אמו דאין לו שם חיות בפני עצמו רק נכלל בחיות אמו, כך הם בחיות הכללי דמורשה להם ולא הי' להם חיות פרטי כלל רק מצד דקלא אסתלק, וימת כל הדור ההוא אז התחיל השעבוד

כי במיתת הע' נפש ר"ל סילוק כתות הכללים של קדושתם מלהיות נגלה בעוה"ז ונסתלק גם קדושה הכללית מלהיות בהתגלות, הגם שבאמתדבאמת הם בני מאמינים מ"מ הוא בהעלם והנגלה הי' שהם גוי מקרב גוי שהם בסוד העבור במצרים, ובפרי עץ חיים דמצרים סוד הבינה, ור"ל דודאי מצרים מקום טימאה רק אז בעת שהיו ישראל שם שנאמר אנכי ארד וגו' ואנכי וגו' והי' כל פמליא של מעלה שם הי' בהעלם קדושה זו דע' נפש תוך מצרים שמצד הזה שעבדום, שכל דבר הוא מאמיתות רצון הש"י דלכן נקרא נבוכדנצר עבדי ואשור שבט אפי רק מנלגלין חובה ע"י חייב שיסבור שהוא העושה כדי שיקבל עונשו אח"כ, שהרי לא הי"ל ליענש מכיון שהוא ברצון הש"י וכמו שהקשה רמב"מ במצרים שנאמר מקודם ועבדום וגו', רק לפי שהם אמרו מי ד' וגו' ונמצא הם המשעבדים לכך נענשו, אבל ישראל מכירים באמת דהכל מהש"י ועבדים היינו וגו' עבדים ממש דר"ל בלשון הכתוב שאין לו שום כח כלל בפני עצמו דמה שקנה עבד קנה רבו רק מה שרבו נותן לו, וכך ישראל מקבלים כל כחם ממצרים היינו שפע החיות הכללי דמורשה מאבות היו ג"כ מקבלים ממצרים, כידוע שבשביל חטאי ישראל השפע הולך לאו"ה רק דאצלם הוא מתפשט כפי מה שהם כלים לקבל דהיינו כפי כחות הרע שבהם, וישראל קולטין התמצית שהוא כח הקדושה שבו ולכך ע"י גלות הדבור דהיינו החטאים בפרטים אסתלק קלא דהיינו קדושה כללית, עד דאתא משה ויאמן העם ואמרו ז"ל (שבת שם) על זה הם מאמינים בני מאמינים שזהו הקדושה דמורשה מאבות ונתגלה קלא, וההתעוררות מלמטה ע"י וזעקו בדבור דתפלה עורר הקלא בכל פרט נפש קדושתו הכללית, ועי"ז זכו ג"כ כל אחד לקדושתו הפרטית בדם פסח ודם מילה שמצד זה הוא הלידה דיציאת מצרים היינו יציאת קדושה הפרטית לפועל, והם הכתרין דמתן תורה שכל אחד הי' לו כתר והתנשאות מיוחד על חביריו שכל אחד מנושא באמת על זולתו מצד קדושתו הפרטית ומעלתו שאין בשום אדם כאשר הוא בשלימותו, וזה נגלה ע"י כתר במתן תורה ונעלם אח"כ ע"י חטא דהסירו עדים אבל מ"מ מעת יציאת מצרים עצם הקדושה פרטית אין ניתקת לגמרי אף אם יגדיל חטאים חלילה: וזה ענין זכירת יציאת מצרים בהרבה מצות וביותר בקדושת הזמנים, ואפי' בקדושת שבת דקביעא וקיימא למדו בפרק ע"פ (ק"ז): דצריך לומר יציאת מצרים, כי נתינת התורה ומצות הוא רק לס' רבוא מישראל נפשות פרטים ולא לאבות ולכלל וביחוד קדושת זמנים דישראל מקדשי פ' החודש הזה נאמר עם יציאת מצרים דמצד קדושתן בפרטות הוא הקדושה בפרטי זמנים, משא"כ מצד קדושה הכללית הכל שוה, וכן קדושת שבת דרגא דדוד המע"ה מצד קדושה פרטית שייך התנשאות בזמן דזה תלוי בהתנשאות דאדם וכמו שאמרו ז"ל (סנהדרין מה:): מה יום מימים מה גבר בגוברין, ומצד הקדושה הכללית הרי הכל שוין ואין שייך התנשאות כלל לאחד על חבירו רק מצד מעלתי הפרטית דבלאו הכי כל ישראל זרע אברהם יצחק ויעקב, וכן כל הזמנים שוים רק מצד הרגשת קדושה פרטית בכל נפש שמצד זה נולדה מלוכת דוד המע"ה, וכן מצד זה התחיל התנשאות דשרי אלפים כו' מקודם מתן תורה שכבר התחיל הרגשת אור זה של קדושה פרטית דכל נפש, ולפי שמרע"ה הי' דרגא דקול כנזכר לעיל לא הי' מצידו רק ע"י יתרו כי קידם מתן תורה אמרו ז"ל (ויק"ר פ"ט) על פסוק ויחננו כו' כאיש אחד בלב אחד ואצל איש אחר הוא בעצמו אין מרגיש התנשאות קצתו על קצתו כי כך יכאב לו צער אבר זה כזה וכל

אחת יקר בעיניו מאוד רק איש זר הוא יכול להרגיש זה, ופתיחת שורש התירה דאנכי ג"כ נאמר אשר הוצאתיך מארץ מצרים כי השגת ידיעת אלקות הוא ג"כ לכל פרט נפש כל חד לפום מה דמשער בלביה, (זוה"ק וירא) ולכך נאמר אלקיך דבמקום שנא' אלקיכם ר"ל השנה כללית המושג לכל ישראל בשוה משא"כ אלקיך ר"ל לכל אחד כפי נה שהוא מרגיש בפרט, וזהו אשר הוצאתיך וגו' ויחדתי לכל אחד השגה נבדלת וקדושה פרטית, רק מ"מ לא זכה משה למלכות כי זו הקדושה פרטית דיציאת מצרים נקרא רק חיי שעה, כי שורש משרע"ה להיות דבוק במקור במקור חיותו ית"ש דשם הוי' המהוה כל עלמין שהוא חיות הכללי רק שמצד חיי שעה דימי חיים בעוה"ז שבו הוא ההשתדלות ניתן לכל נפש הרגשת קדושה פרטית והשתדלות פרטי ולכל תלמיד ותיק חדוש פרטי ולכך נאמר למען תזכור וגו' כל ימי חיך רק בימי החיים המוגבלים בימים בעוה"ז צריך זכירת יציאת מצרים, היינו ידיעת קדושתו הפרטית שמצד זה הוא השתדלותו בימי חיו חיי שעה דעוה"ז יש לכל אחד השתדלות מיוחדת והשגה מיוחדת מצד לידה דיציאת מצרים ולכך הגם דנאמר במשרע"ה ויהי בישורון מלך הי' רק.

מלוכה לפי שעה אבל דוד המע"ה זכה למלוכת עולם וחיים שאל וגו' שפעל להיות החיי שעה חיי עולם, וזה יבורר בגאולה העתידה שנאמר עוד תעבורנה הצאן ע"י מונה שימנו פעם ב' כל אחד בפרט מעלתו הפרטית, אבל יהי' שעבוד מלכות עיקר ויציאת מצרים טפל לה דיציאת מצרים הוא התחלת התגלות קדושה הפרטית הוא רק טפל דהוא רק בימי החיים דהיינו חיי שעה משא"כ שעבוד מלכות הוא גלוי קדושה הפרטיית לחיי עולם, ועל זה ביקש משרע"ה שמע ד' קול יהודה כי הדבור כבר הי' לו רק שיהי' לו גם הקיל דהיינו התקשרות הדבור בקול שיהי' פרטיותו מקושר לכלל וכנז"ל: וי"ל טעם שבת הגדול על דרך שאי' במגילה (כז).

(על פסיק בית גדול מקום שמגדלין בו תורה או תפלה, כך זה שמגדלין כו' דבמצרים הדבור בגלות דבור תורה ותפלה לא הי' אפשר להם לדבר בחיות שיהי' בדבורם כח הפועל, כי היו כעובר בבטן אמו שאין לו חיות בפני עצמו כלל רק ותעל שועתם שועה הוא קול בלא דביר, ושבת הוא נגד מדת מלכות פה וכח הדבור ולכך דכולי עלמא בשבת ניתנה תורה כי מרפא לשון עץ חיים שהיא רפואת הדבור וכנז"ל כי עוסק בתורה נעשה כל שיחתו תורה, וזהו רפואת הלשון המרבה לפטפט כנ"י עץ חיים דתורה שנעשה כל גופו אש כמ"ש בשיליהי חגיגה מקרא דהלא כה דברי כאש, והיינו דע"י דבורים דברי תורה בחיות נעשה כך צירוף אותיות דשורש חיותו והרי כולו אש, ונאמר כאש מטהר כי באש לא שייך טומאה כלל והוא מרפא הקודם ג"כ כמו הלבון באש להוציא בליעת איסור ונעשה כל שיחתו תורה מאחר שיצא מהאש בוער דהיינו החיות בוערות בקרבן, וזהו בשחרית דשבת דבצפרא הי' קבלת תורה, ובמנחה הוא דבורים דתפלה דלכך אומרים אז ואני תפילתי וגו', ולכן נ' בשבת זכור לקדשו בפה כי בו כח הדבור פה לפעול כך ע"י הדביר ועי"ז יהי' הקדושה נרגשת, וזהו ג"כ מצות ספור יציאת מצרים בדבור כי יציאת מצרים הוא יציאת כח הדבור להיות פועל בחיות שבדבור, ולכך צריך להזכיר זה בדבור בכל יום כידוע על פסוק שפתי צדיק ידעון רצון כי יש כח בדבר של אותו דבר דדברי תורה החיות של אותו דבר, וזכירת יציאת מצרים הוא החיות זה דיציאת כח הדבור וכאשר מזכיר זה בדבור הוא פועל מיד כן להיות דבורו יוצא מן הלב וכל

עמל אדם לפיהו כמשאז"ל פרק חלק, (צט:) וזהו סמיכות גאולה לתפלה להיות פועל בתפלתו אמר משיב הרוח נשיב זיקא (תענית כד) מזכיר יציאת מצרים קודם עי"ז זוכה לדבור הפועל, ובליל פסח שאז הוא הזמן לזה כל המרבה לספר הרי זה משובח שהוא יצא ממצרים ביותר שיש לו כח הדבור ביותר וע"י זה פועל לו על דבוריו שבכל השנה כפי הכח דספיר יציאת מצרים שלו, והמקום שמגדלין כמו ביהכנ"ס וביהמ"ד שהוא הכלי קיבול לאותן דבורים דתורה ותפלה הוא בפה שהוא המדבר, וזהו מדת השבת שהוא פה כנ"ל ועולם הדבור כנודע, ולכך שבת שלפני פסח הוא המקום שמגדלין בו דבורין דתורה ותפלה שיצאו לפועל בפסח, כי כל שבת נותן קדושה בו' ימים העבר מצד העבר שכבר נפעל ואינו עוד ביד האדם לכך סדר הקדושה בו כברייתו של עולם מונה ו' ומקדש ז', (שבת סט:) ובלהבא שהוא בידו של אדם סדר הקדושה בו כסדרו של אדם הראשין מקדש א' ומונה ז' ולכך השבת נותן קדושה בלהבא בו' ימי המעשה הבאים, וקדושת הזמנים דישאל מקדשי הם מקבלים מקדושתמקדושת השבת דקביע וקיימא, ובשבוע שחל בה פסח שבו ישראל מקדשי קדושת הזמן דהוצאת דבורי תורה ותפלה מגלית השבת שקודם שממנו נובע קדושה זו ללבות בני ישראל בו' ימים שאחריו הוא שבת הגדול שמגדלין בו כנ"ל: ענין ג' סעדות דשבת עיקר השבת היא סעודת היום דעתיקא קדישא כידוע בזוהר בשלח וספרא דצנעותא על מה תצעק אלי דבטתיקא תליא, דלשם אין מגיע השתדלות בני אדם כלל, וכן שבת הוא שבות והעדור השתדלות דהוא מעין עוה"ב (ברכות נז:) שאינו עולם המעשה רק קדושה קביע וקיימא (פסחים קיז:) ולא ע"י השתדלות בני אדם וישאל דמקדשי כלל, דלכך נקרא מתנה טובה כו' (שבת י) מאחר שאינו בא על ידי ההשתדלות, ולכן מצות שבת היא עונג ונאמר בלשון הכתיב תתענג על ד' פירוש למעלה משם הוי' כמ"ש בספר יצירה אין בטובה למעלה מעונג כו', כי יש מיני טובות שונות לאדם ושורש הכל הוא העונג שיש לו מכל דבר זהו שורש למעלה מהכל כאשר יש לו עונג, ושם הוי' הוא המהוה דכל וכל התפשטות מיני טובות שונות הוא הכל מאמיתות מציאותו ית' ע"י שם הוי' כטעם ואתה מחי' את כולם, אבל העונג שהוא שירש לכל מיני התפשטות זהו בעתיקא תליא שהוא למעלה מההתפשטות, וידוע דיש ג' מדריגות בהשגת הש"י אני ואתה והוא שהם דוגמת ענפי האילן וגוף ושרשים שבקרקע, ואני הוא סעותדא דחקל תפוחין קדישין כמ"ש בב"ר (פס"ה) על פסוק כריח שדה אשר ברכו ד' זהו שדה של תפוחים, וזהו ריח בוגדיי שגם החטאים דבני אל מריחים ריח טוב וזהו קדושת השבת בששת ימי המעשה שבמה שעבר כבר השבת נותן קדושה לומר בהכל הי' לשם שמים וטוב, וזהו תפוח שאמרו ז"ל בפרק רע"ק (פח).

(דפריו קודם לעליו וכן ישראל הקדימו נעשה כו' דסוף כל דבר הוא תכליתו ומאחר דסוף כל הבריאה הוא עשיי' גופנית ידענו דזה התכלית, ולכך נקרא זה פריו והנשמע עלים, הגם דעצים בכ"מ נדרש על מה שאינו מעיקר המכוון כמ"ש בסוכה (כא:) על ועלהו לא יכול אפי' שיחת חולין כו' ובפרק גיד השנה (צב).

(עליא ואתכליא הם עמי הארץ ותלמידי חכמים, רק שם אמר אלמלא עליא לא אתקיימו כו' והיינו באשכלות הגפן שהעלים מגינים וזהו בלהבא ודאי העיקר הוא הת"ח וההשתדלות בדברי תורה ובכונה לשם שמים, והמעשה הוא עלים והן עמי הארץ שהן

בעלי מצות ומעשים טובים וכן באדם עצמו בשעה שעוסק במצות ומעש"ט זהו לצורך קיום חכמתו כמ"ש באבות ועיקר הפרי החכמה, וזהו רק מצד הבחירה שניתן לאדם לבחור בטוב ורע וההתגברות על כח הבחירה הוא רק בחכמה כטעם בראתי תורה תבלין, קידושין ל:) ועיקר המכוון בבחיאת הבחירה שזהו תכלית האדם היינו שיבחר בדעתו ושכלו הטוב מן הרע ובחרת מן החיים א"כ עיקר ההשתדלות בחכמה שבו הוא כח הבחירה, וזהו הפרי ואלמלא עליא כו' כי מ"מ המעשה הוא היסוד קבוע כטעם שא' בפרק במה טומנין ושבת מט.

(מצות מגינות עליהן, כי הגנה הוא במצות מעשיות שלא יכשל ח"ו בחכמתו עד שלא תתקיים ח"ו, אבל מ"מ אמרו בפרק הי' קירא (יז) תכלית חכמה תשובה ומע"ט וזהו תכלית המכוון בעוה"ז להיות יוצא לפועל במעשה כרצון הש"י שעל זה הם כל מצות התורה במעשה דוקא, וזהו כל התורה כולה לימוד המעשה וכמ"ש במנחות (כט:): דעוה"ז בה' ועוה"ב בי' שהוא על שם המחשבה כפירש"י על פסוק אז ישיר, וה' מורה על המעשה שנודע בזוהר וזהו עיקר עוה"ז היום לעשותם ולמחר ליטול שכרם קבול השכר הוא החכמה והידיעה באמיתות הש"י זה יהי' לעוה"ב,, ולכך בעוה"ז יש עמי הארץ והם ג"כ מכלל בני ישראל כי יש להם תפיסה בגשמיות מעשה המצות שזהו תכלית העוה"ז אף שאינו בשכלם כלל מ"מ עושים כרצון הש"י, ועמך כולם צדיקים היינו במעשה לעולם ירשו וגו' כי ישיגו אז חכמה ג"כ, והגם דכח הבחירה אין צריך אצלם ניצוח כ"כ וכמו שאז"ל בהחליל (נב).

(כל הגדול מחבירו יצרו כו'. כי ניצוח הבחירה הוא כפי החכמה כנ"ל ובלהבא מצד הבחירה זה העיקר אבל במה שעבר אין ואין עוד בתורה בידו ודאי עיקר המכוון דעוה"ז הגלוי במעשה: וזהו שאז"ל בפרק רע"ק (שם) דהוא רז שמלאכי השרת משתמשין הקדמת נעשה לנשמע, והיינו דהוא מצד העדר הבחירה דמצד הבחירה טוב מהרע צריך נשמע מקודם שיבין שזה טוב וחיים ויבחר בו, אבל נעשה ולא שום הבנה זהו מצד שאנו בנים למקום ושרשינו וכאלו אין לנו שים בחירה ונטיי' לצד אחר זהו כח מלאכי השרת שאין להם בחירה, וזהו נמשלו לתפוח ובאמת תמוה דהרי הקב"ה נמשל לתפוח בשיר השירים כתפוח בעצי וגו' ולא בכנס"י, רק מצד היחוד היות אני ד' שוכן בתך בני ישראל והקב"ה לבן של ישראל באמת (כמ"ש שי"ר פ"ה) ואינם דבר נפרד ממנו כלל הם נקראים ג"כ בשמו של הקב"ה כטעם אני שהנביא מדבר בשם הש"י בלשון מדבר בעדו כי הקב"ה שוכן בקרב לבו ודבורו ממש ואינו דבר נפרד כלל, אז נמשל לתפוח דפריו קודם וא"צ עלים המגינים כי המעשה דבוק בהש"י אף בלא שום בחירה בחכמה כלל, וזהו ריח בוגדיו דגם פו"י מליאם מצות כרימון והגם דבחירתן לרע הרי בלא שום בחירה דביקים בהש"י ממילא כל חטאיהם ג"כ סדורים ובאים מששת ימי בראשית כמ"ש בפרק רע"ק דהוא מאמיתות רצון הש"י שרצה שיעשו כן, וזהו קדושת יום השבת בו' ימי המעשה שעבר להיות כל מעשיו דבוקים בהש"י היא רק ע"י ידיעת זה שהיא הפועל הכל ושאין בתירה כלל שזהו בעבר זהו בליל שבת היא המקדשת העבר, כי לילה היא מדת נוקבא כנודע ובבריאת עולם הי' ברישא חשוכא והדר נהורא ערב קודם ובבריאת אדם להיפך הזכר קודם ואח"כ נברא נוקבא, רק היא דוגמת יום השבת המשפיע בו' ימי המעשה דמצד ברייתו של עולם הי' בתחלה מנין ו' ימים ואח"כ יום

השבת ואדה"ר מנה להיפך שבת קודם, דמצד האדם בבחירתו צ"ל שבת קודם מאי שבת שמא דקוב"ה הידיעה והכרה הברורה באמיתות הש"י הוא הנותן לי כח לעשות חיל, אח"ז ילך להשתמש בכחותיו ופעולותיו וזהו סעודה שלישית דזעיר אנפין שנותנת קדושה בו' ימי המעשה דלהבא וזהו דרגא דאתה: והם ג"כ נגד קדושת הזמנים דישראל מקדשי שהם ג' חירות ותורה ושמחה, ושלשתם הוא ביד ישראל דמקדשי שמצד השתדלותם זוכים לחירות וכמ"ש (סנהדרין צז:): דאין נגאלים אלא בתשובה, וכן בתורה נאמר יגעת ומצאת ולא בשמים הוא רק ביד בני ישראל כפי יגיעתם והשגתם, והצדוקים שנתאמצו לעשות עצרת אחר השבת עד שקבעו במגילת תענית יו"ט על ביטול דעתם (מנחות סה).

(שורש דבר זה הוא שנתאמצו להחזיק דעתם שאמרו דהתורה כתיבא ומנחה כדאיתא בהאומר (סי.) ודאין מקום לבני ישראל לחדש בה דבר רק כפי הכתוב שניתנה משמים ובשמים היא לחדש בה דבר, ולכן אמרו דעצרת אין תלוי ביד ב"ד כדאיתא בגמ' במנחות [ע"ש, ואמת יש לעיין על לשון הגמ' בזה דהרי מ"מ תלוי ביד ב"ד לדעת איזה שבת דרך משל כשחל פסח בשבת וזהו כפי קביעות הב"ד ואולי פסי ביום א' וא"כ יודחה עצרת לדבריהם עד א' הבא ולפ"ז אין עצרת תלוי בב"ד רק כשחל באמת אחר השבת גם לד' הפרושים, אבל כשראו לחול ביום אחר רק הצדוקים אומרים שיהי' אחר השבת אז אין תלוי בב"ד דאינו אלא על יום א' לבד אם לקדש החודש או לעבר כידוע וכל ספיקא לקמי' שדינו, ואין כאן מקומו] וגם קדושתה מעתה קביעא וקיימא כקדושת השבת, דאין לומר בעצרת מקדש ישראל והזמנים ישראל דמקדשי לזמנים רק מקדש הזמנים דקוב"ה מקדש לה כשבת והיינו דאין זה ביד ישראל כלל, ולכ"א אותן זקן לריב"ז משרע"ה אוהב ישראל כו' דודאי זה אהבה לישראל שלא יצטרכו יגיעה והשתדלות לדברי תורה כלל ולקדש עצמו מלמטה דהיינו רק שיהי' ממילא קביעא וקיימא, אם משרע"ה אוהב ישראל כו' והיינו דאז"ל פ"ק דברכות ה).

(ג' מתנות טובות וכולן ע"י כו' והיינו דא' כמו דלמתנת ארץ ישראל הוצרכו והוצרכו יגיעה והשתדלות דמ' שנה קידם ולא ניתן תיכף כך לדברי תורה, וא"כ אין זו מתנה כמו שבת דקביעא וקיימא לא הוצרכו יסורין מקודם כיון דלא בא ע"י השתדלותם והיינו דמנוחה שהוא ההיפך מהשתדלות זה אינו בא ע"י השתדלות כלל רק מה שהש"י נותן משא"כ ג' מתנות אחרות, חירות הוא נגד מתנת ארץ ישראל שהיות להם ארץ מיוחדת זהו מצד החירות שהם בני חורין בממשלה מיוחדת, ושמחה נגד מתנת עוה"ב שאז הוא שמחה השלימה שאין עמה עצב כמ"ש הרמב"מ, שלשתם.

ע"י יסורין דהיינו שבאין מצד יגיעת והשתדלות אדם, ושלשתן כלולין בתורה כי פקידי ד' משמחי לב וגם אז"ל (עירובין נד) אל תקרי חרות אלא חירות כו' ולכך נקרא אוריין תליתאי, [וי"ל ג"כ עד"ש לישנא תליתאי שהורגת ג' אומרו ומקבלו ומי שנאמר עליו, (ערכין טו:): כך זו מחי' ג' אומרו ומקבלו ומי שנאמר עליו היינו כי דברי תורה הם דפוס מעשה בראשית וכל פרשה מדברי תורה מדברת מאיזה נבראים פרטים ממעשה בראשית והם ג' דרגין אני אתה והוא ואין כאן מקומו] וכן שבת כוללת שלשתם מצד קדושה דקבוע וקיימא הבאה למי שטרח בע"ש אז למנוחה והעדר השתדלות קדושת

אלו הג' ודי בזה: יג ענין ב' ימים דראש השנה קדושה אחת, (כמ"ש ביצה ד:) דקדושת ר"ה כמ"ש זה היום תחלת מעשיך זכרון וגו' ובכל יום מתעורר פעולה שנעשה כבר באותו יום כמו בכל מועדות, והנה בכלם יש טובה לאדם גאולה ותורה ושמחה ולכך נקראים יו"ט.

אבל הבריאה דקיי"ל (עירובין יג:) נוח שלא נברא כו' רק האומות עושים חג יום גנוסיא של מולדתם וכן בכתוב יום הולדת פרעה לא אצל בני ישראל לכך נקראים ימים נוראים שממשיך מורא לאדם, והוא דין תשובה לכל כמ"ש (שם) ועכשיו שנברא יפשפש ואמרי לה ימשמש נראה לי דהנך תרי לישני הוא רמוז לענין ב' ימים דר"ה דיום ראשון הוא זמן בריאת אדם ויום ב' הוא זמן יום השבת דתחילת הבריאה, ושבת בראשית הי' בב' בתשרי ואז"ל (יל"ר בראשית) מה הי' העולם חסר מנוחה בא כו' וגם האדם מכלל העולם הי' חסר מנוחה בפרט דהוא בצלמינו כדמותינו, ובודאי כל ששת ימ"ב לא הי' הש"י בטל אף רגע א' מפעולה שאפי' בבין השמשות אז"ל (אבות פ"ה) מה נברא, ממילא גם אדם ודאי לא שבת כל יום ו' אף רגע א' מפעולה ובא שבת בא מנוחה לאדם, והם ב' כחות שבאדם כח המעשה וכח השביתה מעשיי שעליהם הוא כלל התורה במצותיי, עשה ולא תעשה, לכח המעשה מזהירים שבות ואל תעשה שס"ה דברים אלו, ולכח המנוחה אומרים הזדרז ולא תשבית מעשיית רמ"ח מצות עשה, כי העבודה להש"י הוא בבטול הכח שלו כי זה הי' בריאת האדם בעל בחירה שיהי' לו כח להפך כח תולדתו וטבעו לרצון הש"י, ונמצא הגם דמצד הש"י הוא בששת ימי בראשית כח העשי' ובשבת כח המנוחה מצד כח השתדלות אדם שכרא הש"י ג"כ את האדם שיהי' לו כח השתדלות ובחירה היינו כח המסיתו לרע והוא יהי' להיפך נמצא מצד כח העשי' הי' לו כח לעשות כל מיני עבירות והוכרח ליתן לו הכח להיפך וכן בכח המנוחה, וכן יפשפש וימשמש נראה לי דהם נגד עשה ולא תעשה כי פשפוש במעשים הוא אם לא עשה עבירות אשר לא תעשינה ומשמוש הוא אם עשה מצות, ואפשר לומר להיפך דמשמוש היינו כשעכ"פ יש מעשה ואיזה דבר שממשמשים בו והוא ממשמש בו אם טוב אם רע, ופשפוש היינו אם עשה מעשה כלל והוא על עשה, ויהיו ב' הימים דר"ה ג"כ להיפך וכפשטן דיום א' כח העשי' הוא על העשין ויום ב' שאז נברא כח המנוחה היינו על קיום הלא תעשה] וראש השנה נקרא יום הזכרון, כי כונת הבריאה בגין לאשתמודעי' כידוע א"כ בודאי בתחלת הבריאה הי' אשתמודע וההכרה ברורה לאדם רק אח"כ נשכח ובכל יום זה מתעורר זכרון ההכרה מחדש וזה טעם יום הזכרון של הש"י כי כאשר האדם נזכר מהש"י אז הש"י נזכר מהאדם, וזה ג"כ ג"כ ענין השופר שאז"ל (ר"ה טז).

(שיעלה זכרוניכם לפני לטובה במה בשופר והרמב"מ כתב טעם תקיעת שופר רמז יש לדבר כלומר עורו ישנים מתרדמתכם כו', והיינו שכן הי' דרכם לעורר העם לאיזה דבר ע"י תקיעת שיפר כמ"ש נ' היתקע שופר בעיר והעם וגו' ואומר תקעו שופר וגו' וכדומה, והכל אחד מה שהם זוכרים הש"י או מה שעולה זכרונו לפני הש"י, ולעתיד נאמר יתקע בשופר גדול שיהי' הזכרה עצומה עד שיבואו האובדים כו' פירוש שנשקעו בשכחה כ"כ מהש"י עד שנקראו אובדים ונדחים, והם ב' מיני השקעות של שכחה מהש"י אם ע"י כח המעשה בהזדרזות בקום ועשה והשתדלות יתירה בענייני עוה"ז העשיר בממונו וסחורתו והמשתרר בשררתו וכדומה עד שאין לו מנוחה אף רגע א' לקחת פנאי לזכור

מהש"י כי טרוד ומבולבל בענייני', וזה נקרא אשור כי זה כחו של אשור כדרך שאי' בסנחרב דבלבל כל העולם כולו, דאשור לשון חזוק ותוקף וגם לשון דרך והליכה שהוא טירדה כמשו"ל (ברכות יא).

(על פסוק ובלכתך בדרך דטריד טירדא כו', ואז"ל בד' מלכיות כל א' כלול מב' אשור ובבל האחת תקיפה ואחת מתונה, ובבל ג"כ לשון בלבול וזה טעם במחשכים הושיבני זה תלמודה של בבל (סנהדרין כד.) כמ"ש בב"מ (פה).

(דלישתכח תלמודה של בבל דלא ליטרדי', כי מעומק הפלפול שבתלמודה של בבל נקרא במחשכים שמתשיך ומעלים העומק שבדברי תורה שהוא המכוון ללמד הכרת הש"י וכמ"ש בזוהר [ס"פ לך] דאמוראי בבלאי יכולים להעלים דברי הסודות ע"ש, כי ע"י הטירדא בפלפול של הלבושין דאורייתא יוכל לשכוח ח"ו מהש"י, אבל באמת ידוע על פסוק תורת ד' תמימה פי' שלימה שאין נקובה ואי אפשר ליאבד וליפול ממנה כלום ולא יפול הנופל ח"ו ע"י שקיעה בדברי תורה רק ע"י שקיעה בענייני העולם יוכל לבוא לידי שכחה גמורה עד למדריגת אובד ח"ו לגמרי, ומצרים הוא מקום התענוגים כמ"ש כגן ד' וגו' כמ"ש דהם שטופים בזמה, וכל התענוגים שורשם בכח המנוחה וכמ"ש וקראת לשבת עונג דמצד המנוחה אדם מבקש תענוגים ולא כשהוא בטירדא, ומצד העצלות ובקשת המנוחה והעונג נשקע בעומק רע של מצרים ובא למדרגת נדח שאינו אובד לגמרי ח"ו מזכרון הש"י בלבבו כמו המשוקע בטרדות דאי אפשר להיות נזכר כלל שהרי זכרון דברים אחרים מונעים זכרון דבר זה ליכנס בלב לגמרי, אבל המשוקע בעינוגים אינו אלא נידח ומרוחק הש"י אבל מ"מ יש בלבבו מקום דאי מדכרו לי' מדכר, אבל עכ"פ המשוקע לגמרי בזה אין נזכר לעולם כי אין דבר שיזכירו וקול שופר פשוט אין מעוררו רק קול שופר גדול דלעתיד יעורר גם ישנים ושקועים בתרדימה כאלו לבוא להשתחות לד' בהר וגו', וב' אלו הם כלליות הכחות כמ"ש בויק"ר [פ' שמיני] כל האומות נקראים על שם אשור שמתאשרות מישראל ועל שם מצרים שמצירים לישראל, שהם ב' מיני רעות שעושים אם בלקיחת מה שלהם לגמרי ואם בהיצר להם, וכלל האומות הם כלל כל מיני כחות שברע כנודע, וכלל הרעות בנפש הוא השכחה מהש"י והוא בב' אופנים הנזכרים אם ע"י ההשכחה לגמרי ולקיחת זכרון זה מלב לגמרי במדריגת איבד או בהיצר כענין שאז"ל על פסוק והמסכה צרה וגו' דע"י העינוגים שוכח כי יש לו צרה והוא נידח, ולעומת זה גם בישראל יש ע' נפש וכל ישראל נקראים על שם יהודה ועל שם יוסף שהם ג"כ כחות כללים, דהיינו בענין הקדושה הכללית המכוון מעיקר ענין הבריאה לזכור מהש"י ושלא לשכוח כלל, וזהו גבר בב' שבטים אלו דלכן תרין משיחין מהם הגואלים ומוציאים אותו קול שופר גדול דלעתיד לעורר האובדים ונידחים הנזכרים: והם ב' מיני זכירות שהם ב' ימי ר"ה דהיינו מצד קום ועשה ומצד שב ואל תעשה, היינו ששקוע בעבודת הש"י תורה ותפלה ומתוך כך הוא זוכרו וזה דרגא דיהודה מחוקקי, או דשקוע בניצוח היצר ומלחמה לכבשו שלא להתאות לשום דבר המשכיח מהש"י דרגא דיוסף הצדיק שפטפט ביצרו, והם ב' ימי הבנין הנז' כידוע דז' ימי הבנין הבנין יום ו' הוא נגד יוסף הצדיק ויום ז' נגד דהמע"ה זרעא דיהודה והוא נקרא .

מנוחה אע"פ שהוא כח העבודה וכח העשי' כי עבודת הש"י הוא מנוחה ע"ד כי קרוב אליך הדבר מאוד וגו', ולשון מאוד דמשמע הפלגה ודאי הוא קורבה שאין קורבה יותר בו שום יגיעה כלל, וכידוע ג"כ על פסוק לא אותי קראת יעקב כי יגעת וגו' היינו דמאחר שיגעת ודאי לא אותי וגו', דבעבודת הש"י אין יגיעה רק בניצוח היצר שהוא מלחמה כבידה בזה יש יגיעה, וביום ו' נברא כח היצר ג"כ כמשאז"ל (ברכות סא) על פסוק וייצר ב' יצרים ובב"ר (פי"ז) אמרו כשנבראה אשה נברא שטן דכתיב ויסגור וגו' אות ס' ע"ש, והיא שטן הוא יצ"ר כמשאז"ל (ב"ב טז:): דעיקר כח היצר היא כת ההסתר להשכיח מהש"י וממילא גם הש"י שוכחו ונמסר לפגעים ח"ו וזהו ההשטנה ובריאת האשה ע"י שינה ואמרו בב"ר (שם) על פסוק ויפל תרדימה וגו' תחלת נפילה שינה, היינו דזהו ג"כ השכחה והוא העדר הזכרון הבא מכח עצלות כמ"ש עצלה תפיל תרדימה ומכח בקשת עונג ומנוחה, וזה התחלת הנפילה שהוא ההדחה ואח"כ מזה יבוא למדריגת איבד לגמרי ע"י ההשקעה בפעולות רעות, ובריאת היצר מהש"י כמ"ש (ב"ב טז).

(בראת יצ"ר בראת צ"ט והיינו כנ"ל מפסוק וייצר, ועי"ז ויפל ד' תרדימה שהי' שינה זו מכחו של הש"י ובאמת הוא לטובה דעל זה נבראת האשה, וידוע מטעם האריז"ל סוד הנסירה דאדם וחווה להפריד חסדים מדינים ע"ש, פירוש כידוע בזוהר המשיל אברהם ושרה לנפש וגוף וכן כל קדמונים קראו אש ואשה חומר וצורה ושרה היא חומר לנפש דאברהם וכן כל אשה לנפש דבעלה, היינו דודאי היא בת זוג מששת ימ"ב העזר שברא הש"י כנגדו שלא יהי' בו ערבוב לעסוק בצרכי הגוף ג"כ, וכמו שאז"ל ליבמות סג.

(במה עוזרתו אדם מביא כו' חיטין כוסס כו' והיא עוסקת בצרכי הגוף והוא בצרכי הנפש ואין נשקע בענייני הגוף והפרדה זו להיות צרכי גוף נעשים בפני עצמם ואין מתערבבים יחד עם עסקי נפש זה נעשה ע"י תרדימה כטעם ירידה שלצורך עלי', ובספר הישר לר"ת זכר זה ג"כ שיש לאדם זמנים שחושק בדבר ושמואס ע"ש, והוא הנפילות הידועות על פסוק שבע יפול צדיק וקם שאין האדם עומד במדריגתו ואינו זו מעבודתו אף רגע אחד דמאחר שנברא ביצר אלו הי' כן לא הי' אפשר להפריד הרע מהטוב כלל, כי הפרדה זו הוא ע"י כח התשובה וזה נעשה ע"י התרדימה שבינתיים ואח"כ מתעורר משינתו ושב ומתחרט, ועי"ז נפרד מעט מעט הרע מטוב ונשאר הטוב כולו בפני עצמו והרע הולך בימי התרדימה, מש לא תרדימה אי אפשר להפריד רק לעשות מן הרע טוב ולהפכו וזה אי אפשר לגמרי בעוה"ז שכבר נברא יצ"ר ועל זה אמרו (בר"ר פ"ט) טוב מאוד זו שינה, וכח האשה ג"כ כל כבודה פנימה בשב ואל תעשה ופטורה ג"כ ממ"ע שהזמן גרמא דרשות אחרים עליה ורק האיש יצא לפועלו ולעבודתו, וכן שבת הוא דרגא דנוקבא כידוע רק שהוא מנוחה הבאה אחר היגיעה ומי שלא טרח בע"ש כו' והוא מעין העוה"ב שהוא אחר הפרוזדור דעוה"ז אח"כ נקרא דנח נפשי' שבא למנוחה, אבל אשה נבראת בע"ש בזמן היגיעה וההשתדלות הנה מנוחה זו היא השכחת היגיעה דרצון הש"י, אך זה צריך לענין בירור הל"ת ושלא יעשה את אשר לא רצה ד' שזה פועל התרדימה ההבדלה.

והבירור כנזכר והיינו כמ"ש אנכי ולא יהי' לך בדבור אחד נאמרו מה שאין כו' לשמוע כידוע דאנכי ול"י לך הם שורש למ"ע ומצות ל"ת ומצד הש"י הוא הכל בדבור אחר

וכטעם דו פרצופין בראו וזה נדרש ג"כ מוייצר ותליא בפלוגתא אי ב' יצרין או ב' פרצופין ע"ש בהרואה, (סא.) והיינו דהא בהא תליא דמצד ב' יצרין הי' צריך הנסירה שלא להיות ב' פרצופין יחד ויהי' ערבוביא שאי אפשר לברר טוב מרע, דע"י היצרין הוא מה שאין כו' לשמוע להיות יחד זריז במקום הצריך להזדרז לרצון הש"י ועצל במקום שצריך להתעצל זה אי אפשר מצד היצר, ומי שבטבעו זריז יזדרז גם לעשות הרע והעצל יתעצל גם למעשה הטוב, וההפרדה ע"י התרדימות והנפילות והנפילות שבינתים והוא מתחזק ומתגבר בכל כחו שחוזר ונזכר ומקיץ משנתו ע"ז מפריד מעט מעט ומברר כחותיו שיהיו בלתי לד' לבדו כל אחד כפי מה שהוא צריך להשתמש בו ומצד ב' פרצופין שהוא הבריאה מצד הש"י אין ב' יצרין, וזה סוד הידיעה ובחירה דמצד העוה"ז היא הבחירה שזה נעשה מצד התרדימה דהיינו העדר הדעת דבשינה מסתלק הדעת והידיעה, וכאשר האדם בשינה כמו בזמן הגלות אז כביכול הש"י כן וכמ"ש ויקץ כישן ד' כגבור מתרונן וגו', כנודע דעצמות האין סוף לית מחשבא תפיסא ואין נתפס בשום שם וכנוי כלל רק מצד התפשטות מדותיו באצילות קדשו שזה הי' בעת הבריאה, ר"ל שרצה הש"י לברוא נבראים שיכירו כח מלכותו והתפיסה וההכרה שיש לנבראים בו זה נקרא עולם אצילות כפי חלוקת פרטי מדותיו שאכ"מ, וכאשר אין הנבראים מכירים אותו והם ובטלין מהכרת הש"י הרי הוא כישן שהרי זהו עיקר האלקות, היינו מה שהוא מותפס בלבנות הנבראים דמעצמות האין סוף אין אנו מדברים כלל דזה נקרא מה לפנים מה לאחור כידוע, וכאשר מתעוררים להכירו אז הוא שכביכול הוא מתעורר דזהו עצמותו מה שהוא נתפס וניכר לנבראים כנזכר, וזהו סוד הנסירה שפירש האריז"ל בעולמות עליונים כנזכר למעלה היינו דהכל אחד כפי הבדל ההכרה של הנבראים באמיתות הש"י הוא עצמו הבדל בעצם אצילות קדשו, דזה סוד מ"ש (זוה"ק ח"ב לב:): על פסוק תנו עוז וגו' וצור ילדך וגו' דמעשה התחתונים פועל למעלה ובמקום אחר נאמר אם צדקת מה וגו' וכנודע זה ואכ"מ, ונודע דאהבה ויראה שורש לעשה ולא תעשה וכמ"ש בספרי (עקב) דע שאתה מתיירא כו' דע שאתה אוהב כו', וכשהאדם אוהב להש"י אז הוא ג"כ הש"י במדת החסד כי הלא האדם מכיר הש"י בכח מדה זו וכשמתירא הוא ג"כ מצד הש"י מדת הפחד והדין כנודע, ואצל הש"י אהבה ויראה מעורבים יחד כטעם אני יראתי מתוך שמחתי כו', (תדבאר פ"ג) ובאמת הכל בדבור אחד נאמרו רק מצד האדם פעמים משתמש בזו ופעם בזו כפי הצורך לניצוח היצר, וכן זה לעומת זה ח"ו במעשיו הרעים ג"כ וצריך לבירורים בד"מ ע"ד שכתב הרמב"מ (ה' דעות) דמי שחלה בחולי המדות הרעות רפואתו לתפוס בקצה האחרון ולא בדרך המיצוע ע"ש, ומצד היצר הרי כל אחד חולי באיזה מדה ודרך המיצוע נקרא ערבוב וקצה האחרון הוא ההפרדה ובאמת רצון הש"י האמיתי היא המיצוע, וזהו טעם דבסגירת בשר תחתונה דהיינו השלמת אותה מידה לבדה עד הקצה האחרון ולא שמדה ההפכית תשלימנה מן הצד הב' יש אות ס' דמזה נולד שטן כח ההשמנה אף על צדיקים גמורים שכובשים את יצרם לגמרי ממש, מ"מ רק יעקב אע"ה שהוא קו האמצעי כנודע לא מת ומתו שלימה משא"כ אברהם ויצחק ב' הקצוות אין מיטתן שלימה ולפיכך נגזר מיתה ע"י האשה, וכך רצה הש"י שיתקנו גם ב' הקצוות ויהי' מבורר מצד הבירור להיות איש ואשה זכו שם י' ביניהם (כמ"ש סוטה יז).

(שהוא כטעם אין טיפה כו' אלא א"כ טיפיים כו' והטיפיים נכנסים בו, וכך בו י' ובה ה' שבהם נבראו ב' עולמות כמשארז"ל (מנחות כט:) ועוה"ב על ידי י' שהוא ע"י טיפיים שלה דהיינו ע"י מה שיתקין עצמו בפרוזדור, משא"כ בעוה"ז הוא הטיפה שלו עי"ז יוכל להתקין בפרוזדור דאלמלא הקב"ה עוזרו כו', (סיכה נב:) וכל טיפה חלוק לה' נגד ה' פרצופין שהם ה' כחות שבנפש הידועים וכשיבואו לעולם איש ואשה דוגמת אדם וחיה שיבררו כחותיהם כל אחד חלקו זה הקים ועשה בעבודת הש"י וזה השב ואל תעשה בבירור גמיר אז יבולע המות לנצח וישוב היחוד הגמור להיות אנכי ולא יהי' לך בדבור אחד נאמר גם בפה ואוזן דבני ישראל, כי ישוב להיות יחוד יותר מבורר שיהי' ב' פרצופין ואעפ"כ הם פרצוף אחד, ואין כאן מקומו יותר: וזהו קדושה דראש השנה דמצד הש"י הוא רק יום אחד רק חז"ל תיקנו ב' ימים והם קדושה אחת, כי נאמר בר"ה בנחמי' בנחמי' כי קדוש היום לאדונינו פירוש למדת האדנות ומלכותו כמ"ש (ר"ה לד:) אמרו לפני מלכיות כו', כידוע דעיקר הבריאה הי' מכח התעוררות מדת המלכות דאין מלך בלא עם (פר"א פי"א) וזה כל הבריאה שיכירו כולם כח מלכותו והיינו ע"י הזכירה שיש בורא, ובמה בשופר פירוש שזה בא ע"י התעוררות היראה כי בכתוב נאמר רק יום תרועה וגו', וידוע דתרועה היינו יבבא ויללה דהיינו חרדה ויראה רק חז"ל למדו דכל תרועה תקיעה לפני' ולאחריה, ותקיעה הוא לשמחה וכמו ותקעתם וגו' בקרבנות וכן תקיעת שופר דלעתיד לבוא ודחרות דיוה"כ של יובל, כי יראת הש"י אינו חרדה באמת אלא כרגע אבל תחלתו וסופו שמחה ואהבה, רק מ"מ זה העיקר וכמ"ש ראשית חכמה וגו' וכמ"ש מה ד' אלקיך שואל מעמך וגו' ואין לו להקב"ה בעולמו אלא כו' דזה הוא המזכיר ומעורר את הלב לשוב, ולכך זהו בר"ה ובתחלת עשרת ימי תשובה בפרט ההתחלה הוא לעורר היראה שבלב, וכידוע ג"כ דר"ה נקרא יומא תניינא (תיקי"ז תי' מא) דהיינו מדת הגבורה והיראה כנודע, אבל אח"כ כל עשרת ימי תשובה הם ימי רצון וגם ר"ה בכלל רק ההתעוררות ע"י תקיעת שופר וחרדה וחיל ורעדה, והם ב' מיני יראה יראת שמים ויראת חטא דהיינו לסור מרע ויראת שמים להתגבר ע"י בעבודה ובעשה טוב כידוע, דגם למצות עשה צריך דחילו ורחימו ודחילו דמצות עשה הוא שמא ח"ו הוא בכלל ולרשע וגו' מה לך וגו' או שמא ממעט בעשייתה וכיוצא וזהו נגד הב' ימים דר"ה בכל ענינים וזהו התקיעות דב' ומים, וידוע דיום ב' דר"ה אי אפשר לחול בשבת לעולם מצד ישראל דמקדשי לזמנים דלא אד"ו ראש משא"כ מצד הש"י בתחלת הבריאה הי' יום ב' דר"ה בשבת כי מצד הש"י ליכא ב' ימים כנ"ל ובשבת אין תוקעין דשבת הוא עונג ומנוחה שהוא היפך דתקיעת שופר שאי אפשר דהעם לא יחרדו, רק בב"ד הגדול שם אין החרדה מבטל העונג ע"ד שאז"ל (ברכות לג:) אטו יראה מילתא זוטרתא אין לגבי משה ר"ל שהוא ב"ד הגדול כמ"ש (סנהדרין י"ז) ומשה על גביהם מלתא זוטרתא, דכלל ב"ד שהם השופטים במדת המשפט ושורת הדין הוא התפשטות מדה"ד שלמעלה כפי התפשטותה בכמה אופנים כנודע וכשיש דין למטה אין דין למעלה.

(דב"ר פ"ה) ולכך בב"ד הגדול כאשר הם מעוררים מדת היראה אין יראה כלל באמת, וכענין שאמרו (ברכות נז.) יין יש שותהו כו' ויין מרי נפש ויש שותהו וטוב לו כידוע מחמרא דיצחק שהיין ממידתו ויינו ישמח לבב אנוש ומוליד שמחה לא יראה שהוא מילתא זוטרתא, ואצלינו דחלוק לב' ימים כנ"ל יום ראשון אפשר לחיל בשבת הגם

דיראה הוא שורש לסור מרע, מ"מ בשביל זה הוא להיפך כאשר משתדל בסור מרע וכבישת היצר שאז הוא מתמרר על שיקועו בהבלי עוה"ז וריחיקו מאיר פני מלך חיים אז העיקר לעורר אהבה, ולכך פעמים חל בשבת שרצון הש"י אז לעורר נייחא בלבות בני ישראל.

משא"כ יום ב' צריך תקיעת שופר לעולם והתעוררת היראה דההזכרה. לעבודה והשתדלות בהשגת הש"י איך כבודו מלא עולם.

על זה נאמר באור פני מלך חיים וממילא מחי' ומענג הלב וצריך התעוררות לדחילו דבאמת צריך גם בזה לדחילו והכל חד וקדושה אחת ממש אהבה ויראה דהיינו עשה ולא תעשה אנכי ולא יהי' לך וכנ"ל יד ענין יוהכ"פ כי ביום הזה יכפר וגו' דפירושו קינוח כדפירש"י על לשון כיפור, וכן לטהר אתכם וגו' לשון טהרה ג"כ ר"ל הדחה וקינוח מכל לכלוך כי כך נמשלו כל חטאי ישראל שאינו קלקול בעצם, רק ככתם הנופל על הבגד כמ"ש נכתם עונך וכמשאז"ל בסנהדרין (מד).

(משל לאסא דקאי ביני היצא, כי עצם נפש מישראל הוא אסא ומריח ריח טוב וכמשז"ל (סנהדרין לז.) ריח בגדיו ריח בוגדיו רק החטאים סובבים אותו וצריך לקנח ולהדיח ואז נשאר נקי, ואיכות קינוח זה ידוע מש העולם כי הצרה מלמדת לאדם עצות איך לינצל, והחרדה דתקיעת שופר דר"ה מן המיצר וגו' בר"ה ענני במרחב וגו' ביוהכ"פ, ובכלובכל עשי"ת הוא הלימוד דעצות איך להתקנח ולהטהר מכל העונות ביוהכ"פ שעצמו של יום מכפר ומקנח, וכל דבר הוא בעולם שנה נפש דנפש הכהן גדול הוא נגד יוהכ"פ כמ"ש בספר יוסיפין דקראוהו המכפר בעדתו, ובעולם מזבח כדרז"ל (כתובות י:) נזיח עונות כו' כמ"ש (במד"ר פכ"א) מעולם לא לן אדם בירושלים כו' תמיד של שחר מכפר כו' דכפור ג"כ לשון ריצוי כדפירש"י על פסוק וכפר אדמתו עמו, וקרוב לשון קירוב וכן נאמר בקרבנות ונרצה לו שמתרצה ומתפייס ע"י הקרבנות וכן תפלות במקום תמידים תקנום (ברכות כד:) ג"כ אנו אומרים ומתפייס בתחנונים, ועיקר התפלה להתרצות להש"י ותחלת בקשת צרכיו דעת שידע איך לרצות את בוראו בתשובה שאח"כ בברכת השיבנו דאם אין דעה הבדלה מניין כמשאז"ל (ירושלמי ברכות פ"ה ה"ב) ואין מבחין בין טוב ורע ואיך ידע לשוב, וכל אחד יראה בעיניו [עיני שכלו ואח"כ] ובאזניו ישמע (זה נקרא חכמה מה שמקבל מאחרים ונאמר יהיב חכמתא לחכימין וא"כ צריך חכמה מקודם שמקבל חכמה דיהיב, וזהו החכמה דבעיניו יראה והוא קדמות השכל] ולבבו יבין [ואח"כ] ושב ורפא לו, וגו' אלו אנו מבקשים מהש"י וחננו מאתך דייקא חכמה בינה דעת כידוע דעת הוא פנימיות של הכתר דר"ל קדמות ותחלת השכל וראשיתו וכדפירש"י [פ' תשא] דדעת הוא רות הקודש.,

והתעוררות התשובה הוא רק ע"י ג' אלו והיינו דתשובה הוא כשמקודם אינו כן ואח"כ שב בודאי צריך לזה התעוררות דבלאו הכי מאין יהי' זה שלא יהי' כמו שהי' מקודם, וההתעוררות הוא רק ע"י כח הזכירה שיזכור בהש"י ובגדולתו וירתע ויפחד ממנו ויכסוף ויצמא להתקרב אליו, ולזה גופו צריך התעוררות כמ"ש (ר"ה טז) שיעלה זכרוניו כו' ובמה בשופר כי אין נזכר מעצמו, וכ"א לנביא כשופר הרם קולך והגד וגו' שיעוררם כשופר לזכור בהש"י כי לא כל מוכיח מעורר רק מי שקולו כשופר דכייף

דעתי' וקול פשוט שאין לו שום כונה וטי' לאיזה צד פנייה וכדומה, אבל אנו מבקשים וחנונו מאתך וגו' שההתעוררו' יהי' ממך כמ"ש השיבנו אליך וגו' וכמ"ש טוב לחסות בד' מבטוח וגו', וממה שנאמר טוב משמע דגם זה קצת בטיחות רק דזה טוב יותר וע"כ ר"ל הבטיחות באדם המלמדו תורה שיעוררו, ואפשר דאדם עצמו מצד כשהוא אדם נגרא בצלם אלקים כבר יש לו בטיחות להיות ציר נאמן לשולחיו שבראו ממין המדבר ובעל שכל וכל פעל למענהו ודאי ישלים בריאותו להשלים כבוד שמים, ויותר בטיחות יש בנדיבים שדרשו רז"ל (סוכה מט) על פסוק נדיבי עמים דר"ל האבות שנקראו נדיבים, והיינו שבטוח במה שהוא זרע אברהם יצחק ויעקב ונולד באומה ישראלית במטע ד' להתפאר שהובטחו כי לא ידח ממנו נדח וזה באמת בטיחות גדול ועל זה אנחנו מברכים בכל יום שלא עשני גוי, אבל עם כל זה יותר טוב לחסות בהש"י עצמו כטעם ואני בהמות הייתי עמך בהי' עם הש"י גם שיחזיק עצמו לבהמה שאינו אפי' בצורת אדם עם כל זה יחסה בהש"י, והיינו דיש ב' מיני מעוררים שכל לאדם הא' החכמה והשכל שבמוח וזה השכל הוא מצד שהוא אדם כי גם האומות יש להם שכל, ויש התעוררות ג"כ מצד הבינה שבלב וזהו רק מצד שהוא זרע אברהם יצחק ויעקב כי הש"י שוכן בקרב לבות בני ישראל, משא"כ או"ה לב אין דלכך באו"ה מחשבה רעה מצטרף למעשה ולא בישראל, (קידושין מ) כי ממחשבה שבמוח עד שיצא לפועל למעשה יש באמצע הלב שאפשר שיתחרט משא"כ באו"ה דהלב ממולא רע ודאי לא יתחרט, שעל זה אמרו (איכה רבה ב) יש תורה באו"ה אל תאמן דתורה עיקרה בלב כלשון רז"ל איך אני למד תורה שבלבו של פלוני הרי כל התורה נתונה בלבו וכיוצא בו בדרז"ל אליבא דר' פלוני ועוד טובא, ולא עשה כן לכל גוי רק לבני ישראל שנאמר בהם ציר לבבי וחלקי וגו' כמשאז"ל (שי"ר פ"ה) על פסוק ולבי ער דהקב"ה לכן של ישראל ולכך יש להן בינה בלב המעוררת, וגם זה בטחון שיתעורר מצד חכמתו ובינתו שהנחיל לו הש"י אבל טוב לחכות בהש"י: ואנו מבקשים וחנונו מאתך וגו' כי אי אפשר לנו להתעורר ולהתחכם ולהבין מעצמנו אע"פ שהתורה כתיבא ומנחא, ובודאי בכל ברכה ותפלה פועל מיד ולכך מברכין תיכף ברוך אתה ד' חונן הדעת שהוא חונן ונותן ודאי, ופרט דעת דהוא התחברות שניהם חכמה ובינה כידוע, ואח"כ יוכל להתפלל אתשובה דע"י דלבבו יבין ושב ורפא ואמרו ז"ל (מגילה יז:) דהיינו רפואה דסליחה, דלכל תשובה צריך ב' דברים ההתקרבות מהיום והלאה לתורתו ועבודתו ורפואת הקודם, ושניהם ע"י הכנת דברי תורה דייקא וכמ"ש כי לוית חן וגו' פירוש התחברות של חן ויופי להש"י וזהו לראשך והוא הש"י שהוא הראש לכולנו, ואמר אח"כ ולכל בשרו מרפא פירוש בשר הוא תאית הגופניות וכל מיני רעות שהם מצד הגוף ובשר אדם, כידוע דאדם ר"ל עצם פנימיות האדם ובשר אדם הוא הגוף וכן דרשו רז"ל (סוטה ה).

(בשר בושה סרוחה רימה, והם ג' ראשי מדות רעות הכוללים כל מיני רע דשס"ה ל"ת וענפיהם שהם קנאה תאוה וכבוד, רימה רומז לקנאה כמ"ש ורקב עצמות קנאה שנרקב ונעשה רימה, וסרוחה רומז לתאוה כמ"ש (שבת קנב.)) אשה חמת מלא צואה וכן שורש התאות דאכילה נעשה ממנו צואה וסרוחה ותינוק שיכול לאכול כזית דגן מרחיקין מצואתו דהסרוחה הוא מצד התאוה, ובושה הוא מצד רדיפת הכבוד כי בזיון ובושה הוא היפך הכבוד וכל הרודף אחר כו', ודברי תורה הם לכל בשרו לכל ג' כחות אלו מרפא

וכמ"ש ובירך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה וגו' וידוע דלחם ומים ר"ל תורה ובפרק אין דורשין דרשו משען לחם ומשען מים בעלי הלכה ובעלי הגדה, ואמרו ז"ל על הגדה שמתוכן אתה מכיר את מי שאמר והי' העולם, ולעולם הלחם תחלה וכן אין אדם צמא לשתות אלא אחר אכילה כי ע"י ההלכות שהוא ידיעת דברי תורה למעשה אשר יעשון ומתנהג כפי רצון הש"י בפשיטות הלכות שבתורה זה מעורר הצמאון אח"כ להכיר את מי שאמר והי' העולם וע"י הגדה הוא מכיר, וכאשר הש"י מברך זה ר"ל שנעשה זה כבריכה תוך לבו כדרך שאמרו (בר"ר פצ"ה) באברהם אע"ה נעשה כליותיו כב' מעיינות ונובעות תורה או והסירותי וגו' רפואה דסליחה, ודייקא והסירותי דעם כל זה אינו סר מעצמו רק הש"י מסיר, כמו בגד המלוכלך הגם שיושם תוך המים צריך לאדם הרוחץ ומשפשף עד שיסוד הלכלוך ומ"מ בלא מים אינו סר, והיינו ע"י דברי תורה ודברי הגרה ביחוד שעל ידם מכיר את מי שאמר והי' העולם ובאור פני מלך חיים, ונאמר תמים תהי' עם ד' וגו' שכאשר הוא עם ד' ובלויתו אז הוא תמים ושלם בלא חסרון, וכמ"ש התהלך לפני והי' תמים שע"ז שתהי' לפני תהי' תמים ובשלימות כי יתרפאו כל מיני מומים כדרך שהי' במעמד הר סיני שקרבנו לפני הר סיני: ונמצא הכל חד באמת דעל ידי השיבנו וגו' וקרבנו וגו' ע"ז ממילא כשפועל זה תיכף שהרי מברכין בא"י הרוצה וגו' פועל ג"כ ברכת המרבה לסלוח, והוא וטעם אנכי ולא יהי' לך בדבור אחד נאמרו הגם דחלוקין לב' דמיד שמכירין אנכי ממילא לא יהי' לך וגו' ונגעל ונפלט כל מיני כחות אחרים, וכמ"ש (שבת קה:): איזה אל זר שבגופו של אדם זה יצ"ר ולא יהי' לך וגו' עוד וממילא נפלט רע הקודם שהוא רק מצד יצ"ר, וכאשר לא יהי' לך וגו' יצא הוא וסריותו עמו כל מיני לכלוך שהי' בנפש על ידו ונשאר נקי ולכך אז היו חרות מיצ"ר רק שאח"כ בחטא חזר, והקו' איך אפשר לחטא בלא יצ"ר רק הוא ע"י בקשת דבר אתה עמנו וגו', דאנכי ולא יהי' בדבור אחד הוא מה ששמעו מפי הגבורה דאין הפה יכולה לדבר כך ומצד בני אדם הוא חלוק לב' דברות והגם דמכיר אנכי וגו' עדיין צריך להשתדלות לא יהי' לך וע"ז נתנו מקים וזה עצמו ענין חטא דעשה לנו וגו' ילכו לפנינו שהוא ממש בקשת דבר אתה וגו', והוא כענין בקשת המלך בימי שמואל שנאמר שם כי אותי מאסו וגו' כי רצון הש"י שיהא הוא מלכם מאן מלכי רבנן שלא יצטרכו לרב וללמד ואף למשה רבינו, כי הש"י נקרא המלמד המלמד תורה לעמו ישראל כמ"ש נ' כי ד' יתן מפיו דעת ותבונה וכנ"ל וחננו מאתך דייקא, רק הם בקשו מנהיג ומורה דרך ודבר אתה וגו' וע"ז הצריכו לימות המשיח דזהו ההבדל בין ימות המשיח לעוה"ב לדברי האומר אין בין ימות המשיח לעוה"ז אלא כו' (ברכות לד:): שעל זה אמר הלל (סנהדרין צא:): אין משיח לישראל כדפי' רש"י אלא הקב"ה בעצמו כו', ואין כאן מקומו] ולולי כן הי' אז תכלית השלימות, וכמו שאמר קרח כל העדה כולם וגו' ומדוע וגו' ודבר אמת דיבר לפי שורשו דשבט לוי לא חטאו בעגל וקרח כוללם כידוע ויפה טען מצידו דכל ההתנשאות נפש מנפש והצטרפות רב ומורה הוא מצד זה כנזכר: ויוהכ"פ הוא יום מחילה וסליחה שנתרצה הש"י על חטא הנ"ל.

והוא יום שנתנו לוחות אחרונות (כמ"ש סוף תענית דבהם ג"כ אנכי ולא יהי' בדבור אחד רק שהי' בצינעא ולא שלטה עין, פירוש שהוא בחדרי הלב ובפנימיות ואין ההכרה דאנכי וגו' שבלבות בני ישראל נגלה ומפורסם לכל, וע"ז נתקיימו לפעול ג"כ הלא יהי'

לך וגו' בעמקי נסתרות שבפנימיות של כל איש ישראלי, ולכך כי ביום הזה יכפר וגו' ונשא השעיר וגו' יצא הוא וסריותו עמו ונעשו ג"כ חרות מיצ"ר רק שאינו בפרהסיא דהרי למראית העין שקועים ברע, רק יום נתינת לוחות האחרונות בצינעא הוא יום כפרת וקינות כל מיני עונות דהרי רק למראית העין.

אבל ביום ההוא יבוקש עון ישראל ואיננו וגו' וההוא פי' הנעלם דיום הזה הוא הנגלה לעין דלשון זה כמורה באצבע והיא המפורסם, ויום ההוא הוא הנעלם והיינו היום שיגלה הש"י הנעלמות והנסתרות שבלבות בני ישראל אז יבוקש וגו', דגם לוחות אחרונות ניתנו חרות על הלוחות וכדרשת רז"ל חרות מיצ"ר דלא יהי' לך כח זר כלל רק משתלח לעזאזל ודרשו רז"ל (יומא טז): לכפר על מעשה עזא ועזאל פירוש קנאה ותאוה דהם ב' כחות ראשיות דלא תרצח ולא תנאף, דכבוד הוא הוא רק קו אמצעי דרע המחובר משניהם כמ"ש במקום אחר ושניהם שורש א' בתאוה כנודע, והיצר התחלתו דנחש בתאוה ואח"כ נולד מזה בקין יצר דרציחה שהוא נולד ע"י תאוה כמשז"ל (בר"ר פכ"כ פר"א פכ"א) תאוה יתירה ונתקנא או כדרשת רז"ל דרצה לירש כל העולם כולו, וכן בני האלהים ויקחו נשים מכל וגו' ויקחו הוא תאוה ומכל וגו' מזה נצמח קנאה שזה בוחר בחלקו של זה ולכך הם בני לשון רבים, וכדרז"ל נקראים עזא ועזאל ששניהם לשון עזות העזה ומרידה בקונם ואל הוא לשון כח וזה הב' עזותו בכח והוא יצרא דקנאה ורציחה שצריך לזה כח והתגברות נגד חבירו, ועזאזל יש לפרש אזל לשון הלך שהעזות הלך ונשלח מהם המדברה מקום שומם ולא במושב בני אדם, וכמ"ש (יומא כ) השטן בגימטריא שס"ד כו' ואפ"ה כמה בתולתא איבטול כו' ואע"ג דהוא שטן הוא יצ"ר, (ב"ב טז): רק יצר הוא למטה ועולה ומשטין ושם למעלה אין לו מקום דנשתלח למדבר דשם גלוי דבלבות בני ישראל בצנעא ר"ל בפנימיות הנעלם אין רע כלל רק הרע כפי הנגלה בעוה"ז, ולכך למטה בעוה"ז יש יצר אלא דמ"מ באותו יום אין לו רשות להשטין למעלה, וישראל דמקדשי ליוהכ"פ שהם ממשיכים קדושה זו הנקרא קדוש ד' כמו שאז"ל (שבת קיט.

) על פסוק ולקדוש ד' מכובד, כי ר"ה נקרא קדוש לאדונינו אבל זה שמי לעלם וביוהכ"פ כהן הגדול הוגה שם הוי' רק שהוא בבית קדשי קדשים דהיינו בצינעא כי שם הוי' הוא המכוון הנזכר דאנכי ולא יהי' בדבור אחד שאין הפה יכולה לדבר: טו ענין חנוכה שהוא מהנסים שלא ניתנה לכתוב, כי הכתב הוא מה שגלוי לכל ואין צריך מסורת מאדם וכמ"ש בקדושין (סו.

) תורה כתובה ומונחת, וכן כל הנסים גלויים גם לכל העמים משא"כ חנוכה אין עושין זכר לנס רק מה שמצאו שמן במקדש להדליק, היינו כי ענין נרות דבית המקדש להאיר לפניו ית' כמ"ש במדרש פ' תצוה] הוא מאיר לכל העולם ומצוה להאיר לפניו, וכענין זה אמרו במדרש (בר"ר פ"ל) באברהם אע"ה עד שאתה מאיר לפנימוספוטמיא כו' והוא שנאמר בו התהלך לפני וגו' משא"כ בנח ומשלו ז"ל למלך שהי' מהלך במבואות האפלים הציץ אוהבו והאיר לו בנר, כי עוה"ז נמשל ללילה [בריש פסחים] וכן בסוטה, [ד' כ"א א'] למהלך באישון לילה ואפילה והגיע לפרשת דרכים הוא יום המיתה, והיינו לגבי האדם המהלך בו וכן הש"י שמלכותו בכל משלה רק בעוה"ז הוא באפילה שאין אורו

ית' גלוי ורק ממשלתו נעלמת ובדרך העלם ונאמר ישית חושך סתרו שהש"י שם העוה"ז שהוא החושך להיות שם סתרו, והוא ית' מסתתר עמנו גם בכל מיני חשכות והגם דנהורא עמי' שריא זהו מצד עצמותו אבל מצד מלכותו ית' המושלח בכל אף במקומות היותר חשוכים, שכך רצה ית' שיהי' מקומות חשוכים מגלוי אור אין סוף והוא העוה"ז בכלל, ובפרט או"ה המשוקעים בכל חמדותיו ולא ידעו את ד' כלל והוא ית' מושל בגוים ג"כ אע"פ שה מבואות האפלים ששם אפל יותר מבשאר מקומות שג"כ יש חשכת לילה בכלל מפאת העדר אור השמש.

רק באותן מבואות יש עוד אופל של הכתלים המצללים ומעלימים ג"כ אור הלבנה והכוכבים שישראל נמשלו להם, זה גם דאין אור גמור בעוה"ז דדומה ללילה (כמ"ש חגיגה יב:) מ"מ יש להם אור דלבנה וכוכבים היינו אור הנפש מצד עצמה שהיא חלק אלו"ק ממעל ונמשלו לכוכבים ואור שמקבלת בכל יום מחדש מהש"י, והוא אור הלבנה דלית לה מגרמה רק כפי קיבולה אותו יום מהשמש כפי קירובה וריחוקה במידת סיבובה, אבל או"ה גופות המזוהמים שלהם מעכירים ומאפילים עד שאין שום איר כלל, ומ"מ אף בהם מלכותו משלה כי אין עוד מלבדו ומלכותו מהלכת גם שם באותן המבואות, ואברהם אע"ה הוא הראשין שהדליק הנר במה שהרעיש כל העולם לדעת שיש בורא ית"ש, ואף אותן שלא האמינו מ"מ כבר ידעו ונתפרסם מעלת אע"ה שהאמין באלקות ית"ש, ורז"ל אמרו שילהי מנחות דבכל מקום גדול שמו בגוים אלא דקרו לי' אלקא דאלהא, וזהו כל ענין ע"ז שהתחיל מדור אנוש כמ"ש הרמב"מ להאמין שעזב ד' את הארץ, וכן אז"ל (בר"ר פנ"ט) דאמר אאע"ה עד שלא פרסמתי אלקי השמים ועכשיו אלקי הארץ שפירסם שהוא משגיח בארץ דלא יכלו להכחיש כל או"ה הצלת אברהם אבינו מאור כשדים בכח השגחתו ית' והי' ידוע להם דאברהם וביתו מושגחים מהש"י עצמו: וזה נקרא שהאיר לפניו ית' לפרסם אורו ולא כנח את האלקים וגו' ר"ל כמו שקיבל מתושלח ומה שלמדו והורה לו לעשות לא הי' כדור המבול שהזידו לעבור והוא לא עבר, אבל אברהם אע"ה אמרו ז"ל (בר"ר פס"א) אב לא למדו רב לא הי' לו וכן מ"ח הכיר את בוראו מה שמקודם לא ידע רק הוא בהשתדלותו הגיע להכיר, ומה שהאדם עושה על פי לימודו הוא מה שהש"י מאיר לו איך לעשות, אבל מה שהאדם משתדל מעצמו כאברהם אע"ה זה נקרא בהיפך שהוא מאיר כביכול לפניו ית', ואמר לו עד שאתה מאיר כו' היינו כי אברהם אע"ה הי' תחלה לגרים (כמ"ש חגיגה ג) שהי' נולד מאו"ה כפי התולדה דאח"כ הכיר ונתגייר ולגבי או"ה ההכרה בהשתדלות עצמו זה נקרא מה שהאדם מאיר אולם באמת אברהם אע"ה זכה אח"כ לשם אזרחי שאינו גר ואמרו ז"ל (בר"ר פס"ג) אברהם נקרא ישראל, והתחלת זה במאמר לך לך וגו' שהוא עד שאתה מאיר כו' היינו מה שנקרא אצל או"ה הארה, לך לא"י היינו מה שנקרא אצל ישראל הארה וגילה לו ענין ישראל שהוא להכיר שגם ההשתדלות הוא מהש"י, וזה כל שורש הבדל בין ישראל לעמים שאו"ה חושבים דהם פועלים בהשתדלותם ולכן כשרצו ליתן תורה להם שאלו מה כתיב בה כו' (פסי"ר פיס' דעה"ד) דאולי אין השתדלותה כפי כחם, אבל ישראל כתיב בהו תומת ישרים תנחם כמ"ש בפרק רע"ק (פח).

(התמימות הוא שלא לחקור אחר הש"י כדפירש"י על פסוק תמים תהי' וגו' והיינו ע"י ידיעה דהכל מהש"י כי גם כל מעשינו פעלת לנו זהו שורש התמימות דרגא דיעקב איש

תם שאינו חונף לרמות פירוש שאין בו כח השתדלות כדרך המשתדלים בכחמבכחם ועוצם ידם שזהו איש ציד, ולכן אמר לך לך וגו' דפשוטו לך לעצמך כמו שאומרים לתינוק שיכול לילך לעצמו ואין צריך שיוליכוהו, וגילה לו בזה כי מה שחשב שהוא הי' מאיר לפניו ית' והי' כן האמת כפי מדרגת ארצו ומילדתו מאו"ה אין זה אמת לאמתו, וכמשז"ל (בר"ר פל"ט) דאברהם אע"ה ראה בירה דולקת כו' ודולקת היינו שהש"י מאיר כי מ"ז ההשתדלות הוא מהש"י וזכה למדרגת התהלך לפניו והי' תמים ר"ל שתהי' בתמימות והשגת מדריגה דהכל מהש"י ועכ"ז התהלך לפני, וזה ע"י הברית שבבשרו והוא משאז"ל (עירובין יט) שאברהם אע"ה יושב על פתחו של גיהנם ומציל כל שיש לו מילה כי הוא כבר ידע מילדותו כל מיני רעה שעל זה הובטח טל ילדותך כמו שאז"ל (בר"ר שם), וזה נקרא הישיבה על פתחו של גיהנם רק הכניסה של כל מיני רע שזהו שורש הגיהנם שאינו אלא אפי העבירות עצמן דרשעים תרדף רעה כנודע, והמילה היא שורש היהדות כמשז"ל (נדרים לא).

(שאין הערלה נקראת אלא על שם או"ה, אבל ישראל אע"פ שחטא ישראל היא ע"י המילה שהוא ברית חותמו ית' בינינו שאנו שייכים לו ואפי' ערלי ישראל נקראים מולים, וזהו התהלך לפני דמדרגת תמימות ישראל שאפי' אינו הילך כלל עם הש"י וממרה את פיו זה ג"כ מתהלך בדרכיו אלא שאינו מתהלך עמו דהוא ע"י דרך הש"י הקבוע וידוע שהוא דרך הש"י רק הוא מתהלך לדרכו בלא כנה ללכת בדרך הש"י כלל ואדרכא אפי' להיפך, ועכ"ז ג"ז ברצון הש"י כטעם זדונות נעשין כזכיות ובמקום שבעלי תשובה עומדין כו' (ברכות לד:) דהוא מדריגה יותר גדולה דרגא דהתהלך לפניו וזהו ע"י התמימות שידוע שאין לו משלו כלום רק הכל מהש"י וזהו הנרות דביהמ"ק שאז"ל על זה (שמו"ר פל"ו) למעשה ידיך תכסוף הקב"ה מאיר לכל כו', שהגם שאנו יודעין שהוא מאיר לכל העולם כולו אנו מאירין לפניו מצד מה שהיא ציוה כן, וזה עצמו נקרא שמאירין לפניו כביכול כיון שהוא מצוה וכוסף שיקיימו מצותו ונחת רוח לפניו שאמר ונעשה רצונו הרי זה עצמו נחשב הארה לפניו כביכול מה שישראל שומרין מצותיו התמימות בהקדמת נעשה לנשמע שזה כל עיקר כו' ית' ועי"ז זכו למדרגת אע"פ שחטא ישראל הוא, וידוע מה שמשלו הספרי מוסר החוטא כלוקח המלך ומוליכו למקום מטונף ח"ו וזהו מצד החטא אבל אחר שישוב וזדונות כזכיות הרי לא הוליכו אלא למקום קדוש וטהור, ומ"מ הוא המוליך כי הרי לא הי' בדרך התורה וציווי הש"י וזה נחשב מאיר לפניו שי הוא שיראה מי שמאירין לפניו הדרך ילך, ובהארת הנר מצוה שהוא במעשה הקיום מצות התורה נקרא מה שהש"י השה מאיר לכל העולם כולו, ומצד מה שהוא כוסף למעשה ידיו ויש לפניו נחת רוח ועשיית רצונו גם מבעלי תשובה שזדונות כזכיות וכן מקיום מצות שחדשו סופרים הרי נעשה נחת רוח לפניו ע"י מצות מחודשות, ומה שהם כביכול מאירים לפניו ע"י נר מצוה וכן ע"י תורה עבור מה שהם מאירים לפניו ע"י תורה שבע"פ שהוא ביד ישראל כדרך שאי' בהזהב (נט) נצחוני בני ובהפועלים (פו).

(נוכח רבה בר נחמני ועד"ז בקידוש החודש אני ואתם נלך לב"ד של מטה אימת קבעו ר"ח (דבר"ר פ"ב) [וזה הכל מהבדל שבין ישראל לעמים דע"י שישראל מכירים שהכל מהש"י גם השתדלותם עי"ז הש"י מוסר הכל להם ובידם לחדש תורה ומצות והן הן

גופי תורה וחביבים דברי סופרים כו' (שי"ר פ"א) וגם בפירוש מצות התורה אין לנו אלא מה שפירשו סופרים והלכות שקבעו הם, וזהו ג"כ ענין התהלך לפני שזכה אברהם ע"י מצות המילה שהיא מצוה ראשונה המחודשת על מצות בני נח שהיו נוהגות אז בעולם והוא בהשתדלותו הביא מצוה זו לעולם ונקראת על שמו בריתו של אברהם אבינו, ובימיו הי' זה בכלל התהלך לפני שהוא הביא לעולם מצוה מחודשת שלא היתה מקודם, ואעפ"י שהש"י ציווה על זה מ"מ זה הי' ביאור על כלל עובדות דאברהם אע"ה שאז"ל (יומא כח:) דקיים כל התורה כולה עד שלא ניתנה, והרי הוסיף מצות והתהלך לפניו לפניו מה שלא ציווה אלא שמי יודע שהי' זה רצון הש"י להוסיף, אבל בנתינת המילה מצוה מחודשת נתברר זה שרצון הש"י בהוספה על מצותיו כמשז"ל (בר"ר פי"א) שזה כל ענין המילה להגיד דמעשה בשר ודם משובחין ממעשה הש"י דכל מה שברא הש"י צריך תיקון, והתורה שבכתב היא דפוס כל הבריאה גם היא צריכה תיקון והוא התורה שבע"פ, (והוא) הראשון לחדש מצות ותורה מלבו כמשז"ל (בר"ר פצ"ה) דנעשו ב' כליותיו כב' מעיינות ונובעות תורה לכך מצוה ראשונה החדשה ניתנה לו, וממנו התחלת ב' אלפים תורה כמ"ש בפ"ק דע"ז הנפש אשר עשו בחרן שהוא מה שהאיר לבאי עולם זהו ע"י תורה אור דזולת זה אי אפשר להאיר, ושורש מכוון התורה הוא ההשתדלות והתתכמות להוסיף ולהתהלך לפניו לא במקובלות לבד, ובזה הוא ממשיך אור בעשיית נפשות מחודשות כאלו הוא עשן דשורש הנפשות הן עצמן שורש התורה כנודע, ותחלתו מואת הנפש וגו' הם גרים שגייר ולא נשאר מהם כלום שהוא ע"ד זרח משעיר וגו' שדרשו רז"ל (ע"ז ב:) שסיבב הקב"ה התורה על כל אומה ולשון, שזהו התחלת התפשטות התורה בעולם הולך מתחלה לאו"ה כברייתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא, כי מצד תורה שבכתב שהוא מדרגת את האלקים וגו' לילך בדרכיו שמצוה זה אפשר גם לאו"ה להתנהג, אלא שהם שאלו מה כתיב בה כו' כי אחר שיש אומה ישראלית אז אפשר לגר להתגייר ונספחו אל בית יעקב שהם נטפלים לישראל כי זה כי כחם אחר שרואים אומה ישראלית מתנהגים על פי התורה אז גם הם מתגיירים, אבל שיהיו הם המתחילים בקבלת התורה שואלים מה כתיב בה כי אין להם תמימות, ולכך משנתקרב אאע"ה להיות תמים נתרחקו ג"כ כל אותן הנפש אשר עשו בחרן שלא היו גרים גמורים כי אז עדיין לא הי' אומה הישראלית, רק דאאע"ה תחלה לגרים שעליו הי' תחלה שם גר גמור אף שלא הי' עדיין אומה הישראלית, ומשזכה הוא לתמימות ושם ישראל נתבשר בלידת יצחק ואומה ישראלית יא ממנו ואפי' אליעזר ראש לתלמידיו שגייר הדולה ומשקה מתורתו וישמעאל בנו נדחי מירושתו שהוא הטיפול וחבור אליו כי גם ישמעאל אין נקרא זרעו כלל, רק מ"מ החושך הכנה לאור וזרח משעיר למו ואמרו בזוהר (ח"ג קצ"ב:) דניטל זריחה והופעה מאו"ה וניתן לישראל, הכונה כפמ"ש הוא דמכוון התורה להיות הכל ביד ישראל וזה לכאורה דרך או"ה האומרים כחי ועוצם ידי וגו' וישראל הם להיפך מכירים דהכל מהש"י, רק מצד מה שאו"ה במחשבתם שהשתדלות בידם לא רצו לקבל השתדלות התירה הרי אדרבא מחשבות ההשתדלות מביא העדר השתדלות וישראל בעלי העדר השתדלות קיבלו השתדלות מזה מגיע כן משפטם להיות נחשב שלהם והשתדלותם, וכדרך שאז"ל (ע"ז יט) לבסוף נקרא תורתו וזה עיקר נתינת התורה ומתן תורה כמתנה להיות שלהם, ומזה זכו לתורה שבע"פ שהוא

מצד שהתורה להם מתנה להיות שלהם ולא בשמים היא עוד, והיא מורשה קהלת יעקב כמו שנתבאר שזה ירושה מאברהם אע"ה שקיים הכל ומצד חכמתו שהי' כל תורה שבכתב אצלו כתורה שבע"פ וכן תורה ציוה לנו משה לנו ולא לאו"ה, כי אמרו ז"ל (תנחומא תשא) צפה הקב"ה דאו"ה עתידין לומר אנו ישראל אמר מי שמסטורין כו' כי אחר דתורה כתיבא ומנחה או"ה דורשין בה לכבוד עצמן כרצונן, אלא שבאמת עיקר תורה שבכתב הוא כפי פירושן חכמי ישראל בתורה שבע"פ ותורה שבע"פ לא עשה כן לכל גוי שאף שיש חכמי או"ה הגם שיחדשו חכמות בענייני עבודת הש"י אינו נחשב לתורה שבע"פ רק מה שחכמי ישראל יחדשו, וזה זרח משעיר למו חכמא אנושית שזה עיקר בשעיר כמשאז"ל (איכה רבה פ"ב) יש חכמה באדום תאמין שנאמר והאבדתי חכמים מאדום וזה זרח לישראל להיות להם לבד חכמה אנושית כי אין קרוי חכמה אלא חכמת התורה: וזה כל ענין ניצוח חשמונאים ליון בזמן בית שני, שאז התחדשות התפשטות תורה שבע"פ אחר חתימת הנביאה כי נודע בתלמודבבבלימוד נקרא חכמת יונית כלל חכמות אנושית והם ההיפוך מתורה שבע"פ שהיא חכמה אנושית של התורה ורצו לבטלה מישראל היינו לבטל שאנו מאירים לפניו כביכול, וזהו טומאת כל השמנים שבהיכל עד שבא חשמונאי ונצחם, ובענין מעשה דיהודית בת חשמונאי ושאר צנועות דמסרי נפשי' לקטלא על ביאת גוי שהוא שמירת תוקף כח היהדות כמ"ש (עירובין יט.

) על בועל ארמית דלא מבשקר לי' אברהם אע"ה, כי באיש ואשה נאמר והיו לבשר אחד ונדמה במראית העין לגוי וכן ההיפך באשה, ומסירת נפש על ההבדלה הזו הוא שורש התמימות דישראל כי הן יקטלנו לו ניחל לא כאו"ה דבשעת צרתן התקצף וקילל במלכו ואלקיו, ומעין חתום אלו הבתולות שגזרו על כל בתולה תבעל לטפסר (כמ"ש כתובות ג.

) שזהו טומאת השמנים כי שורש תורה שבע"פ סטרא דנוקבא כנודע, ולא ידעו דבנות ישראל מעין חתום אין שליטה לזר בתוכם, וכן נמצא פך חתום בחותמו של כה"ג וממנו הדליקו בביהמ"ק היינו מה שאנו מאירין לפניו כביכול, ודבר זה הוא כח תורה שבע"פ שאי אפשר לכתבו בכתב גלוי לכל העמים שהרי הם אומרים שחכמתם אמת, ומה שתורה שבע"פ הוא חכמה האמיתית הוא מצד מה שאנו יודעין שהקב"ה מסכים ע"י להיות זה נחשב כמאירים לפניו, ודבר זה נקרא מסטורין שלו ית' ואין בו גילוי לעין כל בעוה"ז רק לעתיד יראו כל בשר כי פי ד' דבר, כל דברי תורה שבע"פ הוא מה שפי ד' דבר ושכינה מדברת מתוך גרונם, וזהו מצות הדלקת נר חנוכה שאנו מאירין בעולם ניסיו כי כל יגיע עוה"ז בתורה שבע"פ הכנה לראיית כל בשר דלעתיד ע"י מה שמאירין לפניו בעוה"ז, ממילא זיו יקרי' מליא כל ארעא וניצוצין החוזרין מאירין לכל העולם כולו כמ"ש והלכו גוים לאורך וגו', וזהו נר חנוכה שמציתו בחוץ כשאין שעת הסכנה לקיים והלכו וגו': טז.

להבין ענין ב' אדרי"ן, וידוע די"ב חודש נגד י"ב שבטים כמ"ש בב"ר [פ' ויחי] ובשכבר הימים חשבתי מסברא דאדר נגד יוסף שנעשה לב' שבטים ופעמים נמנה א' פעמים ב' והארכתני במילי דאגדתא בזה ואח"כ מצאתי כן בספר קדושת לוי וכיונתי לדעת קדושים, ואולם כפי קבלתי סדרן של ו' עמקים שבספר יצירה שבהם י"ב גבולי אלכסונים דהיינו

בכל עומק יש ב' קצוות אלכסונים שכל אחד הוא נגד חבירו, וכן הם סדר י"ב שבטים שכל אחד יש לו שבת כנגדו שעומד בגבול אלכסונו שהוא ממש נגדו והיפך צו, וכן הם סדרן של י"ב פשוטות דבספר יצירה שם, ורשום אצלי סדרן בגבולי אלכסונים מסודר נגד האותיות כפי הקבלה שקבלתי ושמעתי לזיוג השבטים זה נגד זה ונגד (נמחק תיבה אחת) ונגד האותיות על סדר זה, יהודה יששכר נגד אותיות ל' ז' הם גבולי אלכסונים נגד עומק רום, בנימין ראובן נגד אותיות נ'ח' נגד עומק תחת, אשר יוסף נגד אותיות ס'ו', ליי דן נגד אותיות ה"ע', נגד זבולן נגד אותיות צ"י', שמעון נפתלי נגד אותיות ט'ק', וידוע מספר יצירה סדרן של י"ב פשוטות לחדשי השנה היו"ז"ח"ט"י' לינ"ס ע'צ"ק וכפי זה סדרן של חדשים מניסן עד אדר כסדר השבטים הוא לוי יוסף יהודה וקבלתי בזה טעם על זה ג"כ מה דסיון נגד יהו וניסן נגד לוי אף דניסן ר"ה למלכים דישראל והודה מלך רק בי מלכים ימלוכו, ואין כאן מקומו], ראובן שמעון זבולן יששכר בנימין אשר דן נפתלי, וחדשי הקיץ הם אלכסונים לחדשי החורף רק שאינן כסדרן זה נגד זה וכפי זה נפתלי נגד אדר ויש סיוע לזה ממ"ש הראב"ד בספר יצירה בסדר י"ב כחות הנפש דשם סידר שחיק לנפתלי כמ"ש נפתלי שבע רצון, [והיינו דרצון הוא היפך כעס וכן תמורת שחוק כעס כמ"ש בפירוש רבינו סעדי' שם] וכ"כ בבהגר"א שם בשם כתבי האריז"ל, ואדר נגד שחוק כפי נוסח ספר יצירה שבשערי ציון שהוא נוסח האריז"ל ע"י בספ"ה המליך אות ק' בשחוק וצר כו' ואדר בשנה כו' ע"ש וכמ"ש בפ"ה הגר"א שם מקרא דמשתה ושמחה ליהודים ע"ש, וכן מנהג לעשות כל מיני שחוק בפורים ומנהג ישראל תורה דהוא על דרך דרך שנא' יושב בשמים ישחק ד' ילעג למו, דיום אשר שברו וגו' נהפוך הוא וגו' דזה שחוק גדול כאשר נהפוך קיימי של רשעים ואו"ה מהיפך להיפך ואמרו בע"ז [ג' ב'] אין להקב"ה שחוק אלא אותו יום בלבד דעם בריותיו משחק ולא על בריותיו, והיינו כמ"ש במגילה (ו) דאין הקב"ה שמח במפלתן של רשעים אבל אחרים משיש, וזה שייך בכל או"ה דאפשר שיתגיירו או עכ"פ יקבלו ז' מצות בני נח ויהיו מחסידי או"ה אכן בעמלק דכת ב תמחה ואמרו במכילתא (בשלח) דאין מקבלין גר מעמלק ומלחמה לד' וגו' ואיך שייך דאין שמח במפלתו, אבל זה השחוק דאותו יום שיוגמר אז מחיית עמלק שהוא ראשית גוים וכחו הוא המעוררם אז להתייצב וגו', כי הוא התמצית של עשו הוא אדום נגד משיח בן דוד שהי' אדמוני נגד עשו כידוע מדברי רז"ל בשוח"ט וח"ה ע"י בי"ר, ואמר ננתקה וגו' ודרשו רז"ל (ירושלמי ע"ז פ"ב) על ציצית ותפילין שהם ציוני הלבושים דישראל מאו"ה כי כל חפץ או"ה תא ניהוי לעמא חד כמ"ש שובי שובי השולמית וגו' כמ"ש בששה"ר, ובאמת זה אי אפשר כלל כי אפי' ישראל שהמיר דת ר"ל והגדיל עבירות זו למעלה מזו אע"פ שחטא ישראל הוא והמשילהו בסנהדרין [מ"ד א'] לאסא דקאי ביני הוצי, כי גוף הישראל מלידה מבטן מובדל מגוף עכו"ם ואפי' תינוק בן יומו ניכר למי שיוכל להכיר שזה בשר קודש וזה בשר חמורים, ובאחרית ימים כשיבורר זה דכל רואיהם יכירום וגו' וכאשר העידו מהאומות בעת השמדות ר"ל דלשוא עמלו גם באותם שנשתמדו דאחר החקירה נתברר להם שעדיין לבם לשמים כידוע בספורי הקורות, וע"כ באחרית הימים רצונם עכ"פ להיות לעמא חד מצד הלבושים דהיינו מצד הדמיון אף שאינן באמת מ"מ למראית העין הוא כן ע"ד שאי' בשבועות (לא) א"ל או לבוש כמוהו כו', כי איש חכם נשפט את איש

אויל דכל משפט וטענות שיש על ישראל הוא ע"י או"ה כי שאור שבעיסה ושעבוד מלכיות הכל אחד דכל זמן שיש מציאות לשורש רע ועמלק ואו"ה יש מציאות חוחים הסובבים השושנה העליונה והוצי דסביב לאסא שהם חטאי ישראל כנזכר וכמ"ש בנדרים (סו).

(בנות ישראל נאות הן אלא שעניות מנוולתן לילך במלבושים מגינים ונדמים למכוערים, וכמ"ש בשהש"ר על פסוק ששזפתני השמש שהכיעור בא מדבר חיצוני הסובב לגוף ויוכלו להעבירו, וכמ"ש ביהושע בן יהוצדק כה"ג שהי' לבוש בגדים צואים והסירוס והלבישו מחלצות והם בגדי כהן גדול דמפורש בכתיב דנתנו לאהרן לכבוד לתפארת, וכמ"ש בפרק כל כתבי (קיג:) ר"י קרי למאני מכבודותא דבלא מתאי תותבאי (שר קמה) ועוה"ז נקרא לא מתאי ע"כ ניתנו רמ"ח מצות עשה ושס"ה לא תעשה להיות איש הישראלי מצויין בהם בלבושי כבוד לתפארת דזה כל שורש יעקב אע"ה תפארת ישראל אשר בך אתפאר, ואמרו בויק"ר (פ"ב) למה מזהיר הכל לישראל משל למלך שמזהיר על בגד אחר לפי שאותו לבש כו' ע"ש כמה משלים הכל על שישאל לבוש של הש"י והיינו אשר וגו', כי אף דמלא כל הארץ כבודו אינו מקומו דבכ"מ (בלתי ניכר תיבה א') מלאכים אומרים אי' מקים כו' רק כבודו שהוא לבושין, והיינו ע"י ישראל שפרסמו כבוד מלכותו וכמ"ש בסוף מנחות מקרטגוני כו' מכירין את ישראל ואת אביהן שבשמים, דע"י בני ישראל נתפרסם הכרת שמו ית' בכל העולם כולו וכידוע זה בכל או"ה היום באמונות שלהם, וזהו שורש של ישראל שהם תפארתו ית' ומשם התורה דכתיב בה אמת המופארת את ישראל בעלמא דשקרא שהם דבוקים באמת שתכון לעד וידוע מ"ש בזוהר אות ק' וה' הם אתוון דאשת זנונים ואשת חיל ובעת א"ז לאתתקנא גרמא כגונא דילה כו' ע"ש [בפ' תרומה קמ"ח סע"ב], והם אותיות של חדשי ניסן דניסן החודש הזה לכם שבו גאולת ישראל להיות כנסי' מיוחדת ואשת חיל עטרת בעלה לפאר להש"י דזהו שורש ישראל מצד דיבוקם להש"י דהפעם ילוה אישי אלי דע"כ הוא נגד שבט לוי כפי קבלתיקבלתי הנזכרת, ובפירושו הראב"ד לספר יצירה תשמיש ללוי כו', והוא בלא לבושים כמ"ש (כתובות מח).

(אם אומר כו' היא בבגדה כו' דדביקות ישראל להש"י הוא בעצם בלי שום לבוש כלל כי מצד הלבושים אפשר להיות דמיון שוא, וכן בהתחלת החטא דאחר מתן תורה דאמר מי לד' אלי היינו השורש השייך להש"י שלא להשתנות ע"י חטאים ובאו אליו כל בני לוי שזהו השורש שיש בישראל שדבוק לגמרי בהש"י וע"כ אי אפשר לו לחטוא בע"ז כלל, ותמורת תשמיש סירוס הוא בעולם התמורה אל אחר דאסתרס ולא עביד פירין, ובקצוות אלכסוני שלו כפמ"ש למעלה הוא שבט דן דידוע מ"ש במדרש (שוח"ט קא) על פסוק פן יש וגו' או שבט אשר לבבו וגו' זה שבט דן דפסל מיכה יצא ממצרים כאלו ח"ו יש בהם שורש להיפך אבל גם הוא קדוש לאלקיו מחובר בקדושה שמחובר תמיד עם שבט יהודה נשיאו, ויהודה נקרא כולו על שם הקב"ה דקידש שם שמים בפרהסיא כמו"ש בסוטה (י), כי ענין יהודה הפעם אודה וגו' ההודי' להש"י שעשה אותנו ג"כ חטיבה אחת בעולם (ברכות ו).

(וע"כ הוא נגד סיון שבו מתן תורה שע"י נתפארו ישראל ונעשו דוגמתו ית' וכמ"ש (ב"ב עה) עתידים צדיקים שיקראו בשמו ית' ומה אני כו' אף אתם כו' ונדרים לז.) הכל ע"י התורה, ודן ידין עמו כמיוחד שבשבתים לברר דאף בעת שלבבו פונה ח"ו כאלו ח"ו אינו מפאר להש"י מ"מ בפנימיותם עמך כולם צדיקים הנקראים בשמו של הקב"ה וזה היפך אז הרוצה להיות דבוק בח"ע גלוי לעין, וכמו שהי' בניסן גאולה גלוי' לעין כל דבני ישראל יוצאין ביד רמה וכן בניסן עתידין ליגאל ואוי למטיל כסותו בין לביא ללביאה כשנזקקין זה לזה, ועי"ז זכה אהרן לבגדי כהונה ע"ד ואי' סוף תענית אין אשה אלא לתכשיטין היינו הלבושים הוא לכבוד ולתפארת שאין ו שום אחיזה לרע, וממנו שורש התורה נשרע"ה.

וצורבא מרבנן דמורי כמ"ש יורו משפטיך וגו' ובכ"מ ובאת אל הכהנים הלויים והם שורש התורה וכן בכל זמן כמ"ש בספר יוחסין מעזרא וריב"ז ע"ש, והיינו שהם המפארים את ישראל לאביהם שבשמים וכמ"ש (זוה"ק ח"ג כ) משה שושבינא דמלכא ואהרן שושבינא דמטרוניתא העוסקים ביחוד וזיווג החו"כ, ושושבינין למה שלא יוציאו שום לעז על הכלה ע"י השפחות כמשז"ל בעגל ובאהרן התאנף וגו' שהוא שושבינה וניצול ע"י משרע"ה שושבינא דמלכא, ומשניהם נתברר האמת דלא חטאו ישראל כלל דהרי אהרן אמר חג לד' מחר שם הוי' והודו לו, ואשת זנונים בעת לאתתקנא כו' שזה כל חפץ או"ה לומר אנו ישראל אבל רק בעת מצד עוה"ז דשקרא שיש מציאות לרצון שקר אבל לא יכולת, ואות דילה כגונא דקופא אצל בר נש כו' ע"ש בזהר תרומה: ואמרו (ב"ב נח).

(דהכל בפני שכינה כקוף בפני אדם, וידוע ששכינה הוא כנס"י היינו שכינת הש"י בתוך לבבות דישראל, ואמרו ז"ל (סנהדרין קט) דמדור הפלגה נעשה קופין על שרצו להתדמות לבנות מנדל וראשו בשמים, והוא דוגמת ישראל בביהמ"ק ששם שכינתו ית' ואמרו (ב"ב שם) חוה בפני אדם כקוף בפני אדם וכן כביכול למעלה ודמות כמראה אדם עליו מלמעלה, וז"ש בשבת [ק"ד א'] ק' קדוש וכמ"ש קדושים תהיו כי קדוש אני דבזה מתדמים כביכול אליו וכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה שם אתה מוצא קדושה והקב"ה נקרא שונא זימה, וגם או"ה אחר דור המבול גדרו עצמם בעריות ורוצין להתדמות לאדם ובאמת אמרו (נדרים לא) הנידר מן המולים כו' מן הערלים כו' שאין הערלה כו', וידוע דברי רמב"מ בספר מורה נבוכים דמצות מילה היא הגדרת התאוה, ויציבא מילתא כי הערלה היא אשת זנונים שהוא עטיו של נחש שבארתי במקום אחר דהוא שורש התאוה כמשז"ל (שבת נה:) על ישי דמת בעטיו של נחש ואמרו (ויק"ר פי"ד) על פסוק בעוון מלא אפי' חסיד כו' על ישי, וזב מותר במחנה ישראל כי אז"ל (סנהדרין סג) לא עבדו ע"ז אלא להתיר עריות כו' כו' דשורש ע"ז לא נמצא בישראל כלל, ומה שנא' שנא' פן יש בכם שורש כו' הוא רק נמשך מיצרא דעריות שישנו גם בישראל וע"כ שרו עשו נגע בכף יריכו כידוע דכעס ותאוה הם ב' הפכים ואף דבאמת כל הרעות מחוברים יחד, ואמרו (בר"ר פס"ה) על עשו צד נשים כו' מ"מ הוא פושט טלפיו כחזיר לומר מה אבא נשא בן מ' כו' ופשיטות טלפיים היינו מה שאפשר להטעות בני אדם הרואין לעינים אפי' כעין שמואל הנביא רק ד' יראה ללבב האמת, אבל למראית העין יש לו אחיזה בירך יעקב רומז למקום התאוה כמ"ש יוצאי יריכו וכן בירך דסוטה, וזב אסור במחנה לוי'

שהם נקיים מזה וע"כ שבט לוי לא עבדו ע"ז ג"כ, (יומא ס"ו): ובוזה הוא הגאולה מאומות כאשר נתברר כח זה בכל ישראל (דכח כל שבט ישנו בכלל הכנסי' דכולם זרע יעקב הכולל הכל רק באותו שבט הוא נגלה בפרט) שאף ערלי ישראל נקראים מולים ודאין הערלה נקראת אלא על שם או"ה, והמילה הוא המבדיל בעצם הגוף בין בשר קידש לבשר טמא כי זה אע"פ שחטא ישראל הוא כנזכר למעלה, ומצד הגוף באמת אין אחיזה כלל רק העיקר מצד המלבושים וכמ"נ ותתפשהו בבגדו דבלבוש אפשר להתדמות יאחז בירך, ושורש עשו הוא רציחה הנראה היפך מתאוה ותמצית כח עשו הוא עמלק והוא ראשית גוים שורש האשת זנונים דבעית לאתקנא כו', וע"כ בחר המן בחודש אדר שנברא באות הק' כגונא דקופא כו', ובפירוש הראב"ד לספר יצירה דצר בו דגים בעולם ולו כח הימים ע"ש, וידוע דמים רומזים לתאוה שמצמיחים כל מיני תאוה וזהו נחל השטים שגם הוא קדוש אצל בני ישראל ומעין מבית ד' יוצא והשקה וגו' וכמ"ש ומספר את רובע ישראל, וכמו שאי' (שוח"ט מ' צ"ב) מה תמר יש לו תאוה אף ישראל יש להן תאוה ומה הוא תאותן של ישראל הקב"ה, וכמ"ש תאות אדם חסדו היא מדת חסד לאברהם אע"ה שנצטוה על המילה דממנו התחלת הברור לזרע ישראל דכל תאותן להש"י, ואמרו ז"ל (סוטה י"ט).

(בשכר כי אם מחוט ועד שרוך נעל זכו לחוט של ציצית ורצועה של תפילין והם לבושין דיקר של כלל ישראל שמצוינין גם בלבושיהם, והציצית היא בלבושי הגוף להסיר בגדים הצואים ע"ז וכמ"ש באותו תלמיד במנחות ודף מ"ד) דטפחי ציצותיו על פניו להצילו מתאוה רעה, וכמ"ש וראיתם אותו וזכרתם וגו' ולא תתורו וגו' אשר אתם זונים וגו' לשון זנות ואתם דייקא שהוא מצויי בכם, וכמ"ש בהחליל (דף נ"ב).

(כי הגדיל לעשות דמניח או"ה ומתגרה בישראל וכל הגדול יצרו גדול והיינו יצרא דעריות כדאי' שם בעובדא דאביי, ואמרו בעירובין (דף י"ט) שהכל יורדין על עסקי הנם ושם דאברהם אע"ה מציל בני ישראל דנמולים, והיינו דהמילה מעידה דתאותו להש"י וזהו השורש התקוע מאברהם אע"ה וע"כ הוא מצילן: וזהו המנהג להלביש בגד ציצית למתים וכמ"ש התוס' ברכות ודף י"ח).

(וכמה מקומות מזה דבמתים חפשי רק הציצית הוא עדות וציון על לבושו ג"כ דהיינו בהתפשטות המעשים ג"כ לא חטא, מלבד המילה המעידה על שורש גופו ורצועה של תפילין שהיא הקשר שיש לישראל עם אביהם שבשמים עד דראו כל וגו' ואמרו במגילה (דף ט"ז): אלו תפילין שבראש, כידוע דתפילין של יד הוא קשר כל פעולותיו להש"י וזהו לך לאות ולא לאחרים (מנחות דף ל"ז): דאין זה גלוי לכל מצד המעשים הנגלים, אבל תפילין של ראש על התקשרות המחשבה וראשית שורש היהדות דהם מקושרים להש"י ומים רבים לא יוכלו לכבות ולנתק, זה גלוי לכל העמים בדורן של שמד דהרבה מפושעי ישראל מסרו נפשם על קידוש השם ואפי' האנוסים בצנעא שמרו כידוע, וזה נקרא מוסרותימו ועבותימו (תוס' ע"ז ג': בשם ירושלמי שהם קושרים את ישראל שלא יוכלו ליזבק ברע כלל וכשנתגלה זה כופל פחד על האומות ליגע בהם, וכמו שהי' ביציאת מצרים שמעו עמים וגו' כאשר מכירין מכירין הדיבוק של ישראל עם הש"י גלוי לעין עד שבא עמלק).

וקיררה בפניהם ואמרו ז"ל (תנחומא תצא) שחתך מילותיהם כו' היינו דבזה יש לו טענה למראית העין כנזכר, והוא הראשית גוים לעומת הראש דבני ישראל שבקדושה שמקושר להש"י בגלוי ועי"ז ממילא כל הגוף ג"כ מקושר והוא מייעץ ננתקה וגו' לנתק קישור זה, ועבותימו הוא תפילין כי עבות הוא המקשר דבר לדבר וזה ירצו להשליך כי לנתק כביכול מכירים שאי אפשר כי הקשר אמיץ רק רוצים להשליך ע"ד השליך משמים ארץ תפארת ישראל שעדיין ישנו לתפארת רק שמתבולל בארץ ונטמע בין העמים ח"ו למראית העין, ומוסרותימו היא חוטי הציצית שהמוסרות קושרין הדבר בעצמו היינו שלא יוכלו לחטוא ולהתלבש בבגדים צואים וזה רוצים לנתק לגמרי והיינו דהם חושבים דבלבוש עכ"פ אפשר להתדמות, וזה כל חפץ אומות בעקבתא דמשיחא להתדמות עכ"פ בלבושים ועניינים הנגלים להיות במראית עין לעמא חד, ועל זה אמר למה רגשו וגו' יהגו ריק כי הוא מחשבת ריק ודמיון שמצד שהם בדמיון חושבין שיש ממשות לדמיון, אבל באמת הוא דבר ריק שהדמיון אין בו ממש ואינו אלא כדרך שעושיין המשחקין כל מיני דמיונות לשחוק שיוכלו להתדמות מכל דבר, והש"י ברא ג"כ ענין זה לשחק כמ"ש לייתן זה יצרת לשחק בו [והוא מהדגים] ועי' בהספינה ע"ד סע"ב] דירדן מגלגל ויורד לפיו, היינו כמו שקבלתי דירדן בעולם כמו כבד בנפש וסמך מלשון הגמ' בכורות נ"ה סע"א] דמסמך זכרותא דירדנא כו' כרותא דדמא כבדא עיין שם, דממנו כח הכעס דוגמת כבד כועס וע"כ אמרו [נדריים כ"ב סע"א] ונתן לך לב רגז ו' לא עברי ירדנא יעו"ש, והשחוק תמורת כעס דע"כ נוצר ענין השחוק בעולם בטל לב רגז ולהפיגו עי"ז וע"כ יניח ירדן פיו של לויתן לכלותו בפיו וזהו הכל קדושה כי גם ירדן מכלל ארץ ישראל ארץ הקדושה, אבל בעולם התמורות הם זה לעומת זה כידוע שהעומד כנגד חבירו שמאלו נגד ימינו וימינו נגד שמאלו, וכאשר הם רוצים להדמות ישראל לעכו"ם מי שמכיר באמת דצורת ישראל משונה לגמרי איך לך דמיון של שחוק יותר מזה ומעורר שחוק למעלה דיושב בשמים ישחק למו, וממילא מתעורר בעולם התמורות תמורת שחוק כעס ואז יבהלם באפו ובחרונו וגו': ושלשה מיני שחוק הם כמ"ש בברא"ר [פרשה נ"ג] אין מצחק אלא ע"ז ג"ע וש"ד ע"ש מקראי דמייתי, כידוע כל דבר חלוק לג' בהכרח אמצעי וב' קצוות והולך כן לעולם כל שאפשר להתחלק כנודע, וכן הצחוק אף שהוא פרט אחד מתחלק ג"כ לג' אבות החלוקות, והם ג' מינים שבו ב' מהם מה שמשחק עם הזולת או עם אחר כמו יצחק מצחק עם וגו' או כמו לצחק בי דמייתי בב"ר או על אחר וכן יקימו הנערים וישחקו דהשחוק הוא מן החלש כמו ששוחקין על הנכשל ונופל וזהו משחק על בריותיו דלעתיד.

והג' הוא גם בינו לבין עצמו כשעושה דבר של דמיון שאינו אמת. רק לצחוק וכמו כמתלהלה וגו' ואומר הלא מצחק אני וכן ויקומו לצחק, ועיקר ע"ז לפי האמת אינו אלא דמיון כזב הנעשה לצחוק כמ"ש בשמו"ר (פמ"ג) לאשה שהיתה מחבקת לדמות של עץ ע"ש, וב' אלה האחרונים הוא מצד התפשטות ענין הצחוק בבריאה, אבל תכלית הבריאה לא הי' דמיון שאינו אמת ולא להרע לשום ברי' ולעשות דמן של נערים שחיק שזהו השחוק על בריותיו שהוא בע"כ שפיכת דמים והלבנת פנים למי ששוחקין ממנו ומאתו לא תצא הרעות, רק בעיקר היצירה יצרת לשחק בו היינו עם בריותיו שהוא שעשוע גם למי שצוחקין עמו ולא על דרך דמיון כוזב רק על דרך השעשוע להטיב לבו ולהפיג כעס

ולב רגז, ושורש ענין לויתן על דרך הסוד עי' זוהר [אחרי נ"ח א'] ובמקדש מלך דרומז לצדיק יסוד עולם, ר"ל צינור הממשיך השפע מן המשפיע למושפע ש"ה גורםגורם צחוק בכל העולמות, ופשטי' דלצחק בו היינו בכל עלמין וכן הוא בזוהר [שמות י"א סע"ב] דאשרי לויתן לחידוי לעלמא כו' ע"ש ואותו ענין ג"כ בפ' שלח [קע"ד א'] ושם איתא בלחודוי בעלמא וט"ס הוא וצ"ל לחידוי לעלמא, (ואפשר דצ"ל כל חידוי בעלמא וכן הוא במקדש מלך פ' שמות שם מהגהת הרח"ו, אך מ"ש שם לויתן חכמה ובעלמא בינה אם קבלה נקבל כי מקום יש בראש לפרש בענין אחר, ואין כאן מקום להאריך בסתרי תורה] ועי' בפ' ויחי [רמ"ז א'] לאתקנא למטרוניתא למחדי עילאי ותתאי כמה דאת אמר לויתן כו' ע"ש ובמקדש מלך שם, ופשט מלת לויתן כמעיר איש ולויות וכלשון הירושלמי דמ"ק פ"א ה"ה) לא תעורר אשה לויתה וכדפירש"י [איוב ג'] על פסוק העתידים עורר לויתן, ודגים פריצי כמ"ש בהספינה שם ולויתן שהוא הגדול שבהם כח זה עצום בו יותר, וזהו שורש הצחוק הנוצר בעולם דע"כ אמרו בספר יצירה המליך אות ק' בשחוק הרומז לקדושה וגדר ערוה כנז"ל וכמ"ש (יבמות כ') קדש עצמך במותר לך דיהי' השחוק בקדושה, ועל דבר זה נסמית עינו של איתו רשע אמר מי שהוא קדוש ומשרתיו קדושים יסתכל בדבר זה וכמ"ש נדה ל"א) כי מי ששכלו מזימה ואשת זנונים אין מבין שיהי' שייכות קדושה בזה כלל, וכן נחש שהוא אשת זנונים אמרו ז"ל (בר"ר י"ח) ראה אותן ערומים כו' ונתקנא בזה שיהי' מציאות קדושה וע"כ בעת לאתקנא ברזא דאשת חיל, אבל לא כנשים המצריות העבריות כי חיות הנה דמצרים הוא ערות הארץ ורזא דאשת זנונים, וע"כ נקרא פרעה לויתן כדפירש"י [תילים ע"ד] על פסוק רצצת ראשי לויתן וכן תרגום יונתן ישע"י כ"ז] על לויתן נחש בריח, והיינו מצד שורש נחש דלויתן ומלך כל אומה הוא שורש כח כל האומה, אבל בישראל יש בזה חיות אלקי וקדושה וע"כ טרם תבוא וגו' דנשים צדקניות לא היו בפתקא של חוה כמו שאז"ל (סוטה י"ב) ועמך כולם צדיקים ומצד חטא אדה"ר גרם דסירס הזכר והרג הנקיבה ומלחה לצדיקים לעתיד לבוא כמשז"ל פרק הספינה (שם) ולפניו כביכול גלוי מקודם הכל ולמה לא נברא מתחלה סרים תמה ולא יצטרך לעשות אח"כ דבר שאסרה תורה ובארצכם לא תעשו ועי' שאילת יעב"ץ חלק א' דנוהג גם בדגים, ויש לעיין בזה לדינא ואין כאן מקומו דעכ"פ הוא פעולה ללא צורך ומגונה] וכן קשה על בהמות בהררי אלף דשם דהי"ל לברוא מתחלה כן הזכר מסורס והנקיבה מצוננת, וע"כ דתחלת בריאתן הי' לפרות ולרבות ולא היו מחריבין העולם, ובפשוטו כי בתחלה שהי' אדה"ר בג"ע נראה דכך הי' הבריאה משכן אדם בגן עדן ועוה"ז למשכן החיות ולא שייך דיחריבו העולם דהרי לצחוק נבראו, רק אחר דנתגרש אדם מג"ע והוצרך עוה"ז למשכן בני אדם יש חשש דיחריבו העולם שלא יהי' מקום לבני אדם לשכון בו, וע"ד הסוד בתחלה היו כל הבריות בקדושה ואחר החטא דיש מקום לרע ויש לירא שלא יתפשט ביותר ח"ו עד שיחריב העולם, וסירוס זה הוא מ"ש בסבא דמשפטים [ק"ג א'] ואל אחר אסתרם כו' דאלמלא עביד פירין יטשטש לכל עלמא, וידוע מ"ש (שבת ק"ה:) איזהו אל זר שבגופו של אדם זה יצה"ר וזהו שורש אל אחר, וידוע דיש ב' מיני יצ"ר כח הכעסני והתאוני ושורש התאוה הוא בקדושה דע"כ זב מותר במחנה ישראל משא"כ מצורע שבא ע"י כעס ולה"ר משתלח חוץ למחנה ישראל כי זה דנקרא רע אין לו שורש בקדושה, וקודם החטא

גבורות קדושות ה' רק כח הצמצום שלא יתפשט יותר מן הראוי הגורם חורבן וכמ"ש מפי עליון לא תצא הרעות ולא יגורך רע ולא יצא מדת הכעס לפועל, אלא אחר שניתן מציאות לחטא דע"י החטא וחרה אף וגו' וכן לדון בדיני סנהדרין ולהיות קנאים פוגעים בחוטאים ולנקום מעכו"ם משא"כ קודם חטא אין מציאות לזה, לכן תחלת חטא אדה"ר ה' בתאווה ואח"כ נמשך חטא קין ברציחה, וגם בבעלי החיים יש יצ"ר וכמ"ש בהרואה (ס"א).

(דהא חזי' דנשכא ובעטא) ובעטא, וזהו כח השור כי יגח ואמרו בפרק ע"פ (קי"ב:) להרחיק משור שחור ביומי ניסן דכשדעתו זחה עליו ע"י מילוי תאותו גובר בו יצ"ר דנגיחה, וע"כ המסורסים אין נוגחין כי יצר זה ג"כ נמשך רק מתאווה ובהמות בהררי אלף שהוא שור הגדול שבעולם בו תוקף כח זה ביותר, ועל זה אמרו בויק"ר [פרשה י"ג] דלעתיד לבוא יהי' קניגיון דלוי' ושור הבר דזה נגחו בקרניו וזה נוחרו בסנפיריו ע"ש, והוא זמן שחיטת היצה"ר שאמרו בהחליל (נ"ב:): ושני יצרים אלו הם הפכים זה לזה וכל אחד כשהוא בקדושה מבטל את חברו, ובהספינה שם אי' קניגיון זה דלוי' ע"י גבריאל הוא גבורות הקדושות, כי יצרא דשפיכת דמים וכעס יתבטל לגמרי אבל יצרא דתאווה צריך לעבודת ד' ג"כ, ואמרו בזוהר (ח"א קל"ז:) דאיקרי קרי לבן דאתלבן ולא יתבטל וכאמרם ז"ל (זוה"ק ח"א קל"ז) ונתתי לב בשר לב להוציא בשר ולא להנאת עצמו, וע"כ יהי' קניגיון שלו ע"י גבורות הקדושות והקב"ה עוזרו כדאי' שם דלולי זה אפי' חסיד שבחסידיים כו' (ויק"ר ריש תזריע) ובעוה"ז אסתרס עכ"פ, וע"ש במקדש מלך ופ' משפטים] בשם האריז"ל דסירוס זה הוא בראש במוח הדעת והוא ג"כ בעץ חיים בשער הקלי' ועל זה נאמר ריצצת ראשי לוי'תן, ושם הוא משכן עמלק ראשית גוים שבו נאמר תמחה ואין מקבלין גר ממנו (כמ"ש מכילתא בשלח) דלא עביד פירין ובלשון הסבא שם דלית לי' תיאובתא שהסריס אין לו תאווה, וזהו שורש עמלק שהוא תוקף כח הרציחה דלהשמיד להרוג ולאבד עד שחושב שאין לו תאווה כלל ושבוזה יש לו מעלה על ישראל, וע"כ כשנפל הגורל על אדר שמח דאז מת משרע"ה (מגילה י"ג:) שהוא הדעת דישראל, כידוע (מתיקונים) דמשה מלגאו בסוד הדעת וע"כ הוא הגואל ממצרים ערות הארץ מקום הזימה דאשת זנונים, והוא המעיד דאצל בני ישראל הוא בקדושה דדעת דקדושה הוא ממש היפך זימה דע"כ נקבר מול בית פעור ואחר מעשה דשטים כי הוא ממש הפכו דע"י הזימה מסתרס הדעת, וכידוע דע"י הרהורים ושטיפות הזנות קשתו ננערת כפירש"י שאין מוליד ר"ל (סנהדרין צ"ב') וזהו סירוס הדעת דקליפה דאסתרס ממילא ע"י התגברותו ביותר, משא"כ דעת דקדושה אדרבא בני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו ותמלא הארץ מקים הזימה ג"כ אותם, וע"כ בז' באדר נולד ומת כי חודש זה נגד כח התאווה כנזכר ומזלו דגים דפריצי וידגו לרוב דבהם כח הריבוי, ותחלת יצירת כח פרו ורבו נאמר בדגים ובכל התחלה הכת עצום ביותר, ואיתא בר"ה (ח).

(אימתי לבשו כרים הצאן באדר מתעברות באדר כו' וישראל נמשלו לצאן שגם הם פרים ורבים ביותר דע"כ נקראים עשתרות שמעשרות (חולין פ"ד:) ומצרים עבדו להם דהם שטופי זימה ועי"ז אסתרסו ואין להן שייכות לפרו ורבו ולהתדמות להם רק עבדו לאותו כח שנעשה אצלם כאלוה ר"ל שזהו שורשם, וכשנגאלו ממצרים שמעו עמים ירגזון זולת עמלק שהי' חישב עצמו היפך כח זה לגמרי וע"כ חתך מיליתיהם וזרק כו')

טול מה שבחרת, (כמ"ש תנחומא תצא) כי הש"י בוחר בקדושת אותו כח והוא מכחיש זה שאין בו מציאות קדושה כלל כי מצא הנחשלים אחריו, ומשרע"ה נולד ז' אדר לברר קדושת אותו כח כי ע"י הק' הרומז קדושה נוצר כח זה וחודש זה, וז' ימים הם בנין שלם לכל דבר כז' ימי בראשית ו' ימי המעשה ובז' נגמר וישבת וכן הי' ז' אדר לידת משרע"ה וגם פטירתו שהוא גניזת אותו כח, וידוע דבפטירת כל צדיק שביק חיים לכל חי דכחו וחיותו נשאר בעוה"ז בתלמידיו וכ"ש משרע"ה שהוריד לנו תורה מן השמים, ועי"ז נעשה התפשטות דברי תורה בלבבות בני ישראל עד אין קץ וחיותו הוא התחלת תורה שבע"פ שהוא ריבוי דברי תורה לאין קץ ועד שאמרו (במ"ר פי"ט) ראתה עינו של רע"ק מה שלא ראה עינו של משרע"ה והכל ע"יהמשכת משרע"ה וחיותו דשביק והניח בעולם בתורה שבכתב הנקרא על שמו, ונמצא פטירתו הוא התפשטות כחו בגלוי לכל לבבות בני ישראל, וע"כ הקב"ה ממלא שנות צדיקים מיום ליום וכמ"ש ר"ה י"א) דביום שנוולד והתחיל התגלות אורו בעולם בו ביום מת ומתחיל התפשטות אורו בעולם, וע"כ הי' בז' אדר שהוא רומז על קדושת כח חודש המתפשט בכל לבבות בני ישראל ובתלמידי חכמים ביחוד הם משורש משרע"ה כידוע וע"כ הם נמשלו לדגים כמשז"ל (ע"ז ג'): דאי אפשר לחיות בלא תורה כדגים בלא מים וכן בזוהר [ס"פ שמיני מ"ב א'] ועוד בכמה דוכתי וע"כ אמרו בהחליל (נ"ב) אלו מאן דסני כו', וכל קדושת כח התאוה הוא רק ע"י התירה כמ"ש (סוכה נ"ב): אם פגע בך מניול זה [הוא כח התאוה שהוא ניוול גמור כמ"ש בשבת וקנ"ב] חמת מלא צואה כו', ואמרו לשון זה כמורה באצבע לפי שישנו בכל אחד אפ"י חסיד שבחסידים זהכל רצין אחריו] משכהו לבית המדרש אם אבן נימוח כמ"ש אבנים שחקו מים דגם דברי תורה נמשלו למים והוא ממשיך כל תאותו וחשקו בדברי תורה ושם כל שעשועיו ועי"ז נימוח לב האבן המורה תוקף תאוה היפך לב בשר לב.

להוציא בשר, כי כשאין תוקף תאוה יוכל להוציא בשר ולהוליד משא"כ ע"י תוקף תאוה מסתרס כנזכר ונצטנן כחו כאבן ע"ד שא"י (סוטה י"א) על פסוק על האבנים יריכותי מצטננות כאבנים וזהו בעת לידה דאז פסק תאותה כמ"ש בנדה (ל"א): דנשבעת שלא ליזדקק, וע"י התורה נימוח כח אבן זה ונעשה לב להוציא בשר [ואם ברזל מתפוצץ י"ל דרומז על יצר דרציחה שהברזל ממית בכ"ש (סנהדרין ע"ו): והוא חרבא דעשו כידוע] וזהו תבלין דתורה ליצה"ר שבבריאה כלשון הגמ' [ב"ב ט"ז א'] דבריאת יצ"ר היינו בתאוה כנז"ל דזה אפשר להיות בקדושה כשיהי' ע"י תבלין דתורה המגדירתו שיהי' בקדושה ואז הוא מתחיל ונעשה מאכל טוב כי התבלין הוא לתקן הדבר שיהי' טוב, והתורה היא מורשה קהלת יעקב ולא עשה כן לכל גוי דגוי העוסק בתורה חייב (סנהדרין נ"ט) ויש תורה באדום אל תאמין (איכה רבה פ"ב) ע"כ אי אפשר להם לדעת מציאות זה בקדושה כלל, וע"כ שמח כשנפל על אדר דבכח זה דימה שיש לו טענה נגד ישראל וראי' דאז מת משה, דהבין המיתה כמו אצלם דנפסק הכח לגמרי ואצל ישראל אינו כן דזרח השמש ובא השמש היינו דשקיעה הקודמת היא הגורמת זריחה שאחרי' ע"י התפשטות כח הנזכר והראי' דאז נולד ג"כ, ואדרבא אותו חידש מיוחד לניצוח ישראל נגד אומות כמ"ש (תענית כ"ט): האי מאן דאית לי' דינא בהדי גוי כו', דרק עי"ז הכח הוא בירור מעלת ישראל לעין כל עד דרבים מעמי הארץ מתיהדים כי נפל פחד וגו'

דמרדכי נקרא יהודי שכפרו בע"ז (מגילה י"ג) דהיינו הדביקות באמת היפך הדמיון, דזהו כח יהודה שנקרא על שמו של הקב"ה (סוטה י'): היינו שם הוי' המורה מדת אמת ליעקב כידוע וכן תורה דכתיב בה אמת ניתן בסיון דהוא נגד יהודה כפי מ"ש למעלה, וזה החילוק בין ישראל לעמים דאצלם כל התאות דבוק באמת ואינו דמיון כאשה זונה דנקרא' לחם שקר, וכן מה דעמלק חושב עצמו נקי מתאוה הוא רק מצד דמיונו כי על האמת רציחה נמשך רק מתאוה כנז"ל ובודאי בו שורש הזימה ג"כ על האמת וכל העכו"ם ערלים אבל ישראל כולם מולים (כמ"ש נדרים ל"א).

(דהכל בקדושה, וכאשר נתברר שחוק דקדושה נתעורר בעילם התמורות מדת הפחד עליהם וע"י שחוק של דמיון נתעורר החרון והאף דהוא ג"כ דמיון של מידה זו להאבידם, אבל ע"י שחוק האמיתית נתעורר מדת פחד אמיתית שהוא פחד יצחק ליפחד מהדר גאוונו ית' עד שע"ז מתיידיים ורוצים לידבק באמת, ואויבי היהודים והמן נעשו לשחוק בעולם שהם מכח הדמיון ונעשה מהם שחוק של דמיון ונעשה זה ע"י לקיחת אסתראסתר לאחשוורוש כי אמרו בפרק עושין פסין (י"ט).

(דבועל ארמית נמשך ערלתו ואמרו בפרק אין מעמידין (כ"ז.) אשה כמאן דמהילא דמי וגבה לא שייך משיכת ערלה כלל ולעולם היא כמאן דמהילא, והיינו דבועל ארמית הוא נותן שפע לה ויש לו דיבוק עמה שהיא מקבלת שפעו דאם תתעבר ולדה כמותה ומוליד בן לע"ז ע"י שפעו, משא"כ נבעלת לעכו"ם דהולד כשר וידוע דברי ר"ת בתוס' פ"ק דכתובות דאפי' באשת איש רחמנא אפקרי' לזרעי' דזרמת סוסים זרמתם ונמצא לא קבלה שפע ממנו כלל רק כזוכה מן ההפקר ולא כדבקה ע"ז בו, והענין כמו שנתבאר דאל אחר אסתרס והוא הדכורא דבי' הי' הסירוס, ושורש התאוה הוא בנוקבא כידוע דבה היתה התחלת הסתת נחש לתאוה ואמרו (ד"א רבה פ"א) כל שיחתה של אשה אינו אלא ניאוף שזהו ע"ד שאי' (עירובין נ"ד:) בת"ח כל שיחתן תורה דכל אחד כפי מה שהוא שרשו כן הוא שיחתו, ומ"מ אמרו ז"ל (כתובות ס"ד) יצרו של איש מרובה וצא ולמד משוק של זונות כו', כי כבר הרג את הנקיבה אחר החטא דנתקללה ואל אישך תשוקתך שאין תובעת בפה דזו יצרה בפנים ואינו בהתגלות, ומלחה לצדיקים לעתיד לבוא היינו כשיתלבן כח התאוה אז יוחזר להם כח זה להיות אשת חיל עטרת בעלה ונקיבה תסובב גבר וזהו חדשות שיהי' אז בארץ' כנודע מטעם האריז"ל על פסוק זה: ובסבא דמשפטים [ק"ח סע"ב] איתא גם בלוייתן צינן את הנקיבה, ולכאורה הוא נגד גמ' ב"ב שם אבל כפמ"ש הגמ' שמלמדת לנו הנגלות דברה גם כאן מכח הנגלה ומצד ההתגלות הרגה כנזכר ומלחה רומז ליסורין כמ"ש בפ"ק דברכות (ה').

(מה מלח כו' והוא קללת הרבה ארבה עצבונך והוא ממתיק הבשר רומז לתאוה כמ"ש בסוטה [ה' א'] בשר בושה סרוחה כ' והבושה היא בתאוה דרק קודם החטא נאמר ולא יתבוששו, והוא טפה סרוחה והוא מהאשה כמ"ש (נדה ל"א) אמו מזרעת אודם ממנו בשר כו' והמלח ממתיקה דהקללות היו להמתקה דע"ז יומתק כעין תבלין דתורה, וע"ז נמשך הצינון לכח הפנימי שממנו דיבר בזוהר העוסק בנסתרות וגם בזה כוונתו על פנימיותו דאל אישך תשוקתך בלב, ובדבור זה הוחזר לה כח היצר בפנים אתר שמלחה

בעצבון ונצטנן כח יצרה, בדגים דפריצי אין הצינון מועיל כי הש"י יצר כח זה לקדושה רק פעל ההריגה בחוץ.

ע"י צינון זה שבפנים דע"כ לא יוכל להתפשט לחוץ כלל, וכל כח תאונה הוא רק מצד צירופה לאיש וע"כ והוא ימשול כך דהכל ממנו, וע"ד שא"י בכתובות [נ"א ב'] דבתחלתה באונס יצר אלבשה עד שתוכל לצוות דהיא שוכרתו היפך שוק של זונות כי הוא הלבישה יצ"ר שלו, דזהו הדיבוק והיו לבשר אחד ועי"ז הוא כח ההילדה להיות לבשר אחד בולד, וזה גם בישראל קדושים אבל באו"ה אמרו בברא"ר פ' פ"ז] ארורים הרשעים כו' זו כבהמה שכבה עמי כי גם נקבותיהם עם הדומה לחמור רק דמ"מ כיון דמולידה ממנו ועובר ירך אמו דע"כ ולדה כמותה אי אפשר לומר אפקרה לזרעה כי היא אין לה זרע רק גופה הוא הפועל בזרע האב, ואף זרע ישראל במעי עכו"ם כבמעי בהמה מי' קדושין [ס"ט א'] גבי שפחה וע"י שבת [פ"ו ב'] מ"מ הרי נעשו לבשר אחד, וע"כ אמרו ז"ל (סוטה ג'): דקשורה בו ככלב שיש לה דיבוק עמו וע"כ קשה לפרוש כי הדיבוק פעל גם בו קצת דיבוק בה, דע"כ אמרו בסנהדרין [פ"ב א'] דלא יהי' לו ער בחכמים ואם כהן הוא כו' ע"ש דנדבק בו שורש זוהמת גיות שהוא היפך התורה והכהונה דאין להן מציאות בהם כלל, משא"כ בנבעלת לעכו"ם אף דאי' בנזיר (כ"ג:): גבי יעל דהטיל בה זוהמא היינו דהולד פגום מיהת וכמ"ש בהחולץ (מ"ה).

(אפ"י הוה כיהושע בן נון לא יהיבנא לי' ברת,י, וכמ"ש (במד"ר פ"כ) אחת היתה במצרים ופירסמה הכתוב למטה דן כנזכר למעלה דבשבט זה יש מציאות לשורש לשורש פורה ראש, והיינו בהולדה מן הגוי דהולד כשר אבל מ"מ אין לו יחס למטה אבותיו, ואף דהוא ישראל גמור וכמ"ש במקום אחר דאין צריך לגיירו מ"מ הוא לענין יחס אבותיו כקטן שנולד, וזהו נקודה האחרונה מישראל כי דן ירוד שבשבטים והאשה ירודה מן האיש והיא הגרועה מכל הנשים בענין הצניעות השייך לנשים, נמצא היא המדרגה התחתונה שבישראל וע"כ קרה בה ענין (זה) אף דגם היא לא יצאה מכלל קדושת בנות ישראל הכשרות דהרי אותה מעשה הי' בטעות כסבורה שהוא בעלה כמשאז"ל (שמו"ר פ"א) מ"מ מגלגלין חובה כו' ונגרם לה ע"י שהיתה פטפטנית ושואלת בשלום הכל כמשאז"ל (ויק"ר פל"ב), וע"כ נקראת בת דברי ומדברת עם כל אדם נק' במשנה כתובות [ע"ב א'] יוצאה מדת יהודית, ומצד זה נמשך החיבור לגוי, ולעולם דן מחובר ליהודה שהוא הכופר בע"ז ודבוק באמת ממש, והיינו דחיבור זה אינו באמת דרחמנא אפקרי' לזרעי' וע"כ הולד כשר, משא"כ חבור לגויה לא מבשקר לי' עוד (כמ"ש עירובין י"ט) דזהו חיבור גמור דולדה כמותה וע"כ קנאין פוגעין, והוא בתורה ע"י פנחס משבט לוי הדבוק בהש"י שהוא ההיפוך ממש של דיבוק בבת אל נכר וע"כ נקרא בקנאו את קנאתי כמו וקנא את אשתו מזנות וכן קנאת הש"י על כנס"י בזנות ממשיי שאפשר ההולדה, וזהו מעשה דשטים שגרם מיתת משה נקום נקמת המדינים ואחר תאסף, ואף דמעין מבית ד' ישקה נחל השטים שהוא בקדושה.

זה לא שייך בביאת ארמית דאי אפשר להיות בו קדושה דהרי ולדה כמותה, והוא טען בת יתרו מי התיר לך היינו דבעת נשואין עדיין לא גיירה שהי' תחת ידי יתרו עד שאז"ל (מכילתא שמות) דהתנה עמו בן ראשון כו' רק דסופה להתגייר, וגם הם ראו אז במדיינים

דסופן הטף בנשים החיו לכם דנדבקו בישראל והשאר נהרגו כולם וחשב דעתידין לידבק הכל ולהתגייר ועי"ז נצמח עיקר תאוה זו בהם וע"ד שאי' (ע"ז כ') באשת טורנסרופוס דצפה רבי עקיבא ברוה"ק דעתידה להתגייר ולינשא לו והיינו דלולי כן לא חמדה לו כי אין שייכות לאו"ה עם ישראל, והיינו עם מי שהוא נקי באמת מכל פסולת תאוה כרע"ק דרק תחלה על שהיא מטפה סרוחה והכיר בניוולה והיתה מאוסה אצלו בתכלית ואח"כ שחק דהכיר ברוה"ק כנ"ל, וכ"ש משרע"ה דהי' מסולק מתאוה זו לגמרי והי' קודם מתן תורה דלא נתברר עדיין בגלוי בחירת ישראל מבין העמים עד מתן תורה ע"י משרע"ה עצמו, ואז נתקרב יתרו ג"כ וכדפירש"י בסנהדרין פ"ב א' ד"ה בת יתרו, ואף דמ"מ הם זרע אברהם יצחק ויעקב ונקראין ישראל והוא נקרא גר מ"מ כמו דע"י מתן תורה נתברר קדושת ישראל מימות אברהם יצחק ויעקב כך נתברר אז גירות יתרו מיום שנתחתן בו משרע"ה, כי משרע"ה הוא המברר קדושת כל אחד בשרשו ע"י התורה המבררת הכל ואכמ"ל מזה, אבל הם לא היו נקיים מתאות וע"כ לא היו ראויים להם באמת כאשת טורנסרופוס לרע"ק דהרי לא יכלו להמתין עד שיגיירום וישאום בהיתר רק צפו באצטראלגין דיבוק הטף, וע"ד שאי' באשת פוטיפר דראתה שיוליד מבתה ר"ל דלולי זה לא הי"ל מקום לתבוע צדיק כיוסף כלל, ודרגא דידי' שומר הברית בכבישת היצר וע"כ הי' מושל מצרים שהיא ארץ זימה ערות הארץ והוא השליט על כח זה, והוא מזרעא דרחל הרומזת לכנס"י שהיא אשת חיל, ומצרים היא אשת זנונים דבעת לאתתקנא כו' וע"כ רצתה לדבק בו ואמרה כבהמה וביררה בזה דא"א לה לידבק בישראל כלל, והיינו כיון דהולד כבמעי בהמה דאין נקרא על שמו הרי דאין להם דיבוק באמת כלל כיון דאין הוא נקרא אב לאותו זרע: וזהו גילוי דמית דיוקנו של אביו מדת אמת ליעקב להביט על האמת ולא על דמיונו, וגם רומז לתואר אב שנתגלה לו דאין אב לגוי כמ"ש ביבמות [צ"ח א'] וע"כ רק בישראל יש תואר ג' אבות כי אצלם יש תואר אב לאומה, וע"כ אין עמלק נופלנופל אלא ביד זרעו של רחל (בר"ר פ"ג) שבהם הברור והבדל שבין אשת חיל לאשת זנונים, וכל ענין עמלק הוא לדמות אשת זנונים לאשת חיל ומצד זרעה של רחל אין שום חבור ביניהם כלל, כי היא שורש אשת חיל והם צעירי הצאן כמשז"ל (בר"ר שם) על פסוק אם לא יסחבום צעירי הצאן כי הם נגד מדת צדיק יסוד עולם שהיא מדה אחרונה בקומת אדם כידוע, ושם בברית קודש ההבדל בין ישראל לעמים דאלו מולים ואלו ערלים בשרשם דאין למילה שייכות להם ועי"ז אי אפשר להם להתחבר ולהתדמות כלל אף מצד הדמיון, וע"ז הי' כל ענין גלות מצרים לברור זה שיזכו ליבחר להיות אומה מיוחדת נבדל מכל העמים שברור זה הוא במצרים מקום הזימה, ויוסף הי' ראש הנכנסים לשם וברור זה בנסיון שנבדל מהם ומזרעו יהושע ראש הנלחמים בעמלק ואחריו שאול מבנימין, והוא השאיר לאגג דנפיק מיני' המן באותה לילה שהניחו חי כנודע, ורחמנות שאול לא הי' ע"ד רע ח"ו רק הרגיש בו איזה דבר טוב כמשאז"ל (סנהדרין צ"ו: לגי' הע"י שם) דמבני בניו של המן למדו תורה ברבים ומנו רב שמואל בר שילת, וכבר ביארתי במקום אחר דלדעתי ברור דהי' זה ע"י ביאת אחד מזרע עמלק על בת ישראל דהרי אין מקבלין גרים מעמלק (כמ"ש מכילתא סוף בשלח) רק הי' ככהאי גונא ע"י שבוי' שנשבת ביניהם או בענין אחר באונס וקיי"ל (יבמות מ"ה:): דהולד כשר ומ"מ הרי מצינו התורה קראתו בן איש מצרי והכי נמי נקרא

מבני בניו של המן, ואולי רב שמואל בר שילת עצמו שנקרא על שם אמו דשולח שם אשה אחות רבי חייא וכמ"ש בתש"ו הגאונים הי' על דרך רב מרי בר רחל וכמ"ש במקום אחר מזה, ובענין זה יש קליטה גם מעמלק בקדושה דודאי למחות אותו הזרע קדוש בן הישראלית שהוא ישראל כשר, ולפי שקליטת ניצוץ קדוש דהמן הי' ע"ד זה ע"כ הי' נפילתו ע"ד זה ע"י לקיחת אסתר בת ישראל לגוי, ותוקף קדושתה דאותה שאמרה עכשיו ברצון אז לבשתה רוח"ק (מגילה י"ד): ופשטות רוח"ק עכ"פ הוא רוח קדושה של פרישות עריות, והיינו ע"ד שאי' בנזיר (כג): גבי יעל כל טובתן של רשעים רעה כו' דלא מתהניא מעבירה, ובג"ע הנאה אסרה תורה עי' ב"ק [ל"ב א'] ועי' בתוס' יומא [פ"ב ב'] בשם י"מ הרגישו בזה, ועכ"פ באסתר הי' בירור שגם מצד הדמיון אין דמיון ביניהם כי מצד הדמיון הי' נראה לאחשורש כאלו אסתר רודפה אחר תאותה וחרה לו על זה כמשאז"ל (שוח"ט כ"ב), והיינו דפרסיים צנועים בדבר אחר כמ"ש בברכות ח' ב' [ושם סיים ע"ז פרסיים המקודשים ומזומנים לגיהנם שלא לספר בשבחו של עכו"ם, ולכאורה מ"ש שם מצניעותם בג' דברים הוא סיפור שבחם ע"ז אמרו דלא כן דעי"ז הם מזומנים לגיהנם כי הגם שיש בהם מדת צניעות ופרישות מדבר מגונה עם כל זה מלאי זימה, וכן באחשורש אמרו (מגילה י"ג') מתוך גנותו של אותו רשע למדנו שבחו שלא כו' שהי' בו ג"כ צניעות בתאוה זו וע"כ גידל את המן, אבל שבח זה נלמד מתוך גנותו כי כל הפרשה אדרבה מספרת בגנותו וזוהמתו בזימה רק לפי שמתוך הגנות זכה עכ"פ להיות ביתו מעין לקדושת אסתר ונעשית למלכת פרס, וזה ע"י הצניעות שיש בהם כי זה מדת אסתר כמשאז"ל (אסתר פ"ו) על פסוק אין אסתר מגדת דכל זרע רחל כן, וכן בשאול אז"ל (ברכות ס"ב): צניעות שהיתה בך חסה עליך כי זה מדתם בשתיקות וצניעות וע"כ מלכה עליהם ובבית אחשורש ביחוד שגם בו הי' מדת צניעות זו, וע"כ חרה לו עלי' שלפי דמיונו הי' חושב שהיא לא כן וכאשר זה הי' טענת המן, וההצלה הי' עי"ז המעשה שנתברר שאף דלמראית עין חשבו כונתה לתאוה על האמת לא מתהניא מעבירה כלל וכונת: רק להצלת ישראל והיא מליאה קדושה: וזהו אפי' בחיבור לעכו"ם שזהו חבורשל תכלית הגריעות האפשרי, חוץ משל ישראל בגוי' דגרע עוד וזה אין לו מציאות קדושה דאף יפ"ת במלחמה שהותר אמרו ז"ל (קידושין כ"א:): לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר ולא מצד קדושה כלל שהרי אין בו מציאות קליטת קדושה, אבל אסתר אף שביאה זו היא ג"כ בתכלית הפגם ליבעל לגוי שאין פגם גדול מזה בבת ישראל מ"מ באותה שעה שהי' הוראת שעה לבשתה רוח"ק, ושבח הוא לה דבגנות צדקת כזו לא הי' הכתוב מדבר ח"ו ולא מספר זה כלל, וגם מדבר מגונה לא הי' נצמח דבר גדול כזה הצלת כלל ישראל, וכיון שמעשי' פעל ההצלה זה מעיד שהי' מעשיה בקדושה והוא עדות על קדושת כלל ישראל בענין זה כי לא כצורינו צורם, ר"ל צור מורה תוקף וחוזק והוא הכח אמיץ שיש לכל אחד באיזה ענין שהוא בו וכמו פרסיים בצניעות רוח קימעא של תאוה קלה עוכרתו וביקש על ושתי שתעמוד לפני כולם ערומה ואין לך היפך צניעות ומעשה זימה בפרסום גדול מזה, משא"כ ישראל בענין שהם אחוזים בשרשם בו בקדושה אפי' כל רוחות שבעולם לא יזיזום ממקומם, ורז"ל (אבות פ"ג) המשילו על זה באילן ששרשיו מרובים והיינו דישראל מושרשים בג' אבות האיתנים מוסדי ארץ, אבל או"ה שרשם בעמלק שנקרא ראשית גוים ובו נאמר תמחה ואחריתו עדי אובד ואין להם

שורש כלל, והם כל דבר טוב שנראה בהם הוא רק דמיון כוזב כי שרשם ברע, ואצל בני ישראל בהיפך כל דבר רע שנראה בהם הוא רק מצד דמיון כוזב דעל האמת שרשם טוב, וכאשר נתברר האמת אז נתברר דנהפוך הוא אשר ישלטו היהודים וגו', והוא התפאר אף לא הזמינה אסתר וגו' וחשב זה לגדולה ושבח ובאמת זה הי' כונה לאבדונו, ונמצא כל גדולתו הי' דמיון ושחיק לבד שהמכיר באמת הי' שחוק ממנו גם בשעת מעשה, וההיפך בישראל ולקחת אסתר לאחשורש בשעת מעשה הי' נראה לפגם גדול לה רק מרדכי השכיל לומר שאינו בחנם כמשאז"ל, (אסת"ר פ"ו) וכן בסוף עי"ז זכתה לרוה"ק וכפי הנראה חבור מגלת אסתר הי' גם על ידה וכמ"ש ותכתוב אסתר וגו', ועי"ז הי' הצלת כלל ישראל והי' דבר גדול ושבח לה באמת ולא פגם וגם נתברר עי"ז קדושת מעשה הצחוק דישראל כנזכר: וזהו מסמך גאולה לגאולה דניסן הוא ראש גאולת ישראל שנעשה לעם מיוחד ע"י שהיו גדורים בעריות במצרים, ואדר הוא סוף כל הנסים שנתנו ליכתב כמשז"ל ביומא (כ"ט) והכתב הוא הגילוי לכל משא"כ מה שבע"פ, וע"כ אמרו במ"ר (תשא) דלא ניתנה הכל בכתב שלא יאמרו האומות אנו ישראל, כי שבע"פ הוא בלב וזהו מסטורין שלי (תנחומא שם) כי הקב"ה לבן של ישראל כמ"ש צור לבבי (שי"ר פ"ה) ואי אפשר לאו"ה לדמות עצמם מזה הצד, רק מצד הכתב הוא הגלוי הם טוענין וכפי ההתגלות בעוה"ז גם להם יש גיונים של מעלה וטוענין אנו ישראל, ובאמת התורה היא עיקר הברור שבין ישראל לעמים והתורה שבכתב היא מורשה קהלת יעקב ולא עשה כן לכל גוי (חגיגה י"ג) רק מ"מ בעוה"ז יש להם טענות מצד זה, וי"ב שבטים שהם כוללות ישראל כל אחד הוא ענין מיוחד שבו הוא מיוחד בשם ישראל שאין לו שייכות לעמים ונבדל מהם, וכנגדם הוא ישראל דמקדשו לזמנים בכל י"ב חדשי השנה ובניסן הי' התחלת ההתגלות לעין כל דבני ישראל יוצאים ביד רמה ונבדלו מהעמים להיות לו ית' בקבלת התורה והנהגה נסיית בכל מ' שנה דמדבר, ונסים גלויים כאלו פירסמו מעלת ישראל לעין כל עד כי שמעו עמים ירגזון וגו' ולא קמה עוד רוח וגו', וזהו נגד קדושת שבט לוי הדבוקים לגמרי בהש"י והם ממש היפך או"ה המרוחקים לגמרי וכן שמעתי כי שורש שם ישראל הוא בשבטו של לוי ומי שהוא שונא את הצדיק הנבחר משבטו של לוי נקרא שונא ישראל ומשבט יהודה נקרא שונא ד' ומשבט יוסף נקרא שונא צדיק ומשבט גד נקרא שונא תם כמ"ש אנשיאנשי דמים ישנאו תם כך שמעתי ואין כאן מקומו מזה], וזהו התחלת ברור שם ישראל וע"כ אמרה הפעם ילוה אישי שורש יעקב הנקרא ישראל, ותחלה קראה רק על שם עני' וכו' שנואה, ושמעתי פירושו כי שנואה אנכי דדיוקנו של יעקב בכסא הכבוד וחולין צ"א:) והקב"ה נקרא שונא זימה (סנהדרין ק"ו) והוא הריח ריח זה בה ובשמעון אמרו ז"ל (ב"ר פצ"ט) כ"ד אלף שנפלו בשיטים היו משבטו וכשנולד הבינה דבר זה ואמרה ויתן לי גם את זה שהש"י נתן לה להיות קדוש לד' כך שמעתי, וזה כל הבדל בין זרעא דלאה לזרעא דרחל כידוע דיש ב' יצרים תאוה וכעס שהם ב' הפכים, ובזרעא דלאה גובר כח התאוה דגם על ראובן נאמר וישכב וגו' אף דבאמת כל האומר ראובן חטא וכו' מ"מ הכתוב מעלה עליו כן, (כמ"ש שבת נ"ה:) וזהו ראה ד' בעני' עניות בדעת כי אין אדם עובר עבירה אלא א"כ נכנס בו רוח שטות (סוטה ג).

(וכן שמעון עד לוי אמרה הפעם ילוה שבו נתקדש כח התאוה כי הם קדושים לאלקיהם והפעם ילוה, ואז אח"כ יהודה אף שגם בו אירע מה שאירע מ"מ אצלו כבר הי' הכל בקדושה וכמ"ש (סוטה י'): ביהודה ממני יצאו כבושים ובדוד דראוי' היתה לו מששת ימי בראשית, (סנהדרין ק"ז) וזהו פעם אודה את ד' שכבר נתברר בו בשלימותה שאין בה שום רע וע"כ אז עמדה מלדת: כחו רציחה וכעס ויש לו טענה נגד העלולים בתאוה לפי מראית ועשו העין, אבל באמת אף השטופים בתאוה מישראל נקיים וטהורים בה יותר מן הפרושים מאו"ה וכמ"ש למעלה מהא דאסור בערלי ישראל ומותר במולי או"ה, וע"כ אמרו ז"ל בברכות (ז'): מאי ראובן ראו מה כו' לבן חמי כו' דעשו משוקע בתאות יותר, ומ"מ נופל ביד זרעה של רחל (פסי"ר י"ב) כי הם ג"כ בכח זה וכמ"ש במכות (ט'): בגלעד שכיחי רוצחים בשכם שכיחי רוצחים, וכמו ששמעתי על ירבעם ושם אמו צריעה ר"ל שרשו כעס כי צרעת מורה כעם, ובהם הבירור דאין כעסו כעס עשו אשר עברתו שמרה נצח ועכ"א (פסחים ס"ז) דמצורע משתלה חוץ למחנה ישראל דמדת כעס שנברא בעולם אינו אלא לחיל על ראש רשעים, והוא עמלק שהוא ראשית גוים שבו נאמר תמחה וע"כ עשו שורש הכעס כי בעבורו נברא מדת הכעס בעולם, וע"כ זרעא דיוסף ורחל שבהם מדת הכעס דקדושה הם שופכים חמתם במקום שראוי לכעוס בעמלק, וזהו חוץ למחנה ישראל שלא לשפוך כעסו על ישראל ח"ו, ולפי שהוא חוץ למחנה נדמה כאלו ח"ו חוץ לשם ישראל וע"כ ירבעם עשה עגלי זהב לומר אלה וגו' וכן עגל דמדבר נעשה בטס שהעלו יוסף, והיינו שנמשך מצד הפסולת של שורש מדתו שבקדושה כי השובר כלי בחמתו אז"ל בשבת (ק"ה): עד שא"ל לך עבוד ע"ז כו' והוא אל זר שבגופו של אדם וזה ממש היפך זרעא דלאה, אבל באמת כל ישראל נקראים על שם יוסף שארית יוסף וכנס"י נק' רחל כידוע כי על האמת אדרבא הם שורש ישראל, ומ"מ לפי שלמראה העין יש טענה מכה על עיקר שם היהדות ע"כ היתה עקרה עד שילדה לאה את יהודה שבו נתברר ההודי' להש"י שאף במקום החסרון שם אתה מוצא השלימות, והיינו ע"י התשובה שהוא בחלקו של יהודה שיצא ממנו דוד הגבר הקים עולה של תשובה (מ"ק ט"ז): וכן יהודה שהודה כמשאז"ל (סוטה י'): וגם ראובן אמרו ז"ל (בר"ר פפ"ד) דפתח בתשובה תחלה כי כח זה בזרעא דלאה הרומזת לבינה שהוא סוד התשובה כמ"ש לבבו יבין ושב, וראובן הי' ההתחלה ויהודה ההשלמה, ואז התחילה רחל לצעוק הבה לי בנים כשראתה שגם במקום החסרון יש שלימות א"כ גם אצלה כן וכמו שהי' באמת כמשז"ל (בר"ר פע"א) דכל ישראל נקראים על שם רחל וזרעה וזרע זרעה אפרים.

ואמרה בא אל שפחתי וגו' מהמה שפחה כחה ככה גבירתה רק שהוא בפחיתות יותר ומ"מ אצל האמהות הי' הכל קודש לד' והיא חשבה דיצא סריותה בשפחות ואז אבנה ממנה ועל ידה, אבל באמת גם הם ילדו שבטי י', ומ"מ התחלת לידת שפחת רחל הי' דן הירוד שבשבטים (שמו"ר פ"מ) המאסף לכל המחנות שהולך באחרונה ואז"ל ותנחומא תצא) דמהם דהענן פולטן כי הי' חוץ למחנה ישראל, כי בהם שורש הכעס כמ"ש בשופטים (יח) שהיו מרי נפש וכן אז"ל (בכורות נ"ה) ירדן שירוד מדן והירדן רומז לכעס כמ"ש למעלה וכן יהי דן נחש וגו', וע"כ אמרה דנני וגו' ר"ל עורר מדת הדין והכעס ומאותה מידה נולד זה על ידו ית' דהותר ע"י מדתו זו בקדושה כי באמת כח זה

אצלו בקדושה, וע"כ הוא תמיד מחובר עם יהודא דגם דוד אדמוני רק עם יפה עינים אינו הורג אלא מדעת סנהדרין (בר"ר פס"ג) שרק ע"י כח התשובה אז נעשה הרע טוב מאוד עד שידין עמו כאחד וגו' כמיוחד שבשבתים, (שם פצ"ט) וזהו ע"י נפתלי שילדה אח"כ דאמרה נפתולי אלקים נפתלתי עם אחותי כפירוש מנחם שמביא רש"י לשון צמיד פתיל וחבור שנתחברה עם אחותה להיות לגוי אחד, אף שהוא נראה היפך אינו כעמים דכל אחד יש לו כח מיוחד לא ישתנה בו, משא"כ ישראל אין להם שום כח רק מהש"י הנותן כח לעשות חיל וכל כחותיהם בידם להטות כרצון הש"י אף בהיפך ממש, וע"כ תיכף אחר דן שהוא תוקף הכעס נולד ממנה נפתלי שבע רצון שהוא היפך הכעס ומלא ברכת ד' כי שם צוה ד' הברכה כמ"ש (סוף עוקצין) לא מצא כלי מחזיק ברכה אלא שלום היינו ע"י ההתאחדות והתחברות, וכמ"ש (בר"ר פל"ח) על פסוק חבור עצבים אפרים הנח לו וזה שורש כח נפתלי שהוא לשון חבור, ולוי הוא ג"כ לשון חבור והוא המחבר ישראל לאביהם שבשמים ונפתלי הוא המחבר ישראל זה לזה דאפרים לא יקנא את יהודה ויהודה לא יצור את אפרים דמצד העוה"ז זרעא דרחל ולאה ב' הפכים: ויהודה שממנו הנבחר מזרעא דלאה משיח בן דוד הוא יהי' היחיד ששב שמוחלין לו ולכל העולם כולו (יומא פ"ו:) עד שיבוקש עון ישראל ואת חטאת יהודה ולא וגו', כי יתלבן יצרא דתאוה כמ"ש למעלה דלא יתבטל רק שיהי' גם הוא קדוש לאלקינו, וע"ז אמר ביום ההוא יהיו כל מצילות הסוס קודש וגו' סוס מורה זימה כמ"ש בפרק ע"פ (קי"ג): דאוהב את הזימה וכמ"ש כסוסים מזוינים וגו', וע"כ במצרים מקום הזימה שם מוצא הסוסים וסוס עצמו מורה זוהמת הזימה שהיא חלק האומות שמשוקעים בה באמת, ועל זה הוזהרו ישראל שלא להרבות סוס לבל ישיב וגו', רק מצילות שהוא המוצל מתאוה זו לחלק ישראל זה יהי' קודש משא"כ כח כעס ורציחה תכלית הטוב שבו שלכך נברא הוא כדי למחות זרע עמלק ואח"כ יתבטל כח זה לגמרי, וע"כ משיח בן יוסף שהוא יהי' המשיח מלחמה נגד או"ה והיא הנבחר מזרעא דרחל בתכלית הפרישות מתאות וכל כעסו רק למחות שורש הרע וזרע עמלק מן העולם גם הוא יהרג, היינו דכח זה איני נצחיי עד שיבוא משיח בן דוד לעשות שלום בעולם והוא יחיהו למשיח בן יוסף ע"י מדת השלום המחבר הכל דהכל אחד וכל ישראל באמת בשרשם כולם דבוקים יחד, וחודש אדר המוכן למחיית עמלק ושפיכת הזעם דיוסף וזרעא דרחל על ראש עמלק הוא נגד נפתלי שהוא מבלהה שפחת רחל, והוא הבא לחברה עם לאה לברר דבאמת גם בו אין שום כח של כעס כלל וכל כעס הוא רק נגד עמלק לבד, ולהיות ע"י תוקף הכעס שהוא היציאה ממחנה ישראל יוכל לדמות לגוים ח"ו ע"כ מצד זה דייקא הוא תוקף המלחמה נגדם והניצוח להם, ודן ידין וגו' ע"י שמשון שלמראית עין טענו נגדו האין בכנות עמך וגו' שרצה לידבק ח"ו בהם אבל באמת הכתוב העיד עליו כי מאת ד' הוא לבקש תואנה בפלשתים אדרבא כדי להאבידם עי"ז לא לידבק בהם כלל, וזהו הרבותא כאחד שבטי וגו' אף דה"אדהוא הירוד דומה למיוחד שבשבתים שהוא יהודה המברר מידת התאוה לשם שמים והוא בתאוה של אמת דמאתו יצאו כבושים, ואצל שמשון הי' הבירור על תאוה של כזב להתאות לגוי' מזה אי אפשר להיות בו קדושה ולשם שמים כלל ועם כל זה הי' גם זה מאת ד', והיינו שבאמת לא הי' כאן תאוה כלל רק כעס שהוא היפך התאוה וזהו ידין במדת הדין ושפיכת הזעם על פלשתים עי"ז, ונמצא תאוה זו ג"כ שחוק ועל

דרך השחוק של אדר שהוא התראות גוון של דמיון היפך האמת, וזהו הבירור על כל חטאי ישראל שאי אפשר להכניסם לקדושה יבורר שלא הי' חטא כלל מצד שלא הי' המכוון האמיתי בו כמו שהי' נראה לעין כל, וגאולה דמצרים הי' ע"י שהיו גדורים בעריות דלא נתערבו בגוים אחת היתה ופירסמה כו' (במ"ר פ"כ) למטה דן, ואסתר שהוא סוף כל הנסים הי' נראה עירוב בגוים וזהו הסוף שמגיע ממש לגדר ההיפך מההתחלה וגם בו הי' ניכר קדושת ישראל ביתר שאת דלבשתה רוח"ק בעת שהלכה לענין שהוא בתכלית הגנות: וזהו גאולה אחרונה שניתנה לכתוב בגלוי לעמים תכלית ההבדל שבינם לישראל, דגם בהיות אכתי עבדי אחשורש אנו ואין שם נסים גלויים ביד רמה רק בהתלבשות בדרך הטבע שהמלך נעתר לאהבת אשתו מ"מ רבים מעמי הארץ מתיידיים וגו', שהי' ניכר לעין כל איך כל ההנהגה מהריגת ושתי ולקחת אסתר הכל הי' מאת הש"י לטובת ישראל וגם בעבדותינו לא עזבנו וגו', וכן בענין הקדושה רוחני נאמר השוכן אתם בתוך טומאותם ומעולם לא זזה שכינה מכותל מערבי, (שמו"ר פ"ב) וידוע דמערב נקרא אחר והוא כטעם וראית את אחורי וגו' דראית פנים זה הי' בביהמ"ק ובעת תוקף ההתגלות, אבל מכותל מערבי דהיינו בהעלם זה לא זז מעולם דאף בכל ההעלמות וגם כי אלך בגיא צלמות ר"ל בכל מיני שיקוע של רע המר ממות לא אירע רע כלל כי אתה עמדי דגם שם ימינך תנחני, וכסבורים אנו שזה גריעות וחסרון ובאמת זה תוקף שלימות כי זהו תכלית הבירור שאפי' ישתקע להיכן שישתקע עם כל זה לבו קשור בקשר אמיץ בהש"י שאי אפשר לינתק כלל וכמו שלא יתגלה אהבת הבן לאב כאשר הוא עמו פנים בפנים והאב מטיב לו בכל מיני טובות ואהבות דאין חידוש אם הבן אוהב לאב ג"כ אבל כאשר הבן מרוחק מאביו בתכלית שאין נהנה ממנו כלל ועם כל זה לבו נוהה אחריו זה מעיד על אהבתו, וע"כ לעולם בירור ישראל הי' ע"י גליות וכל גלות ודאי גורם שיקוט ברע ועד שבמצרים הגיעו למה שאז"ל (ויק"ר פכ"ג) על פסוק גוי מקרב גוי הללו כו' והללו כו' וזה הי' הכנה למתן תורה, היינו כי נתבררו כ"כ שאפי' בתכלית שיקוע עצים עם כל זה הם באמת דבוק לגמרי בהש"י וכמו שאז"ל (שי"ר פ"א) על פסוק ששזפתני השמש דברחיצה מועטת מתנקים כי אין החסרון בעצם כלל, ועי"ז זכו לתכנית ההתגלות היותר עצום שהי' בעוה"ז להיות נבחרים לעם מיוחד ומשנבחרו ישראל אי אפשר להם עוד להשתנות ואפי' הגדיל עונות עד למעלה אע"פ שחטא ישראל הוא וכמ"ש סנהדרין מ"ד:) ואי אפשר לעקור ממנו שם ישראל כלל בשום אופן, וכל טענת האומות הוא רק אנו ישראל שגם הם חשובים כמו בני ישראל או עוד יותר, כי מאחר שישראל קדושים אף שעושים כיו"ב לפי דעתם יחשבו שגם הוא כן, וע"ז הוא הבירור גאולה דימי אחשורש לברר דהם לא עשו אלא לפנים ולא עינה מלבו משא"כ או"ה מה שעושין הוא באמת, וז"ש בשבת (פ"ח) דבהר סיני כפה הר כגיגית והדר קבלוה בימי אחשורש ברצון היינו דמה שאי אפשר לעקור ממנו שם ישראל זה נראה כמסלק הבחירה ממנו והיינו כפיית הר דבע"כ יהי' ישראל, ובימי אחשורש קבלוה היינו שנתברר שזה שאינו נעקר משורש ישראל אין זה דרך כפיית שלא בבחירה רק דבאמת הוא בשרשו בוחרבוחר מרצונו בו ית', וכמ"ש רמב"מ (ה"ג פ"ב) בטעם כופין עד שיאמר רוצה אני דאפי' הוא נושע ואינו רוצה לקבל דברי חכמים אמיתות רצונו אינו כן, וזה הי' הבירור אז דהכל לפנים וכעין דרך שחוק וזה תוקף גדול

יותר וכמשנ"ת, ועל זה אמרו (מדרש משלי ט') אפי' כל המועדים בטילים ימי הפורים לא יהיו נבטלים, כי ביטול המועדות דלא יאמר עוד חי ד' אשר הוציא וגו' דהיינו היציאה מאיזה שיקוע פרטי דרע כי כבר יצאו לגמרי מכל מיני רע עד שיבוער הרע מן העולם עד שלא ניכר עוד שוע לפני דל, וקדושת כל מועד הוא מה שנקבע בלבבות כל הדורות מישראל אותה קדושה שנתגלה ע"י אותו מופת ונס פרטי שעליו היו"ט וכאשר יתגלה קדושה יותר אז נתבטל זו על דרך שרגא בטיהרא כו' (חולין ס'): אבל ענין הפורים דאינו יציאה משיקוע רע פרטי רק היציאה משורש הרע כללי דראשית גוים עמלק שהוא המכחיש השורש, ופורים מברר שורש ישראל שאפי' הם בכל רע אינו אמת זה לא יתבטל דזה ענין בפני עצמו שאין לו שייכות לכל מועדים ולכל מיני גאולות העתידות, שכל גאולה הוא היציאה מרע לטוב אבל פורים אינו יציאה לטוב רק דגם בהיותו רע אינו רע כלל, וקדושה זו שישנה בישראל אינה מתבטלת ע"י קדושה אחרת הגדולה ממנה שהם הכל מצד המעלה משא"כ מעלת ימי הפורים הוא מצד החסרון וכפי גודל החסרון הוא גודל המעלה: ונפתלי הוא אחרון הדגלים כפי סדר הדגלים, שדן מאסף לכל המחנות הוא ראש הדגל ונקרא על שמו מחנה דן אף שהוא הירוד שבשבטים (שמו"ר פ"מ) מ"מ ענין מאסף המחנות הוא עי"ז שהוא הירוד ומאסף כל המדרגות היותר תחתונות מישראל וזהו עיקר דגלו, ושבת דן הוא תכלית הירוד אבל אשר ונפתלי הם המחברים הירוד עם המעולה ונפתלי הוא תכלית ועיקר המחבר כמו שנתבאר, ונפתלי על מרומי שדה דבחלקו שדות וכרמים כמ"ש במגילה (ו') ובספרי [פ' הברכה] על פסוק מלא ברכת ד' זו בקעת גנוסר ופירות גנוסר הם המשובחות בארץ ישראל כמ"ש בפרק כיצד מברכין (מ"ד) וכן באשר נאמר וטובל בשמן רגלו ואמרו ז"ל (מנחות פ"ה:) שארצו מושכת שמן כנחל נמצא ארצם הוא כל שבחה של ארץ ישראל, ואמרו בפסחים [ז' ב'] דלא הי' פירות גינוסר בירושלים שלא יאמרו עלי' שלא לשמה, וזה כמ"ש (מנחות פ"ו) שולחן בצפון ומנורה בדרום האי מרבה דידי' והאי דידי' נראה מזה דלהתכים ולהעשיר הם בי' הפכים, וכן אמרו (תמורה ט"ז).

(על פסיק ארץ הנגב נתתני שמנוגב מכל טובה ואין לו אלא תורה, כי אמרו (שבת ס"ג) למיימנים. בה אורך ימים ולמשמאילים עושר וכבוד ומשמאיל היינו שלא לשמה וצפון הוא שמאל ונגב הוא ימין, והגם דבאמת אמרו (שם) כ"ש עושר וכבוד זה שייך לו בעצם דהרי לא כתיב בי' קרא בפירוש רק הוא מובא בתורת כ"ש מהמשמאילים, ועל דרך שהיו מעטרים שוקי ירושלים בפירות מהלך יום מכל צד, (ביצה ה') והירודים שבישראל החונים צפונה אשר משם תפתח הרעה ח"ו אף הם מליאים מצות כרמון כמשאז"ל (עירובין י"ט).

(אלא שהוא שלא לשמה ומ"מ בישראל הרי זה צדיק גמור כמ"ש בריש ר"ה (ד') ופ"ק דפסחים (ח'.) ומשם זהב יאתה שמביאים שפע עשירות עוה"ז לישראל שהעוה"ז אינו אלא לאו"ה שכן חלקו עשו ויעקב להיות ליעקב העוה"ב, כי מצד מדת האמת ליעקב אין לו שום שייכות לעלמא דשקרא כלל רק ע"י אחיזת החטאים עד שיוכל להיות נדמה להיות ח"ו ככל הגוים בית ישראל, ומ"מ כל רואיהם יכירום כי לא כן הוא עי"ז זוכים לחלק או"ה ג"כ ושפע עמים יינקו, וידוע מה שאז"ל (במד"ר פכ"ב) ב' עשירים היו כו' והמן באו"ה, וגם אחשורש ממ"ש בו הכתוב בהראותו אתעושר כבוד מלכותו נראה דהי'

לו עושר מופלג מה שלא הי' כן לשום מלך, ונראה דאז באותו דור הי' מושפע שפע עושר רב מן השמים כי אותו דור דאנשי כנה"ג הוא התחלת תושבע"פ וידוע תורה שבכתב ותורה שבע"פ הם בחי' דכר ונוקבא כי תושבע"פ מקבל מתושב"כ, ואמרו ז"ל בב"מ (נ"ט) אוקירו לנשייכו כי הכי דתתעתרו כי היא בחי' הגבורות קדושת שמשם העשירות וזהב יאתה וכן תורה שבע"פ הוא הוספת גזירות וגדרים, ולהיות ישראל בגלות היו הם בתכלית העוני כמפורש בקרא בעולי גולה ועי' בריב"ש לענין שיעור פרוטה דחשיב כסף לכל דבר אף שהוא דבר מועט כי דור אנכנה"ג היו עניים ביותר ע"ש, וכל השפע דעוה"ז הי' הולך לאו"ה וקיבל הכל מלך או"ה שהוא הראש שישראל היו משועבדים לו, וגם המן להיותו צורר היהודים כל המיצר לישראל נעשה ראש לפי שעה בעלמא דשקרא וכאשר גידלו המלך קלט הוא כל שפע עושר הראוי לישראל, וגם בהמן נאמר ויספר כבוד עשרו ורוב בניו כידוע דאו"ה מונין לחמה וישראל ללבנה (סוכה כ"ט) וכן נמשלו להם כמשז"ל (שי"ר פ"ו) דלבנה מושלת ביום ולילה וכן ישראל, ואמרו סוף שבת מאן דבחמה אכיל ושתי מדילי' ורזוהי גליין ודבלבנה אכיל ושתי דלאו דילי' ורזוהי כסיין, וכן ישראל כל שפע עוה"ז המגיע להם הוא לאו דילי' כי הם מכירים דלית לי' מגרמי' כלום רק מקבלים הכל מהש"י, ורזוהי כסיין עד"ש אין אסתר מגדת וגו' ובשאול את דבר המלוכה לא הגיד שלא להתפאר כי אין לו במה להתפאר כיון דידע שאינו שלו רק הש"י נותן לו, משא"כ או"ה דסבורים דהכל שלהם הם מתפארים כמו אחשורש בהראותו והמן ויספר, והסיף הי' שחזר הכל לישראל והי' מרדכי על בית המן ואצלו לא נזכר מיד עושר בפירוש רק ומרדכי יצא בלבוש וגו' שהי' אצלו רק לבושי יקר ומאני מכבדותא כי אין העשירות שייך לו בעצם רק כמו לבוש: ואמרו במגילה [ט"ז א'] אתא מלא קומצא דידכו ודחי י' אלפים ככר כסף דידי, וע"ש בתוס' דהוא נגד ששים רבוא מישראל חצי שקל לכל אחד, והחשבון לכאורה אין מכוון דהיא רק מאה ככר של קודש שהם מאתים של חול, ועי' חזקוני [פ' תשא] פירש נגד נ' שנה ששוקלים מבן כ' עד בן ע', וזהו כדברי הרע"ב (פ"א דשקלים) דחויב לשקול הוא מבן כ' ולא משמע כן דברי רמב"מ ושאר פוסקים ע"ש בתוי"ט ובשכר כתבתי בגליון הגמ' דאילו צ"ל בתוס' חמשים שקל ועפ"י דברי ס' מנחת יהודא [פ' בחוקתי] בשם ר"י חסיד ע"ש ואחר זמן רב מצאתי בספר אסיפת גאונים הגיה כן בשם הפנים מאירות, ועוד אמרתי לכיון גירסא שלפנינו עפימ"ש [פ"א דשקלים] דהיו עולי גולה שוקלים דרכונות שהיתה אז מטבע היוצאה והרע"ב כתב דשויה ב' סלעים אבל הרמב"מ (פ"א מה' שקלים) כתב דמשקלה ב' סלעים יעוש"ב, והנה מפורש בעזרא ונחמי' דמטבע דרכונות הוא של זהב, וידוע מדברי רז"ל בב"מ [מ"ד ב'] דינר כסף א' מכ"ה דינר זהב דשוויי הזהב כ"ה פעם בכסף וא"כ דרכון של זהב השוקל ב' סלעים שוויו נ' סלעים כסף והוא מטבע פרס של אותו דור, והיו שוקלין אז חציו שהוא נ' חצאי שקלים כסף וא"כ מחצית השקל של אותו דור היו מכוון לששים רבוא י' אלפים ככר של חול, ופירוש זה נכון מאוד אלא שאינו מכוון לפ"ד התוס' בב"מ שם ועוד בכמה דוכתי שכתבו דאין השיווי של זהב כ"כ רק שהי' עב יותר ע"ש, ומ"מ אפשר דשיטת התוס' מגילה לא אזלי בשיטתם בב"מ רק כפשטות הגמ', והי' הזהב יקר בזמנם ועדש"נ בשהמע"ה אין כסף נחשב וגו' כך אז במלכות פרס בדור אנשי כנה"ג שהי' שפע עושר כנזכר שע"כ הי'

מטבע היוצאה דרכון זהב, עד שהוצרכו ישראל עם גודל עניותם להביא מחצית השקלה שקל כעשירים שבעשירים חצי מטבע זהב גדולה כ"כ כפ"מ שנתבאר, כי אז הי' שפע עושר רב בעולם וכשהעושר רב אין כסף נחשב והכסף מזדלזל והזהב מתייקר: אולם דברים בגו עפימ"ש ז"ל (יל"ש בשלח) על פסוק וחמושים עלו בני ישראל אחד מחמשים שהרשעים שבהם מתו בימי אפילה, ולמדנו שמספר ס' רבוא הוא רק למסולתים שבישראל ובצירוף הכי הם נ' פעם ששים רבוא, כי כך מדת הזיקוק מן הפסולת כמש"נ מזוקק שבעתים ז' פעם ז הוא מ"ט בכל אחד יש, עדיין פסולת והנ' הוא הכסף צרוף הבא אחר הזיקוק שבעתים, וכן נגדם בתורה נ' שערי בינה דמ"ט נתגלו למשרע"ה (ר"ה כ"א): ותחסרהו מעט מאלקים הוא שער הנ' שהוא המזוקק לגמרי זה אי אפשר להתגלות בעוה"ז, וידוע ששים רבוא אותיות בתורה נגד ששים רבוא נפשות ישראל והם באמת נ' פעם ס' רבוא נגד נ' שערי בינה כי כל אחד כלול מנ', וזהו אחד מחמשים היינו שכל אחד הי' אחוז וכולל מהחמשים, וגאולת מצרים שהי' ביד רמה ובאמת בעוה"ז אין יד רמה כ"כ לישראל הוצרכו לילך למדבר ולהיות פרושים מעוה"ז לגמרי ולאכול לחם מן השמים שמלאכי השרת אוכלין (יומא ע"ה:) וע"כ זכו לזה רק ס' רבוא המזוקקים לגמרי, כי אז הי' בפרסום דתורה שבכתב רוזוהי גליין באר היטב בע' לשון שהוא מדת יום משא"כ תורה שבע"פ מדת לילה רוזוהי כסיין דהוא מסטורין שלו שאי אפשר לגלות לאו"ה כלל, וזהו קבלת התורה בימי אחשורש שהי' בהסתר דאכתי עבדי אחשורש אנן למראית העין ולא חרות מהמלכיות וכן מיצה"ר כי הכל אחד, שאור שבעיסה ושעבוד מלכיות דהא בהא תליא, ובעת מתן תורה הי' חרות משניהם משא"כ בימי אחשורש אף דבאמת הדר קבלוה אז מאהבה והוא תוקף מעלה יתירה מ"מ הוא בהתכסות ובהעלם, דהרי בהתגלות הי' עליהם טענות כמשאז"ל (מגילה י"ב) דהם לא עשו אלא לפני ר"ל רק מצד ההתגלות במעשה אבל פנימיות לבם הוא לד', וזהו הגאולה דאז המבררת על חטאי ישראל גם בהיותם חוטאים פנימיות לבם לשמים כמו שנתבאר למעלה, וכלל ישראל בצירוף הרשעים שנתבררו אז כי לא ידח ממנו נדח הם נ' פעם ששים רבוא שזהו מספר הפחות עכ"פ כי בברכה נאמר יוסף עליכם ככם אלף פעמים שזהו מספר המורה ריבוי בלא שיעור כמ"ש הרמב"ן על פסוק הנה נתתי אלף כסף לאחיך וכמ"ש בזוהר (ח"א קס"א) דכל ברכה הוא במספר אלף, וידוע דהמספרים הולכים אחדים עשירות מאות אלפים ואלף הוא ריבוי האחד שממנו חוזר המספר עשרות אלפים מאות אלפים, וזהו בזמן שישראל עושין רצונו של מקום דנאמר יהודה וישראל רבים וגו' ולא יספר מרוב שאין להם מספר כלל, אבל כשאין עושין רצונו של מקום נאמר והי' מספר בני ישראל וגו' שיש להם מספר כמשאז"ל (יומא כ"ב:) ואז המספר בפרטות הכל הם נ' פעם ששים רבוא כמו שהיו בגלות מצרים שלא עשו רצונו של מקום, כי ס' רבוא הוא מספר הפחות מישראל כמו שאמרו ז"ל (זוה"ק ח"ג רע"ג) אין דור פחות מששים רבוא וכן אמרו בברכות (נ"ח) אין אוכלסא פחותה מששים רבוא ובצירוף הרשעים הם עכ"פ נ' פעם, ולפי שאז הי' הבירור גם על הרשעים ונגדם הי' טענת המן ע"כ נתן י' אלפים ככר של חול שהוא נ' פעם ששים רבוא חצאי שקצים שהתורה קראתו כופר נפש: ורז"ל אמרו (שקלים פ"א ה"ד) דנתקשה משה עד שהראה לו מטבע של אש, וקיישי זה אין מובן כפשטי' (ע' תוס' מנחות כ"ט ובח"א) וברור דענין

ההתקשות הוא איך יהי' כופר נפש איש עשרו שהוא ענין שחוץ לגוף לגמרי כי לא במותו יקח הכל ואין לו שום שייכות לעצם האדם, ורז"ל אמרו (מ"ק כ"ח) יא בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא אלא במזלא, כי אלו ג' הוא כלל צרכי האדם בעוה"ז ושכר מצוהמצוה בהאי עלמא ליכא ודבר זה נגזר בתחלת היצירה, חכם או טפש (נדה ט"ז): והחכמה תחי' בעלי' ממנו נמשך חיי, גבור או חלש מזה נמשך בני כחצים ביד גבור כן בני הנעורים וגו' דורכי קשת ומרבים בנים וגו', עשיר או עני הוא שפע מזוני ואלו צדיק ורשע דזכותא לא אמר, ואולם הבטחת התורה הוא כל ג' אלו בשכר התורה ומצות כמ"ש למען ירבו ימיכם וימי בניכם.

וגו' הרי חיי ובני ונתתי גשמיכם וגו' הרי מזוני, דבאמת כל אלו יש להם שייכות לתורה ומצות באריכות ימים יוכל להרבות תורה ומצות וכן להוליד בנים לעבוד ד' ולהיות פרנסתו מזומנת שלא יטרד ולעשות מצות בממונו, וכל מה שנוגע לתורה ומצות ודאי תליא בזכותא דשכר מצוה מצוה והבא לטהר מסייעין לו בכל מיני סיוע ומשפיעין לו נ"כ שפע בני חיי ומזוני הצריך לסיוע לעבודת הש"י וכ"ש בני לקיים מצות פרי' ורבי', ומה דתלוי במזלא והנגזר ביצירה הוא גם שאינו לסיוע לעבודת ד' ושלמה המע"ה ביקש ריש ועושר אל תתן לי וגו', וזה מה שנוגע לעבודת ד' תלוי בזכותא לשנות המזל וצריך לתפלה גם על עושר השמור לבעליו לרעתו שלא יתן, ובבני נמי אמרו בס"פ ב' דברכות שלא כו' בן או תלמיד המקדיח.

כו', וכ"ש בחיי להרשיע ח"ו אלא דבאמת כל פושעי ישראל מליאים מצות כרמון ואע"פ שחטא ישראל הוא וע"כ הש"י מאריך רוחי' נגדם, וכן בבני אמרו בברכות [י' א'] בחזקי' דנענש על דלא נסיב אף דחזי דהוה לי' בני דלא מעלי דבהדי כבשי דרחמנא כו' כי מ"מ יש בו שורש טוב דע"כ ממנו שלשלת המשיח, ובמצרים נאמר וישרצו וגו' ואמרו ז"ל (בשמו"ר ויליש) כשרצים.

הללו שהוא לשון מגונה רק לפי שבכלל הריבוי הי' הרשעים שמתו בג' ימי אפלה אמרו כן ומ"מ רצון הש"י הי' גם בזה, וע"כ אז"ל (מנחות כ"ט) דנתקשה ג"כ משרע"ה בשרצים והחודש הזה לכם, שרצים רומז לרבוני בנים טמאים ומטמאים מה תועלת בזה, והחודש הוא קביעת סדר זמנים שהוא רשימת חיי עולם הזה כי חיי עולם הוא למעלה מהזמן אבל המצות כולם ניתנו בזמן שהוא להיות קדישה גם בחיי עוה"ז, והוקשה למשרע"ה זה כי הוא הי' דבוק לגמרי למעלה מהזמן דע"כ דורו דור המדבר שהוא חוץ מישוב העוה"ז ושם חלקת מחוקק ספון שלא נכנס לארץ שהיא קדושת עוה"ז במקום ומצוה ראשונה הי' מצה, והחודש הזה תלוי בזמן להראות לו כי זה כל התורה שניתנה לעוה"ז דוקא הנגדר בזמן ומקום ולא למלאכים ומשרע"ה נתקשה איך אפשר להיות קדושה בעוה"ז החומרי עד שהראה לו הקב"ה באצבע, הכונה כי העוה"ז נקרא הזה כמראה באצבע כי הוא דבר הנגלה לעין משא"כ הרוחני הוא נעלם, וזה כל תכלית בריאת עוה"ז להתגלות כבודו ית' לעין כל כמ"ש (תענית ל"א).

(עתיד לעשות מחול כו' וכל אחד מראה עליו באצבע הנה אלקינו זה וגו', וזהו ע"י מעשה התורה ומצות בעוה"ז כמ"ש בשבת [פ"ט ב'] דמחוי להו יצחק הקב"ה בעיניי' שזהו ממדריגתו דאורייתא מסטרא דגבורה נפקת (זוה"ק ח"ב פ"א) וע"י הצמצום ניתן

מקום לתורה ומצות ולהשגת קדושה בעוה"ז ג"כ, וזהו שהראה לו הקב"ה באצבע ר"ל שיש מציאות התגלות גמור כמורה באצבע וכן בשרצים שיהי' מקים לריבוי טומאה, וגם זה רצון הש"י שכשם שקילוסו עולה מהצדיקים כך קילוסו עולה מהרשעים (שמו"ר פ"ז), וכן בכופר נפש דשקל שהוא דומם שאין בו חיות כלל כי הצומח יש בו עכ"פ נפש הצומחת וע"כ הוא ראוי לאכילת אדם שמתהפך לדם הוא הנפש שבאדם, אבל הדומם אין לו שום שייכות ע"כ לחיות האדם רק הוא כמו לבוש לאדם כמו"ש למעלה על פסוק ומרדכי יצא בלבוש וגו' וכמ"ש (עירובין פ"ו) רבי מכבר עשירים שהכבוד הוא מצד הלבוש כמ"ש מאני מכבדותא (שבת קי"ג:), כי הכביד הוא מאחרים והאחרים אין מכירים אלא הלבוש הלבוש ולא הפנימיות דהאדם יראה לעינים, וע"כ נאמר מלא כל הארץ כבודו דהארץ הוא עוה"ז שאין ההתגלות אלא דרך לבושים הוא רק כבודו ולא יראני האדם וחי דאי אפשר להתגלות עצם בעוה"ז כלל, וכן ישראל בעוה"ז רזוהי כסיין דאין העצם נגלה רק הלבושים כי עצם ישראל דבוק בהש"י וכל הטענות שעליהם הוא מצד הלבושים כמ"ש למעלה דהמשילו רז"ל (סנהדרין מ"ד).

(לאסא דקאי ביני הוצי, וצורך כופר נפש הוא רק מצד החטא וע"כ אז הגם שהיו כולם נקיים בעת המספר הוצרכו לכופר נפש שלא יהי' בהם נגף בפקוד, כי כל מספר הוא מצד שאין עושין רצונו של מקום כמו שאז"ל ויומא שם), ואף דדור מקבלי התורה היו אז בתכלית הקדושה מ"מ מה שלא היו בתכלית הריבוי ג"כ הי' מצד שהי' בהם רשעים ומתו בימי אפלה והרי כל ישראל גוי אחד וחסרון של רשעים הוא נוגע גם לאלו, וכל מספר הי' אחר חטא כמשאז"ל (במד"ר פכ"א) משל לזאב כו' וע"כ אף דהנשארים לא חטאו מ"מ מצד המספר שזה מורה שנחסר מהם ע"י החטא הנה זה מורה חסרון גם בהם שהרי היו מחוברים עמהם להיות אחד ממש, וכן זהו תיקונם של רשעים כמו שאז"ל (כריתות דף ו'): על חלבנה שנצטרף עם סממני הקטורת ועל ערבה שהי' א באגודה אחת עם הלולב ועי"ז נתקן הכל, ועי' בבחיי פ' תשא) וע"כ הוצרכו לכופר נפש מחצית השקל שהוא מטבע היוצאה: וכלל רכיש דעושר הוא מטבע היוצא שבו יוכלו להשיג כל צרכי אדם בעוה"ז, ונותן מחצית עד"ש (פסחים ס"ח:) ביו"ט חציו לד' וחציו לכם כי יו"ט הוא קדושת ישראל דמקדשי לזמנים דהיינו ענייני עוה"ז שהוא תחת הזמן וניתן רשות ליהנות מעוה"ז והכל קדוש לד', עד"ש ברכות (ל"ה).

(דאחר ברכה הארץ נתן לבני אדם ואינו עוד מועל בקדשי שמים כיון שמכיר שהכל מהש"י והוא הנותן, וזה הוא אכילת חול דרשות ואינו מועל, וביו"ט שהוא השגת קדושה בעוה"ז האכילה הוא עוד מצוה ומ"מ צריך חציו לד', כדרך שאי' בפרק רע"ק (פ"ט:) דאמר יצחק פלגא עלי ופלגא עלך וכי תימא כולא עלי הא קריבית נפשי קמך, הכינה דע"י הקרבת נפש שמסר עצמו כולו להש"י ונעשה עילה תמימה כולו לד' הרי נתייחד בשרשו בלא דבר החוצץ, והרי זה ע"ד יחוד איש ואשתו והיו לבשר אחד דכל אחד פלג גוף ושולטין בנכסיהון שוה בשוה כאורח כל ארעא וכמ"ש אחשורש לאסתר עד חצי המלכות ותעש ולא יותר להיות שוה לו, וכן הקב"ה וכנס"י כאשר הם דבוקים בו ית' העוה"ז חלוק חציו לר' וחציו לכם, והוא ביו"ט שזוכין לראיית פנים בעזרה שאז הוא מצד הש"י נותן חציו לכם, ומחצית השקל הוא בהיפך מצד ישראל נותנין חציו לד' וזהו כופר החטאים שמצד הלבושים שהם מכירים שגם הלבושים שלהם ג"כ מהש"י, ואף

לאחר ברכה זהארץ נתן לבני אדם מ"מ הנאת ישראל מעוה"ז אינו דבר נפרד כי כל אכילתם להיות כח לעבודת ד' וכיוצא אפ"י בהחטאים נאמר כי אתה עמדי (וכן שמעתי על פסוק ממרים הייתם עם ד' וכן ידוע המשל ממלך ששינה כסות ולשון] כמ"ש למעלה, וזהו ענין מחצית השקל המקדש הלבוש והוא בשקל הקודש להיות הכל נעשה על טהרת הקודש כי באמת בכל דבר יש קדושה, וזהו שהראה למשה מטבע של אש לומר שגם בענייני עוה"ז יש קדושה ורוחנית כמו רוחניות התורה הלא כה דברי כאש.

ובנתינת מחצית השקל תרומה לד' הוא כופר על חטאי האדם שבלבוש. וכל טענת עשו הוא מצד הלבוש שגם הוא פושט טלפיו כחזיר ומראה שהלבוש טוב.

אבל באמת סימן נפש הבהמית הוא ג"כ בשניהם דוקא וצריך העלאת גרה ג"כ המורה על פנימיות קרביו ותאותיו. ולפי שהמן חשב דגם ישראל (כף) ולא ידע דהם קדושים בעצם ולפי שראה שמחצית השקל הוא כופר נפש בחיות הלבוש קדוש חשב דהיינו אף שאין העצם כן.

על זה אמר שישקול הוא אל גנזי המלך וידוע דרז"ל ומדרש (אסת"ר פ"ג) דהמלך סתם במגלת אסתר במלכו של עולם עולם הכתוב מדבר, והיינו דהוא הי' מקטרג בדבר גם בשמים ממעל ואף דהוא נתן למלך אחשורש מ"מ הראה בזה פיזור עצום, וכל ענין כופר נפש שמצד נתינת ממון מחצית השקל היינו דמתנדב מרכושו לד' ואף שהוא דבר שחוץ לגוף ויוכל להשיג אח"כ יותר (בלתי ניכר תי' א') דזהו מצות קלות המצויות גם באו"ה ונקרא חסד לאומים חטאת כמ"ש בפ"ק דב"ב.

ואם עכו"ם נותן סלע בשביל שיחיה בנו חשיב לי' בפ"ק דר"ה (דף ד'.) לרשע ושהחמיץ כי באמת זה אינו כלום.

ורק גבי ישראל נקרא בזה צדיק גמור ומועיל לכופר נפש אף שהוא נותן לכופר נפש וכל עשיות שלא לשמה הם לבושי קודש דע"כ זוכה לעושר וכבוד שהם לבוש חיצוני לאדם. וכן בכלל המצות שבענייני עוה"ז אמרו בזוהר שהם לבוש וחילוקא דרבנן לנפש כי הם בשרשם טוב והבירור הוא כאשר לא יהי' לו כן לא יהי' תוהא על הראשונות ח"ו, וכן שמעתי על מ"ש (ברכות כ'): לא אשא להם פנים שהם מדקדקים עד כזית עד כביצה היינו כשאין להם ח"ו יותר הם מברכים על הצמצום.

וזה כל מעלת ישראל הניכר לעין כל כי באו"ה כי ירעב והתקצף וקילל במלכו ואלקיו משא"כ ישראל מברכים על הרעה כשם כו', (שם נ"ג:) ויאה עניותא לישראל לברר עי"ז קדושתם כי גם עני שבישראל עושה מצות כפי יכולתו, וע"כ אמר אתי מלא קומצא כו' כמו שאז"ל (מנחות ק"ד:) מי מקריב מנחה וע"כ נאמר בו נפש שכאלו נפשו הוא מקריב.

וזה דחי לי' אלפי ככרי דידי כו' שהוא בא רק מצד העשירות ולהתפאר כי עצמותי אין כן ואלו הי' מגיע עד נפשו לא הי' עושה, וע"כ אותו דור של תכלית העושר היו ישראל בתכלית העוני שבזה נתבררו שכל העושר הוא שייך לחלקם והוא שלהם באמת כי נתנו את מרדכי על בית המן. היינו דטלפיים אינו סימן טהרה אלא אצל מי שמעלה גרה אבל מי שאינו מעלה גרה אף שטלפיו בדוקות אינו סימן טהרה.

וכן העושר להמן הי' שמור לרעתו ופיזורו הי' לאבד היהודים שהוא דבר רע באמת, וישראל הגם שהיו עניים היו שוקלים להש"י דרכונות שהיתה מטבע היוצאת אז ע"י עשרם של או"ה. וזה ודאי הי' התרעמות גדול שהם בתכלית העיני ואו"ה בתכלית העושר וע"י עושרן של או"ה הם מוכרחים לתת מחצית השקל מטבע גדולה יותר ולפי תוקף עניים שפרוטה הי' נחשב דבר חשוב כמש"ל מהריב"ש ודאי תוספת זה לשקול דרכונות הי' רב מאוד בערכם, אבל ישראל ודאי נתנו הכל בלב טוב מאד כי אין בלב ישראל תרעומות על הש"י כי עצם לבן דבוק בו ית', וע"י כך זכו אח"כ לעושר רב כמשאז"ל (סוכה).

נ"א:) דבית הורדס הי' יפה משל שהמע"ה וכן אמרו (ר"ה כ"ד:) על המנורה העשירו עשאוה כו' חזרו והעשירו כו'. וזה על דרך המקיים תורה מעוני סופו לקיימה מעושר (אבות פ"ד) וזה נקרא סופו שהוא נמשך על ידו.

וע"ד שמתוך שלא לשמה בא לשמה (פסחים נ') וההתחלה הוא שלא לשמה וכמ"ש בפסחים (ס"ח) מתחלה כי עביד אינש אדעתא דנפשי' ומזה נמשך העושר למשמאילים וע"כ באמת מגיע לישראל עשירות מיד. רק לפי שישראל שבאותו דור קבלוה מאהבה והתחילו במדרגת ימין המנוגב מכל טוב רק אח"כ בתורת כ"ש מגיע העושר ע"כ הי' להיפך.

כי מצד הפנימיות דישראל יאי עניותא בעוה"ז וכמ"ש (נדרים ל"א.) (במשרע"ה דהעשיר מפסולתן של לוחות דהעושר בא מצד הפסולת דהיינו מצד המשמאילים ומשרע"ה הוא שורש המיימינים, כידוע דמשה מלגאו יעקב מלבר (תיקו"ז י"ג) שהוא שירש הפנימיות דישראל וע"כ כשנפל על חודש שמת משרע"ה שמח אותו רשע, כי כל טענתו לא הי' (רק) מצד הפנימיות וחשב דמיתת משה מורה שאין שם עוד פנימיות ח"ו ולא ידע דבאותו חודש נולד ונתגלה ענין הפנימיות וענין מילוי שנות הצדיקים מיום ליום מורה על דבר זה שאותו כח וענין המתגלה על ידו בכך נשאר קבוע וקיים בישראל.

כי יום הלידה מורה שאותו יום מוכן להתגלות אותו דבר ואם הי' מת ביום אחר הי' נראה דאותו יום מוכן ח"ו לאבידת כח ההוא, ובאמת אותו כח שכבר נתגלה אינו נאבד עוד וחדר בא מיתתו הוא קביעות הכח וכמ"ש ז"ל (במד"ר פי"ד) על פסוק כדרבנות נטועים אימתי דברי חכמים כדרבנות בזמן שבעליהם נאספים מהם דאז נעשה כדרבן הזה הקבוע וקיים וע"כ הוא באותו יום המוכן להתגלות אותו כח ונמצא אדרבא חודש זה מוכן להתגלות הפנימיות.

וכמו שראיתי לפרש והלבש אותך מחלצות דמלת מחלצות מורה חילוץ ופישוט הלבוש רק דכך הם מעשה המצות אף דהם גם כן רק לבוש מכל מקום הוא לבוש כזה שהוא פושט הלבוש ומורה הפנימיות וע"כ נקראים לבושי הקדושה מחלצות. וכן חודש אדר הנברא באות ק' שהוא כקיפא דאזיל בתר בר נש הוא כענין לבוש, וכן אדר מלשון אדרת שער שהי' לבוש הנביאים והיו לובשים אותו גם למען כחש, כי בלבוש להתדמות כקוף לפני בני אדם אבל אי אפשר להתדמות כלל, של בני ישראל הוא לבוש המורה העצם כי באותו חודש נולד משרע"ה הפנימיות שבישראל שהוא שורש שבט לוי המורה על

פנימיות דבוקם בהש"י כנזכר למעלה, והתגלות זה הוא בניסן לגמרי ובאדר הוא רק ההולדה לזה כי ע"י גילוי.

קדושת ישראל בלבוש זה מעיד על הפנימיות, וזהו ע"י ההתחברות שיש אצלם ללבוש עם הפנימיות וזהו שורש כח נפתלי המורה חיבור וניסן הוא ראש לחדשים ולסדר זמנים שהזמנים כולם דישראל שמונין ללבנה דלית לה מגרמה כלום הכל נמשך מהפנימיות שהוא מהש"י, והאחרית הוא אדר שהוא בתכלית הריחוק מההתחלה ובו הוא העיבור להשוות לשנת החמה כי צריך שיהי' אביב של תקופה ג"כ, דהגם דישראל מונין ללבנה אינו ללבנה לבד רק שהם משוים חדשי הלבנה עם שנת החמה, משא"כ או"ה מונין לחמה לבד שהם סבורים כחם ועוצם ידם עשה להם החיל משא"כ ישראל מכירים שחסירים ומקבלים מהש"י זהו צירוף לבנה עם החמה.

וטי"ז ישראל זוכים ג"כ לשפע עוה"ז של או"ה ג"כ דמאחר שמכירים שהכל של הש"י אחר ברכה הארץ נתן לבני אדם ומונין לחמה ג"כ, והחמה משפעת כל מיני עושר כמ"ש בזוהר דזהב וכל אבנים טובות ע"י השפעת החמה וכן ממגד תבואות שמש: ועיקר חודש אדר הוא ברבוי בני דידגו לרוב דזהו עשירות של ישראל דכל ענין עשירות הוא ריבוי ענייני עוה"ז ושהמע"ה ביקש עושר אל תתן לי, אבל בבנים נא' (ברכות ו') בהדי כבשי דרחמנא למה לי ומצוה לערב אל חנח ידך (יבמות ס"ב:) וגם זה מתאות עוה"ז אבל כולו קדושה אצל ישראל, וזו ההשפעה מצד חבור הלבנה לחמה, ואו"ה דמונין לחמה לבד הם שורש אל אחר דאסתרס ומקבלין שפע עשירות לבד דהוא השפעה שלפי שעה לבד, משא"כ בנים הוא קיום המין וכן קבלתי דחשק זה של השארת בנים קיום מין אינו בשורש או"ה ונראה דהוא מלשון זוהר (ח"ב ק"ג) הנזכר דאסתרס וסריס אין לו תאוה] רק בישראל ואגג באותה שעה שהניחו שאול הי' כל אנחתו על שאינו מניח אחריו זרע וזה הדאגה בא לו מצד השורש שהי' בו דמבני בניו למדו תורה ברבים כך קבלתי, וע"כ רק בהמן נאמר דהתפאר כבוד עושרו ורוב בניו שהתפאר בבנים משא"כ אחשורש, והי' להמן ריבוי בנים שזהו היפך הראוי לעמלק שכתוב בו תמחה וכן א' בתנחומא [ס"פ תצא] על עמלק סירסו כמ"ש כאשר שכלה וגו', ודע"כ נסמך בתורה והחזיקה במבושיו כי זה עסק עמלק לסרס כי טענתו הוא על הרבוי דישראל שזה בא מכח התאוה והרע ושרשו בדעת זרע דשם הסירוס דאל אחר, ולישראל נאסר הסירוס לשום ברי' כל שבארצכם, (כמ"ש חגיגה י"ד:) וגם לעכו"ם אבל לזרע עמלק כפי הנראה משם לא נאסר, כי ישראל מכירים שכל מה שברא הש"י הוא הכל לצורך (כמ"ש שמו"ר פ"י) ואפי' בע"ח מזיקים ועכו"ם וכדומה שרואה כפי דעתו שאין ראוי כך אין להתחכם נגד הש"י שהוא יודע יותר מה שראוי, וע"ז אמרו בהרי כבשי דרחמנא כו' אף שלפי ראות העין אין זה ראוי לעשות לשם שמים ג"כ אין להתחכם נגדו ית', וכמ"ש אל תהי חכם בעיניך ירא את ד' וסור מרע ופי' בס"ח על העושה מזוזה בשמאל מצד התחכמותו לעשות לשם שמים נגד ההלכה ע"ש, וזה ע"ד שעשה שאול בהשארה מעמלק לזבוח לד' וא"ל הלא חטאת קסם מרי ואון ותרפים הפצר, פירוש כל החטא שבקסם הוא רק המרי כי כשפים מכישים פמליא של מעלה (סנהדרין ס"ז).

(ויוכל להמשיך לו שפע נגד רצון הש"י וזה אין לישראל לעשות, וכן הקסם בידיעת עתידות נאמר תמים תהי' עם ד' וגו' שלא תתחכם לדעת מה שאין רצון הש"י להודיעך, ואם ירצה להודיעך יקים לך נביא מאחריך וגו' שתתוודע עפ"י הש"י עצמו ולא בדרכים אחרים שזולת רצון הש"י, וזהו המרי שרוצה מה שאינו רצון הש"י ואע"פ שאינו חטא ואדרבא חושב שיהי' לו ידיעה זו ודבר זה שישגי ע"פ הכישוף והקסם לתועלת גדול להש"י מ"מ החטא הוא המרי שאין לו להתחכם נגד רצון הש"י, וכן און ותרפים הפצר הוראת מלת הפצר בלשון הקודש כמו ויפצר בו היינו ריבוי הבקשה עד שהלה מוכרח לעשות רצונו אף שאינו רוצה באמת כך והיא אותיות פרץ המורה על הפרצה וההקנטה, ונאמר בגחזי ויפרץ בו ויקח אף דהלך ליקח הוא לא רצה ליקח יותר ורק שזה הי' פתיחה והתחלה שיוכלו לפעול בו ע"י הפרצה והפצרה כי זולת זה לא הי' מועיל כל הפצרה, וכפי הנראה מ"ש הנה עתה זה באו אלי ב' נערים וגו' אינו דבר שקר כי לא הי' לכתבו דברי שקר שלו או עכ"פ הי"ל לפרש ע"ד שנא' גבי נביא השקר שהשיבו לנביא האמת מלכים א' י"ג] כחש לו, אבל כן הי' האמת וכמ"ש ולקחתי מאתו מאומה שהי' דעתו ליקח רק דבר מועט לפי שבאו ב' נערים וידע דצריכים מאוד רק אלישע מ"מ מנע לקבל וחשב הוא אף דהאמין באלישע דודאי אינו ראוי לקבל ממנו ואין זה רצון הש"י, מ"מ כיון דנערי הנביאים רעיבים וערומים ויעשה מצוה גדולה להלבישם ולהספיק להם חשב זה כעבירה לשמה, אבל באמת עבירה לשמה הוא עצמו רצון הש"י דגם זה מקרא כתיב עת לעשות לד' הפרו תורתך ואמרו במנחות (צ"ט:) מצינו ביטולה של תורה זהו יסודה וגם זה עצמו תורה, אבל אם יודע שאינו כתורה כהיא דהתם שהרי אלישע ג"כ ידע דחקן של נביאים ועם כל זה לא רצה לקבל והוא נביא אמת לד' הרי ידע שאין הוא רצון ד' רק הוא חשב יבוא הישועה לנביאים מכל מקום וחשב כיון דכונתו לשמים מה בכך אם עושה נגד רצון הש"י, וכעין מחשבת שאול שא"ל שמוע מזבח טוב וכו' כי אין מצוה אלא כשהיא רצון ה' ואם אינו רצון ה' אינו מצוה כלל ואפי' כונה לשם שמים אם אינו רצון הש"י אינו כלום, ורבא נענש בחולין (קל"ג) על דאטרח למרי' כולי האי (תענית כ"ד) אף שנענה דזה נקרא הפצר שמפציר כ"כ עד שמוכרת כביכול הש"י למלאות רצונו, והוא ראה שהתפלל ולא נענה ידע בבירור דהש"י שומע קול תפלתו וכשאין עונה ודאי יודע שאין זה ראוי, אבל הוא ראה שיהי' קידוש השם גדול בדבר לעיני המלך וחשב יביא הנס מכל מקום ובא בחזקה באזנינו שמענו כו', והש"י הוצרך לבטל רצונו כביכול נגד רצון רבא ע"ד שאי' (שם כ"ג).

(בחוני המעגל שאתה כבן המתחטא לפני אביו ועושה רצונו, אבל מ"מ הי' נזוף על כך כי אין זה ראוי לישראל, ונזוף פירוש מרוחק מחוץ למחנה שכינה כי זה שלא עשה עדיין דבר מעצמו רק פעל בהפצרה אצל הש"י לא קראו הכתוב ולא נמצא על זה לאו מפורש בתירה אבל מ"מ אין זה ראוי לקדושים אשר לפני ד' תמיד: אבל לעשות מעצמו נגד משפט התירה או רצון הש"י זה נחלת הגוים, וזה כל שורש ראשית גוים דעמלק שהוא בשורש אחד עם בלעם שהוא הדעת דרע נגד משרע"ה וכידוע, ובלעם נתנבא במעלת ישראל ועכ"ז אמר הנה אנכי הולך ויעץ להכשילם וכן רצה לקללם אף דיידע שאינו רצון הש"י חשב לעשות ולפעול נגד רצון תחלה בהפצרה ע"י חרבנות שגם הש"י יתרצה לזה וכך דרכו של יצה"ר הולך ממדרגה למדרגה היום אומר לו עשה כך

ולמחר כו' (שבת ק"ה:) ואח"כ יעץ במעשה להכשילם שחשב שע"ז ח"ו יופר עצת הש"י הדבוק בישראל ועכ"א דשב ממדריגת נביא לקסם כי זהו חטאת קסם כניכר, וכן עמלק אף דשמעו עמים ירגזון וגם עמלק שמע וידע מעלת ישראל וכמו שהמשילו רז"ל (ותנחומא תצא) ליורה רותחת ובא וקפץ בתוכה אף דידע דרותחת, ובא בכשפים כמשאז"ל (יל"ר בשלח) היינו להכחיש פמליא של מעלה ולעשות נגד רצון הש"י, וע"כ רז"ל (ריש חלק) מנו גיחזי באותן להם חלק לעוה"ב בשביל דבר קטן אבל באמת זה דבר גדול להיות יציאה מכללות ישראל ח"ו כמו שהשווהו רז"ל עם אותו האיש בחלק ובסוטה, (מ"ז).

(ואמרו בספ"ב דברכות ולא תהא סיעתינו כו' שיצא ממנו כו' שזה נקרא יציאה ממחנה ישראל, והלך ממדרגה למדרגה דתחלה תשב שכונתו לשם שמים ושגם הש"י כביכול יוכרח להסכים על ידו, והיום אומר לו כו' עד שע"ז בא לויפרץ בו ויקח מה שלא הי' לו עוד כונה לשם שמים בו כלל רק ע"י הפצרת נעמן פעל אצלו לעשות נגד רצונו כמו שחשב שיפעול הפצרתו אצל הש"י, ובאמת אצל הש"י לא הי' הפצרה כלל שהרי לא המתין עד שידע שהש"י מסכים על ידו רק עשה מעשה תיכף, אלא דהוא לפי שהי' שורשו מישראל הי' זה מצד כונה לשם שמים, אבל מ"מ זה שורש הרע והוא שורש עמלק שחושב להכחיש ולעשות נגד רצון הש"י, ולפי ששאלו השיג דמזרע אגג ילמדו תורה ברבים הלך בשיטתו כיון דכוונתו לשם שמים יוכל לעבור רצון הש"י וזהו השורש של עמלק שנקלט בישראל כשעושה זה לשם שמים וע"כ השאיר לאגג כדי שיצאו ממנו בניו שילמדו תורה ולמיטב הצאן לקרבנות, ושמואל הוכיחו רק ומה קול הצאן ותעט אל השלל ולא זכר מאגג, כי באמת באגג הסכים הש"י על ידו שיהי' חי עד בא שמואל שהרי נתעברה אז אשה ממנו ויצא ממנו המן וכמשאז"ל במגילה (י"ג) מה עשה לי יהודי ומה שילם לי ימיני דלא קטלי' לאגג ונפיק מיני' המן, ואף דנענש על זה מ"מ כיון שסייע הש"י בעיבור ולידה שיארע זה טרם בוא שמואל דזה לא הי' ע"י שאול, אף דהגרס הי' ששאלו השאירו מ"מ כיון דהסכים הש"י על ידו אין זה אלא בגדר הפצר, וע"כ בתוכחתו זכר גם זה דהפצר אבל לא בא בפירוש אלא בטענת המרי שהוא על השלל שהחרימו אח"כ ולא הניח להקריב ולא נשלמו מעשיו ולא הי' רצון הש"י כלל לזה, ולכך ע"ז איבד המלכות ואין זה נקרא אצלו יציאה ח"ו כמו אצל גחזי דשם בא ע"ז ג"כ לעשות ע"י ההפצרה ולעבור נה שלא הי' כונתו לשם שמים ג"כ, וזה כי הי' זה אצלו ע"י יציאה מקדושת ישראל והי' אתחלתא דיציאה בזה, אבל אצל שאול הי' זה, רק דבר הנגרם ע"י הצלת אגג שהרגיש קליטת כחו בקדושה וכח אגג הוא שפעל בו זה, והוא כמו כל חטאי ישראל הנמשכים מצד הקוצים המקיפים השושנה וזה כח עמלק ג"כ שמכנים ח"ו כחו הרע בלבות ישראל, וכמשאז"ל [בתנחומא תצא] דבעמלק נאמר ולא ירא אלקים והרי בלשון הכתוב מוסב על ישראל, רק הכונה דזכור אשר עשה וגו' היינו דזהו מה שעשה לך שאתה עיף ויגע ולא ירא אלקים שהכניס כחו בכך כי זהו כח עשו וע"י ויזנב כל הנחשלים אחריו, ואמרו ז"ל שם שבטו של דן שהענן פולטן כמש"ל כי בשבט זה הוא ענין יציאה ליציאה ממחנה ישראל ובזה הוא אחיזת עמלק ובאמת אצל ישראל הכל אחד וע"ז יוכל להכניס הכח בישראל בדרך שב ואל תעשה עכ"פ להיות עיף ויגע וגו', אף שידעו שצריך להזדרז למצות הש"י ועבודתו מ"מ ע"י עייפות ויגיעה

הוא יושב בטל ומתעצל והוא היפך ירא אלקים שהוא הגבור שאינו עיף, ועייפות זה הוא שורש של עמלק הנמצא גם בישראל כל זמן שלא נמחה זרעו מן העולם, ובעת מלחמת אגג אף דנצחו העוסק עם מטונף מתטנף אבל שאול הי' בחיר ד' ואמרו ז"ל (יומא כ"ב:) כבן שנה שאין בו חטא דכל מעשיו לשם שמים לגמרי והשיג מה שיוקלט ממנו בישראל, וע"י השגה זו שהי' לו על הקליטה הי' לו שייכות לענין הקליטה ונקלט בו ג"כ ענין זה לעבור רצון הש"י, אבל רק לשם שמים להקריב קרבנות ולא שיבוא עי"ז ליציאה לגמרי ח"ו ולא נענש רק מהמלוכה כי המלך הוא כולל הכנסי' שזהו מדת המלכות, ודוד מלך ישראל שרשו במדת המלכות ומלכותו כירח יכון עולם כידוע ממ"ש (ר"ה כ"ה) ושלה לי סימנא דוד מלך ישראל חי וקיים, דהוא נמשל ללבנה דלית לה מגרמה כלום וע"כ קרי לנפשי' עני שאין לו רק מה שהש"י נותן לו ואין יכול לעשות דבר נגד רצון הש"י כלל, וזהו שורש מדת המלכות דמצד הזה אי אפשר לו כלל לבקש לעשות דבר שאינו רצון הש"י: והוא שורש כלל כנס"י המונין ללבנה ואין דומין לאו"ה המונין לחמה שחושבין שיש להם כח מעצמם ולעשות דבר נגד רצון הש"י, ודוד המע"ה ביחוד שהוא מדת המלכות דישראל קרי לנפשיה עני ואין עני אלא בדעת (נדרים מ"א) שלא ידע להתחכם כלל נגד הש"י, וע"כ בשביל אותה מעשה איבד שאול מלכותו שזה היפך ענין המלכות ואף דכונתו לשם שמים, וזהו שקראו לשון תשלומין ומה שילם לי ימיני (מגילה י"ב:) ודקדק מהרש"א בחא"ג מה תשלומין הוא ע"ש, ובאמת מצינו תשלומין קודם המעשה גבי אליאב דאמרו ז"ל (פסחים ס"ו:) דמאסו ד' ממלך משום ויחר אף אליאב בדוד אף דזה הי' אח"כ, והיינו רהשורש כבר הי', והנה שורש זה של עשיי' לשם שמים נגד רצון הש"י הוא בזרעא דרחל שטנו של עשו כי יש להם ג"כ כח הגבורה הקשה שמשתמשים הכל לשם שמים להיות גבור הכובש יצרו, ומצד הזה באים ג"כ לחשוב כח זה דכחי ועוצם ידי עשה לי שהוא ראשית גוים לעשות ג"כ לשם שמים, ובאמת נמצא גם כח זה ביהודה אף דדוד המע"ה הוא ממש להיפך זה ובאותה מעשה דבת שבע נאמר למען תצדק בדברך וגו' שהי' יכול לנצח היצר רק לא רצה להיות עבדא דזכי למרי, (כמ"ש סנהדרין ק"ז).

(ואף שנענש על זה זהו כשידע מפורש דברי הש"י באותו ענין בפרט ואדרבא דבר זה הי' נגד התורה שהרי הי' ראוי לו יותר לשמור מצות התורה שהוא ג"כ מצות הש"י ושלא לעבור, אבל חשב דהמע"ה לדחות דבור הכללי שבתורה שאפשר להתקיים ע"י אחרים ולא יתבטל אותו דבור פרטי של הש"י שדיבר עמו, ומ"מ נענש על זה כי באמת רצון הש"י שינצחוהו בכהאי גוונא ועד"ש בב"מ [נ"ט ב'] לא בשמים הוא והקב"ה חייך נצחוני בני, וכן בהפועלים (פ"ו) נחלקו מתיבתא דרקיע עם הקב"ה שענייני התורה מסורים לבני ישראל ואף זה בכלל ענייני התורה שאין לו לעבור על דברי תורה, והרי זה עד"ש בס"פ (ב' דחגיגה) גבי אחר דכל מה שאומר בעל הבית עשה חוץ מצא שאין מ"מ לשמוע להש"י הנועל בפניו דרכי התשובה, הכי נמי אין לו לשמוע לעבור על דברי תורה אם לא כשיאמר נביא להוראת שעה שהוא לצורך כבוד שמים ושרצון הש"י כן, אבל זה שלא אמר לו הש"י שרצונו כן כלל רק אמר לו לא מנסית (סנהדרין שם) עדיף מהא דאחר, אבל באמת עיקר ענין עת לעשות לד' הפרו תורתך הוא דרגא דדוד המע"ה וכידוע מהזוהר דעת מורה מדת מלכות דבה כל עתים, וזה כל ענין דהמע"ה להביט על

הראוי כפי אותו עת הפרטי וענין הפרטי ולדחות מפני זה כללי דברי תורה וע"כ עשה באותו מעשה כן ולא השגיח בכללי ד"ת, ועד"ש ג"כ בפרק חלק (שם) על פסוק ודוד בא עד הראש כו' מוטב כו' אף דע"ז הוא החמורה בכל עבירות ויש בה ג"כ צד חילול השם מלך שכמותך כו' מ"מ חשב לדחות כל זה בשביל שלא יחשבו בני אדם תלונות על הש"י, וגם בענין שמעי הי' כן אף דמורד במלך חייב מיתה עפ"י דין דיוהרי קי"ל קדושין [ל"ב ב'] מלך על כבודו אין כבודו מחיל, וא"כ השיב הלא ידעתי וגו' אדרבא היא הניתנת לחייבו ומה בכך שהוא בשמחה ואינו רוצה להורגו הלא אינו רשאי למחול על כבודו ואולי למ"ד (הובא בפר"ד) חדשים ח מפני אבשלום הי' מתכפר בבעירה כהדיוט א"כ לא הי' לו אז כלל דין מורד במלכות וזה שאמר כי היום אני מלך ולא מקודם, אך למאן דפליג על זה קשה, ועוד שהרי ציוה שלמה עליו וזכר לו מהשבועה משמע שלולי השבועה הי' ממיתו, ונראה דאף למ"ד דמתכפר כהדיוט היינו דבאותה שעה הי"ל דין הדיוט אבל אחר שחזר למלכותו ונתחרטו ישראל על מה שהמליכו אבשלום הי' לו דין מלך למפרע, ודומה לרשע שעשה תשובה דמקודם הי' רשע גמור ומ"מ אחר התשובה דנעשו זדונות כזכיות חשבינן לי' למפרע כאלו לא חטא מעולם, והארכתני מזה בתשובה בענין זיקת יבם מומר גם לענין הדין דלדעתי גם לפי דעת הגאונים דיבם מומר אינו זוקק היינו באותו שעה עודו מומר אבל כששב ומתכפר למפרע אז זוקק ליבום למפרע ג"כ ולא משעה ששב לכד יעוש"ב, וכן בריחת דוד מפני אבשלום שהי' לעונש חטאו כל זמן שלא נתכפר לגמרי בשעת מעשה לא הי' לו דין מלך מצד שהעונש מהשמים להעבירו ממלכותו, וע"כ השיב תחלה בשעת מעשה שלא להמיתו משום דה' אמר לו קלל שגם זה מן השמים לענשו וגם מצד, ישראל שהעבירוהו, אף דהי' זה חטא להם להעביר משיח ד' ממלכותו מ"מ כיון דהעבירוהו יש לומר.

שלא הי' לו דין מלך, אבל אחר שהחזירוהו ונתחרטו על הראשונות למפרע ונתכפר חטאם וכן חטא דוד להיות כאלו לא חטא הוה לי' למפרע מלך, וע"כ לא השיב עוד אח"כ ד' אמר לו כו' רק השיב כאלו ביזו למחול וזה נגד ד"ת אבל באמת הוא ראה שלשלת גדולה של מרדכי יוצא ממנו, והרי לוט ניצול בזכות דוד ואפי' במצרי אמרו ז"ל (שמ"ר פ"א) ויפן כה וכה ראה שאין עתיד לצאת ממנו (וכו') ואע"פ שהוא חייב מיתה בדין כמ"ש בפרק ד"מ (נ"ח:) וכן אמרו בסוטה (מ"ו:) גבי אלישע לנערים וירא ראה כו', ומיהו חייב מיתה בדין ודאי אין חוששין למה שעתידי לצאת ממנו ואפי' יאמר נביא אמת שעתידי לצאת ממנו צדיקים גדולים הרבה אין פוטרם אותו ממיתת ב"ד כלל על זה, כי משפטי התירה נמסרו לבני אדם הרואים לעינים ודנין כפי מה שהוא ואין משגיחין בעתידות, (עי' בתוס' יבמות ל"ה:) ורק בדיני שמים הש"י מטה כלפי חסד בשביל העתיד וגבי משרע"ה אז"ל (שמו"ר שם) שהרגו בשם המפורש, ובכהאי גוונא שרוצה להרגו בידי שמים הי' צריך לראות שאין עתיד כו' דזולת זה אין משפט שמים להרגו, אבל בשמעי דהי' מורד במלכות וחייב מיתה בדין לא הי' מועיל זה דעתיד רק דהמע"ה דחה דברי תורה זה משום עת לעשות, וע"כ אמרו (מגילה י"ב:) מה עשה לי יהודי דאין להתחכם על דברי תורה דאלו לא נולד מרדכי הי' טוב יותר לכנ"י באותה שעה טרם הנס, ואף דבאמת כשנאבד המן הרי אדרבא הכל יהי' לטובה ויפה עשה דהמע"ה וכן אחר שנאבדו כל זרע המן ובאו אותן בני בניו שלמדו תורה ודאי יפה עשה שאול ג"כ

וע"כ לא אמר לו שמואל החטא מאגג רק מהצאן ובקר וכן לא נזכר בקרא כלל חטא על דוד שהחזיה שמעי אז, רק כנס"י שבאותו דור טרם הנס צווחי על זה מה עשה כו' ע"י שורש עת וגו' הפרו תורתך הקבוע בו, ומה שילם כו' כי ע"י שורש זה של יהודה הנטוע ג"כ בכל ישראל שכולם נקראו על שמו (בר"ר פצ"ח) זה גרם לימיני להפר ג"כ ציווי פרטי של הש"י ג"כ מטעם כונה לשם שמים ועת לעשות, וזה נקרא שילם ותשלומין כמ"ש כי אין זה בעצם דישראל כלל רק הוא נמשך דרך שילום, ולפי שע"י דוד שהיא שורש כנס"י נגרם לידת מרדכי דאיקני בהמןבהמן, והם חשבו אז זה לחטא חשבו ג"כ דהגיע הגמול מדה כנגד מדה ג"כ ע"י ימיני עצמו שהטיב לו במה שהניח לשמים ומה שהניח שאול לאגג מאותו הטעם עצמו בשביל שראה העתיד לצאת ממנו, ועי"ז נפק המן דציער לישראל והי' הגמול טרם החטא כי אין העונש מ"ה רק הוא תשלום הנמשך מעצמו, ושפיר יוצדק גם קודם המעשה דמ"מ ישנו לשורש דבר זה בהם וכמ"ל (ויש לפרש ג"כ שילם לשון השלים וגמר ואף דבמעשה שאול ודור דשאול קדם מ"מ בעניינא דמרדכי והמן קדם הא דמרדכי לא יכרע לעורר קנאת המן וכן במגילה נזכר מקודם סיפור מרדכי ואח"כ סיפור המן): והם אז ראו דהכל עונש אותו מעשה דהפרו תורה, ובאמת כל כונתם לעשות לד' אבל לפי שהנגלה לא כן הי' להמן טענה, וכן ישראל שבאותו דור שהשתחוו לצלם ודאי לבם בשעת השתחוי' הי' לשמים ולא עשו אלא לפנים וחשבו תחלה דאין רע בזה.

אבל אח"כ כשראו הגזירה הבינו דאין רצון הש"י כך ואז חשבו דדבר זה בא להם משורש ענין שאול ודוד שגם הם עשו כן דברים שלא מפי התורה רק לפי שכונתם לשמים, וע"כ אמרו מה עשה כו' אבל באמת ד' יראה ללבב ובשביל נגלה של המעשה בא העונש ג"כ עד"ז אלא לפנים, ועל האמת נהפוך הוא וע"כ בא ע"י המן דשורש עמלק ג"כ כולו אינו אלא לפנים כי כל שורש עשו פושט טלפיים, וידוע מ"ש בויק"ר (שמיני) דד' מינים גמל שפן ארנבת וחזיר נגד ד' מלכיות, והחזיר נגד עשו דפושט טלפיים במעשה אבל הפנימיות כולו רע והוא גרה לא יגר לשון עתיד, כי הפנימיות אינו מתגלה אלא לעתיד כאשר הש"י מגלהו כמ"ש איך נחפשו עשו נבעו מצפוניו דהאדם אשר יראה לעינים איננו מכיר בו עד שהש"י מגלה מצפוני לבו לעין כל, אבל ג' מלכיות הראשונות מעלי גרה ודרשו בויק"ר [ס"פ] שמיני שמקלסות להקב"ה ושמגדלות צדיקים, היינו דקילוסו ית' עולה גם מן הרשעים כמ"ש בעירובין (י"ט) וע"כ אמרו (ע"ז ג'): כולם גרים גרורים לעתיד לבוא חוץ מאדום דכתיב ולא יהי' שריד לבית עשו כי אין קילוס עולה מהם כלל כי שורשם ברע הגמור, וע"כ הם עיקר שונאי ישראל אף הצדיקים שהם מכירים שהם צדיקים מ"מ שונאים כי שורש עשו הוא יודע רבונו ומתכוין למרוד בו, משא"כ הם מגדלים צדיקים כשמכירים שזה צדיק ושהש"י רוצה בו, וטומאתם הוא בטלפיים היינו במעשה דכל אומה יש לה שורש מעשה מיוחדת ברע שאין יכולה ליפרד ממנה כלל, וכמ"ש (ספרי פ' ברכה) דהחזיר התורה על כל אומה ולשין ועשו אמר מה כתיב בה לא תרצח וישמעאל לא תנאף וכן כולם יש לכל אחת דבר שאי אפשר לו למנוע מזה כלל, משא"כ ישראל שרשם אינו כפוף ושקוע בשום דבר שלא יוכל ליבדל ממנו כי שרשם נמשך אחר הש"י, דע"כ הקדימו נעשה לנשמע דהם מוכנים לעשות כל מה

שיצוה הש"י ואו"ה קרו להו על זה עמא פזיזא כו' אי מציתו קבליתו כו' כמ"ש בפרק רע"ק (פ"ח).

(כי חשבו שגם הם כמוהם דיש דברים דלא מציתו ובאמת אצל ישראל לא שייך לא מציתו כלל, והשיבו אנן דסגינן בתמימותא כו' כי מה שהחזיר הש"י התורה על כל האומות אם אין להם שייכות לא הי"ל להחזיר עליהם כלל, אבל הרי בידם להתגייר ומקבלים גרים מכל האומות הרי יש בידם ג"כ לשנות עצמם רק כשמתגיירים להיות בשם ישראל יכנו, אבל מצד עצמם אינו כן ומ"מ כיון שבידם.

להתגייר הרי בידם לכופף כחם ג"כ, אבל יש בכל אומה השורש דעמלק ה ראשית גוים שממנו יניקת שורש כחם, ועמלק הוא תכלית פשיטת הטלפיים שאינו כפוף ג"כ תחת שום כת כלל אבל מ"מ אינו כופף כחותיו להש"י כי הוא הדעת דרע, וידוע דדעת הוא המחבר חכמה ובינה חכמה הוא מה שלמד מזולת או מושכלות ראשונות, וחכלית ישראל ישראל הוא מה שמקבלים מהש"י, ובינה הוא מה שמתבינן מעצמו ודעת דקדושה הוא רוח הקודש כדפירש"י [פ' תשא] היינו שמחבר בינתו עם חכמתו של הש"י וידוע ומכיר שהכל מהש"י וזהו רוה"ק וכמ"ש הרמב"ן [ב"ב י"ב א'] בפירוש חכם עדיף יעו"ש, וע"י דעת זה שבמותו ולבו גורם דכל מעשים החיצונים ג"כ נמשכים מאמיתות רצון הש"י, וזהו משה מלגאו יעקב מלבר (תיקו"ז י"ג) החיצונות הוא מדת אמת ליעקב דכל נגלהו הוא שפת אמת תכון לעד, ויעקב איש תם ותמימות הוא היפך החכמה והיינו שאין לו חכמה מצד עצמו כלל כי מכיר דהכל מהש"י וסג"י בתמימותא שלא לחקור אחריו ית' כלל, כי הלא אנו מכירין שאין לנו מצידנו שום כח ושום חיות כלל ומאן דיהיב חיי יהיב כח וחכמה וכל השייך לכחות הנפש, אבל דעת דרע הוא שאן מחבר התבוננות עצמו עם חכמת הש"י דע"כ אסתרס ולא עביד פירין שהרי אינו מחבר חכמה ובינה כלל רק אדרבא חושב בינתו לדבר נפרד ומתחכם נגד הש"י, וזהו שורש וראשית גוים מלגאו ועל ידי זה נמשך כל ע' אומות מלבד שהם ע' כחות שונים ונפרדים הנמשכים מצד חכמת עצמם בלא הכרה שהכל מהש"י, ומספר ע' הוא מצד ההתפשטות במעשה כידוע דכל דבר כלול מ' ג' ראשונות וז' תחתונות ג' ראשונות הם חכמה בינה דעה שבמחשבה וז' תחתונות במעשה וכל אחת כלול מ' הרי ע'.

וז' עממין דארץ ישראל הם ג"כ כלל ז' אלו שכבשום ישראל מארצם שבהם אין שורש זה וכידוע רמיזתם, וד' מלכיות המושלות הם כלל ד' ספירות חסד גבורה תפארת מלכות דרע וע"כ נקרא אדום בכל מקום סתם מלכות הרשעה, כי הוא שורש מלכות דרע דאמרו ז"ל (קה"ר ת"א) שעתיד להחזיר מלכות לבעלי' ושורש מדת מלכות הוא ממשלה ותוקף כח, וזהו שורש עשו תקיפא ואימתני ועל חרבו יחיה חרב מורה גבורה וכח, ומלכות קדישא דישאל הם מכירים ביותר שאין להם שום כח רק מהש"י, וכמ"ש בפרק אין עומדין (ל"ד:) מלך כיון שכורע שוב אינו זוקף לפי שמצד מלכותו הי' נראה מושל ובעל כח ע"כ בתפלה שהוא עומד לפני מלך מלכי המלכים כופף עצמו לגמרי ואין מראה שום זקיפה כלל ומכל מקום שורש עת לעשות הפרו תורתך הוא במלכי ישראל שאול ודוד כמש"ל שמ"מ דבר זה נמשך משורש המלכות, והוא ע"ד הקב"ה גוזר וצדיק מבטל (מ"ק ט"ז) שהובטח בו דהמע"ה ביחוד לי דבר צור ישראל מושל וגו', ונאמר בעטרה

שעטרה לו אמו לא זו מחבבה עד שקראה אמי (שי"ר פ"ג) שזהו מדרגת צדיק מבטל זהו בעטרה שעטרה מדת המלכות, אבל אשת חיל היא עטרת בעלה ובעלה מתעטר בה וזהו כל מעלתה וממשלתה, משא"כ מלכות דאו"ה הוא נפרד מהש"י וזהו שורש עשו שממנו יצא עמלק שהוא כח זה להיות כח נפרד דממנו כח הרציחה דעשו שעיקרו בפנימיות, כמ"ש במדרש (ויק"ר פי"ג) דמלכות זו מצעת הבימה כו' דמראה כאלו אדרבא הוא דן לשופכי דמים ורציחה וכל מה שהם הורגים ורוצחים הוא הכל בדין וכך ראוי למלך, וכמ"ש (בר"ר פס"ג) ג"כ בדוד המע"ה אדמוני רק עם יפה עינים שאינו הורג אלא מדעת סנהדרין ואף הם רוצים לדמות עצמם כן, רק החילוק שהוא נמלך בסנהדרין דהיינו חכמת התורה והם דנים עפ"י נימוסיהם שהוא חכמה אנושית וחושבים חכמתם לחכמה.

וע"כ נאמר והאבדתי חכמים מאדום כידוע דמלכות הוא שורש לחכמה אנושית שהיא חכמה תתאה חכמת שלמה מלך ישראל אבל אצלו הי' חכמתו ברוה"ק וד' נתן חכמה לשלמה, ואף אצל או"ה יש גוון חכמה וכמ"ש (איכ"ר פ"ב) יש חכמה באדום תאמין אבל כאשר נחפשו עשי אז ממילא אבדה חכמתו ג"כג"כ כי כל חכמתם הוא היפך תמימות דיעקב שהוא נקרא על האמת סוף בוגדים ועקשות לא חכמה, ואצל כל מלכות המושלת על ישראל הי' תוקף חכמה כמו חכמת מצרים בזמן שהיו ישראל תחת ידם, ובימי נבוכדנצר הי' עיקר חכמה בכשדים ואח"כ שנכבשו תחת פרס הי' מסתמא אצלם כל חכמת או"ה וכמ"ש המלך לחכמים יודעי העתים כי כן וגו', וזהו שורש חכמת האומות הקדמונים באצטגנינות וידיעת העתים דע"כ אמרו ז"ל (שבת ע"ה) איזה חכמה.

ובינה שלעיני העמים זה חישוב תקופות ומזלות, ואח"כ בימי יון התחילה חכמת יונית ואריסטו הי' בימי אלכסנדר מוקדן ראש מלכות יון שאז התחילה אצלם, וכל חכמות אלו הם הכל לימודים של חכמה בידיעות לבד אבל חכמת אדום הוא בנימוסים ובמעשים, וענין חכמת או"ה שהכתוב ורז"ל קראום חכמה ותיקנו ברכה שחלק מחכמתו לבשר ודם ודאי יש בו ענין חכמה באמת, וכן אמרו (מגילה ט"ז) כל האומר דבר חכמה אפי' באו"ה נקרא חכם שנאמר ויאמרו לו חכמיו וגו' דלולי כן לא קראן הכתוב חכמיו, וע"כ כל חכמת עשו בפשיטות טלפיים שמראה סי' ה וחכמת אותן מלכיות בידיעת פנימיות שאין להם פשיטת טלפיים במעשה, ואמר אצל כל אחד לשון אחר בגמל אמר פרסה איננו מפרים לשון הווה כי כילו רע מתחלה ועד סוף דתחלתו נמרוד שהמריד כל העולם כולו וסופו נבוכדנצר וזרעו זרע מרעים, ובארנבת אמר פרסה לא הפריסה כי בזוהר אמרו על חכמי יון דאינון קריבין לאורחי מהימנותא ומובא בריקנטי, ובפסיקתא דפרה אמרו אשר אין בה מום זו יון ע"ש, והם שהתחילו לתרגם התורה יונית ללשונם שבהם מיוחס מאלכסנדר מוקדן התחלת טענת האומות אנו ישראל, וע"כ הי' אז התחלת תורה שבע"פ שהוא התגלות המסטורין שלו ללבבות בני ישראל, וע"כ אח"כ נתחברו יון ואדום יחד כי גם ביון יש קצת פשיטות טלפים בהווה אלא שאין שרשו כן, כי עשו שרשו באמת מיצחק ורבקה וע"כ פשיטות טלפיים שבגופו הוא פשיטת טלפיים גמור וכך שורשו להיות פושט טלפיים לרמות בזה יצחק אביו, משא"כ יון, הם רק מתדמים בפשיטות טלפים אבל שרשם אין כן וע"כ אמר לא הפריסה לשון עבר היינו מצד.

שרשם, ובשפן אמר ופרסה לא יפרום לשון עתיד כי במדרש ובפסיקתא דפרה אמרו תמימה זו פרס תמימים היו שאין בידם כו', וכן בברכות [ח' ב'] ספרו מצניעותם וסמכו לזה למקודשי אלו פרסיים המקודשים ומזומנים לגיהנם, כי באמת צניעות מעלה גדולה ואין קרוי צנוע אלא למי שצנוע בבית הכסא (ברכות ס"ב) היינו דברים שזרכן לעשותן בהצנע ואין רואה הוא צנוע ג"כ זהו תכלית הצניעות, ונאמר את צנועים חכמה כי זהו תכלית המבוקש במעשה ומה ד' דורש וגו' והצנע לכת עם אלקיך וע"י שלימות המעשה נמשך החכמה שהוא תחלת התגלות השתלשלות שלימות המעשה כידוע, אבל צניעות זה שהישראל הוא עם אלקיך דייקא משא"כ באו"ה שלא יחשוב שג"כ צניעותם הוא מעלה גדולה ואינו כן דבאמת הם מזומנים ומקודשים לגיהנם עי"ז, וכמו שלעתיד יתגלה מצפוני ופנימיות דעשו כך בחיצינות דפרס ג"כ ההתגלות הוא לעתיד ע"י הש"י שיוליכם לגיהנם, ולא מצד התגלות הנעלם כעשו רק מצד התגלות הנגלה שגם עכשיו מקודשים ומזומנים לכך: ומצד הזה הוא חיבור אחשורש מלך פרס שבו ג"כ שורש מדת צניעות כמשאז"ל (מגילה י"ג) על פסוק בבוקר היא שבה אע"פ שהוא מתוך גנותו שהוא כולו זימה וזנות עם המן שגידלו על כל השרים מה שלא נמצא כן במלכות אחרת לגדל זרע עמלק כ"כ, כי יש לו חיבור עמו במה ששניהם אין נגלים עתה רק הש"י עתיד לגלותם זה במעשה וזה בפנימיות, וזהו מדת הצניעות שהוא ההעלם והיפך הגילוי, וע"כ הי' גדולת ותוקף הנס ע"י ורעזרע בנימין כידוע דרז"ל (בר"ר פ"א) דרחל ובנימין וזרעו אחזו פלך השתיקה שהוא ג"כ הצניעות והעלם וכ"א (ברכות ס"ב): בשאול ויסך שעשה עצמו כסוכה ונכנס גדר לפנים מגדר כו' ויהודה היפך זה אחז פלך ההודי' (בר"ר שם) ומיכל בת שאול שחקה על דהמע"ה.

על שנגלה לעיני וגו' שהוא היפך הצניעות שלמדה בבית אביה. אבל באמת מה שהוא עושה היפך הצניעות הוא לכבוד שמים וע"כ נענשה שלא הי' לה ולד כי היא רוצה שישמש בצניעות גם נגד כבוד שמים, וזה צניעות של או"ה וכמ"ש באחשורש דכשנכנסה אסתר כעם שחשב דאין זה דרך צניעות זא דהיא לבשתה רוה"ק וכונתה לשמים, ואל אחר אסתרס וכל כח של או"ה אין לו התפשטות בישראל כי מעלת צניעות דישראל הוא רק כשאין להם צניעות במקום שאין צריך צניעות לשם שמים, וכמ"ש (מגילה י'): בתמר בשביל שהיתה צנועה בבית חמי' יצאו ממנה מלכים ונביאים וזה הי' בעת שפשטה גדר צניעותה ותשב בפתח עינים רק שכונתה הי' לשם שמים, ואז נתברר צניעותה שראוי' ליבדק בישראל ויהודא ולצאת ממני מלכים ונביאים ושאינו כצניעות הפרסיים, וכן אסתר שבה שורש הצניעות זרע שאול נתברר צניעותה באותה שעה דלבשתה רוה"ק (שם י"ד): ונראה לי דמ"ש בעירובין (צ"ו) דמיכל בת שאול הניחה תפילין הי' אחר אותה מעשה שהרגישה בחטאה שנראה שבא לה ע"י חמלת שאול על אגג דהוא סירס לישראל והי' ראוי מדה כנגד מדה שלא להניחי להוליד וכמו שעשה שמואל, ובאגג נתחדש אז חשק ההשארה שהוא חשק דישראל וכמ"ש למעלה מפי השמועה ועי"ז החשק חמל שאול, ומ"מ לפי שלמראית העין הי' חמלה להרבות זרע עמלק ע"כ הי' העונש במיכל בתו שנדבקה במלכות בית דוד ולא הי' לה ולד שידבק במלכות, וזה ע"י חטא שאירע לה שהי' למראית העין חטא של או"ה דע"כ מגיע עונש זה ועי"ז הניחה תפילין שהם אות ההתקשרות של ישראל זרע בנימין כידוע לאביהן

שבשמים ע"י קשר של תפילין דע"כ וראו כל עמי הארץ וגו' אלו תפילין שבראש
(ברכות ו').

(שהם המבדילים בין ישראל לעמים ומראים התקשרות דישראל שאין ניתוק כלל ושאי אפשר להם להיות כעמים כלל באמת, ואע"פ שיש אות שבת ואות ברית המורים על הפנימיות והחיצוניות דישראל שאין דומה לעמים כלל, עיקר דיראו ממך הוא ע"י אות דתפילין שהוא המבדיל בין שורש דראשית גוים שהוא העקשות לעשות בזדון לב נגד רצון הש"י, היפך זרע יעקב איש תם הנמשכים בתמימות כצאן אחר הרועה ובאמת גם ישראל נקראים עם קשה עורף שהוא היפך התמימות, אבל אצלם הקשיות רק בעורף שהוא אחורי האדם ולא בפנים המורה פנימיות האדם דבפניהם כל רואיהם יכירום וגו', כמ"ש באיכה רבתי דמי אפך לדיהודייא וכמ"ש למען תהי' יראת ד' על פניכם לבלתי וגו' ואמרו (נדרים כ' א') זו הבישה וכל מי שאין לו בושת פנים בידוע שלא עמדו אבותיו כו', וכמ"ש ג"כ ביבמות [ע"ט א"ן ג' מדות בישראל ביישנים כו' וזהו נגד יעקב, והבושה ניכרת בפנים כמ"ש (ב"מ נ"ח:)] אחורוי אפי והלבנת פנים ונאמר בושתו וגם נכלמתי להרים פני אליך כי עונותי וגו', וזה מדת ישראל שיש להם בושה להרים פנים לפני הש"י כשחוטאים משא"כ שורש דאו"ה הוא העז איש רשע בפניו, וסתם רשע היינו עשו כמ"ש (מגילה ו') על פסוק יותן רשע ועל פסוק אל תתן ד' מאויי רשע ועוד בכמה דוכתי ובאמת אמרו בביצה [כ"ה ב'] ג' עזין ישראל באומות ודע"כ ניתנה לישראל תורה דדתייהם אש שאלמלא כו' (ע"ש) אבל עזות וקשיות שלהם הוא בעורף: וזהו יערוף כמטר לקחי שמתיש קשיות שבעורף כי המים מרככים כל דבר קשה, והוא תורה תבלין דיצה"ר שנקרא לב האבן ואם אבן הוא נימוח (סוכה נ"ב) ולב אבן דאו"ה שרשו כך ואי אפשר אפשר לו לימות כלל משא"כ לב אבן דישראל אע"פ שקשה ביותר וכמ"ש (בהחליל ושם) דהניח כל האומות ואין מתגרה אלא בישראל וע"כ הם עזים שבאומות, מ"מ אינו מצד הפנים המורה הפנימיות ואמיתות הרצון שבמעמקי הלב רק מצד האחוריים דשם אין נגלה אלא החיצונית לבד ואי אפשר להכיר הפנימיות אלא בפנים ולא בעורף כלל, והקשיות שלהם הוא רק מצד הנגלה לזולת בלבד אבל הם עצמם, פנימיות קשיותם ג"כ דבוק בהש"י, ועל זה הוא קשר של תפילין שהוא בעורף דהוא אות על קשיות עורפם דג"כ דבוק בהש"י, וע"כ נשים פטורות מתפילין דנשים דעתן קלות ואין בהם קשיות עורף, ומקום קשר של תפילין הוא נגד מוח הדעת דבו הוא עיקשות דאו"ה יודעים רבונם ומתכוונים למרוד וע"כ אסתרסו במוח הדעת דנאמר בו תמחה, משא"כ ישראל עקשותם הוא למסור נפשם להש"י ועל זה הם כאבן וכאש שמים רבים לא יוכלו לכבות האהבה וגו', ומשם הוא שורש דתורה ע"י משרע"ה כידוע, והאומר יש תורה באו"ה אל תאמן (איכה רבה פ"ב) דלא עשה כן לכל גוי ועכו"ם שלמד תורה ח"מ וכמ"ש (סנהדרין נ"ט) כי הם אין להם שייכות לדעת דקדושה כלל, ואם רוצה ליכנס לדעת מבלי שיתגייר רק שיגיע לשורש הדעת דראשית גוים שם נא' תמחה וח"מ, וע"כ התורה יערוף כמטר שמסיר הקשיות דלב האבן דיצה"ר ומכניס הקשיות דד"ת הלא כה דברי כאש, דע"כ נמשלה לאש ומים (תענית ז).

(שהיא כמים לכבות אש דיצה"ר שהוא ג"כ אש כמ"ש (קידושין פ"א') חזי דאת נורא כו' רק שהוא אש זרה ונכבה ע"י מימי התורה והוא כמטר דמוליד ג"כ ברקים ורעמים

השופכים אש, וזהו ענין הדעת המחבר חכמה ובינה שהם מוחא ולבא ועל הלב נאמר שפכי לבך כמים נוכח פני וגו', דבעמידה פנים בפנים אין להם קשיות ונימוח לב האבן וההכרה דפנים בפנים הוא בלב שבו כח ההרגשה וכל הפעולות האדם והשתנות הניכר בפנים הכל מן הלב שכחותיו הם המורגשות באדם, אבל החכמה שבמוח אינו עושה רושם ניכר בפנים כלל, וזה חכמת החכמים דעדיף (ב"ב י"ב) היינו שיכול להשיג יותר הנביא, וכידוע מהאריז"ל שהגיד השגת משרע"ה והשגת כל נביא והוא דיבר בעולמות עליונים יותר כנודע, ולא שהשיג יותר מהם רק שהוא דיבר מצד השגת החכמה ובודאי הם השיגו בחכמה עוד יותר וכ"ש משרע"ה, רק כל זה השגה נעלמת היינו שאיני מורגשת בלב להיות כרואה פנים בפנים משא"כ השגת הנבואה הוא השנה בחדרי הלב כרואה פנים בפנים: וכשביקש משרע"ה הראיני את כבודך היינו כל מה שאפשר להתגלות להשגת אדם שזהו הנקרא כבוד אלקים הסתר דבר שהוא סודות מעשה מרכבה המתגלים לחכמי הדורות, וכל מה שנודע לתלמיד ותיק ועתיד לחדש בכל דור ודור ועתיד להתגלות הכל נגלה למשרע"ה, (כמ"ש ויק"ר פכ"ב) אבל התגלות כבוד זה ביקש רק דרך ראי' כי מה שהוא בלב הוא בקנין וזה אי אפשר רק כל אחד כפי דרגא דילי' ועד מקום שורש נשמתי ולא יותר, אבל דרך ראי' יכול לראות גם מרחוק כידוע דזהו החילוק בין חוש המישוש שהוא מכח ההרגשה היוצא מהלב אינו אלא בפגישה ממשית משא"כ חוש הראי' שבמוח דרואה גם מרחק, ונאמר לו וראית את אחורי ופני לא יראו ולא אמר לא תראה, דר"ל כי אי אפשר במציאות כלל להשיג דרך ראי' השגה פנים בפנים שהוא השגה מורגשת בלב כי לא יראני האדם וחי, היינו בעודו מלובש בגוף שאז הוא בעל גבול וגדר כפי הגוף המגדירו אי אפשר לו להשיג דרך הרגשה יותר ממה שמוגדר כפי שרשו, ורק אחורי היינו השנה ע"ד הרואה מאחוריו שאין בו הרגשת פנים בפנים, וזהו כי ד' אלקיך אש אוכלה שאי אפשר לידבק בו היינו מצד השגת החכמה החכמה והראי' שבמוח, רק הדבק במדותיו הוא בכחות הלב והשגה המורגשת הוא רק במדותיו, ועיקר התורה היא דת אש שעיקרה בהשגת החכמה שבמוח רק שעורפת כמטר בלב לפוצץ היצר, וזהו ע"י הדעת המחבר המוח עם הלב שהוא בעורף, וע"כ אמרו ביומא (ס"ו:) אין חכמה לאשה אלא בפלך שנאמר וכל אשה חכמת לב וגו', ר"ל שחכמת הנשים עיקרה בלב וכמ"ש בנידה (מ"ה) על פסיק ויבן שנתן בינה יתירה באשה שהבינה שבלב הוא באשה יותר והידיים הם ענפי הלב כי כל כחות הפעולה נמשכים מהלב וע"כ חכמת אשה הוא רק בפלך ר"ל בכחות הפעולה, והמלמדה תורה כנולמדה תפלות (סיטה כ') כי כשנכנס ד"ת נכנס ערמומית בלב כמשז"ל (שם כ"א:) על פסוק אני חכמה שכנתי ערמה וע"כ אמרו ופושעים יכשלו במ ד"ת וכמ"ש (שבת פ"ח:) למשמאילים בה סמא דמותא, וע"כ נאמר מימינו אש דת למו דרת אש שהוא השגת החכמה הוא רק מימינו למיימינים בה מסטרא דחסד, ואע"ג דא מגבורה נפקת ונקראת אש מ"מ צ"ל דוקא כי תורה דכתיב בה אמת היא מדת אמת ליעקב המחבר ב' הקצוות, כי מצד הקצוות נמשך פסולת ואש זרה היוצא מהתוכא דדהבא ואש דיצחק להיות על חרבך תחי' חיותו היא סמא דמותא דס"מ, וחיות האמיתי שאין בו פסולת הוא חיבור אשא ומיא וזה הי' ביעקב, ובאמהות הי' חלוקות לב' לאה ורחל כי באשה אי אפשר להתחבר יחד כי נוקבא הוא סטרא דגבורות כנודע וכמ"ש בפ"ב דסוטה (י"ז)

דאש דידה מצרף וקשה יותר, וע"כ באר בזכות מרים (תענית ט') מוצא מים הוא מסטרא דידה דאשה יראת ד' היא תתהלל ויראה הוא בלב כמ"ש ביומא [ע"ב ב'] על פסיק ולב אין, וממנה יוצא שפע מימי החסדים וכמ"ש בכתובות (ס"ז): דמיקרבא הנייתה, אבל להתחבר לדת אש הי' בא לאש זרה ותפלות ר"ל, וע"כ אין שייכות לנשים עם תפילין שהוא המקשר מוח הדעת להש"י כי הם דעתן קלה שאין בהם חיבור החכמה לבינה, ורק מיכל בת שאול כשראתה בעצמה ענין קשיות עורף דאע"פ שראתה שהוא לכבוד שמים והי' גלוי לעין כל דפיזוז דהמע"ה אז הי' רק לכבוד הארון ועם כל זה ותבו בלבה, וגרם לה זה מה דנשקפה בעד החלון וידוע מ"ש בזוהר (ח"ג קפ"ד): על וישקף בעד החלון דאבימלך דהוא חלון דחכמתא, וכן בכל מקום השקפה דרך חלון היא השגת חכמה שלא דרך הלב ע"ד לבי ראה הרבה חכמה שהוא ראי' גמורה רק השגת המוח זה נקרא דרך חלון, ולפי שהיא בקשה להתבונן בחכמה שאין ראוי לנשים גרם לה חסרון בלב דותבו לו בלבה שחשבה שאינו ראוי מצד החכמה, ובאמת חכמת ישראל הוא רק לבטל עצמן יי להש"י ובשביל כבודו ואין חכמה לאשה, וכשתחפוץ ליינק מחכמה תתאה שהיא חכמת נשים ולהשקיף עי"ז בעד החלון דחכמתא תמשך עי"ז לחכמה זרה דאו"ה שכל חכמתם הוא השקפה בעד החלון לבד כי אצלם לב אין כלל, וע"כ הניחה תפילין המקשר דעת דישראל להש"י דהיינו שחכמה ובינה מחוברים ע"י הדעת המחבר להש"י וגם קשיות ערפם הנראה בהתגלות נגד רצון הש"י גם הוא קשור בו ית', ולא מיחו בה חכמים כי הי' הוראת שעה לה אז: ובמעשה דהמן שבא ע"י ענין דשאול ודוד בעשיי' נגד המצוה שעל זה הוא טענת המן, דהוא ג"כ מצד הנגלה קושי עורף ושלא לימשך אחר הש"י ונקרא חכם בעיניך דנמשך מצד חכמה שלמראה עינים ולא מה שהוא חכמה על האמת וזה כל חכמת או"ה דעוה"ז, אח"כ כשנתגלה דהם לא עשו אלא לפני נאמר ליהודים היתה וגו' ויקר ודרשו רז"ל ספ"ק דמגילה זו תפילין שנתגלה התקשרות קשיות ערפם בהש"י, וזהו כי שם ד' נקרא עליך ע"ד שאי' (ב"ב ע"ה): עתידים צדיקים שיקראו בשמו של הקב"ה היינו דלעתיד יבורר דעמך כולם צדיקים ויהיוויהיו חטאיהם מסודרים כשנים הללו דגם מה שעשו נגד רצון הש"י אין חטא, וכאלו הש"י כביכול מבטל רצונו מפני רצונם ושכל חטאיהם הוא ע"ד הקב"ה גוזר וצדיק מבטל והש"י נהנה מזה, וזהו דשם ד' נקרא עליך שזהו ענין תפילין את ד' האמרת וד' האמירך.

כי תפילין דמרי עלמא כתיב בהו ומי כעמך ישראל וגו' (ברכות ו'): וקשר של תפילין הוא התאחדות גמור ע"ד והיו לבשר אחד ובזה ממילא גם קשיות העורף קשור בהש"י. וזה נקרא יקר כי השגה זו בעוה"ז הוא דבר יקר מאוד, וע"כ מצות תפילין רפוי' בידינו (כמ"ש שבת ק"ל) כי צריך גוף נקי כאלישע בעל כנפים היינו נקיות מתאות גופנית, כי אם יתגלה אור קשר זה ללב ממולא מתאות יפרוץ בעבירות וכל רע בחשבו כי מ"מ מקושר בהש"י וע"כ אי אפשר אלא במי שנקי מתאות, וזהו בעל כנפים הם אהבה ויראה תרין גזפין דהיראה שורפת כל תאות רעות שבלב והאהבה מכנסת כל כחות תאותיו להש"י, ושם בשבת [מ"ט א'] אמרו מה יונה כנפי' מגינות אף ישראל מצות כו' היינו כמ"ש במכילתא העוסק בתורה פטור מהתפילין, כי הת"ח אף דאמרו בהחליל (נ"ב) דאביי נצטער אלמלא כו' עד דתני לי' ההוא סבא ובתלמידי חכמים יותר מכולן מ"מ אמרו סוף חגיגה דאין אור של גיהנם שולט בהם לפי שכל גופן אש, דאור של גיהנם

הוא אש התאות כמ"ש בעירובין (י"ט) שהכל יורדין על עסקי הנם ונאמר רוחכם אש תאכלכם שמהחטא עצמו נעשה האש של גיהנם, וע"כ אף דאיתא במנחות [ק' רע"א] גם הוא למלך הוכן הוא הת"ת דבו אש היצר גובר יותר הוא רק דרך הכנה לא דרך שליטה ח"ו, כי אש התורה היא אש אוכלת אש דגיהנם ואין צריך הגנה כלל, וע"כ אין צריך לתפילין שהוא רק אות וקשר והוא כמו מצות מגינות כי יש מקום לראיית עמי הארץ אלא דיראו ממך, משא"כ מאן דאחיד באורייתא אחיד בקוב"ה וד' בדד ינחנו וגו' דאין מקום לראיית עמי הארץ כלל וכדרך שאי' וברכות ל"ד:) כל הנביאים כולם לא נתנבאו כו' אבל תלמידי חכמים עצמן עין ראתה, והם כל גופן אש היינו יוצא מגדר גוף כלל כי בכל מקום אש רומז דבר רוחני כמו ד' אלקיך אש א אכלה, אבל תפילין הוא קשר הגוף: וצריך גוף נקי כאלישע, שם זה מורה על טהרה מתאות לשון אלישע שכל פניית לבו שהוא פונה הוא להש"י, וכן באלישע נאמר קדוש הוא ואמרו בברכות [י' ב'] שלא ראתה קרי, ובעל כנפיים ר"ל בעל מצות שיש ב' מיני קדושות כטעם והתקדשתם והייתם קדושים, הוא קדושת הת"ח שהוא מעצמותו ע"י התורה נעשה כל גופו אש ואין צריך להשתדלות קדושה, אבל והתקדשתם בהשתדלות הוא לבעלי מצות שמקדשין עצמן מלמטה להיות גוף נקי, וזהו יקר אותיות קרי כמו ששמעתי על לשון רז"ל (ב"מ כ"ט): תפילין בי בר חבו משכח שכיחי דרומז לשם שרמז האריז"ל בברכת תקע בשופר היוצא מג' מלות ית"ד מארב"ע כנפו"ת בצירוף אותיות שלפני אות אחרונה שבכל תיבה דבכח זה השם הוא קיבוץ ניצוצי קרי שנפזרו לבטלה ושם שכיחי תפילין דג"כ מועילין לענין זה כך קיבלתי, והיינו דנעשה מקרי יקר כידוע דהנשמות היוצאות ע"י טיפי קרי הם יקרות ביותר וכשנקלטו לקדושה נעשה מהם יקר, וכן ביארתי במקום אחר דע"י תקינו משיג ג"כ דברים יקרים, ועז"א בבמ"ר ותנחומא [פ' חוקת] על פסוק וכל יקר ראתה עינו דברים שלא נתגלו למשרע"ה נתגלו לרע"ק וחביריו.

כי משרע"ה הי' מנוקה לגמרי מכל תאוה שאין לו שייכות להם כלל וע"כ הוא שורש לתורה שבכתב שהוא תורת ד' ואחיד בקוב"ה להיות נקרא ג"כ תורת משה, כי אותה השנה הי' אצלו קנין גמור עד דנקרא בעלה דמטרוניתא ושכינה מדברת מתוך גרונו, והשנה זו הוא מה שאפשר לאדם להשיג בעוה"ז דרך הרגשה הרגשה בלב, וע"כ אין נקרא מסטורין שלו רק חכמת תורה שבע"פ שהוא מה ששיגים בני ישראל מצד חכמתם שאינו ע"ד השגת הנבואה, כי חכמות אלו אי אפשר להשיגם כלל בעוה"ז דרך השגת הנבואה שזה נקרא התגלות דמשרע"ה, וע"כ נקרא יקר שזה בעוה"ז הוא יקר כי אינו מהשגת עוה"ז כלל, אבל דרך ראיית עין של חכמה נתגלה לרע"ק וחביריו שהוא הי' יסוד תורה שבע"פ כמ"ש (סנהדרין פ"ו) וכולהו אליבא דרע"ק, וחביריו הם י' הרוגי מלכות וכמ"ש בפסחים [נ"ח א'] הרוגי מלכות רע"ק וחביריו שהיו י' ניצוצי קרי שיצאו מיוסף הצדיק כנודע, וכשנתקנו ונעשו מהם נפשות יקרות הם השיגו כל יקר כוללות היקר של חכמה והשגה שאפשר להשיג בעולם, וכמו ששמעתי על קנמון תשעה דחכמה שהיא התשיעית מתתא לעילא והיסוד הוא הט' מעילא לתתא וקנמון רומז על המתקת היסוד הרומז עקשות כאשר הוא דבוק בחכמה דהיינו שהעקשות הוא ע"פ חכמה כך שמעתי, וכן ע"י תיקון היסוד משיג שרשי החכמה, ועיקשות הוא היפך התאוה וכידוע דכל בעל תאוה נוח להתפתות ודרך נשים לו, ומדת צדיק יסוד עולם להיות קשה עורף

לטובה וכמו שלוקחין ליסוד הבנין דבר קשה וחזק מאוד שלא יהי' נכפף כלל ואבן שתי' שממנו הושתת עולם הוא אבן קשה שאין בו לחלוח כלל, וכל לחלוח מורה לתאווה כנודע וד' בחכמה יסד ארץ שצריך שיהי' יסוד זה נמשך מחכמתו ית', וזה כי אמרו בנדרים (ל"א:) אסור במולי או"ה כו' היינו דבאו"ה אפי' גדור מתאות בתכלית נקרא ערל, כי כל אי"ה ערלי לב שאין להם חיבור הבינה שבלב לחכמה שמשגיגים, ואשה דכמאן דמהילא דמי (ע"ז כ"ז) מ"מ א' אשה בכל אלה לא מצאתי והיינו לפי שאין בה חכמה, ואדם אחד מאלף מצאתי אלף לשון אאלפך חכמה וכן רז"ל (ויק"ר פ"ב) דרשוהו על לימוד התירה אלף נכנסין למקרא ואחד יוצא להוראה, שזהו שלימות התירה לשון הוראה להורות המעשה אשר יעשון שיהיו המעשים נמשכים מחכמות התורה שבקרבן, ולכך בן פורת יוסף לשון פרי' ורבי' וכן ברכתם וידגו לרוב וכמ"ש לבני יוסף אם עם רב אתה, כי בהעדר התאווה אמרו ז"ל (יומא ס"ט) אפי' ביעתא בת יומא לא אשתכח אבל יוסף נתברך ההיפך בריבוי, כי על דבר זה נסמית עינו של אותו רשע (נדה ל"א) שהתפאר ויודע דעת עליון כי דעת דרע אסתרס ועיקשות שלהם גם בנביאי או"ה כשרוצה לפרוש מתאווה הוא פרוש לגמרי, אבל עקשות דישראל הוא יוצא מחכמה דרך הדעת המחבר החכמה עם שלמטה וכחות המעשה ואינו עיקש אלא לכבוד שמים ואדרבא הוא הצינור להוצאת הנפשות יקרות מישראל, וע"כ אין עמלק נופל אלא ביד זרעו של יוסף (ב"ב קכ"ג:) דעמלק הוא שורש העקשות ועיקר טענתו נגד תאות דישראל וכמשאז"ל (תנחומא תצא) על פסוק אשר קרך, אבל עקשות שלו נגד רצין הש"י ועקשות דזרע יוסף הוא כרצון הש"י: והמן כבר הי' בו שורש מה דבני בניו למדו תורה שהוא היציאה להוראה להיות העקשות נמשך מצד החכמה, וע"כ התפאר הוא ברוב בניו שהוא היפך הראוי לזרע עמלק וכן נתבאר למעלה דכבר הי' באגג שורש חשק זה לבנים מה שאינו ראוי לראשית גוים וכמו שנתבאר דזה רק כאשר העקשות נמשך מן החכמה, וחשב המן את עצמו שגם הוא כן וע"כ חידש גזירות להשמיד וגו' דעדין לא הי' גזירה כזו, וגם אחריו כתבו הקדמונים (הובא בספר קרבן מנחה למהר"י חאגיז) דכל גזירות שמדות והריגות שעברו על ישראל הי' הכל ע"י גזירת המן כי כתב אשר נכתב בשם המלך מלכו של עולם אין להשיב לגמרי יעו"ש, ואמרו ז"ל (ויק"ר פכ"ז) דאמר שוטים היו הראשונים כו' כי כל צוררי ישראל חשבו מחשבות להאבידם לגמרי והגם דיצעו דהש"י חפץ בהם זהו כל שורש שורש גוים דחושבים דיוכלו להתעקש ולעשות נגד רצון הש"י הנמשך להם מעמלק שהוא ראש הקופצים.

על ישראל אחר יציאת מצרים שנגלה בחירת הש"י בישראל לעין כל, ואמרו ז"ל (תנחומא שם) דקיררה בפני אחרים דעל ידו הוא התעוררות כל אומה ולשון לקום נגד ישראל, אבל כולם על עמך יערימו סוד ויתייעצו וגו' דרך עצה וערמה ותחבולה כי יודעים שאי אפשר לעקורם לגמרי נגד רצון הש"י בפירוש רק חושבים להתחכם נגד הש"י והמן כבר הכיר דשוטים היו הראשונים דחכמה זו להתחכם נגד הש"י הוא שטות רק הוא חשב שיוכל להטות רצון הש"י לרצונו, וכידוע דרז"ל (אסת"ר פ"ג) דכל מלך סתם במלכו של עולם הכתוב מדבר ומה שאמר המן למי יחפוץ המלך לעשות יקר וגדולה יותר ממני הוא ג"כ במלכו של עולם שחשב עצמו חשוב בעיני הש"י, והכל ע"י כח בני בניו הנז"ל חשב דבאמת גם הוא דבוק בהש"י ועקשותו הוא רצין הש"י, וכמו

דשאל שהניח לאגג הי' ענין הפצר דהסכים הש"י על ידו כנזכר למעלה וזה הי' השורש לביאת המן שגם הוא חשב כחו בהפצרה דיוכל להטות רצון הש"י להפצרתו, רק ההבדל דהישראל חושב דבאמת יהי' רצון הש"י כך, אבל הוא ידע דאמיתות רצון הש"י אינו כן ומ"מ חשב דבהפצרה יוכרח לעשות רצונו, וגם בישראל הקב"ה גוזר וצדיק מבטל אבל הוא באמת רצון הש"י שיבטל וכמ"ש למשרע"ה הניחה לי דפתח לו פתח להראות דבהפצרתו תלוי ואז הוא מפציר ומתאמץ לבטל, וזהו כח ההפצרה הנמצא גם בישראל דנגדו הוא שבט נפתלי לשין נפתל ועקש וכדפירש"י על נפתלתי נתעקשתי והפצרתי כו', דכח העקשות הוא בזרעא דרחל וע"י נפתלי הוא חיבורם בזרעא דלאה וכמ"ש"ל והיינו דהעקשות כרצון הש"י וזהו עם אחותי וגו', וע"כ כשנפל הפור על חודש אדר שהוא נגד נפתלי שמח כי הפלתו פור הי' ג"כ כונתו כמוסר הדבר לשמים כמ"ש בחיק יוטל הגורל ומד' כל מעשהו, אבל ידע דבהכרח יפול על חודש א' וחשב דהש"י יוכרח להסכים למעשיו מצד שהש"י רוצה בו, ובו מת משרע"ה שהוא הי' המתעקש ומפציר לרומם קרן ישראל, ונולד ג"כ בו דזהו כח שרשו בדעת מקים העורף ודורו דור המדבר צווה עליהם עם קשה עורף וכבר אמרו ערכין (י"ז) דור לפי פרנס ופרנס לפי דור כי בו הי' שורש ענין קשיות עורף הטוב שבישראל למסור עצמו לגמרי וכמ"ש מחני נא מספרך וגו' דהכונה אבידת עוה"ב ג"כ שימחה ח"ו מספרן של צדיקים ומזכרוני של הש"י לגמרי ורק אך לפעול רב טוב לבית ישראל שזה כל ישעו וחפצו: וזה ענין חודש אדר שהוא באות ק' כקופא בתר בר נש, שהוא כטעם כי שם ד' נקרא עליך הנזכר למעלה שיוכל להתדמות לגבורה של מעלה להתעקש ולגזור ולבטל, ובו הי' מפלת המן כי באמת המלך חפץ לעשות יקר למרדכי שנולד ג"כ ע"י הפרת תורה דדוד המע"ה שהניח לשמעני (כמ"ש מגילה י"ג:) אבל זה לא הי' נגד רצון הש"י ורק ישראל יש להם יקר דתפילין שקשיות ערפם דבוק בהש"י ורק להם ייחפוץ הש"י לעשות יקר, וכאשר מרדכי יצא בלבוש וגו' או ליהודים היתה וגו' ויקר וחשיב ד' דברים, אורה ושמחה וששון הוא כנגד ביטול גזירות להשמיד להרוג ולאבד, להשמיד הוא גזירת שמד שהוא ביטול תורה דודאי מי שנשתמד הי' ניצול לפי גזירתו ובביטולה הי' אורה זו תורה, ולהרוג הגורם אבל נהפך לשמחה שהוא הופך אבל וע"כ אמרו ז"ל (שם ט"ז).

(זו יו"ט שהוא היפך אבילות דאין אבילות נוהג בו וכמ"ש מאבל ליו"ט ענין שמחת יו"ט דכל שמחה נמשך ע"י הרגשת חיות היפך אבל הנמשך מהרגשת מיתה, וביו"ט שנצטוו בראיית פני האדון ד' באור פני מלך חיים יש הרגשת חיים וע"כ הוא זמן שמחה והי' אז להם חמור גזירת להרוג, וחמור לאבד שהוא על דרך האובדים בארץ אשור שהוא אותן הנטמעים הנטמעים בין העמים בקטנותם שאין ניכר אם הם מזרע ישראל שגם בזה הי' מתרצה אותו רשע, אא"כ הי' להם ששון זו מילה שהוא המבדיל גוף ישראל מקטנותו שלא יוכל להיות נאבד ונטמע בעמים כלל, ונגד נהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם הוא היקר דע"ז יראו ממך כי כל שליטת ישראל בשונאיהם הוא ע"י כבישת אותו כח שבהם להכניסם לקדושה: והנה מרדכי ידע את כל אשר נעשה ואז"ל ברוה"ק, היינו מה שנעשה למעלה דנחתם בטבעתו של מלכו של שאין להשיב, אבל ידע כי רצין להשתדל לטובת ישראל אפי' נגד רצינו וכידוע המשל ממלך שכעס על בנו ומ"מ נהנה מי שמקרבו, (ב"ב י') וע"כ חושב לתפוס מדתו של המן לבוא בעקיפין

להצילם ושלה לאסתר לבוא לפני המלך אשר לא כדת דבגילוי עריות יהרג ואל יעבור, ואף דאמרו בס"פ בן ומורה קרקע עולם שאני זה נלמד אח"כ מאסתר דבאמת לא הי' איסור, אבל הם לא נתברר אצלם עדיין הלכה זו וע"כ לא רצתה אסתר תחלה וגם אח"כ אמרה שהוא שלא כדת, אבל נתרצית לעשות שלא כדת ולאבד אף עוה"ב בשביל הצלת ישראל וזה פירוש כאשר אבדתי ר"ל בעוה"ז שנשמעה בין העמים אבדתי בעוה"ב ג"כ ח"ו, ומרדכי ג"כ לא הי' מבורר אצלו עדיין דבר זה דקרקע עולם שאני וע"כ נאמר דלבש שק היינו לביש גרוע וגם, וכבר נתבאר למעלה דמעשה המצות הם לבושי כבוד והעבירות הם בגדים צואים וביחוד נקרא גבי יהושע בן יהוצדק כהן גדול שנתחתנו בניו באו"ה דעי"ז הי' לבוש בגדים צואים, וגבי אסתר הי' היתר ומצוה גדולה באמת רק לפי מחשבתו הי' עבירה נקרא לבוש שק שאין לבוא בו אל שער המלך מלכו של עולם דזה השער לד' צדיקים דוקא יבואו בו, ולבוש שק הוא בגד דוד המע"ה כמ"ש בב"ב [קי"א א'] איהו יאי וגילתי יאי גששי' דין שיעורי' כשק ולפירושי' א' דרשב"מ שם גולתי' יאי היינו טלית של ת"ח ע"ש, וע"כ דשק היינו בגד ע"ה שהמשילוהו ג"כ בשבת [קכ"ד א'] למרדעת החמור שאין מקפיד על טליתו ע"ש, ולפי שהי' להם אז העלם ד"ת וידיעת ההלכה ע"כ נקרא לביש שק, ושער המלך הוא מקום התפלה לעני העומד בשער ופתח דשם הוא הפתיחת פה וכדרך שנא' בשער לא יפתח פיו, וכן נודע ע"ד הסיד דזו היא התרעא, ובמקום רנה של תורה שם תהא תפלה (ברכות ו') ולא מצלי אלא ביני עמודי דגרסי (שם ח') ומסיר אזנו משמוע תורה גם וגו' כי קרוב וגו' אשר יקראוהו באמת אין אמת אלא תורה ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח) שהקריאה יהי' ע"י דברי תורה, ולפי שאז חשב המן שעמד על שטות הראשונים ושהוא דבוק בחכמה ג"כ ובאותה שעה שהיתה משחקת לו לפעול בקטרוגו למעלה הי' באמת קצת העלם חכמה מישראל.

וע"כ לא התעורר מרדכי מעצמו לגזור תענית ולהרבות בתפלה רק ויזעק זעקה גדולה שהוא כצועק מתוך הרגשת כאב עצום שאינו מדבר דבר רק זועק לבד, וע"כ נקרא איש יהודי כמו ששמעתי על פסוק שמע ד' קול יהודה דהכונה על קול בלא דבור דאינו מתפלל בדבור רק צועק בקול לבד והיינו דביהודה היא שורש כח התפלה דרגא דדוד המע"ה ואני תפלה וביקש משרע"ה שישמע הש"י גם תפלה כזו שפעמים אי אפשר להתפלל רק צועק לבד בנהמת לבו כי גדול הכאב, וכן הועיל למרדכי שפעל ע"י זעקה כזו דהש"י עזרו ע"פ דרכו לבקש עצות דרך הטבע כאלו מתחכם נגד הש"י, ואסתר שלחה בגדים להלבישו הכונה רצתה לעוררו לבוא אל המלך של עולם בתורה ותפלה לבטל הגזירה, ולא קיבל כי הוא ראה שאי אפשר לנצח המן ע"י התעוררות רצון למעלה שזהו נגד כל האומות שבאים נגד רצון הש"י, אבל המן חשב דגם הוא מעורר רצון למעלה ושהש"י רוצה בו וחפץ ביקרו היינו שיוכל לפעול נגד רצון הש"י ושיהי' גם זה רצון הש"י, וע"כ רצה.

מרדכי לבואלבוא נגדו בתחבולית כאלו כי בזה הוא ניצוחו להראות שישראל אף שיעשו מעשה התחכמות כאלו הם רוצים להתחכם נגד גזירתו ית' שכבר נחתמה, גם בזה אין כונתם לכבוד עצמם כלל רק לכבוד שמים ולעשות רצון הש"י האמיתי שהרי מתרצים להאביד נפשם מעוה"ז ומעוה"ב וא"כ אין כינתם לעצמם כלל, דעיקר הבירור באסתר שהיא מסטרא דנוקבא שאצלה אין שים מקים לקשיות עורף כלל כמ"ש למעלה דדעתם

קלה וכאמרם ז"ל (פר"א פמ"ה) בנשי דוה"מ שהיא אותו דור עם קשה עורף והנשים לא כן, וע"כ היא לא רצתה לבוא אשר לא כדת ובקשיות עורף רק לבוא בתפלה ותחנונים, ומ"ש אל תדמי בנפשך וגו' חלילה שחשדה מרדכי שאינה חוששת לתקנת ישראל, אבל גם היא ידעה דהצלת ישראל יהי' על ידה וע"י מרדכי אבל חשבה דהוא ע"י התקרבותם למלך לא יוכל המן להם ולא יהי' שליטתו עליהם וממילא יוכלו הם לפעול בתפלתם בעד כלל ישראל כי רק ע"י שליטת כח המן לא היו יכולים להתפלל ג"כ כנזכר, והוא השיבה אל תדמי וגו' כי אם וגו' ממקום אחר ופירוש מקום אחר כמו אל אחר ואלהים אחרים וסטרא אחרא דלעולם אחר הוא היפך אחד יחודו של עולם, וידע מרדכי ברוה"ק את כל אשר נעשה ודההצלה והי' דוקא ממקום אחר עי"ז יבורר קדושת ישראל שהם דבוקים ביחידו של עולם גוי אחר שאין להם שייכות לאל אחר, וכן הליכת אסתר לאחשורש הוא התדבקות בסטרא אחרא, ואמר אם תדמי לימלט בית המלך מלכו של עולם ולהיות אדרבא דבוק בהש"י ולהתפלל לפניו והחרש תחרישי בעת הזאת שאינו זמן תפלה דע כי ריוח וגו' יעמוד ליהודים ממקום אחר עכ"פ, אבל את ובית אביך וגו' כי הם צריכים הבירור בזה שהי' טענה על שאול במה שהניח לאגג וכן על מיכל בתו, דע"כ לבררה הי' הבירור ג"כ באשה ואי אפשר לברר זה ע"י המלטה לבית מלכו של עולם ית' היא החזיקה בשלה ג"כ לומר לך כנוס וגו' וצומו עלי.

שהתפלה לא יהי' בהצלה מהמן שהודית לו דעל זה ל"י בתפלה רק התפלה יהי' עליה שהיא לא נכללה בגזירת המן כל עיקר ובכן אבוא וגו' בצירוף התפלה ג"כ: ומרדכי עשה גם בציוי זה דאסתר העברה על ד"ת כמשז"ל (מגילה ט"ו) על פסוק ויעבור מרדכי כי התענה ג' ימים של פסח ועי' רש"י אסתר ד') ומפלת המן הי' ההתחלה בליל ב' דפסח בזמן קציר העומר והגמר דתליותו ביום בזמן הבאת העומר כידוע עמר בגימטריא קרי, וכן שמעתי על מ"ש (מנחות ס"ו) העומר מנופה בי"ג נפה שרומז על קדושת הזווג צריך להיות נקי מאוד מכל סיג ותאוה רעה וי"ג נפה היינו ז' מדריגות מתתא לעילא ואח"כ חוזר ויורד ו' מדריגות עד היסוד בה ששם קדושת הזווג כידוע והם י"ג כך שמעתי, והענין כמ"ש בסוטה (י"ד) היא עשתה מעשה בהמה לפיכך קרבנה מאכל בהמה, כי זנות נקרא מעשה בהמה שהוא מצד הרע בנפש הבהמית שישנו גם בישראל, כי הש"י יצר גם הבהמות ויש בהמות טהורות והאדם כלול בו גם נפש בהמית ומספר את רובע ישראל כאשר הוא כרצון הש"י שזה נקרא שהצדיק נוצר ממנה ואפי' אין נוצר בשעת מעשה מ"מ כל טיפה שיוצא מאדם מישראל אינו לבטלה ח"ו, ואפי' ט"ק שיצאו מוסף מאחר שהי' להציל עצמו מעבירה יותר חמורה והי' גם זה רצון הש"י לעבור על ד"ת אז צדיקים גמורים ניצרו מהם כנזכר למעלה, וזהו העומר שמביאים להש"י גם מקצור שעורים שהוא מאכל בהמה כנזכר וכמ"ש בריש פסחים צא ובשר לסוסים וחמורים, אבל מ"מ הרי הש"י יצרם ויצר מאכלם שהוא המקיים חיותם ע"כ מביאים גם מזה הראשית להש"י, וכשיעור עומר שהיא מדת מאכל אדם ליום כמ"ש במן כי כל ההבאות להש"י הוא מצד נפש הבהמית שבאדם, ובשבועות זמן קציר חטים שהוא מאכלמאכל אדם אז הוא מתן תורה שהוא להשלים צורת האדם, ומפסח עד שבועות שסופרין לאותו יום הוא השלמת נפש הבהמית כדי שיהי' מוכן לקבל צורת אדם והוא ע"י הקווי והחיכויו לזה, ובהתחלה מבא עומר לד' לומר דכל מעשה בהמיית של אדם מישראל כונתו

לשמים, וקצירתו ג"כ דוחה שבת שגם הוא מכלל ההקרבה עצמה הגם שאינו מקריב עדיין לד' רק מכין ומכשיר להקרבה, כי אף על פי שמצד ההשתדלות בבחירת אדם עיקר ההשתדלות הוא בכפיית נפש הבהמית דבה שורש הרע מ"מ מצד שורש נשמת ישראל הוא בהיפך, שהרי מצות מילה הוא מורה על קדושת אותה תאוה והוא נימול לח' טרם ידע כלל מאוס ברע ובחור בטוב וכמ"ש הפייטן מבטן לשמך המה נימולים, ולא עוד אלא אפי' ערלי ישראל נקראים מולים, ואע"פ שהוא צריך השתדלות גדול לביא לשלימות הקדושה המבוררת בזה שיהי' מנופה בי"ג נפה להיות ראוי להקרבה מ"מ גם התחלת השתדלותו כבר הוא בכלל ההקרבה, והתחלה כל שהוא משכת והולכת עמה הגמר וזהו חכמת חכמיו של המן שאמרו לו אשר החילות לנפול וגו' כי נפל תפול וגו', כי כל עיקר טענת המן מצד תאוה ובזמן קציר העומר שעסק אז מרדכי באותם הלכות כמשז"ל במדרש לקיים נשלמה פרים שפתינו לעורר התחלת אותה קדושה ואז התחלת נפילת המן, והתחלה זו היא נכללת בכלל הגמר כנזכר וזה שאמר אשר החילות וגו', ולפי שבהמן הי' גנוז קצת שורש דישראל מה דמבני בניו למדו תורה (סנהדרין צ"ז) ע"כ הי' בניסן ובפסח שהוא זמן המוכן ליציאת ישראל ממצרים הקליפות, וכשיצא יוצא שורש היהדות מכל המקומות שהם משוקעים ע"י שליטת האדם באדם לרע לו, כי כביכול בפסח הוציא גוי מקרב גוי ודרשו רז"ל (שוח"ט ק"ז) כעובר שבמעיי אמו שגם טהרה בלועה נפלט ויצא, ואז ניתן מרדכי על בית המן וקלט כל הטוב וממילא הרע נאבד: אבל מחיית כל עמלק הי' באדר שהוא זמן המוכן למחיית עמלק, ולא בניסן שהוא רק רוממות ישראל שהם נדבקים עם הש"י וממילא נשאר הרע כמצולה שאין בה דגן, ובכלל עמלק אין שורש טוב כלל שהרי אין מקבלין גר מעמלק (מכילתא בשלח) ואף המן הי' השורש בבני בניו אבל בו עצמו נאמר עודם מדברים וגו' ויבהילו וגו', כי עפ"י דברי חכמיו התחיל להתבונן קצת בטעותו ולפי שהי' בו קצת שורש דבני בניו אפשר הי' עוזב עקשותו שהרי הוא החשיב עצמו כן דכל עקשותו כרצון הש"י, אולם באמת הש"י בוחן לבבות ידע דהוא שרשו עמלקי גמור ואפי' עזב עקשותו הי' רק למראית עין ובהתגלות לבו לא בפנימיותו, ולפי שמ"מ אין מדת הש"י להעניש אלא מצד הנגלה ומביא הדבר לגילוי דע"כ נאמר איך נחפשו עשו וגו' דהש"י מגלה פישוט טלפיו דכל זמן שהוא בהסתר לא נתמלא סאת העונש, ע"כ מן השמים הבהילוהו על דרך הכבדת לב פרעה ובהמן שהי' גנוז שורש דבני בניו שנקלטו בישראל אצל ישראל לא יועיל הכבדת הלב רק נמצא אזניו הכבד אבל גבי לב נאמר השמן היינו שישתקע בתאות ועי"ז נכבדים אזניו משמוע דברי נביא אבל אם אין הלב משוקע בתאות הוא נכון לימשך אחר הש"י וכמ"ש (סנהדרין ס"ג): דלא עבדו ע"ז אלא להתיר עריות כי אין בישראל אלא שיקוע תאות המסיר אזנם משמוע תורה וזולת זה לבם דבוק בהש"י, והמן החשיב עצמו נקי מתאות ושיהי' גם הוא נקל בעיניו לימשך אחר הש"י והוא על דרך גר המתגייר להיות בשם ישראל מתכנה, אבל אין מקבלין גר מעמלק ע"כ מן השמים לא קיבלוהו והבהילוהו ושם נתברר ונתגלה דאדרבא הוא אין נקי מתאות, וכמ"ש הנם לכבוש את המלכה וגו' ובודאי דבר שקר גמור לא נכתב במגילה, אבל הם חשבו דאסתר ח"ו משוכה אחר תאות ממה דבאתה לאחשורש מבלי שיקראוה וע"כ כפל עלהמטה ורז"ל אמרו (מגילה ט"ז): מלאך בא והפילו ואין הקב"ה בא בטרונאי להעליל עליו עלילת זנות, אבל

הוא ע"ד שאי' (בר"ר פמ"ט) בלוט מי שלהוט אחר בולמס עריות סוף כו' אף דאז מינס אנוס כי אין מגלגלין הדבר אלא למי ששייך לו, והרי יצה"ר הוא מלאך כמ"ש רב עמרם חסידא חזי דאת נורא ורצה ג"כ להפילו ולא יכול לו כמ"ש בסיף קדושין (פ"א) וכן גבי ר' מאיר דשם וגבי ר' מתיא בן חרש באדר"נ, אבל זהו בישראל ששרשם באמת מנוגב מכל תאוה, אבל אי"ה בהיפך אין הערלה נקראת אלא על שם או"ה ואפי' מי שנקי לגמרי שורשו בהיפך מזה ע"כ בהתגברות מלאך וכח עליון מסית לא יכול לינצל כלל אפי' דבר שהוא נגד שכל אנושי לגמרי, וע"כ פני המן חפו ומדבר שקר אין האדם מתבייש, וכל מעלת המן בעת מעלתו הי' בפניו על דרך חכמת אדם תאיר פניו והוא הי' אז שירש החכמה הנמצא באדם, וזנות נקרא שטות כמ"ש (סוטה ג") על פסוק כי תשטה אין אדם עיבר עבירה אלא א"כ נכנס בו רוח שטית וע"כ אז פניו חפו, ובזה נחפשו עשו והי' מפלתו תיכף באמירת חרבונא גם הנה העץ וגו', ומלת גם הוא כמסייע להקודם כי באמת מרדכי הי' ראש הצדיקים שבאותו דור בענין קדושת הברית וע"כ אמרו ז"ל (אהת"ר פ"ו) מה מר ראש לכל הבשמים כו', כי זנות הוא ריח רע וכמ"ש (שבת קנ"ב) אשה חמת מליאה צואה וכמ"ש (ע"ז י"ז) בשעת הרגל דבר הפיתה כו' וכן החלבנה שריחה רע רומז לפושע ישראל בעבירה וכמ"ש כריתות ו':) ובשמים בעלי ריח טוב הם הצדיקים שומרי הברית והוא הי' הראש, וזה שאמר אשר דבר טוב על המלך והמלך סתם במלכו כל עולם מדבר וטוב הוא דרגא דצדיק כנודע, והמן שרצה להתקומם נגדו ולתלותו ע"כ שהוא בשרשו היפך ממנו, וכל שורש עשו פשיטת טלפים שלו הוא היפך מה שבשרשו ומדהוצרך הש"י עגלות מצפוניו נראה דלא בנקל הוא לעמוד על מצפון עומקו כי אפי' הוא עצמו חושב דהוא כן, והבירור הוא בעת הנסיון כי אצלו אמרו בא מלאך כו' ולא כמ"ש בכרא"ר [פ' פ"ה] גבי יהודא זימן לו הקב"ה מלאך הממונה על התאוה, דשם הי' זה מאמיתות רצון הש"י והש"י רצה שהמלאך יסיחו לכך לא יכול לעמוד נגדו ולכפותו, אבל אצל אותו רשע לא זימן הקב"ה המלאך רק בא מלאך מעצמו, ובאסתר רבה אי' דהוא מיכאל ר"ל שהוא שר ישראל כמ"ש בדניאל ר"ל כח המליץ בעד ישראל ומתקומם נגד המקטריגים גרם לו זה דנבעו מצפוניו לעין, וזה הי' שלימות מפלתו והתעלות מרדכי מצד קד שותו וקדושת אסתר באותו ענין באמת היפך מחשבת המן עליהם ולהצלת כלל ישראל ואבידת כלל עמלק הי' צריך עדיין השתדלות שני' דאסתר לפני המלך, שזה ענין בפני עצמו לברר דכל מעשה ישראל הגרועים הוא רק לפני ואפי' רשעי ישראל ושאינ צדיקים כמרדכי וריקנין שבהם מליאים מצות כרמון, וההיפוך בראשית גוים וזרע עמלק זה היה באדר, כי ניסן הוא ראשון לחדשי השנה שהם חדשי הלבנה הרומז לכנ"י רזא דאשת חיל שבו התחלת תיקון כנס"י להתקרב לדודה, ואדר שהיא אחרית השנה הוא באות ק' רזא דאשת זנונים דמתחנא כגוונא דאשת חיל, ואין מעברין אלא אדר שהעיבור הוא להשוות שנות הלבנה לשנות החמה כדי שיהי' האביב בזמנו דאע"פ שקביעת הפסח ושאר מועדות לחדשי הלבנה צריך שיהי' ג"כ בזמן אביב של חמה, וע"כ נקרא חודש האביב דאין נקרא ראשון אלא כשהוא בזמן אביב דרק אז התחלת חדשי הלבנה כשיהי' זמן אביב בתקופות החמה כי כל כח הלבנה הוא מה שמתחברת לחמה ומקבלת ממנה, וידוע דסוד חמה ולבנה רומזים לקוב"ה ושכינתו שכן כנס"י לית להם מגרמם רק מה שמקבלים מהש"י, ואו"ה מונין לחמה

היינו כמ"ש במנחות ק"י(ק"י) על פסוק בכל מקום מוקטר מוגש וגו' דקרו לי אלקא דאלקא היינו שכופרים רק בשכינתו ית' בתחתונים שם שסוברים שעזב את הארץ, וזה שורש כל הע"ז שהתחיל בדור אנוש וכמ"ש רמב"מ ריש הל' ע"ז וע"כ הם סבורים שיועיל השתדלותם בענייני עוה"ז אם ע"י ע"ז וכשפים או ע"י סיבות טבעיות, כי סבורים דעוה"ז הוא נבדל מעצמותו ית"ש ומסור לטבע או לצבא השמים ושאר כחות נפרדים, וישמעאל מונין ללבנה אבל אין משוים חדשיה עם שנות החמה כנודע, והיינו כי הישמעאלים אינם עובדי ע"ז וכנודע מדברי הרמב"מ בהמ"א וביו"ד ס"ס קכ"ג ושאר פוסקים ומייחדים יחיד גמור ומאמינים בהשגחתו בתחתונים ושאר דברים שלקח נביאם מתורתנו כל שרשי האמונה, רק שמ"מ לא קיבלו עליהם תורת משה ולהתגייר ולהיות בשם ישראל יכנו, וע"כ אין שום חילוק ביניהם לשאר גוים כלל כי משוקעים במה שמשוקעים כמוהם ממש רק גרועים מהם במה שהם כעין יודעים רבונם ומהכוונים למרוד, וכמו עמלק לפי שבא מזרע ב' אבות יש בו קצת שורש להכיר האמת וגרע ע"ז יותר שנמחה לגמרי ואין מקבלין גר ממנו לפי שאין בו דבר טוב כלל, כי עשו נקרא בפ"ק דקדושין (י"ח) ישראל מומר כי בא מיצחק שנימול לשמונה ונקרא כבר בשם ישראל, וכמו שאז"ל (בר"ר פס"ג) דיצחק נקרא ישראל, ויש בו שורש מישראל וכמשז"ל (ת"י ויחי) דראשו נקבר במערת המכפלה בעטפי' דיצחק, אבל כל שלא הי' עדיין חוט המשולש הי' אפשר לשם ישראל ג"כ להשתנות ע"י קלקול מעשיו, ורק מיעקב ואילך אי אפשר לשורש ישראל להשתנות עוד אפי' יגדיל ק' עונות זו למעלה מזו והחוט המשולש לא במהרה ינתק, ומהרה דמארי עלמא אמרו בסוף גיטין (פ"ח:) דהוא תתנ"ב שנה והקדים ב' שנים ע"ש ובאגרת תימן לרמב"מ גירסא אחרת יעו"ש, וזה כדי שלא ינתק לגמרי כי יש מ"מ מציאות קצת לינתק כאותן שנמנו שאין להם חלק לעוה"ב ר"ל וי' השבטים למ"ד נטמעו בין העמים ובספ"ק דיבמות (י"ז) לא זזו משם עד שעשאום כגוים גמורים, וגם זה הוא רק על הגופות ההם אבל שורש ישראל מזרע יעקב לא ידח ממנו נדח, ואפי' אותו אשר בשם ישראל יכנו גר שחזר לסורו דינו כישראל כדאי' בהחולץ לענין קדושין, אבל עשו שהי' רק מב' אבות הי' יכול להמיר עצמו לגמרי וע"י תמורה זו הוא השורש והראשית דגוים, כי לעולם הראשית דרע יש לו שייכות ואחיזה עם הסיום דטוב ומצד הזה הוא גרוע מהכל על דרך שאי' (פסחים מ"ט:) שנה ופירש קשה מכולם כי ידע ומרד, וישמעאל נולד מאברהם עד שלא נימול דאף דאמרו ז"ל (ב"ר שם) דאברהם נקרא ג"כ ישראל היינו אחר שנימול אבל תחלתו נקרא בריש חגיגה תחלה לגרים, וכן ישמעאל הוא כמו גר שהמיר גירותו וטרם שהי' הכינוי דשם ישראל דהי' יכול עדיין להמיר גירותו שישוב לגיות, וגרע ג"כ מצד זה משאר גוים, ותפלת אברהם אע"ה לו ישמעאל יחי' לפניך פעל זה שאינם עובדי ע"ז כלל דזה נקרא יחי' לפניך, כי ע"ז ועובדי' נקראים בכל מקום מתים כמו זבחי מתים ובפ' רע"ק דהוקש ע"ז למת, אבל אינו חיות באמת כלל רק לפניך כי פני ד' נקרא התגלות ההשגה שבלבבות הנבראים שבזה הם מסתכלים ומשיגים, וזה שאמר פני ילכו והניחותי לך כי כל מדת הדין נמשך מן הפנים הללו שיש פנים של זעם ח"ו, כי בהשגת עצמותו נאמר ופני לא יראו ותכלית הידיעה היא שלא נדע וזהו מראה אחרוניים, וזהו השגת בני ישראל ונביאייהם שהוא מצד דביקות האמיתי ואהבתו ית' לישראל, אבל יש ג"כ הכרה מצד

מדת זעמו ח"ו כדרך שכתב רש"י [ר"פ וארא] כשהקב"ה עושה דין ברשעים הוא וראוי ומתקדש, ועל הכרת פנים כזה רומז בפני ילכו שאינו עצמות הפנים דלא יראו רק הגוינים הסובבים הפנים, והתגלות הכרה ישנו גם באו"ה על דרך ורבים מעמי הארץ מתיידיים כי נפל פחד מרדכי וגו', וכן אנשי הספינה שהיו עם יונה שיראו יראה גדולה, ותשובת אנשי ננוה, והכרת אבימלך אחר לקיחת שרה וכדומה, כשרואים אמיתות השגחתו ית' בתחתונים שלא יוכלו להכחישו הם מודים בע"כ שיש אלוה משגיח ונופל יראת העונש עליהם, ומצד הגוון וההתגלות נראה זה כהכרת בוראו וירא מפנים ועל דרך זה הוא הכרת הישמעאלים ואאע"ה השיג זה כי אין להם שייכות בעצם ידבק בהש"י כלל, וכידוע דיראה אמיתית מושכת אחרי' אהבה ממילא, משא"כ יראה פסולה זו שאינה אלא באו"ה דאין להם שייכות לאהבה כלל שהוא רק בישראל דנאמר בהם ואתם הדביקים וגו' אתם ולא שום אומה ולשון כלל, וזה ענין שאין מחברים מנין הלבנה עם החמה דדבר זה הוא ע"י כנס"י המתחברת עם דודה ומקבלת עיבורה ממנו הם נפשות מישראל המתחדשות בכל עת, וכן דברי תורה וחכמה שבלבבות בני ישראל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש שכל זה הוא רק בישראל, דאל אחר אסתרס ולא עביד פירין ואין בו ריבוי כלל, וכל מיני חכמות שמחדשין חכמי או"ה הוא נמשך ע"י חכמת ישראל, כי כאשר א' מישראל מחדש איזה דבר בחכמת התורה שהיא חכמת הש"י חכמה זו מתפשטת בכל עלמין וגם בעולם הגשמי מתחדש כנודה איזה דבר חכמה שבענייני עוה"ז הנמשך ע"י חכמה זו שנתחדשה בתורת ד' ועבודתו ית' ויוכלו לקולטה חכמי או"ה שבאותו הדור ולחדשה ויחשוב הרואה שהם חידשוה, ושמעתי כי מסכים לדבריי אלו הוא מאמר ז"ל פרק הבע"י (ס"ג): אפי' ספינה הבאה מגליא לאספמיא אין מתברכת אלא בשביל ישראל ושכן הגיד אחד קדוש כי גם מיני ארוגות כגדים שונים המתחדשים מידי יום בא ע"י מה שמחדש איזה נפש מישראל איזה דבר בעבדות ד', וזה דבר מבורר אצלי ונתבאר אצלי בכמה מקומות ואין להאריך בו כאן, וגם ריבוי שבאו"ה בא רק ע"י מעללי ישראל וכידוע דע"י זיווגים וכדומה נוצרים נשמות הגרים וכן ע"י מעללים רעים הוא יצירת נפשות העכו"ם, וסופן ליאבד כשיבוקש עון ישראל ואיננו וישאר מהם רק מה שיהי' גרים גרורים ועבדים לישראל שהעבד הוא קנוי קנין עולם לרבו כמו בהמה ובע"ח ואין ואין לו נפש בפני עצמו כלל, ועיקר ענין הריבוי וברכת פרו ורבו שיסד הש"י בעולם הוא בשביל ישראל דבהם הוא ריבוי האמיתי, ולא למראית עין לבד כריבוי דאו"ה דהוא רק מצד העוה"ז אבל אין בהם ריבוי אמיתי המתחדש ונוסף תמיד, שזהו רק בישראל דבהם יש אפי' חידוש גמור להיות יש מאין כדרך שנאמר ועם נברא יהלל י' ובריאה בכל, מקום מורה יש מאין כידוע, וע"ד שנא' לב טהור ברא לי וגו' דזה כח ישראל בתפלתן לפעול אפי' בריאת יש מאין בדבר שיש בו חסרון משורש יוכל לתקן השורש עד שיהי' נברא טהרה מחודשת בלבו ויש מאין, וכן מי שנברא להיות עקר ר"ל שלא יוליד יוכל לשנות בתפלתו, ואותו מזמור דתפלה לעני נאמר על זה וכמ"ש בשימוש תילים דהוא מסוגל לעקרה שתלד והוא הדין לעקר שבתפלה זו נקרא עני כי יעטוף, אף דכל המבקש ד' נקרא עני מ"מ אין עטיפת נפש כ"כ כי הרבה סבות טבעיות לפרנסה והעשיר יכול לעזור לעני ולפרנסו ולמראית העין נראה כי יוכל לבטוח באדם, משא"כ בזה דרך לפני ד' ישפוך שיחו ואמר פנה אל תפלת הערער זה שאין לו בנים שהוא

כערער בערבה, ואע"פ שהוא ערער בשרשו דע"כ נקרא הערער סתם בה' הידיעה מ"מ לא בזה את וגו' ונותן לו יש מאין, ותכתב זאת לדור אחרון ר"ל תפלה זאת נכתבת בספר שבו חקוקין כל הנפשות כמ"ש (ר"ה ט"ז): ספרן של צדיקים כו' וספרא דאדה"ר (ב"מ פ"ה): וכן בכמה דוכתי, דנפשות מישראל הם כתיבת הספר שלמעלה ותפלה הוא לשון חיבור כי כל תפלה הוא התחברות והתיחדות קוב"ה ושכינתו דע"כ הוא בלחשבלחש וע"י התפלה עצמה הוא לידת הנפש המחודשת וע"כ היא נכתבת בספר שנעשה מזה התחדשות נפשות ולהיות דור אחרון ועם נברא יש מאין, ויש אנקת אסיר שהוא רק אסיר ועציר ע"ד כי עצור עצר ד' וגו' וכן עצרני ד' מלדת שיש בו כח בשורש רק שהוא עצור, ועל זה אמר שם לשמוע אנקת אסור ולפתח בני תמותה שהוא פתיחת המאסר והעוצרי של בני תמותה דמי שאין לו בנים חשוב כמות כמו שאז"ל (בדריים ס"ר): ובחודש אדר שבו הוא הריבוי דישראל, אז הוא זמן העיבור שנה שניתוסף חודש והוא ע"י חיבורה עם החמה ומקבלת עבור כנזכר למעלה לשון רז"ל מתעברות באדר, וזה ענין נפתלי מלא ברכת ד' ומצינו בלשון רז"ל יצתה מליאה על אשה מעוברת (יבמות קי"ט) וידוע מ"ש בזוהר (ח"ב קע"ח) ה' ד' הות ובתר דקבילת עוברת נעשית ה', כי הה' רומז לכנס"י הדלה דלית לה רק קבלת העובר ברכת הש"י וזהו נגד לוי שהוא הדיבוק בהש"י, וזהו העובר ברוחניות דהיינו התחדשות דברי תורה וחכמה שהוא העיקר בלוי דיורו משפטיך ליעקב וגו' ונאמר ובאת אל הכהנים והלויים ונאמר שפתי כהן וגו' ותורה יבקשו וגו' וכן בכמה דוכתי, וכן מתן תורה ע"י משה ואהרן וכמו ששמעתי על אחד קדוש שאמר דבפרשת החודש הי' מרגיש חידושין דאורייתא דברים מחודשים, כי אז בקריאת החודש הזה לכם שהוא התחדשות שבט (של) ניסן שהוא נגד אות הה' הוא קליטת התחדשות דברי תורה, וקליטת עובר גופני הוא באדר שנגד אות הק' דהוא ג"כ דוגמת אות ה' דריש הוות וקבילת עוברת, וריש ג"כ לשון דלית ורישות רק שעוברת הוא בעקימות כי עקוב הלב מכל דהוא נגד אשת זנונים משכא דחויא שהוא כתנות עור הגוף דאדם, ואשת זנונים הוא חומר לבד שאין בו שום קדושה וזהו הק' שהוא מאתון דשקרא (זוה"ק ח"א ר"ה).

(וע"י בפע"ח ריש שער השבת, אולם בקדושה הוא נגד נפתלי המחבר כל ישראל יחד, ואדר הוא סמוך לניסן כי בישראל הק' רומז קדוש שיש גם בגוף קדושה ע"י התחברותו עם הנפש שעיקרה הוא כח החכמה כידוע דנפשות ישראל הם באותיות התורה, והם ס' ריבוא נפשות דדור המדבר ונפשות שאר הדורות הם מהתחדשות תורה שבע"פ שבאותו (הדור) וע"כ עיקר קבלת העיבור האמיתי מצד הנפש החי' הוא באות הה' דניסן אבל אות ק' הרומו לעיבור גופני ישנו גם באו"ה, אלא דבישראל קבלתם העיבור הוא רק מהש"י ואין עיבור גופני בלא עיבור רוחני כלל ושניהם צריכים זה לזה כמשז"ל בפרק חלק (צ"א:) במשל דגוף ונפש באים לדין לעונש וכן לענין השכר, וחיות הגוף הוא הנפש והתגלות ביאת הנפש לעוה"ז הוא ע"י הגוף וכן ביאת ניסן בזמן אביב הוא ע"י עיבור אדר שני חדשים אלו הם זמן פקידת עקרות שעיקרו בנפשות מישראל, דכנס"י נקרא עקרה כמ"ש רני עקרה לא ילדה ורז"ל (ברכות י').

(פירשו דלא ילדה בנים לגיהנם, פירוש דלידה הוא התחדשות שאינו כלל בהקודם וכל התחדשות נפשות מישראל הרי אף הם בכלל הכנס"י ואין קרוי לידה חדשה אלא אם

היתה יולדת בנים לגיהנם ח"ו, וזהו תשובה לאותו מין עפ"י דרך שאלתו, ופשטי דקרא הרינה. מה שיתחדש אז כי חלה גם ילדה ציון כי אז יהי לידה חדשה לכלל ישראל וכמ"ש כימי צאתך וגו' אראנו נפלאות, שכמו ביציאת מצרים ידוע דנקרא לידה לישראל שיצא אז בהתגלות לעין כל ענין אומה ישראלית וקדושתם, כן יהי אז לידה מחודשת דהתחדשות קדושה יתירה בישראל מה דעין לא ראתה ולא נוכל להשיגו כלל מה הוא, רק הנביאים ורז"ל הגידו לנו כ"ד מה שהשיגו מהתחדשות הלידה אז דרך כלל, ועתה היא עקרה כי כן הי' התחלת אומה הישראלית דיצחק אבינואבינו שהוא ראש הנולדים מלידה ומבטן בקדושה הי' דרך נס, דאברהם ושרה שניהם עקורים ונאמר אחד קראתיו וגו' ר"ל שנוצר להיות אחד וע"י תפלה פעל זה כנזכר למעלה דהתפלה הוא החבור ודיבוק כנ"ל, ובפסח נולד יצחק (ר"ה י"א) שהוא חודש האביב ונקרא על שם הצחוק שהוא כח חודש אדר, וע"כ ילדו אברהם לק' שנה שהוא כח אות הק' כי זה כל כח קדושת איש הישראלי להנולד ישראלי שגם גופו קדוש לד', והגוף הוא קוף [וג' מתחלף, בק' כידוע] המתדמה בפני אדם האמיתי אבל בישראל הוא מתדמה לגמרי בקדושה וזהו הצחוק שעשה, וכן הלידה דלעתיד הוא ג"כ ע"י עקרות הקודם וע"י ריבוי תפלות והשתדלות כנס"י בכל ימי הגלות בתורה ומצות וזכו ללידה זו, ובניסן עתידים ליגאל ויהי מקודם מחיית עמלק באדר והוא זביחת היצר שהוא השחוק שיהי' להקב"ה באותה שעה ויהי' כתנות אור תחת עור ומשכא דחויא, ומזה יהי' הסעודה דלוינתן ושור הבר שהיא דוגמת סעודת פורים דע"כ אמרו ז"ל (אס"ר פ"ב) דבמשתה אחשורש אמר להם אם יש לכם כזאת לעוה"ב, כמ"ש במקום אחר כי משתה אחשורש הוא מה שהתחיל להתעורר ימי משתה ושמחה דפורים ומצות סעודתה והיא סעודה דעוה"ב, והוא ענין אוכלה מטעמים בעבור תברכך נפשי דיצחק וע"י סעודת פורים נעשה מלא ברכת די', ויצחק אמר ג"כ ואוכל מכל שטעם כל מיני טעמים והוא מעין סעודת עוה"ב דעל זה רומז מכל (ב"ר פס"ג) ועי"ז לקח הברכות מעשו, וע"כ מאן דאית לי' דינא בהדי עכו"ם לימשכי עד אדר (תענית כ"ט).

(שאז ניצוח ישראל נגד עמים כי לקיחת יעקב הברכות מעשו לזכות לטוב עוה"ז ג"כ הי' ע"י כח אותו חודש, ואף דמעשה הי' בפסח כמו שאז"ל (פר"א פל"ב) ב' גדיי עזים אחד לפסח זהו קבלת רוחניות הברכות שזהו העיקר אצל ישראל, אבל זה לא הי' שייכות לעשו כלל ולא לקח ממנו ומה שלקח מחלקו הוא רק גשמיותם בעוה"ז זהו ע"י כח אדר הקודם לניסן, וע"כ משנכנס אדר מרבין בשמחה היפך חודש אב דממעטין בשמחה ותענית שם) ומשמיט עצמו שהוא נגד שבט שמעון האלכסוני לנפתלי, כי הוא לא נזכר בו ברכה בפירוש כלל בפ' וזאת הברכה כי הוא נגד אות הט' שאמרו בזוהר (ח"א ג').

(דטובי' גני בגוי', היינו שהוא בהעלם אבל בהתגלות לא כן וכמשז"ל (יל"ש ברכה) דלא בירכמ מפני מעשה דשטים שהי' משבטו, וזהו כל טענת האו"ה ואחיזת עשו בכף יריכו בזנות שהוא חסרון שבגוף משכא דחויא עד שנראה למראית העין בעוה"ז כאלו אותו גוף ח"ו אין ראוי לברכה, ובאמת פנימיותו אך טוב שהוא רזא דצדיק שומר הברית כמ"ש אמרו צדיק כי טוב כנודע אבל הוא גניז בגוי בהעלם: ובאדר הוא ההתגלות דמלא ברכת ד' ושמחה הוא התגלות הנייחא שבלב וטובה שמרגיש בפנימיותו להיות גלוי על אבריו בחוץ ג"כ, וע"כ באחד באדר משמיעין על השקלים וקורין פ' שקלים בשבת

שמברכין אדר, כמ"ש למעלה דענין השקלים הוא קדושת עניינים הגופנים ועיקר תשמיש שקלים החדשים לצורך קרבנות מתחיל בניסן ואדר הוא המכין לו שיהי' לו שקלים לקרבנות, וזה כמ"ש למעלה מענין אדר וניסן שהם דוגמת גוף ונפש הפועלת דרך אברי הגוף, וקדושת ענייני הגופנים היינו שיוכל לפעלם בקדושה ולא יצטרך למנוע עצמו משום דבר שלבו חושק לפי שהכל קדוש לד' זה גורם שמחה, וכמ"ש בתענית (ט"ו:) לא הכל כו' אלא צדיקים לאורה וישרים לשמחה שנאמר ולישרי לב שמחה, וצדיק הוא המוגדר וכובש תאותיו והוא שרוי בלא שמחה כ"כ רק זוכה לאורה זו תורה שהוא הרגשה פנימיות, אבל ישרי לב שהלב ישר ואינו מתאוה רק למה שהוא רצון הש"י שיתאוה ואין צריך להגדיר עצמו זה יש לו שמחה, וזה עיקר שמחת אדר ע"ע"י התגלות ישרת לב דישראל, ובפ"ק דמגילה אין בין אדר ראשון לשני אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים הא לענין הספד ותענית כו', ולא אמר הא לענין משתה ושמחה וע"כ נחלקו הפוסקים בזה, אבל באמת עיקר ההתגלות הוא ע"י מקרא מגילה ומגילה לשון התגלות וממילא כשאין מקרא מגילה לא שייך שמחה, וכן כשאין מתנות לאביונים לא שייך משתה דצריך שיתן גם לאביון מסעודתו וכדאיתא בזוהר, ובהגהת רמ"א סוף ש"ע או"ח מסיים וטוב לב משתה תמיד ורוח ד' דיבר בו דפתיחתו בש"ע או"ח שויתי ד' לנגדי תמיד שזהו התחלת קדושת ישראל בפנימיותו דחודש ניסן שהוא ראשון לחדשי, השנה בזמן וכן בנפש ההתחלה הוא בזה ואחר שהשלים נפשו ע"י השתדלות אברי גופו בכל מעשה המצות מגיע לאחרית שנה באדר דאז.

הוא טוב לב שכבר נתיישר לבו בהשתדלותו, וכשנתעברה שנה לא נוסף חודש י"ג שהרי אין לו שם בפני עצמו רק הא' נקרא אדר הראשון, וכמו שיש בשמן ע"ד משל ראשון ושני כמ"ש פ"ב דמנחות אלא דשם הא' משובח וכאן דהשבח הוא הסמיכות והחבור לניסן הב' הוא המשובח, אבל הראשון ג"כ דוגמת השני אלא שזה יצא ראשון וכעין קליפה הקודמת לפרי, וזה כשרוצים לכוון את חג הפסח שיהי' במועדות דהיינו שיהי' ליווי ויחוד ישראל עם אביהם שבשמים כראוי, וזה ע"י קדושת חודש האדר הקודם שלא יהי' דבר גופני וחומרי חוצץ ביניהם, ופעמים שמתרחק שנת הלבנה משנת (החמה) ואז צריך להוסיף ימים על שנת הלבנה, ובודאי כיון יש שתוספת ימים יתירים והארכת זמן עד שיגיעו לקדושת חג הפסח מסתמא אין יכולים ישראל אז להגיע לקדושת אור הפסח אלא בהשתדלות של ריבוי זמן יותר, כי לא לחנם נתארך הזמן והקב"ה חפץ למהר יום שמחת לבו בקדושת המועדים עם ישראל, אבל מצד ריחוק זמן האביב ע"כ רומז איזה ריחוק בישראל שצריכים להתקדש יותר, וע"כ ההוספה רק באדר שהוא התקדשות כל פעולות הגופנית דישראל שמצדם הוא הריחוק ואז נחלק כח זה של אדר לב' והיינו כנ"ל דיש בישראל שנראה כעין שנדחו לגמרי כגון אותן שאין להם חלק לעוה"ב, ואדר הוא נפתולי אלקים המחבר כל הפסולת שבישראל לקדושה כאשר מרוחק לגמרי עד שמצד משפט הגלוי לנו מפי רז"ל בתלמוד אן להם חלק לעוה"ב ח"ו נעשה אדר א' שנקרא ג"כ אדר המורה לבוש של גבורה לשון אדרת שער ולשון אדיר במרום כי הגוף הוא לבוש דנפש, ואין בין אדר א' לב' אלא כו' דבאמת שניהם קודש לד' רק מקרא מגילה המורה התגלות הוא רק בשני, כי בראשון אין התגלות של קדושת

הגוף שהרי כפי ההתגלות אין להם חלק לעוה"ב, אבל מ"מ גם הם יש להם חיבור לקדושה ע"ד שא"י בר"ה (י"ז).

(דרוח מפזרת אפרן תחת כפות רגלי הצדיקים, וכן יש הרבה מדרגות שנקרא אין לו חלק אבל מ"מ קיום יש לו ואינו נכלה לגמרי כנפשות או"ה רק קיום לעד ע"י דיבוקו בשרשו באלקים חיים הקיים לעד רק שחלק מיוחד אין לו, מלבד מה דדורשי רשומות אמרו כולם יש להם חלק לעוה"ב, (סנהדרין ק"ד):) הגם דהם אמרו על אותן הנפשות הפרטים שנמנו במשנה מן הפרט ילמוד על הכלל כולו, וכמ"ש במקום אחר כי אלו ז' פרטים של אנשים רשומים שנמנו הם נגד ז' ענייני קלקולים שאפשר ליאבד חלק עוה"ב על ידן: וענין דורשי רשומות, היינו שיוכלו להשיג מה שאין בו התגלות גמור רק רשימה מה, כי מה ששנינו שאין להם חלק לעוה"ב הוא מצד ההשגה הנגלית שהי' לחכמי ישראל בענין עוה"ב, אבל באמת עצמות עוה"ב עין לא ראתה ואינו אלא השגה דרך חכמה ואין ניכר תי' א') יש בו מעמקים שאינו מושג לכל חכמי ישראל בעוה"ז כלל דעל זה נאמר עין לא ראתה אלקים זולתך (כמ"ש ברכות ל"ד): ומאותן מעמקים יש ג"כ רשימות קצת שמתגלות לדורשיהם אשר ידרשום באמת שיוכלו להשיג שמץ דבר כמשיג רשימו מגוף הדבר, וע"י השגת רושם זה הם אמרו דגם לאלו יש להם חלק לעוה"ב בעוה"ב, כי באמת שורש ישראל אינו נאבד כלל וכל הקלקולים הם מצד העוה"ז אף הקלקולים דעוה"ב הוא ע"י העוה"ז, כמ"ש (ע"ז ג') משל לע"ש ושבת ויבשה וים וזהו כל ההשגה דעוה"ב שבעוה"ז דמשיגים אותו רק דרך העוה"ז והיינו מן הצד שעוה"ז הכנה לו, אבל באמת יש בעוה"ב עוד דברים נעלמים בעוה"ז לגמרי לפי שאין הכנה להם אלא דרך רשימו, ר"ל ההכנה הוא רק מצד קדושת השורש שהי' בעוה"ז בתכלית ההעלם כעין רשימו לבד, ודורשי רשומות משיגים רושם קדושה שיש אפי' בהיותו גרוע שבישראל ועי"ז משיגים הרשימה של חלק עוה"ב שיש גם לאלו מצד רושם מה של קדושה הנמצא בשרשם, וכידוע דכל אור וקדושה המסתלקת מנחת במקומה רושם הנקרא אצל ח"ה רשימו, וכן קדושת יהדות הוא מלידה מבטן אף שאח"כ קלקל מעשיו עד שנדחה ח"ו לגמרי ונסתלק האור מכל וכל עד שאין לו חלק לעוה"ב מ"מ הרשימו נשאר, ומצד רשימו זה נשאר בו עדיין קצת קדושה אלא שאינה גלוי' ודורשי רשומות בדרישתם מכירים, ומ"מ גם חכמי המשנה ידעו מזה וע"כ אמרו (מגילה ו'): אין בין אדר א' לב' כו' כמ"ש דאלו שאין להם חלק לעוה"ב הוא רק מצד ההתגלות אבל ידעו שיש בהעלם מה שלא נגלה בעוה"ז דשם אין שום פסולת כלל, וזהו צחות לשון רמ"א על ענין שמחה דאדר ראשון דטוב לב משתה תמיד, וכבר נזכר למעלה דהוראת מלת טוב המורה כמ"ש בזוהר (ח"א ג').

(ובב"ק (נ"ה) על טוב הנעלם דטובי' גניז בגוי' וכן נאמר מה רב טובך אשר צפנת וגו' שהטוב הוא הצפון ונעלם שאין מושג לבר'י, וישרי לב הוא כשמושג ישרות הלב על האברים, אבל טוב לב הוא מה שמשיג הטוב בפנימיות הלב לבד וגניז בגוי' והוא השגת הטוב צפון, ומי שמשיג זה הוא משתה תמיד גם באדר א' שמשיג שלימות כל מעשה הגופנים דישראל אפי' היותר גרועים בתכלית דבאמת אין בישראל פסולת כלל, וע"כ הוא משתה תמיד כי זה עונג תמיד שאין בו דאגה וצער כלל והבן: ענין שמשון.

ארז"ל (ב"ר פצ"ח) שחשב יעקב שהוא משיח, כי אמו הצללפוני כדאי' בב"ב (צ"א.) היא משבט יהודה מבני חור שממנו השתלשלות בית דוד ג"כ מבצלאל כמשאו"ל] (שמו"ר פ"מ) כמפורש בדברי הימים וכן המשיח יהי' אביו מיהודה ואמו מן וירוד כו', כי ענין יהודה ודן שהם ראש וסוף השבטים כמשז"ל (שם) אין לך גדול כו' וירוד כו', וחיבורם היינו שמתחבר הראש לסוף נעשה עגול כשלוקחים קו ישר וכופפים הראש לחבר עם הסוף והוא סוד המחול לצדיקים לעת"ל וכ"א מראה באצבע (תענית ל"א) וכמ"ש אז תשמח בתולה במחול שהוא עיגול, כי יש סוד עגולים ויושר כידוע מהארז"ל דהיינו בכלל אור פנימי ואור מקיף כי הש"י ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, סובב כל עלמין הוא מצד שהוא אין סוף ושם אין שייך עבודה ובחירה כלל, וכידוע דכל השמות והכינוים להש"י וכן כל מעשה התורה ומצות הוא רק ע"י סוד הצמצום, היינו שכביכול צמצם אורו האין סוף ובלתי תכלית להיות נעלם ונסתר רק דרך קוים דקים והשגות קצרות ככף איש עד שיוכל שכל אנושי להשיג שיש אלקות, ודבר זה נקרא ישות שהרי אומרים שיש אלוה המנהיג הכל וכיוצא בו בתוארים שע"כ אי אפשר לשכל אנושי שהוא תחת הישות להכיר הש"י אלא ע"י תוארים והשגות ישות, משא"כ עצמות האין סוף אין ואפ"י אין יכולים לקרותו וכידוע דא"י"ן נקרא הכתר שכבר הוא מכלל מנין המדות של הש"י המתפשטות בסוד הצמצום לבוא לידי גילוי והשגת אדם אלא שמידה זו היא שורש להם לכך נקרא בשם אין, כי התחלת התגלות ההשגה למוח נקרא יש מאין שהוא השגת החכמה שבמוח שכבר הוא ישות וכמו שנתבאר זה במק"א ואכמ"ל, ועיקר העבודה הוא מצד הזה שהוא ממלא כל עלמין בצמצומים רבים והעלמים, והוא אור פנימי לכל הברואים לכל אחד כפי כח השגתו כשמשיג אמיתות הש"י, וכפי מדת האור פנימי של כל הנבראים שהם כלי קיבול לאותו אור כך יש להם חוראור מקיף כמו שהוא בכלל הבריאה כולה שהתחלתה הי' בריאת המקום, (וז"ש שהי' סדר זמנים קודם לכן כי המקום והזמן תכופים זה לזה כששייך מקום שייך זמן וכן שייך נברא שזהו עולם שנה נפש שבספר יצירה, ואין כאן מקומו] הייני שהש"י פנה מקים כביכול שצמצם עצמו והניח מקים ואויר פנוי לקבל נבראים, והנה סביבותיו מכל צד הוא אור אין סוף וממילא הוא אותו מקום תמונת עגול כי הרי ההצמצמות הי' בשוה לכל צד כי למה יתצמצם באיזה צד יותר מאחר שהוא אין סוף לא שייך גב"ל צד שנאמר דלצד זה נתצמצם יותר וכיון שהוא בכל צד בשוה הוא תמונת עגול וכדור וכך כלל הבריאה שלעניינינו משמים וארץ הם עגולים וכדורים, והנה אור אין סוף שסביבו ממש בהכרח ג"כ שנתצמצם שלא יתפשט לתוך האויר שבינתים ונמצא שיש באורו ית' הסובב כל עלמין ענין הצמצום, והנה אותו מקום הפנוי נעשה כלי לקבל אור והשגת הש"י בדרך ההתצמצמות כפי כח אותה הכלי, שאינה דומה תחילתה שסמוכה לסוף ללמטה עד המרכז כידוע שבעגול וכדור המרכז נקרא למטה לגבי הסובב כמו בכדור הארצי כנודע] ואז המשיך הש"י אור השגתו לפנים המקום הזה כי איר הש"י הוא עדיין נעלם מכלי ולמעלה ממנה כעין אור מקיף והמשיך לה אור ישר לאור פנימי ר"ל שתקבלו, והנה אנו רואים בעולם האור פנימי ר"ל המשיג אור הש"י בקרבו ממש הוא האדם והוא היושר של כל העולם שהעגולים הם הרקיעים והארץ והיושר היא האדם, וכך בכללות בריאת המקום האור פנימי הי' בדמות אדם פירוש כי מאחר שאנו רואים שכלל הבריאה

הוא האדם שהוא סוף הבריאה ולעולם התכלית של איזה פעולה הוא בסוף, והיינו שלכך הי' כל הבריאה כדי שגם האדם הגשמי יהי' משיג אמיתות הש"י ואורו וכמו שאז"ל (בר"ר פ"א לגי' ילקוט) בראשית בשביל ישראל: והנה כל כלי משיג כפי מה שהוא וכך האדם כפי מה שהוא כך הוא משיג להש"י, וידוע דאיברי הגוף הוא מלבוש לאיברי הנפש היינו שמסתמא כמו שאנו רואים חלוקת הגוף לאיברים כך הנפש המתפשטת בתוך אותם איברים ומחי' אותם היא ג"כ מתחלקת לאיברים, ואינו דומה חיות הנפשי של הראש לחיות הנפשי של הרגל דרך משל וזה ידוע, ואם כן יש בנפש גם כן חלוקת מדרגות שהם בכלל ג' מדרגות שבקומת אדם הראש והגוף והרגלים שהם למטה מן הגוף, והנה במה משיג האדם להש"י בנפש נמצא ההשגה ג"כ חלוקה למדרגות שאינו דומה ההשגה שמשיג בחלק מן הנפש שנקרא ראש ומוח דרך משל להשגה שמשיג בחלק שבה המכונה רגל, וכך כלל הכנס"י קומה שלימה יש נפשות ראשי הדור ויש עיני העדה ויש דוגמת הלב ויש דוגמת הרגלין וכדומה כל האברים ואין השגת אחד דומה לחבירו כפי מעלתו והקומה בקומת כלל הכנס"י, ונמצא השגת אלקות שבנפש האדם היא קומה שלימה כקומת הנפש והגוף היינו שבכל חלק ממנה יש השגה בענין אחר כפי ענין שהוא אותה אבר כלי להשיג, ונמצא אור אלקות המושג לאדם הוא ממש דמות אדם המשיג, וזה סוד בצלמנו כדמותינו היינו שבאמת הש"י האציל אורו ית' בדרך קו וצמצום עד שלא ברא את האדם רק שהאצילו לצורך האדם שהי' בדעתו לברוא ומסתמא לא האציל וצמצם יותר מכפי הצורך להאדם שיברא כפי מה ש וכל להשיג היותר שלם במין האדם הנברא כפי הכלי שלו, ונמצא האציל השגה בדמות וקימת אדם ר"ל השגת אלקות מורגשת לנברא בחלקים אלו כחלקי האדם, ונמצא שהאור האלקות המצומצם הוא בדמות אדם ואח"כ שברא אדם המשיג אותו אור אמר בצלמנו כדמותינו, ואמר בלשון רבים כי באור זה המצומצם מאחר שהוא נחלק למדרגות כפי מדרגות קומת האדם הרי יפול בו לשון הריבוי, אך באמת הכל אחד ומיוחד באמת כי הכל אור אחד מאור אין סוף רק שזה נעלם ונתלבש בכך מלבושים וצמצומים עד שהוא מושג בענין כך וזה בכך צמצומים ומזה הדרך עד שהוא מושג כך וההבדל ביניהם אינו מעצמותם רק רק מצד הצמצומים והלבושים שהוא לאדם המשיג כפי משיג כך, ולכך אצל האדם אמר לשון ריבוי בצלמנו שבהשגה שאצלו שמצידה נתייחס בצלמנו לגבי דידי' היא לשון רבוי אבל הוא מכיר שבאמת הוא יחוד ויברא וגו' ויפח וגו' לשון יחיד, והנה קומה זו של אור פנימי של כל העולמות וכללות המקום הפנוי שהוא הנקרא אור קדמון אותו אור פנימי וקו יושר שהאיר הש"י לתוכו דרך צמצום נקרא אדם קדמון כידוע, ונמצא לכלל הבריאה שהוא האור קדמון אור פנימי ואור מקיף וכן לכל נברא הוא במדה זו כי כח הפועל בנפעל וכפי מה שהוא בפועל הראשון שהוא אור הש"י המצומצם בכלי הנקרא אדם קדמון כי לגבי אין סוף לא שייך כלל שם פועל וענין פעולה מאחר שהוא אין סוף רק מצד האור המצומצם ויש אור פנימי ואור מקיף האיר פנימי ביושר והאור מקיף בעיגול, והנה בעגול אין מדרגות ואין שייך ימין ושמאל ומעלה ומטה לגבי קו עגולי שהוא מכל סביביו מרחק שוה מן הסובב, אך מצד היושר יש החלוקות דמעלה ומטה שמצידם הג' מדרגות דגוף ראש ורגלים הנזכר שהראש והרגל הוא מעלה ומטה ומאחר שיש ב' קצוות בהכרח יש אמצעי והוא הגוף וכן יש ימין ושמאל וג"כ בהכרח

אמצעי, ונמצא כל אחד מן הג' חלוק לג' אלו דומין ושמאל ואמצע והם ט' והמקום הכוללם הוא העשירית זהו בכלל חלוקת המדרגות שיש לתפוס בקו יושר המתפשט היינו ט' מדרגות מצד עצמו והי' מצד המקום ר"ל כי ענין אותו קו הוא אור שרצה הש"י להאיר לאותו מקים וכלי הקבול לאותו אור והנה יש באותו אור ג' כחות היינו כח עצמותו מכח וענין מה שהוא מקבל מלמעלה וענין מה שהוא משפיע למטה וזהו ראש וסוף אמצע, וג"כ יש בו כח דימין ושמאל ר"ל כח מרובה וחזק וכח מיעט ורפה שמאחר שהוא מצומצם ומוגבל בהכרח יש בו החיזוק והרפוי שזהו ימין ושמאל ובכל ב' קצוות יש בהכרח אמצעי ובינוני שהוא קו היושר, ואלו הם ט' מדות ומדרגות שיש לאותו אור מצד עצמו ר"ל מצד כחו מה שהוא בכח שיש בו כח ג' מדרגות כל אחד כלול מג' ומצד מה שהוא מוציא לפועל זהו מדריגה העשירית דר"ל גמר הוצאת כחותיו מן הכח לפועל, וזהו מצד המקום ר"ל מצד שמוציא כחותיו לפועל במקום והוא משפיע כחותיו בכלי שלו הנה כח זה יש ג"כ בו בהכרח שיש באותו אור כח המוציא כחותיו מן הכח לפועל, והוא הכח העשירי וזה סוד שנקרא עטרת היסוד ונקרא נוקבא ואכ"מ לבאר הכל] שהוא היותר קרוב אל הכלי קיבול והמושפע כי מסתמא שימוש כל כח הוא כפי מעלתו, והרי מעלת כח זה אינו מעצם מעלת האור רק מצד הוצאתו לפועל והשפעתו בכלי המקבל לכך הוא האחרון שבכחותיו המחבר את השופע עם המשפיע ומוריד השפע מן האור אל הכלי: והנה להיות אור יושר זה בעל מדרגות הנה הכלי קבול שלו הוא בעל מדרגות ג"כ בדמותו כצלמו וכמו נפש וגוף האדם, ונמצא שלא כל עגולת אותו מקום חלל ופנוי נעשה כלי קבול לאותו אור ישר רק כפי מדת וקומת אותו אור ישר דהיינו כקומת אדם והרי אותו אויר פנוי הוא בדמות עגול וכדור ונמצא נשאר פנוי הרבה חוץ מכלי קיבול של אותו אור, והיינו כדי שיהי' מקום לעולמות שבאמת לא הי' די כלל באותו צמצום ראשין רק צריך מלבושים על לבושים והעלמים על העלמים עד שיגיע לבריאת העוה"ז כידוע] ונמצא יש ב' כלים האחד עגולי ואחד יושר וכן ב' אורות אור פנימי ביושר ואור מקיף בעגולים, והעגול כלי קבול להיושר היינו שהעגול הוא כללות המקום פנוי והוא מקבל בתוכו היושר בחלק ממנו ובעגול אין חילוק מדרגות רק ביושר, והנה אנו מוצאים דוגמתו באדם כי הנה יש בו כח חיוני שבו נבדל מן הבהמה ונקרא בשם אדם, וכח זה הוא מתפשט בכל איבריו בשוה שאפי' צפורן רגלי נקרא צפורן אדם ונבדל מן הבהמה, וכן הוא שוה בכל בני אדם שאפי' הפחות הוא נבדל מבהמה ויש בו ג"כ כח שבו הוא נבדל בעצמיותו אבר מאבר וכן בכללות מין האדם נחלק אדם מאדם, וב' כחות אלו שבנפש האדם הם הנקראים נפש ורוח שנפש יש לכל אחד ואחד ומתפשט בשוה בכל איבריו, ורוח הוא המתחלקת למדרגות כמשאז"ל (במד"ר פכ"א) שיכול להלוך נגד רוחו של כל אחד ואחד שהחילוק הוא ברוח והנפש לרוח הוא כלי קבול שהנפש מקיף הכל ומקבלת בתוכה הרוח, ואכ"מ ביאור פרטי כחות הנפש רק זהו בכלל והוא מצד חלוקים דעגולים ויושר וזה סוד שהיושר נקרא רוח והעיגולים נפש שהם ממש דוגמתם, והנה גם בנפש יש השגות אלקות וכמ"ש ונפש כי וגו' צמאה לך נפשי וגו' וכדומה, והיינו כי אור היושר הזה הוא כלול ג"כ מב' כחות פנימי ומקיף לפי שהוא נמשך מן אור המקיף היינו מן אור המצומצם הממוצע מאותו אור נמשך בדרך משל כמו קו אור פנימה נמצא יש בו ג"כ מכח אותו אור המקיף, והנה מצד אותו כח שבו אינו בעל מדרגות רק

מצומצם הכי בשיווי ואין יכולת באותו כח ליכנס תוך כלי המוגבלת במדרגות ונתפשט בקו עגולי תוך עיגול האויר הפנוי, ביאור זה כי האור היינו השגת אלקות שרצה הש"י שיהיה מושג לנבראים כשהשפיעה ונתנה לתוך הנברא שהוא המקום נתפשטה בב' אופנים הא' בקי יושר היינו במדרגות והא' בעיגול היינו בשיווי לכל כי כך הוא בכח השגה זו בהכרח כפי עניינה שיהי' כח השגה בשיווי לכל וגם כח השגה במדרגות, ולפי שכח השגה זו דשיווי לכל היינו קו העגולי לא נתפשט אלא מן אור היושר נמצא היושר קרוב לעצמות אין סוף יותר מן העגול, ולכך גדולה ההשגה של אור יושר מן ההשגה העגולית כמעלת הרוח על הנפש שג"כ זה בכללות ובשיווי לכל וזה בחילוק מדרגות, [ואמנם באמת ע"י היושר נעשה העגול ג"כ בטל מדרגות כפי קירובו אל ואכ"מ ביאור זה], והנה מצד המשכת אותו אור העגולי המקיף באמת הוא גדול מן האור פנימי דיושר שהרי הוא מצד כח המקיף באותו איר דהיינו כח הצמצום הראשון שהי' רק להיות מצומצם מצד א' דהיינו בצד שאצל העגול ובצד הא' הוא א"ס, אבל היושר הוסיף בצמצום אחר צמצום להיות מצומצם מכל צד ונמצא אותו כח של אור המקיף שיש באור היושר זה יש בו ב' עילות שלא יוכל ליכנס לפנים ביושר א' מצד טבעו להיות בהיקף והב' מצד מעלתו.

ומצד מה שטבעו להיות בהיקף נתפשט לאור פנימי בהיקף ועגול אך שם הוא ג"כ מצומצם מכל צד ע"י כלי העיגול כמו אור היושר ואינו דבוק באין סוף רק דרך היושר ולכך הוא פחות במעלה מן היושר, ומצד מעלתו שא"י להתצמצם תוך כלי מכל צד נשאר לאור מקיף סביב הכלי כמו שהוא שורשו שמשם לוקח אור מקיף לכלי ולא תוך הכלי, ומצד הזה מעלתו גדולה באמת מן האור פנימי שבתוך היושר כי ב' כחות שיש לאור המקיף לכללות המקום הא' מה שהוא מקיף ואינו בתוך הכלי והב' מה שהוא בעגול בכח הא' הוא גדול באמת מן האור פנימי, אבל בכח הב' הוא פחות פירוש כי כח הא' הוא מציודו אבל כח הב' הוא מצד המקבל והמקום המקבלו, ומציודם אדרבא זה גדול שמקבלים ממנו יותר [וכמו שאנו רואים ברות ונפש ג"כ ואכמ"ל] שנכנס בפנים להאיר להם, ומאחר שהמקבלים מקבלים ממנו יותר מסתמא יש בו כח להשפיע יותר נמצא מצד כח ההשפעה אור הפנימי גדול רק מצד עצמיותו אור הסובב כל עלמין גדול, ולכך נתחלק כח זה של אור הסובב כל עלמין שהי' בקו היושר לב' חלקים הא' כח שהי' ההשפעה שבאור הסובב כל עלמין היינו דרך עגול ושיווי נעשה לאור פנימי לעיגולים וכח העצמי נעשה לאור מקיף בין לכלי העגולים בין ליושר, היינו כל אחד כפי ערך האור פנימי שלו כך נתחלק האור מקיף ונמצאו ב' כלים דעגולים ויושר כל אחד יש לו אור פנימי ואור מקיף, והנה להיות היושר בעל מדרגות והם בכלל י' מדרגות כנ"ל וכן הכלי שלו מסתמא י' מדרגות אלו והוא מחולק לי' נמצא גם האור היוצא ממנו ומתפשט לעגולים מחולק לי', והם י' ספירות דעגולים ויושר דאדם קדמון ומהם מתפשטות שאר העולמות שכללותם ג"כ בדמות אדם, וכידוע זה בסתרי המרכבה אשר אין כאן מקום ביאורם כי זה כולל כל סתרי הנסתרות רק בדרך כלל נתבאר ענין הי' מדרגות דעגולים ויושר ויושר ואור פנימי ואור מקיף שהם בכל הנבראים שכח הפועל בנפעל כמו שנתבאר: וכל כלי קבול לאור יש בו בהכרח ג"כ אור פנימי ואור מקיף, היינו אור שהוא משיג ואור הש"י [המקיפו] שהוא למעלה מהשגתו שא"י השגה הזו להתצמצם תוך אותו

כלי ונשאר עליו במדרגת מקיף, ולאותו אור יש בהכרח ג"כ כלי עיגולים שבהם ג"כ אור פנימי ואור מקיף כנ"ל והם ג"כ י' מדרגות כנ"ל, ובכלל הי' מדרגות הראשונה היא כח האור המקיף והאחרונה היא כח העיגולים כי הנה האור מקיף הוא למעלה במדרגה ואור העיגולים למטה כמו שנתבאר, וידוע דלעולם מדרגה האחרונה מאיזה דבר הוא ראש למדרגות במדרגות שאחריה ומי שהוא זנב לאריות הוא ראש לשועלים וכדאי' בסנהדרין [ל"ז א'] וגם כי מדרגה אחרונה היא כללית כל המדרגות שמשפיעתם למקבל, נמצא בה הוא כללות המדרגות כולם יחד מצד ההשפעה וזהו ענין העיגולים ומדרגה הא' הוא ראשית קבלת השפע שר"ל שירש לכל המדרגות מצד מה שמקבלים מלמעלה וזהו ענין האור מקיף כמו שנתבאר, וכן הם באדם הנפש שהיא מדרגה האחרונה כידוע היא העיגולים כנ"ל והאור מקיף הוא היחידה והנשמה לנשמה שהוא נגד מדרגה הראשונה וקוצו של י' דשם כנודע, והיינו שהנשמה הוא במוח מה שהאדם משיג עדיין ונשמה לנשמה הוא שלמעלה מהשגה והיינו שהש"י מקיפו וסובבו כענין יסובבנהו וגו' שיצרנהו וישמרהו למעלה משכלו, וזה הי' אז במדבר ע"י ענני כבוד שזה הי' להם אז איר מקיף ובאר ומן אור פנימי שהם ג' כתרים דתורה וכהונה ומלכות שזכו להם משה אהרן ומרים, מלכות הוא מדרגה האחרונה וראש לשועלים והוא הנפש ואור פנימי דעיגולים, ותורה הוא אור פנימי דיושר שהיא ג"כ בגבולים נגד רמ"ח איברים ושס"ה גידים וכידוע, [וכנודע דמשה סוד הדעת שכולל חכמה בינה דעת והוא יעקב מלבר דכולל ו' קצוות ומרים שיצא ממנה דוד מדת מלכות ואהרן נגד הכתר], וכהונה הוא אור מקיף דהש"י כי אהרן שושבינא דמטרנותא (זוה"ק ח"ג נ"ג:) שע"י עבודתו הוא מקבל השפע למעלה ומוליך נפשות ישראל למעלה לקבל השפע אבל משרע"ה שושבינא דמלכא והוריד התורה לארץ כידוע, ולכן על הכהונה ביחוד נאמר לא יקרב וגו' דזכה אהרן ונטלה (יומא ע"ב:) שאי אפשר כלל להשיג אדם אחר האור מקיף לפי שבאינו גדר השנה ולעולם האור מקיף סמוך לעיגולים בסוד נעוץ סופה בתחלתה, וגם כתר מלכות זכה דוד ונטלו (שם) ואי אפשר לכל להשיגו אך מ"מ אינו מפורש לא יקרב וגו' וכבר היו מלכים משאר שבטים אחר דוד לפי שהוא בגדר השגת אדם לכך אינו מפורש, משא"כ האור מקיף אינו בגדר השגת כלי רק לכהן שנקרא מלאך כמשז"ל בפנחס (במד"ר פט"ז) שיכול לצאת מגדר כלי לכך הוא מפורש לכל בפסוק דלא יקרב וגו', אך באמת גם מלכות אי אפשר להשיג חוץ מבית דוד שהוא מדת העיגולים כידוע בזוהר (ח"ב כ"ז).

(דדוד הוא מדרגת הנפש, וכך הוא הסדר יושר ומקיף ועיגולים כידוע וכן סדרם משה אהרן ומרים שהם סנהדרין וכהן גדול ומלך כידוע, וכשיהי' שלימות מלכות בית דוד אז יהי' שלימות העיגולים שתשמח בתולה במחול, והיינו כידוע דמקום מצב הרע שבכל עולם ועולם הוא בין היושר למקיף ועיגולים והיינו דעיקר הרע הוא במעשה כידוע דמחשבה רעה אין כו' (קידושין מ).

(והיינו בכחות הנפש כמ"ש ונפש כי תחטא וכמ"ש במקום אחר, והיינו שעיקר כוונת הרע בעולם מצידו היינו מצד פעולתו לרע הוא להוציא באדם מן הכח לפועל איזה דבר רע שזהו ענין כח העיגולים וכמו שנתבאר למעלה (דהוא מדה העשירית שביושר, והיינו דכח זה שוה בכל אדם והוא דרך משל כח חוש המישוש או כח הפעולה שוה בכל האיברים ובכל אדם רק החילוק באיכות הפעולה זהו מצד ט' ספירות ראשונות אבל

מצד העשירית הוא השיווי] וגם להעלים ממנו האור מקיף דהש"י היינו להעלים ממנו ששורשו רק טוב ודבוק בהש"י ושבאמת הש"י שומר, וכשיתגלה זה יקיים יבוקש עון ישראל ואיננו כי הרי אור הש"י מקיפו מכל צד לשמרו מכל רע ואיך אפשר שיחטא, רק שבעוה"ז זה נעלם וזה יתגלה רק כשיתגלה ג"כ תיכף עמה אור העיגולים היינו שבכל הפעולות והמעשים הי' הכל אור הש"י גנוז בהם, דבעוה"ז גם אור זה נעלם כי אין אדם צדיק אשר וגו' ואי אפשר כלל שיהי' גלוי לעין איך אור הש"י נמשך בכל הפעולות וכולם דבוקים בו, ולא יחטא, זה אי אפשר מצד כחות הרע העומדים כמחיצה לאור מקיף ועגולים: וזהו תכלית העבודה והשתדלות אדם בעוה"ז להסיר מוסך המבדיל עד שיבוא ויגיע להשיג בהירות אור הש"י המקיפו כידוע שממנו מזדכך חיצונות הכלי וזה סוד כי קרן עור פניו כנודע והיינו דיש עור ובשר והעור נקרא בזוהר משכא דחויא שמצידו החטאים, והיינו בעוה"ז שלא נזדכך ולכך נראה למראית העין פנימות הכלי טוב מן חיצונותה ובאמת החיצונות טוב כנודע והיינו עד"ש (ברכות ל"ד:) במקום שבעלי תשובה עומדים כו' וזה יקר יותר אחר הזיכוך כשמשיג האור מקיף ואין כאן מקום להאריך] ואור הפנימי שבכחות הפועלים שלו, וכידוע בזוהר (ח"ג ק:) על פסוק ויעקב נסע סוכתה שאחר הניצוח לעשו בר"ה ויוהכ"פ אז מגיע לסוכות שזהו נגד ענני כבוד והיינו אור מקיף, ולכך שם הבירור דאומות כדאי' בע"ז ג'.

(כל אחד מבעט בסוכתו שאע"פ שקיומם הוא ג"כ ע"כ מן הש"י ויש איזה ניצוץ אור פנימי המחיים אבל אין להם אור מקיף כלל כי האור פנימי הוא מצומצם בכלי ומלבושים והרע ג"כ מלבישו עד שאין ניכר, וזהו הניצוץ המחי' בסוד גלות השכינה כנודע משא"כ האור מקיף שאינו נכנס בכלי ולבוש כלל אינו נכבש אצלם בסוד גלות כלל ואין להם שייכות לו ולכך מבעטים במצוה זו, ומ"מ מקריבים בחג הסוכות דייקא ע' פרים נגד ע' אומות (במד"ר פכ"א) שהרי מ"מ האיר מקיף הוא מקיף הכל גם הרע שבינתים, וכן לעתיד והחזיקו וגו' בכנף איש יהודי שיהי' עכו"ם כ"כ רק יהיו עבדים והיינו שיהיו כמו ישראל בעוה"ז בזמן שאין עושין רצונו של מקים נקראים עבדים (כמ"ש ב"ב י') והיינו כשנעלם אור המקיף, וכן לפנייהם יהי' נעלם האור מקיף ולכך והי' להם קיום בתורת עבד, והיינו כי אור מקיף הוא מה שלמעלה מהשגה ויוכל להתעלם מהם ולכך יוכלו להתקיים ע"י אור פנימי דיושר כי הם מלבושים אותו כידוע דביושר הגרוע מלביש לטוב אבל בעיגולים הוא להיפך, ולכך כשיגיעו אח"כ למדרגת ולא ילמדו עוד איש את רעהו כי כולם וגו' שזהו מדרגת עגולים והיינו יום השמיני עצרת שאחר סוכות שאז"ל (במ"ר שם) פר אחד ואיל אחד משל כו' שאז נאמר ונשגב לד' לבדו וגו' ונאמר ד' בדד ינחנו ואין עמו וגו', וכשיתגלה אותו אור אז יכלו לגמרי כי לא יהי' להם עוד קיום מצד אור הזה שהוא אור פנימי ואינו אלא בפנימיות ישראל והם לא יוכלו להלבישו כי הוא אינו מתלבש אלא מלביש כידוע בסיד העגולים, כי על אור זה דעיגולים שהוא אור פנימי נאמר ולא יכנף עוד מוריך כמו אור מקיף שאפשר להתעלם, ומאחר שאי אפשר להתעלם אין מקום למדרגת עבדות כלל כי אור פנימי דיושר ר"ל ט' ספירות שבכח [הספירה הי' דיושר היינו מה שבכח להוציא לפועל אבל העיגולים הוא ההוצאה עצמה כמובן] ואינו בפועל ומה שהוא בכח הוא מלובש תוך הכלי ואינו נגלה, ואע"פ שכל ישראל יש להם בכח אור פנימי דאלקות הנמשך מצד הכתר תורה, שהוא מורשה לקהלת

יעקב ירושה ממש לכל זרע יעקב וכנחלה שאין לה הפסק מ"מ אינו יוצא לפועל, ועיקר העבודה והשתדלות הוא להוציא אור פנימי זה שבכח לפועל והיינו להשיג אור העגולים ר"ל אור הש"י השווה ומקיף כל העולם בשווה, כי בהוצאה לפועל במעשים לשם שמים הכל שווים כל הנפשות מישראל ומצד אור הזה המתגלה אין עוד מקום לאל נכר ורע כלל, [כידוע דכל עיקר הבחירה ברע הוא ע"י הצמצום וההעלם במדרגת דמות אדם ואכ"מ לבאר זה]: וסוכות וסוכות ושמיני עצרת תכופים זה לזה שאין הפסק ימי חול, שתיכף כשמשיג אור הסוכות שהוא האור מקיף דהש"י משיג אח"כ אור דשמיני עצרת דהיינו אור פנימי דעגולים שכל מעשיו מראש ועד סוף לשם שמים, ואז"ל (תנחומא פנחס) רצה הקב"ה לעשות מ"ט יום כו' למה אני מצער כו' והיינו כי הגשמים ברכה לעולם ומ"מ נקרא גבורת גשמים שיורדין בגבורה (תענית ב') לפיכך יש בו קושי לעוברי דרכים, וכן אלו הי' ח"ו מקים לרע בין אור מקיף לעגולים הי' צער לעוברי דרכי להלוך בדרך ד' להשיג אור העגולים דרך ההעלם, כי בסוכות מרצין על המים והיינו דע"י האור מקיף ניתוסף שפע אור רב בחיצונות כלי הגוף רק כל שפע אור הוא בגבורה וצמצום דזולת זה אי אפשר לקבלו, ובשפע אור כזה הי' צער גדול להולכי דרך ד' כטעם כל הגדול מחבירו יצרו גדול (סוכה).

נ"ב.

(וכמ"ש (חגיגה י"ב.) באור דששת ימי בראשית גנוז מפני הרשעים, והיינו דע"י שפע אור הש"י ביותר גם הרע שבאותו מקום הוא מתגבר ביותר לפי שיש בפנימיותו אור רב כ"כ כי לעולם הרע מקיף לטוב כנודע וכמו בדוה"מ כידוע, ולכך התכיפם זה לזה גאולה מגלות וביעור הרע והיצר מן העולם וכמ"ש הנני שולח וגו' לפני בא יום ד' וגו' כמ"ש (סוף עדיות) אין אלי' בא כו' אלא לעשות שלום בעולם, וכידוע דפנחס זה אלי' (יל"ש פנחס פר"א פמ"ז) שנא' בו הנני נותן לו את בריתי שלום מדתו של אהרן אוהב שלום כו' דע"י מקרבן לתורה (אבות פ"א) פירוש דזה ענין האור מקיף לשמרן מכל רע אבל האור פנימי מלמד את האדם שידע איך להשמר מן הרע והשמירה מן האדם עצמו אבל האור מקיף הוא השומר וזה ההבדל בין משה לאהרן, ולכך בשעת המגפה בהולכת הקטורת אמר משה לאהרן כי הקטורת היא חיים כמ"ש בשבת (פ"ט).

(ואף מלה"מ מסר לו דבר דהיינו קטורת שהוא ממש היפך ממלה"מ, וכמו ששמעת דמסרו לו דבר דמלאכים היינו גילה לו מהותו ועניינו וכשנודע לו עצם ענין המיתה נודע לו ענין החיים ג"כ כי אין דבר נודע אלא בידיעת הפכו, וכמו באדה"ר טרם שאכל מעץ הדעת ולא ידע מהו מות לא ידע ג"כ מהו חיים אך כשנודע לו ענין המיתה נאמר פן ישלח ידו וגו' שנודע לו ג"כ ענין החיים וכן אלי' ממש היפך מלה"מ כדאי' בב"ק (ס':) והיינו דהוא לא מת לכך הוא ממש הפכו, וזה שאמר (ב"מ קי"ד:) ולא כהן הוא מר כו' וכמ"ש (שמו"ר פ"ה) מה לכהן בבית הקברות כי הוא ממש ההיפך ולכך הוזהרו הכהן על טומאת מת], וכן למשה ע"י מלה"מ נודע לו מהות החיות שידיעת ההפכים אחת, אך מ"מ לא הי' יכול לפעול רק ע"י אהרן כידוע בסוד י"א סממני הקטורת שבהם כח י"א מדרגות דרע ומקטירם לריח ניחוח להש"י והוא ע"י מדתו שאמרו אוה"ש כידוע דזה היפך שורש הרע, כמ"ש בריש ספרא דצניעותא דעד לא הוה מתקלא לא הוה אפין

באפין ומלכין קדמאין מיתו כו' פירוש פנים בפנים היינו דרך חיבה ורעות ודרך אחוריו הוא כאדם שנותן לשונאו כידוע, ור"ל שניתן השפעה שלא במתכוין וביחוד לזה כדרך שא' בכתובות (ס"ז:): בר"א שצר מעות לאחוריו וכדרך שא' בפרק גיד הנשה (צ"א).

(מאחוריא אתא ונשייא שהוא לא הרגיש בדבר וכך כשאינו נותן ברצון טוב נותן דרך אחוריו כאלו הוא שלא מדעתו וידיעתו כלל, והיינו כמ"ש (בר"ר) בתחלה ברא במדת הדין כו' פירוש כי דין נקרא גבול וגדר שצ"ל כך וכך דוקא ורחמים היינו בלי גבול אע"פ שבשורת הדין אינו כן מכל מקום הוא מרחם, ושורש בריאת העולם היינו שיהי' מקום בעל גבול וגדר זהו מדת הדין ר"ל שיהי' מדה זו של הגבלה והגדרה בהשפעת שפע אורו ית' ולכך שורש הצמצום הוא מדת הדין, והנה מאחר שגם מדה"ד היא ממדותיו ית' שאין להם סוף וגם מדה זו של צמצום והעלם היתה מתפשטת לאין חקר בעולם אחר העלם עד שאמר לעולמו די שאי אפשר עוד בתוקף העלמות כאלה לשום נברא להכיר שיש בורא ולהשיג שום אוראור כידוע, והנה מצד מדה"ד ר"ל התפשטות מדת ההעלם והצמצום הי' נותן ג"כ להיות ירידת האור שלא דרך אפין באפין, פירוש שמיד שהגיע ממדרגות קבלת ההשפעה שהם ג' ראשונות כנזכר למעלה למדרגת מקבלי ההשפעה שהם ג"א וג"ת כנ"ל לא הי' הכל רק דרך אחוריים, ומ"מ המקבל ג"כ קיבל הכל רק לעצמו כי הנתינה לזולת הוא רק דרך אחוריים וכאלו דעתו ורצונו רק לקבל לעצמו, ועי"ז מלכין קדמאין מיתו כי הכלי לא הי' יכול לקבל אור הזה פירוש כי לכל אור בהכרח יש כלי המקבלו ר"ל מקום המצמצמו ומגבילו שבאותו מקום המצומצם הוא משפיע אורו, נמצא הכלי הוא מכח הצמצום ואין ביכולתו להתפשט יותר מכפי מידת צמצומו, ומאחר שכפי האור הנשפע הי' להשפיע עוד במדרגות וכלים מאחריה וכפי מדת הצמצום של הכלי המקבלת שהיא רק בהתפשטות של מדה"ד בלבד הי' במראה העדר נתינת ההשפעה אפין באפין, היינו כאלו אינו רוצה עוד להשפיע ולתת לאחר א"כ בהכרח צריך הוא להתפשט כלי שלו כפי מדת אותו אור, ועי"ז נשבר הכלי כידוע בגשמיים, וכן ע"ד משל ברוחניים הנגלים מי שאין שכלו גדול ומעמיק בהשגות יותר מכפי כח כלי שכלו לקבל אז מוחו נתקלקל לגמרי ונפגע או מת כענין בן זומא או בן עזאי שזכרו בחגיגה (י"ד:): שא"ל רע"ק כשתגיעו למקום אבני שיש כו' דמפורש בזהר [פ' בראשית] ובתיקונים תיקון מ' [דהוא סוד שבירת הלוחות יעוש"ב, וידוע דשבירת הלוחות ושבירת הכלים הכל אחד שהוא ענין זקן ששכח תלמודו לאונסו כדאי' במנחות (צ"ט י) היינו שמרוב ההשגה שלמעלה מכח חכמתו נשכח ונאבד ממנו הכל ואמרו על זה הזהרו כו' שליחות כו', וכמ"ש בתיקונים ולא תהוו שקילין אבני שיש טהור כו' וא"ת דהא אסתלק כו' דובר שקרים לא יכון כו' ע"ש שבאמת הוא שקר שאף שנפלו ונשברו אין שם פירוד, פירוש כי אבנים הם הבינים בתים ומהם הוא בנין הכלים אפי' בעולמות העליונים ואפי' בעולם האצילות מאחר שהאור מצומצם בהכרח הוא במקום שאותו מקום הוא לו כלי המצמצמו וכן כלי ובית נבנה מאבנים כי העוה"ז הוא רושם כל העולמות וצל שלהם כידוע, וכן בספר יצירה נקראים האותיות אבנים והתיבות בתים פירוש ע"ד משל מאמר הש"י יהי כן עי"ז נתצמצם הדבר להיות בעל גבול זה הנה בעשי' נעשה הדבור דהש"י לחיות לאותו דבר וביצירה הקול דהש"י ובבריאה המחשבה והרצון שבלב ובאצילות המחשבה והשכל שבמות, ואותיות הדבור הם כלי לקבל עומק

הרצון ושורש הנעלם במק' ואותיות הקול הם כלי דז"א לקבל האור ואותיות שברצון הלב הכלי דאימא ואותיות המחשבה דמוח הכלי דאבא כנודע זה במקום אחר ואין כאן מקום ביאורו: והכלל כי עומק הרצון הנעלם מתלבש באותיות ותיבות שהם כלי לצמצמו להיות הרצון כפי האותיות והתיבות כל אות הוא אבן וכל תיבה הוא בית וכלי שלם לקבל אור הרצון הנרמז באותה חיבה, וז"ש שם בתיקונים דאבני שיש טהור אינון י' י' כו' פירוש כידוע דיש נקודה וקו ושטח ואין פחות מנקודה שהוא ראשית הגילוי ולכך החכמה שהיא ראשית הגילוי דיש מאין רמוזה באות י' דשם הוי' כי אין גילוי פחות מנקודה שהיא י', כדאי' בחלק (צ"ה:;) על פסוק נער יכתבם שהיא האבן היותר קטנה עכ"פ וראשית ההתלבשות באותיות הוא במחשבה שבמוח וזו היא האות היותר קטנה, ובלב הוא בהתפשטות, לכל צד הוא ח' שהוא שטח מתפשט באורך ורוחב, ובקול אין כאן חילוק אותיות ותיבות רק הארכה והתפשטות מנקודה לקו והוא ו' ובדבור הוא התפשטות הזו בשטח וזה הוא ה' תתאה [הנבנית מווי"ן משא"כ ראשונה נבנית מיודי"ן כידוע בסוד כתיבת השם], כנודע דשם הוי' הוא שם העצם וכמו דרך משל כשאנו קורין אדם בשמו אותו השם הוא כלי המקבל לגוף ציור האדם המצוייר בשכלינו ובשכלינו כך אותיות אלו של השם הם כלי קבול לאור הש"י המתפשט בכל הבריאה דרך ד' עולמות אבי"ע וד' מדרגות אלו וידוע דאורייתא מחכמה נפקת שהוא סוד הוי' קצוות מדת אמת ליעקב אין אמת אלא תורה (ירושלמי ר"ה פ"ג) פירוש כי בחכמה הוא בהעלם והיא מחכמה נפקת לבוא אל הגילוי ונעשה מי' ו' ע"ד משל רב המלמד לתלמידו כשהוא עדיין בשכל הרב היא כנקודה א' וכשמוציא מה שבשכלו ללמד לתלמיד הוא צריך לפשטה ולהאריך מה שבשכלו ואח"כ כשהתלמיד מתבונן בה אז הוא מרחיב יותר ונעשה גם רוחב שהוא תמונת השטח ואות ה' שהיא תורה שבע"פ, אבל תורה שבכתב הוא רק הקו ואות ו' ולכך התורה מתחלת בא' אנכי שהוא תרין יודי"ן ו' ביניהם כדאי' בתיקונים שם יעוש"ב, דהיינו חכמה עילאה וחכמה תתאה פירוש חכמת הש"י שממנה נמשכה התורה וחכמת בני ישראל המקבלים שגם היא כשהוא במוחם הוא בדמות י' שהוא החכמה ועץ החיים באמצע היא התורה עצמה כדאי' בתדבאר פ"א אין עץ החיים אלא תורה שהיא ההמשכה מחכמת הש"י לחכמת ישראל, והמשכה זו היתה למעלה מכח השגת ישראל כמ"ש ואל ידבר עמנו אלקים פן נמות שאינם כלי קבול לכל כך אור, ואלו זכו ישראל הי' חרות ממלאך המות (שמו"ר פמ"א) כמ"ש אני אמרתי אלקים אתם פירוש שם אלקים הוא סוד הצמצום ומדת הדין שהוא סוד הכלי ר"ל שאתם כלי קבול להחזיק האור וההשגה מהש"י בכל עוז ולא הי' מיתה כי אז הי' שלימות התיקון, אך המיתה נולד משבירת הכלים שהוא שבירת הלוחות והיינו כי הלוחות שהוא כלי קבול להתורה שהוא עצם נפשות ישראל כידוע דקוב"ה ואורייתא וישראל חד פירוש חד ממש א', כידוע דכנס"י ר"ל קיבוץ מישראל אבל שורש ישראל הוא עצמו שורש התורה שנקח מחכמה עילאה כי הם מקבלים מעץ החיים שהוא הוי"ו הממשכת אור הש"י מחכמה העליונה לחכמה תתאה, וגופות בני ישראל הם כלי קבול לנפשותם ולכן המשילו ז"ל בשבת (ק"ה:;) אחד מישראל שמת לספר תורה שנשרפה כמו הס"ת הוא כלי קבול לדברי תורה כך אדם מישראל, וע"י החטא שנפרח מהם אותו אור המרובה שהוא עץ החיים ונשאר הוי"ו בסוד עץ הדעת טו"ר ע"ש בתיקונים שזהו סוד לוחות שניות שלא הי' בהם כ"כ

גלוי אור הש"י, והיינו לפי שהוא אבנין אחרנין פירוש שנמשך דרך כלי קבול אחר היודעים ג"כ ברע שלא לקבל האור דר"ל רע היינו שא"י ומשיגים הש"י והוא נמשך מסוד הצמצום שהוא העלם אמיתות הש"י שעי"ז הוא בנין הכלים, והכלים הראשונים הם אבני שיש טהור שהוא רק ממדת הצמצום של הש"י בעצמו שצמצם עצמו כביכול ואין כאן ידיעה ברע עדיין, אבל אחר השבירה ונסתלק האור מהם ונשארו הכלים בלא אור שהוא כגוף בלא נשמה שר"ל צמצום והעלם אור הש"י בלי שיהי' בפנימיותם אור הש"י מתעלם כלל הנה זהו שורש כל בריאת הרע וההיפוך מאמיתות הש"י להיות העלם גמור באמת מאור הש"י, והוא המיתה והטומאה והרע וכל השמות המגונים הנמשכים מאחוריים של מדת הדין והצמצום, פירוש שעצם הצמצום הי' לצמצם אור אין סוף ושיהי' אור א"ס גנוז ומתעלם זהו עיקר הכונה שלה אבל שלא במתכוין וכדרך אחוריים נעשה צמצום כזה שאין בו אור פנימי ע"ד שנתבאר למעלה, ובאמת אלו לא הי' בו אור פנימי כלל לא הי' מתקיים כלל והי' כלא הי' כי מדת הצמצום הוא רק לצמצם ולהגביל איזה דבר ולא כשאין כאן שום דבר א"כ מה הוא מגביל רק שמאחר שהי' בהם אור ונשבר כ"מ שיש אור נשאר רשימה ממנו כידוע על דרך יציאת צדיק עושה רושם שניכר שחסר משא"כ אלו לא הי' צדיק כלל, וכן בזה ענין האור הוא השגת האלוק' וכבר נשאר רושם ההשגה עי"ז שניכר שבכלים אלו חסר מהם אור אלוק' והשגת אלוק' הרי ניכר בהם השגת אלוק' ונמצא ההשגת אלוק' הוא בכלים הנשברים האלו מצד החסרון שאנושאנו רואים ומכירים שחסר מהם: וזהו סוד הניצוצין שבהם ואצלם בגלות וכל העבודה להעלותם למעלה, פירוש שכח אותם כלים הוא כח הצמצום וההעלם לגמרי מאור הש"י רק שמצומצם בתוכם ג"כ רושם זה שניכר שנעלם מהם אור הש"י והכרה זו היא רושם מאמיתות אור הש"י שמאחר שידוע שאור הש"י נעלם מהם כבר יודע ומשיג שיש אור הש"י, וזהו הרשימו מאור הש"י שבהם וההעלמה הוא כאשר יתבונן בלבם העלם זה ויתמרמר על זה עד שיזכה לבוא עי"ז לידי גילוי והתגלות אורו ית' כל חד לפום דרגא דילי' אחר ההעלם העצום שמישים לב על זה להתבונן כי לא לכך נברא רק כל פעל למענהו לקילוסו ובא מן העלם לגילוי עי"ז הוא העלאת הניצוצין משבירת הכלים, וגוף האדם שנבנה אח"כ שהוא דוגמת לוחות שניות וכלים שניים אחר שהאור נלקח ונלקט מן הכלים הנשברים כבר הוא יודע מצמצום כזה שיוכרח לצאת ולהסתלק לגמרי, ודוגמתו הכלי שלו כמידתו יודעת שאפשר לה להצטמצם כ"כ עד שיסתלק ממנה האור לגמרי, וידיעה פירוש הרגשה איך שיש במציאות להיות כזה, ולכך איננו אבנין אחרנין הם מעץ הדעת טו"ר דאינון חיי ומותא ע"ש בתיקונים פי' שגם שהוא עץ שהוא המשכת הוי"ו שהוא חיים גמורים מ"מ יש בו ג"כ ידיעה מטו"ר חיי ומותא שהרי כח הצמצום של הכלים יודע מעתה איך אפשר המות רק שמקיים ובחרת בחיים ובוחר בתיקון על דרך המתקלא ואנפין באנפין, וכן גוף האדם נעשה יודע טוב ורע רק כשמגיע לרע הוא לוקח האור שבו ר"ל שמכיר שמפעולה זו חסר אור הש"י ופרח ממנה שההכרה זו היא הרשימו והניצוץ שבה, היינו שכשאוחז ברע ועושהו הרי דבק בכלים המתים עצמם שהוא עצם המיתה מאחר שנעלם ממנו באמת אור הש"י לגמרי ועושה ממש היפך רצינו, אבל אם מכיר שברע זו חסר אור הש"י ואינו עושהו זהו העלאת הניצוץ ורשימו דאור שבו למעלה שממשיך העלאה למעלה היינו היכר באור מתוך הצמצום וההעלם

שזהו רצון העליון בהצמצום ולמטה במקום שבירת הכלים היינו שאין אור ניכר, אך מ"מ אם מכיר אותו רשימו מתוך ההעלם הרי הוא נתעלה במדרגה שלמעלה ונתהפך ונתעלה אותו חלק מן הכלי הנשברת שפגע בו לשוב להיות מתוקן ולעלות למעלה היינו במקום הכלים המתוקנים שעניינם.

מה שהם מתוקנים היינו שאור פנימי דהש"י גנוז ומצומצם בהם וניכר מתוך הצמצום האור הגנוז, והנה גם בזו ניכר אותו רושם האור הגנוז היינו מאחר שניכר בו שחסר כאן אור הרי די השגה וכידוע כשמכיר שיש העלם שוב אינו העלם וכך כשמכיר מתוך אותו חלק ההעלם שיש כאן העלם וחסרון אור הש"י הרי מכיר אור הש"י, וכידוע בזהר (ח"ב קס"ג).

(משל דבת זונה שעיקר בריאת יצה"ר כדי לכפותו וכשהאדם כופהו אז נעשה טוב מאוד זה יצה"ר (בר"ר פ"ט) ונעשה בכל לבבך בשני יצריך שעובד ה' גם ביצה"ר שגם באותם כלים מכיר מתוכם אור הש"י, ונמצא הכל כלים לאהבת ד' ולקבל אור השגתו והיינו ע"י הכרת הרע שזה רע והיפוך רצון הש"י, וזהו אורייתא מסטרא דעץ הדעת טוב ורע באיסור והיתר מימינא חיי ומשמאלא מותא והוא פורש ממנו, אבל מסטרא דעץ החיים תמן ליתי פרוד דהיינו בכלים ראשונים לא ה' עדיין אופן ודרך ידוע שיוכל להיות העלם לגמרי מאור הש"י שלא יהי' בו מצומצם אור פנימי כלל, ולכך נקראים אותם כלים אבני שיש טהור כי כחם הוא רק לצמצם אור הש"י בתוכם ולא שיעלם ח"ו אור הש"י מהם לגמרי זה אין בכחם כלל מצד עצמם שהם נמשכים ממדת הצמצום של הש"י שגם מדת הצמצום היא מעצמות הש"י, כידוע כהדין קמצא דלבושא מיני' ובי' וא"כ איך שייך שיהי' נעלם מהם אור הש"י שהרי יודעים שרק מכח הש"י הוא שנמשך צמצום והעלם זה, וכשמכיר שהש"י נעלם ממנוממנו אינו נעלם כלל ואיך שייך לקרוא המלכין דמיתו, רק שאור הש"י שמשגיגים הוא כענין איר מקיף כמו שאנו אומרים בתחילת התהוות המקום וחלל פנוי שהי' אותו מקום מכיר הש"י שהוא מקיפו ואע"פ שהוא נעלם מתוכו, וכך השגת אותם כלים שבפנימיותם הרי הם נעלם ולכך לגבי העומד בפנימיותם מצד האור פנימי הם נקראים מתים שהרי לגבי' נעלם האור מקיף שהכלים שהם הצמצום מפסוקים בינו לבין האור מקיף, ונמצא לגבי' הוא מיתה גמורה דאין בו רק רושם האור פנימי הנשאר כנ"ל שהוא נעלם מאוד לגבי גופות הכלים המעלימים, ולפיכך הזהירו בזקן כו' כי גופות בני ישראל גם שאינם בשלימות ומגיעים למקום המיתה הם דוגמת הכלים הנשברים עצמם וס"ת שנשרף ושברי לוחות והרי מונחים בארון כמו הלוחות, דהיינו מצד האור מקיף מקיפם ביחד כנ"ל דמצד מסך המבדיל הוא בין הכלים להאור מקיף ושם הוא מקום המות, וזהו רק מצד הכלים דעה"ד טו"ר הם מכירים שמקום זה הוא מקום המות אבל מצד הכלים הנשברים עצמם הם מכירים האור מקיף שלהם, ואע"פ שאין בהם אור פנימי רק רשימו מ"מ יש להם אור מקיף והשגה שהש"י מקיפם מכל צד אעפ"י שהוא נעלם מהם בפנימיותם מ"מ הם דביקים בו במה שמקיפם ואין נפרדים ממנו, והוא כענין צדיקים במיתתם קרויין חיים (ברכות י"ח) ועמך כולם צדיקים וכמ"ש (תענית ה'): יעקב אבינו (שהוא שירש כל נפשות ישראל לא מת ואעפ"י שאינו חיות גמור נגלה לעין וכמו שיהי' לעתיד בתחיית המתים מ"מ יש בו חיות מצד האור מקיף, ולכך רע"ק נכנס בשלום ויצא בשלום (חגיגה שם): וכולם ג"כ נכנסו

לפרדס שהוא גן עדן דמ"ט דיצירה, כדאי' בזוהר בראשית כ"ז א' [ובתיקונים ששם עה"ד טו"ר דאתהפיך ממטה לנחש ומנחש למטה כראי' שם ובתיקונים כמה פעמים, וכמ"ש במדרש (בר"ר) על חנוך דהוא מט"ט אדם דיצירה שסילקו הקב"ה קודם זמנו שלא יחטא, כידוע דביצירה הטו"ר שקולים זה כזה ואחריו כל א' ימשוך כמ"ש בקדושין (מ':) לעולם יחזיק עצמו חציו כו', ורע"ק נכנס בשלום ויצא בשלום הי' בשלום עם שלום כי לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה כו' כנ"ל דהכלים הראשונים לא היו יכולים להחזיק האור וברכת ה' מפני שלא הי' בהם שלום, ומדת האור מקיף רודף שלום כנ"ל היינו דרודף שגם מי שאין בו שלום יהי' לו שלים ולכך מקיף גם הכלים הנשברים כנ"ל, אבל הוא נעלם ואי אפשר להציץ להאור מקיף בכלים דעץ הדעת טוב ורע שהכלים הנשברים מפסיקים ביניהם אלא כשיעבור דרך עליהם ושם נשארו בן עזאי ובן זומא, ואחר כי כולם הי' שורש נפשם משבירת הכלים ועולם הנקודים שאינם כלי מחזיק ברכה ואור שלמעלה מהשגתם וכל דבר בהכרח כלול מג' ראש וסוף ואמצע כמ"ש למעלה והראש דכלים הסמוך לאור מקיף הוא בן עזאי ועליו הכתוב אומר יקר בעיני וגו' כמ"ש בויק"ר (פ"ב) י' נקראים יקרים כו' ומיתתן של חסידים והוא כדרך שאי' כב"ר (פ"ט) והנה טוב מאוד זה מות שהוא יקר שגם.

בהעלם עצום כזה עד שמגיע למיתה ממש שם גנוז אור הש"י והוא עצם דשבירתן של כלים זהו מיתתן, והאמצעי הוא בן זומא שעליו הכתוב אומר דבש מצאת כו' שבו יש קצת העלם מאור מקיף מצד חיצון הכלי ולכך לא הי' לו לחפוף יותר מהשגתו, וסופן אחר שהי' בהעלם גמור עד שחשב ב' רשויות פירוש שהתבוננות האור שלהם היינו איך הוא אור האלקי בכל דבר וכשהגיעו לאבני שיש טהור דהיינו הכלים הנשברים השיגו שהנה גם הם מעצם אלקות הם נמשכים, והנה זה קושיא גדולה דאתה הסכות וגו' (כמ"ש ברכות ל"א): שטען ג"כ איוב בראת צדיקים בראת רשעים כמ"ש פ"ק דב"ב (ט"ז).

(שביקש להפוך קערה על פיה, פירוש קערה הוא כלי קיבול לאור הש"י והעולם דומה לקערה כדאי' בירושלמי הובא בתוס' בע"ז, ועל פיה היינו שאינה כלי קיבול היינו שהש"י ברא הרע בעולם שיהי' רע דל"י מתורה תבלין שהבריאה הי' כדי לנצחו ע"י אור הש"י בתורתו, והנה אותם כלים הנשברים שהוא תחילת הבריאה דמדת הדין היינו תוקף הצמצום וההעלם כטעם יצרו של אדם מתגבר בכל יום ואלמלא הקב"ה עוזרו וקידושין ל':) הוא שיתוף מדת הרחמים דאח"כ בעולם התיקון, אבל מצד אותם כלים באמת אין יכול לו שהוא תכלית ההעלם ולכך מצד מידתם אין שום תירוץ והקושיא חזקה על מי שאנו רואים שיצרו תקפו לעבור כדר' אלעאי (מו"ק י"ז ע"א) ולמה לא הי' הקב"ה עוזרו, אך התירוץ שתוק כך עלה במחשבה לפני שאמרו (מנחות כ"ט): על מיתתו של רע"ק כי כך הי' רצון העליון שלמעלה מן השכל והשגה אנושית, וכשמגיע לאותו רצון העליון ושורש הנעלם מרצון הש"י בבריאה שהוא סוד האור מקיף כמ"ש במקום אחר שם יראה דבאמת הקב"ה מקיף הכל והוא עוזרו ג"כ הגם שהוא הולך בגיא צלמות וגו' אתה עמדי אבל זו אי אפשר להשיג מהשגת השכל כי האור מקיף הוא אור שאינו יכול ליכנס במוחין לכן נשאר למקיף כידוע, ולכך אחר טען ב' רשויות דיש רשות בפני עצמו לידע טוב ורע וא"כ יוכל לבחור ברע כי הנה זו הקושיא היא קושיא הידוע מידיעה ובחירה וכנודע והיינו דמאחר שרואין שניתן בחירה ברע א"כ אין רשות לידיעת

הש"י מקפת על זה ולכך חשב שאין עזר הש"י מגיע לזה כי הוא מוכרח כשיצרו מתגבר להרע ונמצא הוא רשות בפ"ע, ולכן בחר ברע כדי ליהנות גופו וזה שאמרו דחזא למט"ט כו' כידוע בתיקונים דמט"ט נקרא יקו"ק הקטן וכמשז"ל (סנהדרין ל"ח:) ששמו כשם רבו ואל תמר בו אל תמירנו, כי עה"ד טו"ר הוא אילן גמור כמו אילנא דחיי פירוש אילן נקרא המקיף כל הענפים והסעיפים מראש וסוף עד השורש הכל שיש בו ג"כ שורש מושרש וכך הוא תוקף העה"ד דטו"ר כידוע, ולכך הוא כותב זכיות וחובות לפי שהוא עה"ד טו"ר היינו זכות וחוב, וחזי' דיתב כי באמת אין ישיבה למעלה פירוש כמ"ש (פסחים ג').

(באיש קראו מרכב ובאשה קראו מושב, ומעשה מרכבה נקרא מצד הזכורא שהקב"ה רוכב על כל הנבראים והאבות הן המרכבה, (בר"ר פפ"ב) ומצד הנוק' הוא מושב כטעם אין ישיבה בעירה רה אלא למלכי בית דוד (יומא כ"ה) וכדרך שנא' מכוון לשבתך עולמים שביהמ"ק והמשכן הוא מקום להשראת שכונה נקרא לגבי הש"י ישיבה, שמדת השכינה ר"ל מה שהקב"ה שוכן בלבות בני ישראל זה נקרא אצלו ישיבה ולא רוכב וזה שאמר אין ישיבה כו', רק למכתב זכוותא דישאל נשתתפה מדת כנס"י בו שהוא הישיבה שניתנה למלכות בית דוד נמצא הישיבה אינו מצד עצמו רק דאיתיהיב לי' רשותא, והוא חשב דהוא מצד עצמו פירוש דעצם הכח דטוב ורע הוא רשות בפני עצמו רק לפי שהוא מ"מ מקבל מלמעלה דלכ"נ אחר שידע רבונו כו' (קה"ר פ"ז) כי הוא הציץ בפרדס החכמה איך הכל מלמעלה רק חשב הש"י עשאו רשות בפני עצמו, וכמו דרך משל בעוה"ז איש ואשה שמאיש לוקחה זאת ומ"מ היא כרשות בפני עצמה קודם נשואין, ולכך הוא מעצמו במדרגת נוקבא דשייך בו ישיבה, ולכך אתיהיב רשות למימחק זכוותי', כי פירוש זכות לשון זך ואור ולפי שע"י האור שלמעלה מהשגתו נסתלק כל האור ממנו שחשב ב' רשויות ח"ו ונעשה כטעם שבברי כלים שנסתלק האור והזכות שלו והוא בשיטתו שכבר הוא כמו מוכרח כנ"ל אמר איזול ואתהני, ומ"מ גם הוא בסוד השברי כלים עצמן שג"כ מונחין בארון וכמ"ש (חגיגה שם) ר"מ רימון מצא שהוא כמ"ש (סנהדרין ל"ז:) כפלח הרימון רקתך אפי' ריקנין שבך כו' שמי שנתרוקן ממנו האור דומה לרימון, אך להיותו מצד הפנימי שבשברי כלים הרחוק לגמרי מאור המקיף לכך הגיעהגיע לחשוב הכלים לנבדלים בפ"ע אבל ג' קליפות האסורות וקלי' נוגה הידועים הם למטה מגוף עצם הכלים רק נמשכים מכחם כי עצם הכלים הם אבני שיש טהור, וזה שאמר רע"ק שלא יאמרו מים מים פירוש שיש בהם פירוד באמת ח"ו דזהו דובר שקרים כו', כידוע דהאי עלמא נקרא עלמא דשיקרא פירוש שבאמת כל מה שנראה לעין הוא שקר ודמיון דמה שלפי שעה נקרא שקר והרי לעתיד יהי' תחיית המתים יתברר דהמיתה היתה דמיון וכמ"ש היינו כחולמים ומה שבחלום אינו אמת כלל, וכן כל ענייני העוה"ז לעת"ל יבולע המות לנצח ויסתלק הרע לגמרי ויכלו האומות כטעם ד' בדד וגו' ונמצא כל העוה"ז שקר באמת, וכל ישראל יש להם חלק לעוה"ב שבאמת בעצמיות הכלים הנשברים מצידם הם אבני שיש טהור ומיוחדים בתכלית היחיד אף לאחר השבירה בהש"י, וזה השיג רע"ק ע"י שנכנס בשלום שהיו כליו מתוקנים לקבל אור הראוי ולא נפל מכח הקושיות וחקירות והשגות שלמעלה מן השכל כי השיג האור מקיף שהש"י מאיר עליו למעלה משכלו והשגתו כטעם מיתתו שאמר כל ימי הייתי כו' (ברכות

ס"א) שביקש להשיג אור הש"י שלמעלה מהשגתו שזה נקרא בכל נפשך אפי' נוטל את נפשך שהוא המיתה ושבירת הכלי לגמרי אפ"ה מבטל א"ע כולו לגבי אור מקיף דהש"י, ולכך יצא ג"כ בשלום שהיא השגת האור מקיף שהוא אוהב שלום כו' וניתן לו ברית שלום כמידתו: וזהו ביאת אלי' לעשות שלום בעולם, (כמ"ש סוף עדיות) שהוא פתיחת אור המקיף לעין כל שיראה איך נפשות בני ישראל אפי' אותם שהם בסוד שבירת הכלים אור הש"י מקיפם והם אבני שיש טהור, וזהו מדרגת אלי' שלא מת שאין כאן מיתה כי גם במיתתו קרוי חי מצד האור מקיף כמ"ש למעלה, וזהו ענין הקטורת שאינו מניח למות כי המיתה הוא העדר החיות שאין כלי הגוף משיג חיות ממקור החיים ית' ע"י אכילה דעה"ד טו"ר שהוא אילנא דמותא שמצד החסרון [כטעם אין מיתה בלא חטא ושבת נ"ה:] פירוש חסרון] שבצד ידיעת הרע שבו אין משיג חיות דעץ החיים שאין שם מקום לרע כלל שהוא סוד אור דשברי לוחות וכלים הנשברים שעדיין לא נודע אז מאפשרות השבירה כמו שנתבאר למעלה, אך כשמשיג האור מקיף נמצא השבירה אינו רע כלל לגבי כלים עצמם ונמצא אין בעצמיות כלי שלו רע כלל, וזהו עצם ענין הקטורת שעניינה על דרך הפשט להעביר הריח הרע כמ"ש הרמב"מ במורה נבוכים [בטעמי המצות שלו שמאחר שיצאו מפה קדוש בודאי הם לבושים חיצונים לאמיתות טעמי המצות על דרך הסיד], וענין הריח הרע הוא שעולה ריח מכח הרע שבאדם וענין סממני הקטורת הם בושמים בעלי ריח טוב וכחם ושרשם מצד הרע כידוע, והיינו שבאמת הוא מעשה ריח טוב ואין בו רע כלל כי סוד הריח הוא הרשימו דאור כי עצם האור נקרא טעם והרשימה נקרא ריח שמניח אחריו, וכמ"ש בספר יצירה המליך אות נ' בריח שאות נ' הוא רמיזת הנפילה והשבירה כמ"ש בפ"ק דברכות (ד':) רק מ"מ ריח נשאר, ולכך צר בו חשון בשנה שמעצרת ועד החג הוא זמן שמחה דמביאין בכורים וקורין ומהחג ועד חנוכה כו' (בכורים פ"א) ובחשון נשאר עדיין הריח והרשימה מן השמחה, ודקין בנפש שמשם יוצא הריח רע דאדם כי מאדם עצמו אין יוצא שום ריח רק הריח רע דתחתוניות שהוא מן הדקין שיוצא ע"י המאכל שהוא עה"ד טוב ורע שהתחלת הידיעה ברע הי' ע"י מאכל ובאדם נקרא רק ידיעה ברע שהוא כמו רשימו שהניח בו הרע וזהו הריח רע שנעשה ע"י השבירה ואות הנ', אך באמת בני ישראל שהם הרע שבהם הוא מצד הכלים עצמם ולא מצד ההמשכה מהם ששם הוא הרע הגמור רק מצד עצמיות הכלים שם אין רע כלל, ולכך וירח ריח בגדיו ריח בוגדיו (סנהדרין ל"ז) שג"כ מעלים ריח טוב והיינו כמ"ש (עירובין י"ט) פושעי ישראל מלאים מצות כו' ואמרו (ויק"ר פ"ל) על הדםהדס ריח ולא טעם כך בישראל בעלי מצות ולא תורה, כי נר מצוה ותורה אור ונר לגבי אור כרשימו דאר לגבי עצם האור ועצמות הכלים מעלים ריח טוב ומצד האור מקיף שלהם הוא הריח טוב באמת שהוא המצות דפושעי ישראל, אבל הרשעות שלהם נגד זה הוא חלבנה כמ"ש בכריתות (ו') דכל תענית כו' דבאגודה אחת נעשה גם זה ריח טוב ואם חסר זה גם כל הריחות לא הועילו כי כל הריחות מצד המצות וטוב שבהם והרי יש רע ג"כ ועדיין חוזר לעה"ד טו"ר, אך באמת הם י"א סמנים כידוע דברע יש י"א כחות ומדות אע"פ שהם רק י' כמו שנתבאר למעלה הי"א הוא נגד מקור האין סוף והוא נמשך מן הכלים שהם י', כי כל דבר נחלק לי' בהכרח והי"א היא הרשימו דאור פנימי הנשאר כי מאחר שאינם כלי קיבול להחזיק להיות האור פנימי

מתייחד בהם כמו גוף בנפש לכך אותו רשימו מן החשבון, והנה הרשימו עצמו הוא ריח הטוב שעולה מכל הי' מדות דכלים אמנם ריח העולה מן הרשימו הוא ריח רע שהרי עניינה ע"ד יציאת צדיק כו' כמ"ש למעלה דהרי שם הוא פנה זיווה כו' אך זה עצמו עכ"פ הכרת אלקות, אך הרשימו מזה היינו שנסתלק גם זה ונשאר רק רשימו ממנו א"כ אין ניכר גם זה שנעלם ונסתלק מכאן אור הש"י שהרי גם הכרה זו נסתלקה ומצד הזה הוא המשכת הרע הגמור וכמ"ש במקום אחר, ולכך הריח הי"א דרשימו הרע אך בהצטרפו עם הי' הוא ג"כ ריח טוב היינו דמ"מ יש בו רשימו דרשימו, כטעם והי' אם שכח תשכח הידוע ששוכח השכחה וההעלם שברא הש"י ששמעתי דעל זה נאמר והי' לשון שמחה דבאמת שם הוא עיקר המו"מ של בני ישראל כשהם בהעלם גמור כי ד' שומרם לעולם מכל רע, וזהו ע"י האור מקיף וע"י שהם באגודה אחת אז גם הרע שבפושעי ישראל מעלה ריח טוב כי הוא נמשך ג"כ באמת מעצמות הש"י, אע"פ שהוא בתכלית ההעלמים והעלם דהעלם ונדמה לרע אינו אלא ריח טוב כשמתאגדים יחד המעשים שלו כולם שהרי יש בו ג"כ טוב ומצות כרמון, וזה מעיד על הכל שהכל טוב כי הכל מאמיתות הש"י רק צריך לזה התאגדות שהוא השלום בעצמו ושכל כחותיו מחוברים, וכן בכלל ישראל שכולם באגודה אחת וכאלו הם גוף אחד ונפש אחד והכל מחובר וא"כ גם הרע מחובר ודבוק אל הטוב ונמשך ממנו וכל המחובר לו הרי הוא כמוהו והמחובר לטהור ע"כ גם הוא טהור ומעיד על הרע עצמה שהיא ג"כ מכלל האבני שיש טהור הנמשכים מאמיתות האור מקיף שעליהם ונעשה מעה"ד טו"ר ג"כ עץ החיים שאינו מתיירא משבירה כלל כי השבירה אינו רע וא"י ברע, ולכך מונע המגפה והמיתה אך מ"מ אין מועיל להחיות אותו שכבר מת ולרפאות הכלים הנשברים שיש עצם אל עצמו כל זמן שלא נתגלה אור העגולים שאחר התיקון, כי השבירה היתה בעגולים כידוע דהיינו מזה האחרונה של כל המדות שהוא הראש לשועלים כמ"ש למעלה היינו מידת המלכות אנא אמליך שזו היתה השבירה שכל אחד חשב שהוא יהי' כלי קיבול בעצמו לכל האור וקבלת השפע להשפיע הוא מדת המלכות כידוע: ולכך ביאת אלי' שהוא גילוי אור מקיף הוא לפני בוא יום ד' וגו' כענין סוכות לפני שמיני עצרת דיום ד' שאחריו הוא שיתבונן מלכות שמים כמ"ש ותמלוך אתה הוא כו' וכירו הכל כת מלכותך והוא ג"כ קיום מלכות בית דוד ומלך המשיח הנמשך ממדת מלכותו ית' כשהוא בשלימות, וזהו גלוי אור העגולים אז ירד טל של תחי' לתחיית המתים שהוריד הש"י ג"כ בשעת מתן תורה כמשאז"ל (שבת פ"ח:): שיצא נפשם היינו מריבוי האור שלא היו יכולים להחזיק כטעם שבירת הכלים, וחס עליהם ע"י הטל של תחי' שהוא טל של תורה עצמה כמו שאמרו ז"ל (כתובות קי"א).

(כל העוסק כו' טל של תורה מחייהו, ובהקדמת התיקונים דיו"ד ק"א וא"ו הוא טל דתחיית המתים פ"י כשירד על ה' אחרונה ונעשה יחוד הגמור וחבור כל אותיות השם הנעלמות עכשיו שהה"י אחרונה בגלות בסוד גלות השכינה, שזה רומז למידת מלכות שהוא סוד העיגולים שנעלם עכשיו תיקונם כידוע דו"ק הם הנגלות שהם תורה ומצות וי"ק הנסתרות והוי"ו לעולם מחוברת למעלה כענין כל המקבל עליו עול תורה מעבירין כו', (אבות פ"ג) וכענין בראתי יצ"ר בראתי תורה תבלין וע"י התורה יש הצלה וחירות משאור שבעיסה ושעבוד גלות רק הה' בגלות כמ"ש (מגילה כ"ט).

(גלתה שכינה עמהם, וכמ"ש אין אדם צדיק בארץ אשר יעשה דייקא במעשה ופי' כי ענין התורה ר"ל שהש"י מורה דרך לבני ישראל איך יתנהגו והמצות הוא הקבלה שבני ישראל מקבלים ושומעים לדברי תורה, ולכך בתורה שהוא מן השמים ולימוד הש"י לא שייך גלות וכמו דרך מ שאנו לומדים עכשיו ג"כ סדר קדשים וכל העוסק בתורת כו' כאלו כו' (מנחות ק"י).

(כי לא שייך בענין התורה שהיא מלמעלה שליטה לבני אדם או ליצ"ר, רק השליטה הוא על בני אדם ומעשיהם שזה נקרא מצוה כי גם לימוד תורה הוא אחד מתרי"ג מצות והוא כא' המצות מצד המצוה בפעולת אדם שלומדה, רק עצם התורה והמאור שבה היא למעלה מן המצות רק שמשפיע בהם ר"ל מלמד ומורה איך לעשות ומביא לידי מעשה ולכך במאור תורה לא שייך ענין גלות ויצ"ר כלל, רק בנר המצוה שהוא השתדלות מעשה לבני אדם בזה שייך הגלות שמונע הרבה מעשה מצות וכן שאור שבעיסה, וזה נקרא שכינה שהקב"ה שוכן בתוך וקרב בני ישראל ממש שלכן הוצאת כחותיהם לפועל בפעולה ממש הוא כרצון הקב"ה בתורתו, ואז מתייחדים תורה ומצות שהוא יחוד קוב"ה ושכינתו ו' בה' כשמתנהג עפ"י התורה שמורה לו ובגלות שמונע זה הה' נפרדת מן אותיות יק"ו מאחר שאין המעשים מתנהגים עפ"י התורה, ולכך כללות המלאכות דו' ימי המעשה הם ל"ט שבשבת נצטוו עליהם שלא לעשותן, כידוע דסוד הו' הם ו' ימי הבנין והה' הוא סוד שבת היינו דפעולת הש"י ובריאתו נבראים הוא ענין התורה שמורה דרך לנבראים אחר שנבראו, כך התחלת הבריאה נותן מקום לנבראים ואח"כ הוא שבת שהש"י שובת מפעולה והנבראים יכירו שהש"י בראם ועל דרך משל כשהאדם יגע ואח"כ שובת ומנפש עצמו אז מושך כח נשימתו שנפח במלאכתו ויגיעתו אליו, וזה סוד עליות כל העולמות בשבת כידוע והעלי' היינו שמכירים קונם וחושקים מאוד להתכלל במקורם, ולכך כללות פעולת הו' ימים הם ל"ט שהוא גימט' דיק"ו במילואם (כזה יו"ד ה"א וא"ו) שהי"ק שהם הנסתרות דמחשבה ורצון שבמוח ולב מתאחדים עם הו' שהוא הוצאת הפעולה, ולפועל ממש הוא הה"י שזהו בשבת כששובת ממלאכתו אז נראה שהוציא לפועל ממש, וכשינטף הטל הזה על הה' היינו שיאירו כולם בה ג"כ שכל הפעולות והמעשים של בני ישראל הי' עפ"י התורה ועומק המחשבה והרצון של הש"י, וזהו האור פנימי דעגולים שכולל בשוה לכל הנבראים שמצד המעשה שהוא מעולם העשי' כולם שוים שזהו המדרגה והמדה היותר אחרונה ממדות הש"י בענין השגתו ית' לבני אדם שאפ"י הפחות שבישראל בהכרח יש לו אחיזה במדה זו שהוא סוף קומת האדם דאור הש"י המושג לכל הנפשות מבני ישראל, ולכך מצד מידה זו הכל שוים שבענין המעשים והפעולות עצמם כשנסלק הכונה והמחשבה הרי הוא שוה בכל אחד מישראל ע"ד שאי' (חולין י"ג) קטן יש לו מעשה ואין לו מחשבה דמעשה יש לכל, ואז יתברר דכל המעשים מבני ישראל הם מכח האור פנימי שבהם דהיינו רצון הש"י שהוא בתוכם ועל פיו הם נעשים, ואפ"י כל מעשה העבירות ואין צריך לומר פעולת הרשות הכל על דרך עת לעשות לד' הפרו תורתך, כידוע בזוהר פ' אחרי דעתדעת לעשות וגו' היא הה' אחרונה דשם ע"ש והיינו כשיתגלה אורה מצד התיקון דהיינו העגולים דעולם התיקון שכל המעשים של הקטן שבישראל הכל הי' אז עת לעשות לד', כי הה' אחרונה שהיא השכינה שוכנת אפ"י בלב הפחות מי והיא שהיתה פועלת הכל ונמצא אין כאן

עבירה מעולם ואין כאן שבירה ומיתה מעולם מאחר שהכל מאמיתות עומק הרצון דהש"י א"כ גם השבירה מעומק הרצון דהש"י, וכשיתגלה דבר זה שזהו עומק הרצון דהש"י ושאינו עוד מלבדו א"כ אין כאן שבירה כי במה הוא השבירה שנפרד הכלי לחלקים ומה הוא בינתים אויר מה נ"מ בהתגלות אור הש"י בין אויר לכלי, כי זהו רק בסוד הצמצום והעלם אור הש"י שייך פירוד אבל לגבי אמיתות הש"י לא שייך כלל פירוד כמו שלא נוכל לומר על האור מן הכלים הנשברים שנשבר האיר כי באור לא שייך פירוד ושבירה, וכך לעתיד יתגלה שהכלי עצמה היא ג"כ אור כי הכלי שהוא כמו חומר לצורה וסוד הנוקבא מדת מלכות שהיא עתה בגלות והעלם ולעתיד יתגלה אורה כשיבורר שכל מעשה הגוף של בני ישראל הוא מעצמות הש"י וא"כ הגוף עצמו היא ג"כ אור: וזה סוד כתנות אור באל"ף שהי' כתוב בתורתו של ר"מ (בר"ר פ"כ) כמו שיהי' לעתיד אור בעד עור דגוף וא"כ לא שייך שבירה כלל ולא מיתה, וכדרך שכתב רבינו סעדי' גאון בספר האמונות על הנאכלים מאריות ונשרפים וכיוצא בו איך יקומו בתחה"מ ואמר כי השבת יש לאין זה אי אפשר כלל רק נפרד לחלקים ונעשה מחלק ממנו אויר וכו' והנה גם כל זה עדיין נבראים וממשים ובגדר היש ע"ש, וברדת הטל של תחי' שהוא יחוד הגמור של אור הש"י בעולם יאיר גם בהם אור הש"י וזהו העור ובשר שקרם עליהם מאמיתות כתנות אור דהש"י ויתגלה שהמיתה הכל הי' רק למראית העין, כי לגבי גילוי האור דהש"י מה נ"מ כי כך הוא מתבטל הכרה הגופנית דעוה"ז לגבי גילוי עצמות האור שבגוף כגופות המתים ושאר ההשתנות שנעשה ממנו לאחר שנרקב ג"כ שזהו רק השתנות צורות הגופות והגשמיות הנגלה למראה עיני בשר בעוה"ז שנעלם אור הש"י שבתוכם, אבל כשיתגלה אור הש"י שבתוכם אז יעלם מן העין הראי' הגופנית שתבטל לגבי עצמות האור וכמ"ש בשער היחוד האלקות להרב בזה, וא"כ אין נ"מ בהשתנות הגופנית כי אינו השתנות אלא לפום העלמא דשקרא ומראית עין הדמיוני דלכן אמרו גבי אבני שיש טהור דובר שקרים לא יכון נגד עיני דייקא עיני הש"י שאינם מצד הדמיון הוא רואה שהוא שקר (וזה שאמרו בתיקונים דהאבני שיש הם נגד תרין עיינין דנחתי דמעין לימא רבא וכמו שנת"ל בזה) כי באמת לית תמן פירודא כלל, וזה סוד לוז שבשדרה במקום קשר של תפילין שממנו בנין הגוף בתחיית המתים כמו שאז"ל (בר"ר פכ"ח) פירוש כי בעוה"ז הוא ג"כ נגלה זה לנפשות בני ישראל רק הוא במראה אחורים כענין וראית את אחורי וגו' ואמרו ז"ל (ברכות ז) זה קשר של תפילין, היינו שאינו מבורר וגלוי לעין עדיין עד לעתיד שנזכה למראה הפנים אז ישוב כל הגוף כאותו מקום דקשר של תפילין כי יהי' כולו מקושר ודבוק לגמרי בקשר אמיץ להש"י שיתגלה המאור שבו לעין כל וממילא אין שייך כלל פירוד ומיתה באור, וזהו טל של תורה שנקרא עץ החיים שאינה מעה"ד טו"ר דתמן פירודא אבל בעץ החיים אין שייך כלל פירוד כי הוא החיים שאין בו מות כלל, ואז יהי' ביעור רוח טומאה לגמרי מן הארץ כי אין שייכות כלל עוד לטומאה והעלם שהרי ההעלם נגלה לעין שהוא ג"כ אור הש"י, וזהו שמיני עצרת שפר אחד ואיל אחד א' דה' בדד ינחנו ואין עוד ערבוביא משא"כ סוכות אף דהוא זמן שמחתנו שאנו מכירים האור מקיף דהש"י הנעשה ע"י פעולת הכה"ג ביוהכ"פ שנתכפר כל עונותינו מאחר דצריך כפרהרי יש מקום לעין, וזהו קדושת הכהן שאין מטמא למתים דיש מקום לטומאה רק שהוא נבדל ממנה ולא נטמא,

ולכך יש מקום דהקרבנות ע' פרים נגד ע' אמות (במד"ר פכ"א) שכולם מקבלים מבני ישראל והם עבדים להם, וזהו ג"כ ביאת אלי' שהוא פנחס לעשות שלום בעולם שאז יהיו הכל מודים לישראל שמכירים מעלת ישראל שדבוקים בד' ע"י האור מקיף, ומדצריך לעשות שלום ש"מ דיש שייכות למחלוקת אבל גילוי המשיח וקדושת שמיני עצרת הוא היחוד הגמור דלא שייך כלל מחלוקת שהרי הכל אחד ואיך שייך עשיית שלום אצל אחד, ואז אן מקום כלל לנפרדים שהם האומות כלל ויבוער רוח הטומאה שאינו מקבל אור פנימי דהש"י בתוכו לגמרי מן העולם כי דבר זה אינו בעולם כלל שבכל דבר יש אור פנימי דהש"י שאפ"י בכלים הנשברים שהוא מדת הלכות יש אור פנימי שהוא סוד הארת אור פנימי דעיגולים וכנזכר למעלה: והנה ידוע מהר"ב ז"ל דשמיני עצרת הוא נגד שלמה המע"ה כי דוד ושלמה לעולם תכופים ואחר הושענא רבה שהוא נגד דוד בא שמיני עצרת נגד שלמה והיינו דידוע דכל מגמת שהמע"ה להשיג אור זה דמשיח ושיהי' בניינו הבנין האחרון המקוה, ובאמת עלתה בידו ברוחניות שקייל (חגיגה ג'): קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא והיינו קדושת שלמה אך לא בגשמיות והתגלות לעיני בני אדם שהרי נחרב, אך החורבן הוא כטעם שבירת הכלים ולעתיד יתגלה כי גם גוף בניינו קיים לעד וכמו שאז"ל אך מ"מ למראה בני אדם הי' טענה אליו, ולכך נכתב בכתוב עליו מה שנכתב וכן על שמשון כי שניהם אהבו נשים נכריות וכן שניהם נקראו על של הקב"ה כמו שאז"ל (סוטה י') והוא סוד התגלות האור איך באמת לאמיתו גם גשמיות הגוף הוא ממש דבוק בהש"י כי השם הוא שורש החיות וחיות שלהם ממש הקב"ה, ונמצא הכלים ג"כ ככלים שלמעלה דידוע באצילות איהו וגרמוהי.

חד שגם הכלים אלקית כנודע וגם הגוף קרוש, והיינו כידוע מאמר רז"ל (ר"ה כ"ה:): על פסוק את ירובעל ואת בדן כו' דשקיל כו' ושמשון בדורו כאהרן בדורו כי הוא דוגמת אהרן [והאריז"ל אמר דבדן אותיות נדו שהי' גלגולו והוא פנחס ואלי' כנודע] כי השיג האור מקיף וחשב להשיג גם העגולים בהיותו בסוד עגולים אמו מיהודה ואביו מן כמ"ש למעלה, וזהו כי היא ישרה בעיני שאמרו ז"ל (סוטה ט'): שמשון בעיניו כו' פירוש שהי' מופלג בעיניו והיינו שהי' כ"כ קדושה בעיניו עד שאמר מאחר שהיא ישרה בעיני בודאי רצון הש"י כך שאי אפשר שעניני יחמירו דבר טמא, ובאמת מפורש בכתוב כי מאת ד' וגו' וא"כ למה נענש רק לפי שנתגאה בעיניו כמו שהמשילוהו לסוטה דבקשה את שאינה שלה, שפי' עיניו הוא סוד שהגיע לאבני שיש טהור דהוא לקביל תרין עיינין כו' כמ"ש למעלה, כידוע בעץ חיים ריש שער אח"פ דהענינים ששם הראי' הוא סוד נשמה לנשמה שהוא אור שא"י ליכנס בפנים בג' מדרגות דנר"נ שהם ג' מדרגות דראש תוך סוף הנזכר למעלה שהם בפנים הכלי ומה שא"י ליכנס בפנים נעשה בסוד אור מקיף הנקרא נשמה לנשמה והוא סוד ראיית העיינין שהם יוצאים מהחכמה שבמוח כי זה האור מקיף הוא בסוד החכמה שהוא אור מקיף לכל מדרגה דנר"נ כפי אותה המדרגה ונמצא האור מקיף זה שהוא הנשמה לנשמה חלוק ג"כ לג' מדרגות דנפש רוח ונשמה אבל יש עוד אור מקיף הנקרא יחידה שמקיף הכל בשוה במדרגת הנשמה ואין בה חילוק ולכך נקרא יחידה וזהו בסוד הכתר יעו"ש, ונמצא דיש ב' מיני אור מקיף הא' במדרגת יושר והב' במדרגת עגולים והעגולים גדול מן היושר בזה, אע"פ שבאור פנימי העגולים

במדרגת נפש שהוא למטה ממדריגת רוח דיושר וכן האור מקיף דעגולים שהיא כפי ערך האור פנימי קטן מאור מקיף דיושר שהיא כפי ערך אוראור פנימי שלו, מ"מ זהו מצד האור פנימי והאור מקיף מצד חלוקתו הנמשך מן האור פנימי כמו שיש חילוק דרך משל מן אור מקיף דאדם לאור מקיף דבהמה וכמובן] שמה שהוא מושג בשוה לכל בהכרח הוא פשוט יותר ממה שאינו מושג אלא לכל אחד לפי מה שהוא אדם ובעל שכל, אבל האור מקיף דהיינו העדר השגה לשום נברא שאין בו השגה בפנימיות רק בסוד מקיף א"כ ודאי גדול הוא ההשגה והאור הנעלם בשוה מכל הנבראים אפי' מבעל שכל היותר גדול מאור מהשגה הנעלמת במדרגות כפי איכות הבעל שכל המשיג, ולכן לגבי אור פנימי שהוא אור המושג למקבלים היושר גדול מעיגולים, אבל לגבי אור מקיף שר"ל אור הנעלם מכח ההשגה דכלי קבול ונשאר רק בסוד מקיף כמו דרך משל האדם משיג השמים שרואה בעיניו אבל רחוק הוא מהם להגיע עד תכלית עניינם שקראום הקדמונים גשם חמישי שלא נדע איכות ענין גשם ההוא רק נודע ונראה לנו שיש גשם שמימי המקיפנו] העיגולים גדול, וכמו שהוא בכלל האור מקיף דכללות העולמות שהוא המקום פנוי ואויר הקדמון שהאיר מקיף הוא עצמות אין סוף הוא אור מקיף הכללי בסוד יחידה והוא גדול מאור מקיף הפרטי המתחלק לכל כלי וכלי מן הכלים שבפנים, וזה סוד נעוץ סופה בתחילתה דראשית הכל מצד האור מקיף הוא עיגולים וכן סוף הכל מצד האור פנימי הוא עגולים ולכך האור מקיף דבוק לעגולים, והאור מקיף דבעגולים שהוא סוד יחידה הוא דבוק ממש בעגולים כי מצד היחוד הזה שהוא יחיד ומיוחד ממש נגלה תיכף אור העיגולים דר"ל היחוד גם בפנימיות בענין ממלא כל העולמות דבמדרגת היחוד, על זה א' בספר יצירה לפני אחד מה אתה סופר דלא שייך כלל לומר פירוד וחציצה בשום ענין בעולם וכל העולמות אין חוצצין לפניו כלל דאלו הי' חוצצין א"כ אינו יחידה, וא"כ מדרגת יחידה היא עצמה גלוי מדריגת העיגולים שהוא אור פנימי של כל הבריאה כפי התיקון שאין שם שבירה כלל, ואמנם תרין עיינין שהוא האור מקיף בסוד יושר כנ"ל הם.

נחתין תרין דמעין לימא רבא על שבירת הלוחות כדאי' שם בתיקונים, ואע"פ שמצד המקיף גם שבירי לוחות מונחים בארון מ"מ אור מקיף זה הוא כפי מדת ומדריגת האור פנימי וחלוקה למדריגות, וא"כ בשבירי לוחות דאין שם אור פנימי רק רשימו גם אור מקיף הזה הוא רק כפי מדרגה זו דאור פנימי שהוא הרשימו דהעדר האור כנ"ל, כך האור מקיף שמהענינים הם.

התרין דמעין דנחתין לימא רבא היא מדת המלכות כידוע שזה מדת העגולים והשבירה שהוא במידה זו כנ"ל, והיינו שמצטער על השבירה והעדר האור פנימי וצער זה זהו האור מקיף שבמדרגת עיינין ונשמה לנשמה לנשמת האור פנימי שבשבירי לוחות וכלים דלכך נקרא נשמה לנשמה שהוא כפי הנשמה כך הוא נשמה לנשמה, והאבני שיש טהור הם לקביל תרין עיינין אלו שמקיפים אותם אך מ"מ נקראים אבני שיש טהור כי הרי מ"מ דבוקים באור מקיף זה ואור מקיף זה דבוק באור מקיף דיחידה שהוא מקיפו ג"כ וביחידה לא שייך כלל תרין דמעין כי הוא אור מקיף השוה ואינו לפי ערך האור פנימי כלל שבבחי' רוח ונפש דהיינו עיגולים ויושר ששם היתה השבירה שהם נגד ז' תחתונות כידוע, רק דהכא הי' במדת המלכות שהוא מדת העגולים שביושר], אבל הנשמה היא

נגד ג' ראשונות ששם לא היתה שבירה והאור מקיף הזה הוא כולו במדרגת אור הנשמה ואין חילוק אצלו ע"י השבירה כלל דלא שייך גבי' ושמשון הי' בעיניו מרכבה לעיני הש"י כביכול והגיע להני תרין עיינין ובקש לתקן הכל ולהשיג האור מקיף דיחידה ועיגולים, ובאמת הי' מדריגתו מדריגת האור מקיף דאהרן וכנ"ל אך מ"מ ביקש את שאינו שלו, כי סוד נשים נכריות שאמרו ז"ל (סוטה ג'): קשורה בו ככלב ופלי האריז"ל בשערתיקון העונות שהוא ב"ן דקליפה יעוש"ב, פירוש כידוע דיש ד' צירופים לשם הוי' שהשם הזה הוא כולל כל הבריאה כולה שהוא שם העצם דהש"י איך אורו מתפשט בכל ענפי הבריאה, כי הוא גוף האילן כולו כנודע דפירוש שם הוי' הוה ומהוה הכל והשם הוא כלי להחיות כידוע כמו שאנו קורין ראובן ורצונינו לחיות נפש פרטית ידועה וכך שם הוי' רצונינו חיות של כל הבריאה הנמשך מהש"י וד' אותיות אלו הם מכוונים לאור זה, וזה סוד מה שחילקו כל הד' עולמות אצילות בריאה יצירה עשי' נגד ד' אותיות השם, וכן ד' פרצופים שבכל עולם ומילוי כל אות היינו מה שיש בכחה להתפשט ונעלם וגנוז בתוכה וכשמתפשטת הוא נגלה, והם ד' אופנים מילויים דע"ב ס"ג מ"ה ב"ן שיש לשם הוי' כידוע הם ג"כ מתפשטים בכל העולמות בסוד מילויים כמו גוף האותיות ולהיות שם הוי' בכלל ובפרט ובפרטי פרטות, וכמו דרך משל שכלל העולמות אצילות נגד הי' דשם ומ"מ יש בד' פרצופים שבו ד' אותיות השם וגם בכל פרצוף בפני עצמו ושכל השם ג"כ וכמ"ש בתיקונים כמה פעמים ובפרטות שם הוי' שבכל פרצוף הם מתחלקים הד' מילויים לד' הפרצופים וכידוע כל זה ואין כאן מקומו לבאר כל זה באר היטב, רק בכלל כי מילוי ב"ן הוא בנוקבא ר"ל אור הש"י המתפשט בכלי המקבל מצד שהוא מקבל להשפיע לאחרים שזהו מדת הנוקבא והמלכות כידוע התפשטות אור הש"י שם הוא ע"י השם הוי' במילוי ב"ן, ר"ל שהוא הוה ומהוה הכל ע"י התפשטות הנעלם במילוי זה שהוא נקרא כפילא ר"ל שהנעלם והמילוי הוא ממש כמו גוף האותיות בה"ה ו"ו ה"ה הם ממש רק כפולים והיו"ד נשתנית המילוי לו"ד אבל מ"מ הוא ג"כ מספר י' ור"ל שהתמלאות והתפשטות אותו האור הוא עוד פעם אור כמוהו ופלי' כי ענין אותיות הוא המצאת ממציא כל לשון שחילק אופני ההברות היוצאים מתוך הפה וקרא לכל אחת שם ידוע כדי שיוכל לבנות על פיהם התיבות איזה הברות ואותיות אם לא יהי' לכל הברה שם מיוחד, והנה בלשון הקודש האותיות הנקראות וציוורם הנכתבות שזה ציוור המציאם ממציא הכתב כדי שיוכל להודיע ע"י זה המכוון שלו לאחר הרחוק ממנו ולדור אחרון מה שאין יכול להודיעו ע"י הדבור כל זה נקרא קודש כי ממקום קדוש יצאו, כי הנה בריאת העולם היינו שיהי' נבראים ומקבלים א"כ ראשית הבריאה הוא האותיות שעל פיהם הוא הקבלה שזה עצם ענין המצאת האותיות ציוורם ושמותם שעל ידיהם יוכל הרב להשפיע חכמתו לתלמידו בדבור ובכתב [שהם סוד זו"נ תורה שבכתב ותורה שבע"פ כמ"ש במקום אחר], וכך הש"י גילוי אורו הוא ע"י צורת אותיות בהכרח שעל פיהם הוא גילוי הרצון שבלב לפועל, ואמנם גם במחשבה שבלב ומוח שייך לומר אותיות מאחר שהגיע למדריגת גילוי במוחו ולבו והוא נגלה לשכל האדם עצמו הרי הוא נגלה בדרך אותיות ותיבות בהכרח שנגלה לו דבר כך וכך הרי הוא בעל גבול בכך וכך תיבות וכך וכך אותיות, רק שבמקור השכל והמחשבה טרם שהגיע לגילוי לאדם עצמו שהוא עדיין בלתי בעל גבול שם אין שייך אותיות, וזה הוא מקור האין סוף שאין אנו

יכולים לדבר בו ולא להתבונן רק מצד מה שהגיע למדריגת הגלוי להשגת אדם ביש מאין לשם הוא נגלה לבעל גבול א"כ בהכרח הוא הגילוי בצורת אותיות שהם כלים המלבושים גילויין ר"ל שאנו מבינים דרך משל השגה כך וכך הרי בהכרח יש בו ציור אותיות מה, ואות הי' דרך משל מורה על ראשית ההשגה כמו שהיא בהעלם גדול בדמות נקודה והוי"ו כשהיא מתפשטת בדמות קו ומהם נבנים כל האותיות, ונמצא עיקר האותיות מצד התגלות שבמחשבה ולא שעיקר שמות האותיות הם מצד הדבור שבו הוא חלוקת ההברות כמו שנתבאר, וכפי זה הכתב היא ציורים הסכמיים לבד אמנם בלשון הקודש הכתב גם הוא קדוש עוד והמלות שהוא חבור יחד ואיך יודע זה העוד למעלה מקדושת הלשון, כי הוא סוד ציור האותיות כפי מה שהם במחשבה ששם הוא בדרך ציור לבד שמחשבה זו היא נקודה ומחשבה זו כמו קו ומחשבה זו חבור נקודות וקוין ע"ד זה ומחשבה זו חבור ע"ד זה, והם בכלל כ"ב מיני ציורין מתחלקים שכל אחת ציור מחשבה פרטית כענין אות ומאיזה ציורים מתחברת מחשבה שלימה והיא תיבה ומכמה תיבות ענין, ולכן אמרו (בר"ר פי"ז) נובלות חכמה כו' תורה שבכתב היא מחכמה נפקת שהוא המחשבה דשם שייך ציורין וכתב, והוא למעלה מהדבור שאח"כ כשהוא מוציא מה שבלב לפועל גם הברות הפה שהוא כח המוציא מחשבתו לפועל לגלות לזולת היא כלולה מכ"ב מיני הברות כפי הציורין שיש במחשבה, וכל אלה קדוש יצאו ממקור פנימיות הש"י העולמות כי הוא הנותן כח למחשבה לחש ולדבור לדבר וממנו הכל, ולשון הקודש הוא אור פנימי דמחשבה ודבור דהש"י כמ"ש לצרף אותיות שנברא בהן שמים וארץ, (ברכות נ"ה) פירוש כי בדבר ד' שמים נעשו כל דבור הוא באותיות ועולם העשי' הוא דבור דהש"י והאותיות שבדבור וכן הולכים העולמות למעלה כפי מדרגת האותיות ממחשבה ורצון וכנודע וזהו מצד הפנים, ושאר לשונות הם מצד אחרים כמו לשין ארמית שהוא אחרים כנודע ויש אחרים דאחרים וכן הכתב וכמבואר זה במקום אחר ואין כאן מקומו, רק מענין כתב ולשון הקודש שהברת כל אות מורה על ציור מחשביי פרטי והוא כח פרטיי מן המחשבה העליונה שהוא כלל, וכידוע בספר יצירה איך חלק כל הכ"ב אותיות וביאור כחותיהם שהם מושלים עליהם בעולם שנה נפש שזה כלל הבריאה זמן ומקום שהוא הכלי קבול ונפש שהוא כח הקבלה שבכלי קבול, ובהם יש כ"ב חלוקות אולם שהם נמשכות מכ"ב צורי אותיות דגילוי יש מאין מרצון הש"י, וביאורם הוא ביאור כל הס' יצירה שהכיר בו אברהם אע"ה שהוא הראשון שהכיר את בוראו הכרה גמורה שיש בורא בעולם שכל הנבראים ממנו וכמו שאמרו ז"ל (בר"ר פי"ב) על פסוק בהבראם באברהם כי שורש ענין הוא הבראם של כל הברואים ית', ולכך הוא הכיר בספר יצירה שהוא חקיקת דברי חכמה ומחשבתו של הש"י שע"י יצר הכל, ושם נאמר כי הכל באותיות וגם בי' ספירות שהם ל"ב נתיבות פליאות כו' שבהם כו' פירוש האותיות הם הכלים והי' ספירות הם האורות שבכלים, וכידוע מסוד המלבוש שהוא האותיות והיינו שהם לבוש לאור ומצמצמים המחשבה דרך קוים ונקודות בעלי גבול ולכך הם נעשו ע"י ניתוק האור והשארית הרשומות כידוע והיינו דע"י אור הבב"ת אין מקום להגבלת אותיות רק ניתוק היינו הסתלקות אור הבב"ת נשאר מקום לאותיות ואין כאן מקום להאריך בסוד המלבוש מאחר שהוא מקבלת הר"י סרוג ותלמידיו והרח"ו לא הזכיר ממנו דבר ונודע אזהרת הרח"ו שלא לשים עין למ"ש התלמידים זולתו על

שם האריז"ל ועי' זוהר הרקיע ר"פ בראשית דנשמר מהר"מ פאפרש לדבר מזה] כי יש גבוה מעל גבוה וגבוהים עליהם שאעפ"י שלגבי כל הבריאה כולה האותיות מחשבתו של הש"י הוא אורם חיותם וקיומם מ"מ בחכמתו ומחשבתו של הש"י בעצמו יש ל"ב נתיבות, וי' ראשונות הם אורות לכ"ב האותיות שהם כלים הם והחכמה שהיא המחשבה ראשית הגילוי יש מאין יש בה ג"כ אורות וכלים הישות הם האותיות ומצד שמקבלים מאין הם הי' ספירות שלא הגיעו כלל לצורת אותיות: שורש הצורות הם י' ו' שהם הנקודה והקו כמו שנתבאר למעלה הוא בנין כל הצורות [אבל השטר הגמור אי אפשר לציירו באותיות המחשבה כי אם הוא מתפשט לכל צד עד אין סוף א"כ היא אין סוף ואינו בעל גבול וצורה כלל, ואם הוא מוגבל מכל ד' רוחותיו הוא נקודה והוא י' אבל הקו הוא שמבריח מקצה אל הקצה [מדת יעקב כנודע נחלה כליבלי מצרים] רק הוא בעל גבול מ"מ בב' צדדים דרוחב], והם אבות לכל הציורים שבמחשבה שהם נבנים מנקודה וקו בהכרח [ובספר יצירה שא' ג' אמות אמ"ש דבר מצד הנבראים מן האותיות ולא מצד בריאת והתהוות האותיות עצמם], והאם הוא הה' וא' בספרא דצניעותא ה' דלי"ת הוות כו' פירוש שהוי"ו הוא המשכת היו"ד לאורך והד' היא המשכה לאורך וגם לרוחב ואין רבוי אחר רבוי אלא למעט, שכל אות הוא צמצום וכלי המגביל וראשית הכרות הישות ובעל גבול הוא י' והמשכת הישות הוא הגבלה יתירה ויש המשכה לאורך והוא הו' וזהו מדת הזמן והשנה כי כל המשכה צריך זמן להמשכה מראש הנקודה עד סוף (וכן נבנה הזמן מאור השמש ההולך ממזרח למערב שהוא קו האורך, וקו הרוחב שמן הצפון לדרום הוא המקום המקבל לאור השמש בכל נקודה שהיא יש לו קו רוחב מצפון לדרום הרחוק מגוף נקודת האור ומקבלו וכן הד' שהוא המשכה לאורך ורוחב הוא העולם והמקום והנפש הוא הי' שהוא הנקודה והעובר שבתוך הד' כמו שיתבאר], ובהמשכה זו נעלם היו"ד כל עיקר [שעדיין בוי"ו הוא גלוי בראשו] שהי' הוא היש מאין וכאן נתגלה יש גמור מכל צד ולכך היא נקראת דלה דלית לה מגרמה כלום פירוש שעיקר קבלת האור והחיות הוא מן האין ועי' היש מאין, דרך משל באדם כשנופל לו איזה מחשבה במוחו והיא קשורה וסתומה תחילה עדיין רק מתגלה במוחו ראשית הגלוי היינו מחשבת כך וכך ואח"כ הוא ממשיכה לאורך וגם לרוחב, פירוש שמתפשטת ומתרחבת בכמות שהוא האורך וגם באיכות ומהות שהוא הרוחב ואז כפסקה המחשבה ואין לה עוד להמשך, רק שהיא מולדת מחשבה אחרת ואז היא נקראת ה"א כמ"ש בזוהר שהוא לאחר שקיבלה העובר בתוכה שהוא הי' תוך ד' ובכחה להוליד עוד י' ראשית והתחלה למחשבה אחרת, ולכך ד' הוות עד שלא נקראת אם ולא קבילת עובר אבל מצד קבלת העובר נקראת ה' והיא אם להוליד עוד, ולכך שורש צורות המשכת המחשבה (שהם צורת האותיות כנ"ל) הם יו"ד והדל"ת יש י' בתוכה היינו העובר שמולדת עוד פעם יו"ד ולכך הם יו"ק אבות ואמות כל הצורות והם ב' ההי"ן כמו ב' אבות שהם י' ו' כי מן הי' נמשך תיכף ד' ולכך מלוי הי' הוא יו"ד כי פירוש מילוי היינו מה שאינו מפורש רק הוא בכת להתמלאות כך והי' מתמלאת לוי"ו וגם לד' וזו הדל"ת היא המולדת הוי"ו, והיינו כי התפשטות לאורך ורוחב יש מיד בנקודה והיינו מיד שתפול מחשבה סתומה בלבו הוא מתבונן בה באורך ורוחב פירוש בכמות ואיכות כמו שנתבאר ואח"כ היא מתפשטת לאורך אותה תבונה סתומה והוא הוי"ו הנולד מן ה' ראשונה ואח"כ מתרחבת

לרוחב ונעשית ה' אחרונה להוליך י' אחרת, דרך משל כשמתחיל לחשוב לבנות בית ואח"כ מתבונן בו בכמות ואיכות ואח"כ מאריך במחשבתו לעמוד על כל פרטיו ואח"כ הוא השלמת כל מה שיש לחשוב בזה ואז נולד אח"כ מחשבה אחרת, כך הי' ד"מ מחשבת בריאת העולם אצל הש"י ויקו"ק הם שורשי ואבות ואמות כל הבריאה שמהם נולדו כל הצורות והתמונות שבהם נבראו שמים וארץ וכל הנבראים שהיו כולם חקוקים במחשבתו של הש"י וכך עלו במחשבה לפניו, והם ד' אותיות במחשבה על דרך הנזכר ובכלל מן המחשבה עד סוף המעשה ג"כ חלוקים לד' אלו כידוע מד' עולמות אבי"ע שהם נגד מחשבה ורצון וכחות הפעולה וגמר הפעולה שהוא ג"כ ממש דוגמת ד' חלוקות דמחשבה עצמה שנתבאר, וד' חלוקות אלו הם ג"כ בכל אלו הד' הנזכרים ע"ד משל במעשה שבנה בית יש ד' חלוקות תחלה קונה עצים ואבנים חומרים המצטרפים לבית ואח"כ משפם ומתקנם אלו לכתלים ואלו לתקרה וזה לרצפה וכיוצא בו ואח"כ עוסק בבנין ואח"כ נגמר ונעשה בית, וכן בכלל הד' תקינות וידיעות שיש בכל דבר שהם רמ צורה פועל תכלית הם ד' מדרגות הנזכרים שכח הפועל שבנפעל הם ב' האבות והנפעל הם ב' האמהות הנזכרים והצורה הוא כח הפועל שבחומר ומקורם הם ד' אותיות ההוי' שי"ו אבות וב' ההי"ן אמהות כנזכר למעלה: ודברים אלו עמוקים ארוכים ורחבים ומבוארים למבין ואי אפשר לבאר הכל רק למי שזכה והאיר השי"ת עיניו לחזות בנועם ד' איך כל עלילות מצעדי גבר ותחבולותיו מחשבתו ורצונו הכל כאשר לכל הוא נמשך מאמיתות מחשבתו ורצונו של הש"י והוא רק כגרזן ביד החוצב בו, ומכל מחשבות ופעולות אדם נוכל לעמוד ולהתבונן על מחשבות ופעולות הש"י איך הם כענין מבשרי אחזה אלו"ק שיש בזה ב' אופנים, והם הרמוזים בלשון הכתוב בצלמנו כדמותינו דידוע דצלם דכורא ודמות נוקבא פירוש דהוראת דמות היינו כמו אדם המצוייר על הכותל שאין בו מגוף האדם אבל צלם הוא ממש מגוף האדם וכדרך שא' בב"ב (נ"ח) נסתכלת בדמות דיוקני בדיוקני עצמה כו' כמ"ש שם הכל בפני אדם כקוף בפני אדם והם דמות לבד ואדם נקרא צלם שהוא דכורא דהיינו כח הפועל עצמו ודמות נוקבא ניכר רק כח הפועל שבנפעל, וזהו באספקלריא שאינה מאירה מי שמתבונן במשלות ע"י מבשרי אחזה אלו"ק שבדרך משל כמו שרואה בגוף האדם כך מתבונן למעלה כביכול כידוע משלות כאלו בספרים, אבל אספקלריא המאירה הוא שזוכה ורואה בבשרו אלו"ק ממש שכל פעולות ועניינים שבגוף הכל חלק אלו"ק ממש הוא הפועל, וזהו החילוק בין זה הדבר לכה שאז"ל (ספרי מטות) וזכו לזה כל ישראל בקריעת ים סוף כמשז"ל ראתה שפחה כו' ומכילתא בשלח) כי כולם ראו באספקלריא המאירה, משא"כ יחזקאל ומ"מ גדלה מעלת יחזקאל ששם הי' רק לפי שעה וכרגע בעת שאמרו פסוק זה אלי ואנוהו ותיכף נעלם וכן בכל דור ודור יש מענין זה שיוכל לזכות לראי' כרגע וג"כ בקנין, וזה הי' רק אצל משרע"ה שהי' אצלו בקנין כך כמו שאז"ל ולכן אז"ל שכינה מדברת כו' דממש כל פעולותיו הי' מפורש לעיניו כי הכל חלק אלו"ק הפועל ומדבר מקרבו, אבל בדורות הללו על זה אמרו בפ"ק דב"ב (י"ב:) חכם עדיף מנביא כי הראי' מעינים מיוחדים למוח כידוע וכן מיוחדים החכמה לראי' כמש"נ ולבי ראה הרבה חכמה וגם לנביא לפניו יקרא הרואה, ויש חילוק בין ראי' לראי' כי הנביא הוא כשהוא בקנין היינו שכבר עבר כל המדרגות מתחלת הראי' במחשבה שבמוח עד סוד וגמר כל הי' מדרגות, וזה נקרא

שהוא אצלו בקנין כן כמו שהוא בראי' ולכך יוכל לומר כה אמר ד' או זה הדבר אבל החכמה הוא הראי' לבד שהוא כרגע ואח"כ חלף הלך כנ"ל, כי הם ג' מדריגות כלשון רז"ל עין רואה ולב חומד וכלי המעשה גומרים והחכמה הוא כשעדיין במדרגת עין רואה לבד ולא נתפשט עד לסוף ומ"מ זה עדיף, והוא ע"ד שנא' טוב מראה עינים מהלך נפש ואז"ל בפרק יוהכ"פ (ע"א:) טוב מראה עינים באשה יותר מגופו של מעשה וכך דרשו רז"ל בכ"מ ההליכה כמ"ש בפ"ק דברכות (י"א) בלכתך בדרך פרט לחתן והיינו כמ"ש בריש קדושין בלשון דרך ובעירובין (ק'): על פסוק ואץ ברגלים ושאר דוכתי, והיינו כי כל הליכה תנועה ופעולה ובכל פעולה יש יחוד דפעולה וכח הפועל שהוא יחוד קוב"ה ושכינתו שא' בזה על חנוך תופר מנעלים ומייחד יחודים (עי' יל"ר בראשית) כי בכל פעולה אפשר לייחד יחודים למי שמכיר ויודע שכח הפועל שבו והפעולה עצמו הכל מהש"י, וטוב מראה עינים כו' היינו כמו ששמעתי עמש"נ טוב שם משמן טוב ובדרז"ל טוב שם טוב כו' שהוא כמ"ש בברכות (ז'): גדולה שמושה של תורה יותר מלימודה דשמן היא חכמה והוא לימודה ושימישה של תורה היינו החשק וההשתוקקות שיש לו דברי תורה וזה נקרא שם וזה גדול יותר, וכמ"ש בשר"ת על פסוק כי בי חשק וזהו הנקרא ראי' שבמוח וכן במוח עצמו עצמו יש ראי' וגמר מעשה וכנ"ל דהד' מדרגות יש במחשבה עצמה ג"כ ולעולם הראיה שהוא התחלת לידת המחשבה במוח והשגת המוח יותר גדול מן הגמר כי בגמר יש גבול אבל בחשק אין לו גבול, וזה נקרא מראה עינים שהוא השגת המוח וזה גדול יותר מלב חומד ולב חומד גדול עצמו יש ראי' מדרגות יש, במחשבה יותר מכלי המעשה גומרין (ולכך תורה גדול מתפלה שתורה נקראת מראה עינים ותפלה הלך נפש ואכמ"ל בזה הפלוגתא פ"ק דשבת (ו') דמר סבר מסיר אזנו כו' ומר סבר זמן תורה לחוד], וזה שאז"ל (בחגיגה) בן עזאי הציץ ומת ועליו הכתוב אימר יקר בעיני ד' המותה וגו' כמ"ש ביבמות (ס"ג:) א"ל לבן עזאי אתה נאה דורש ואין אתה נאה מקיים דקידש ולא נסיב ולא עשה גופה של מעשה דהיינו הלך נפש והשיב נפשו חשקה בתורה דהיינו מראה עינים וזהו הציץ לבד, משי עקיבא נכנס בשלום ויצא דהיינו הלך שהי' מצליח עד הגמר מעשה וכמ"ש בהרואה (ס"א) כל ימי הייתי מצטער מתי יבוא לידי ואקיימנו שהי' חושק מכל דבר שיביאנו לידי גמר מעשה, אבל בן עזאי נסתפק בראי' לבד ועל זה נאמר יקר בעיני ד' פירוש שגם עיני הש"י כביכול זה לעומת זה הציץ בו כדרך שא' בבנות ירושלים מסקרות עינים וא' הסבי עיניך שהם הרהיבוניי אך לא הי"ל עסק בעולם העשי' כי הראי' לבדה בלא מעשה חזקה שם יותר וכמשז"ל (במד"ר פי"ד) על פסוק לא יראני וגו' הא בשעת רואין וזהו יקר וגו' שדבר יקר ומשובח בעיני ד' דייקא במדרגת מראה עינים, מיתתן וגם על רע"ק דרשו רז"ל (רבה חקת) וכל יקר ראתה עינו זה רע"ק וחבריו כי גם הוא הגיע לאבני שיש טהור שהוא סוד העיינין כנזכר למעלה וכמ"ש למעלה שהוא בסוד הא' ותרין יודיין שבו הם העיינין שהוא החכמה כנ"ל], וכידוע בעץ חירם [ריש שער מייין נוקבין ומייין דוכרין] כי ב' יוד"י האל"ף הם סוד מ"נ ומ"ד יעויין שם בפנים ופירוש מייין נוקבין ומ"ד הם החשק שיש בדכר ונוקבא, ואז נקרא מים מים שעדיין לא הגיע לצורת אותיות דהיינו גמר פעולה שאז נקרא אבנים כמ"ש למעלה, וא"ל אל תאמרו כו' דכתיב דובר שקרים לא יכון לנגד עיני פירוש כמ"ש (אבות פ"ג) כל מי שחכמתו מרובה ממעשיו אין חכמתו מתקיימת והיינו לא יכון לנגד

עייני דייקא שגם ראיית עיינין נסתלק, וזה נקרא דובר שקרים פירוש דבור הוא גמר הפעולה כידוע ושקר ידוע בזוהר בריש ההקדמה דק"ר אתוון דשיקרא והש' יסודא דקשוט כידוע דש' רומז לתלת אבהן שהם נגד ג' ראשונות היינו הגם דרומז לחסד גבורה תפארת כידוע רומזים ג"כ לג' ראשונות דנוקבא שהם נעשים אצלה ג' ראשונות ואכמ"ל [זה] דהיינו מראה עינים וק"ר הם נגד ד"ה כמ"ש בפע"ח ריש שער השבת בסוד שדה ע"ש דהרי"ש, דוגמת הדל"ת [וכמשז"ל (ויק"ר פי"ט) אם אתה עושה ד' רי"ש מחריב העולם מאחד אחר], ולבתר דקבילת עוברת נעשה אצלה ק' וגם הרי"ש פירוש כמו דל"ת על שם דלותה דהיינו שמשותקת לטוב, או לרע רק שברע הקו"ף קודם כי, אין לה מילוי ואין אדם מת וחצי תאותו בידו, (קה"ר פ"א) ואעפ"י שגם בחירה אז"ל בויק"ר (פכ"ב) אוהב מצות לא ישבע כו' היינו שרוצה יותר אבל מ"מ יש לו ג"כ שביעה והסתפקות ושמחה בחלקי וכמש"נ ישמח לב מבקשי ד' שגם בעודו מבקש יש לו שמחה משא"כ בתאות הוא לעולם רעב וחסר כמ"ש (סוכה נ"ב): משביעי רעב והרי"ש מאוחרת לק': ועוד דברים בגו, כי אז"ל בשבת (ק"ד) ק' קרוש ר' רשע והיינו כי הרשעות רק בחשק ורצון לעבירה דבמעשה בלא מחשבה אין נענש דאונס רחמנא פטרי' אף מגלות וכן בע"ז אמרו בסנהדרין (פ"ז) אנוס הוא וכן בג"ע בכהאי גוונא דאנוס הוא שלא הי"ל לחשוב שזה עבירה, ורק בשוגג צריך כפרה דהוה לי' למידע ולא שם מחשבתו ולבו לדקדק והיינו דגוף המעשה מסודרת ועומדת כך וכמו שאז"ל שבת(שבא ל"ב) כי יפול הנופל ראוי הי' זה ליפול מששת ימ"ב אלא שמגלגלין כו' וכ"א (סנהדרין ק"ז) ראוי' בת שבע לדוד מששת ימ"ב והיינו לפי שדהמע"ה עשה תשובה נתפרסם כן, ובאמת כן יתברר לעתיד על כל חטאי ישראל כשיצורפו ויתלבנו כמו שאז"ל בשבת (פ"ט): אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות מששת ימ"ב כשלג ילבינו, והיינו דמאחר שאמיתות רצון הש"י כך הוי כמו עבירה לשמה בנזיר (כ"ג): וכמ"ש עת לעשות לד' הפרו תורתך ואע"ג דהוא נתכוון לתאות עצמו הוי ככפוהו ואכל מצה יצא (ר"ה כ"ח).

(ואמרו בפ"ק דפסחים (ח'.) דבישראל גם כשמתכוין גם להנאת עצמו ובודק חמץ לבקש מחט מקרי צדיק גמור, ולכך הק' דהיינו המילוי זה נקרא קדוש כמשז"ל (חולין ז:) ישראל קרושים הם אפי' הבעלי עבירות (דבאו"ה כהאי גוונא לא מהני כדאי' בריש ר"ה) שמילוי הרצון שלהם אפי' לד"ע מקרי קדושה וכמ"ש בע"ז של ישראל דאין לה ביטול ילפינן מקדושת מזבח ע"ש בע"ז (נ"ב) והיינו דע"ז שעשה ישראל ודאי אינו באמת אלא לעבודה לד' אלא שבעוה"ז אין נגלה עדיין זה ההכרה הברורה דכל מעשי ישראל הכל פעולת ד' ממש שהם חלק אלו"ק ומ"מ גם על המחשבה לבד אין נענש כמו שאז"ל (קידושין מ) מחשבה רעה אין מצרפה למעשה והיינו רק בישראל כמ"ש בירושלמי פ"ק דפאה] והיינו דאמיתות עומק ראשית דמחשבת איש הישראלי הוא רק לעשות כרצון הש"י וכמ"ש הרמב"מ (בפ"ב מה"ג) בטעם כופין אותו עד שיאמר רוצה אני, והמחשבה רעה נולדה מן היצר שיושב על ב' מפתחי הלב (ברכות ס"א).

(וכמש"נ יצר לב האדם רע וכמ"ש (שם י"ז) גצוי וידוע שרצונינו כו' שאור שבעיסה כו', ובעוה"ז שניתנה הבחירה במעשה לכך העונש כשבאה המחשבה לידי מעשה שבמחשבה יש בו ב' מיני מחשבות דטוב ורע ובכחו להגביר הטוב ולעכב המעשה ולכך

אין נענש על האונס שלא הי' יודע במחשבתו הטובה לעכב, ולכך הר' אחר הק' דאחר המילוי במעשה או ר' רשע נקרא רשע על המחשבה והרהורי עבירה ולא מקודם המעשה וגם לא על המעשה רק על הרצון, ואמנם זהו בעוה"ז דנקרא עולם דשקרא דפי' ש"ק"ר' היינו שמחבר יסודא דקשוט היינו מחשבה וחשק טוב עם חשק ומילוי דרע שדבר זה אינו אמת כלל שאי אפשר זה להיות שאיש הישראלי שיסודו בטוב רק ענפיו נוטים למקום טומאה כמשל רז"ל שיתערב ויתהפך לטמא ורע, וזהו סוד הידיעה ובחירה שתירץ בו האריז"ל בסוף ספר ד' מאות שקל כסף דהידיעה במקום אחר והבחירה במקום אחר ע"ש לשונו וגם בסיף הזוהר חדש מזה ע"ש ובארנוהו במקום אחר דר"ל ממש תירוץ הרמב"מ שאין ידיעתנו כידיעתו, ולידיעת הש"י אין הבחירה מכחשת כלל אעפ"י שהיא היפך הידיעה ואי אפשר לב' הפכים בנושא אחד זהו לגבינו אבל לגבי הש"י אפשר וכמ"ש בהקדמת ספר גבורות ד' בענין גם בשני הפכים יעו"ש דלגבי יהושע דרך משל הי' עמידת השמש ולגבי כל העולם הליכתה יעו"ש, וכן לגבינו הבחירה ולגבי הש"י הידיעה ובאמת לגבי הש"י אין מקום לבחירה ולכשנזכה להתגלות אלקות כ"כ עד שיהי' השגתנו כהשגתו ית' וכמ"ש (ב"ב ע"ה:) עתידים צדיקים שיקראו בשמו של הקב"ה אז נראה דאין מקום לבחירה כלל, וזהו עלמא דקשוט שחותמו של הש"י אמת (שבת נ"ה).

(שכפי מה שהוא ידיעתו הוא האמת אך אצלינו הוא הבחירה כי אנו בעוה"ז ואין ידיעתנו כידיעתו ית' שאי אפשר לידיעה כזו בעוה"ז שהוא עולם המעשה שכך יסד הש"י זה העולם העשוי שיהי' בו מקום הבחירה והעלם הידיעה דהש"י, ולכך נקרא עלמא דשיקרא כי בהתגלות האמת אז יהי' כליון השמים וארץ שכתוב בישע"י היינו שיהי' כאין ואפס כל ענין העוה"ז ממש מאחר שנגיע למדריגת הידיעה דהש"י ויהי' פתוח לבנו בהשגה כזו מתבטל באמת ענין הבחירה והמעשה לגמרי ונסתלק עולם עולם העשוי גופנית דעוה"ז ולכך הוא נקרא עלמא דשקרא שהוא היפך האמת לאמיתו כנ"ל, ולפי שכל ישראל יש להם חלק לעוה"ב דהיינו עלמא דקשוט לפיכך ניתנה להם תורה דכתיב בה אמת שהיא המלמדתם לעמוד על האמת ואז נעשו חרות מיצה"ר ואו"ה שהוא ממש היפך השקר דוגמת עוה"ב אלא שהי' רק לשעה דהיינו ראי' לבד ולא בקנין, והוא היסודא דקשוט שבו אותיות אמת הם הג' ראשין דשי"ן דמקרבן מילי' ועדיין לא הגיע עד סוף כל דרגין להיות בקנין כך וחזרו להתחבר אתוון ק"ר ולהיות השקר המצוי, ולכך ניתן עמוד העבודה ונצטוו במשכן ואוהל מועד שהוא הממתיק ועושה את המר מתוק ע"י הקרשים נעשה מן שק"ר קר"ש [כידוע שכל המתקה הוא ע"י התחלפות הצירופים כמ"ש במקום אחר על מ"ש בספר יצירה אין ברעה למטה מנגע ואין בטובה למעלה מענג, וכל המתקה נעשה כמו שהיא למטה מן הכל נעשה למעלה מן הכל והיינו כנ"ל דק' קדוש ובמקום שהוא אתהפך חשוכא לנהורא וכולו טוב רק שנתהפך עליונים למטה ותחתונים למעלה וזה שא' (פסחים נ') עולם הפוך ראיתי כי כשנתהפך עלמא דשקרא נעשה.

כן אבל אנן כי היכי דאיתנין הכא כו' פי' אנן הדבוקים בתורה דכתיבה בה אמת ואכמ"ל] הש' בסוף שבם הסוף קשוט ואז נעשה הכל טוב כדרך שא' בפרק ב"מ (ול':) ראו שתחילתו דברי תורה וסופי ד"ת בודאי כולו כן, וכן מ"ש ולואי תהא יציאתך מן העולם

כביאתך בלא חטא ר"ל רק רגע היציאה וכמ"ש עד יום מותו וגו' אם ישוב מיד תקבלו כי מאחר שלידתו טוב וסופו טוב אין לחוש לאמצע דבודאי כולו טוב, והעיקר הסוף כי כל דבר הולך על שם סופו ותכליתו וסוף מעשה במחשבה תחלה ולכך כשהשי"ן בסוף הוא טוב גם אתוון ק"ר טובים והיינו דבאמת כל הכ"ב אותיות קדושות וממקום קדוש יצאו: וידוע בספר יצירה דבאות ק' נברא אדר והוא ממש דוגמת ה' שנברא בו חודש ניסן כמשז"ל (מגילה ו') מסמך גאולה לגאולה שגם הוא חוד הגאולה, רק החילוק שזה משפיל גאים ובו מחיית עמלק אשר קרץ שהוא מכח אותיות ק"ר כי הוא ראשית גוים כנודע ולכך נאמר ונהפוך הוא אשר וגו' שהתיקון לזה ע"י ההמתקה נעשה ממש להיפך ועולם הפוך כמ"ש למעלה, והנס הי' עפ"י דרך הטבע היינו מנהג זה העולם שהוא עלמא דשקרא ובאות ק' עצמו נעשה הגם ע"י עבירה לשמה דאסתר שמילוי וקבלת העובר דרי"ש רשע שהוא אחשורש שבו נאמר ופושעים יכשלו במ שנתכוין לדבר עבירה כמשז"ל (נזיר כ"ג).

(בלוט ובנותיו והחשק שלו רע, והיא לא חשקה לזה רק מילוי החשק אצלה נקרא ק' קדוש כמשז"ל (מגילה ט"ו).) שלבשתה אז רוח הקודש ונתהפך מר למתוק ונשפל עמלק ורבים מעמי הארץ מתייהדים וגו' שהמר נמתק אבל ניסן הוא גלוי האמת ומגביה שפלים ופורעניות מצרים הי' במורא גדול זו גלוי שכינה וכמש"נ ועברתי וגו' אני ולא אחר והוא בה' שהוא קבלת העובר דקדושה היינו המילוי מצמאון כנס"י לדודה ע"י התגלות אור הש"י, ונצטוו אז במצה כידוע בזוהר נשא ושאר מקומות דמצוה רומז לה' אחרונה, פירוש שמילוי החשק הוא בגוף של מעשה והלך נפש עי"ז הוא המילוי וקבלת העובר ונעשה מד' ה' ומצה חסר הוי"ו הרומז לתורה לפי שאז הי' קודם מתן תורה כי מתן תורה הוא האמת בקנין גמור, ויציאת מצרים הי' עדיין בראי' לבד כמשז"ל (מכילתא בשלח) ראתה שפחה כו' והי' המצה דהיינו הסתלקות השאור שבעיסה והיצר ע"י החפזון שהוא במהירות כרגע בעת הבהירות הגדול נסתלק היצר שלא הספיק בצקם כו' עד שנגלה כו', ואלמלא תשהה העיסה רגע אחת תחמיץ שעדיין אינו כן בקנין דהיינו שהוא כך ומוכן לכך לכך רק אדרבא מוכן להיפך וע"י החפזון נעשה כך כי דבר זה של העדר היצר לגמרי אי אפשר, וכמ"ש במדרש הנעלם (פ' תולדות) על לבן דגם לעתיד יהי' יצר כדי שיהי' חזוונתא דשמעתא רק דנקרא לבן דאתלבן רק במהירות כרגע, ובשבועות נאמר לחם חמץ שאז הוא האמת בקנין גמור ואין לחוש ליצר, ובניסן הוא המראה עינים והתחלת האמת, ואדר סוף השקר והשפלתו עד שמגיע להסוף שהוא ג"כ קשוט והוא הק' דאזיל בתר ה' כגונא דקופא בתר בר נש כמ"ש בזוהר תרומה וגם הוא מקבל עובר ומילוי חשקו ע"י עבירה לשמה שהוא ג"כ מצוה ונקרא עת לעשות לד' הרומז ג"כ לה' אחרונה כמ"ש בזוהר ריש אחרי, וחייב אינש לבסומי בפורי' עד דלא ידע כו' שאז"ל וברכות מ'.

(אין לך דבר מביא יללה אלא יין והוא ראשית חטאי העולם באדם ונח שממנו נשתכלל ג"כ העולם אחר המבול שנתקן כל מה שעבר ע"י המבול], וכאן אדרבא זהו מצותו [השכור כל מעשיו בלא דעת רק אונס כפוהו כנ"ל וזהו תיקון כל מעשה העבירות], ולכך הוי' המושלת בחודש זה הוא בצירוף מהופך ממש כידוע והוא על דרך עולם הפוך הנזכר למעלה שנעשה ע"י תיקון השקר, והיינו דסדר הוי' הוא סדר ההמשכה מתחלת

המחשבה עד סוף המעשה כמ"ש למעלה וזהו המושלת בחודש ניסן כמ"ש בזוהר ניסן אתוון כסדרן ותשרי אתוון למפרע, פירוש שהסדר הוא ממעלה למטה וכן בניסן הי' התגלות האור מלמעלה למטה כידוע שהי' באתערותא דלעילא לבד בלא אתערותא דלתתא כמשז"ל (ויק"ר פכ"ג) פסוק גוי מקרב גוי ובשאר מקומות, משא"כ תשרי שהוא חודש הדין וכידוע מהאריז"ל והוא ג"כ בתוס' בר"ה כ"ז א' ד"ה כמאן עמ"ש מתחילה כו' ולבסוף בראו במדת הרחמים דבזה נתקיימו דברי שני האומרים דבניסן ותשרי נברא העולם, ובתשרי הוא הרת עולם במחשבה וקיימתי דבר זה מסברא דנפשי' בקונטרס משיב הטענה שלי] והוא במדת הדין ולכן צריך אתערותא דלתתא מקודם ואתוון למפרע שנקרא שהאור מתחיל מלמטה ע"י ותדל"ת מוליד אתדל"ע למעלה ולכך הוי' המושלת בתשרי צירוף והי' הבנים קודמים לאבות, ולכן אמרו בניסן נגאלו בתשרי עתידים להגאל כמשז"ל (שמו"ר פכ"ג) דלעתיד לבוא נאמר שיר חדש לשון זכר ובמצרים שירה לשון נקיבה, היינו כמ"ש (ברכות ס') אשה מזרעת תחילה יולדת זכר משא"כ במצרים הי' איש מזרע תחלה האתדל"ע קודמת, ואתערותא דלעילא ודלתתא הם מיינ דוכרין ומיינ נוקבין כידוע ובתשרי בבנים ואבות עצמם הי' הדכורא.

קודם דהיינו לעולם כח הפועל ואח"כ הנפעל רק שאתערותא דלתתא קדמה לאתערותא דלעילא, ולכך נקרא ג"כ גאולה עתידה למעני למעני אעשה כי מאין נולד האתדל"ת והתעוררות הרצון בהם זהו ג"כ מהש"י וכח הפועל שבנפעל הוא הש"י הפועל הכל, וכידוע דשם ב"ן שהוא מ"נ מקבלת האשה מבעלה בשעה שעושה אותה כלי דלכן אין האשה מתעברת מביאה ראשונה שאין לה מ"נ וכמ"ש בעץ חיים שער מ"נ ויהי' הגאולה ע"י הש"י, משא"כ גאולת אסתר הי' הנאולה בגלוי רק ע"י אסתר ולא נגלה כלל שרק יד ד' עשתה זאת כבמצרים שהוא ראש כל הנסים ואסתר סופן כמ"ש ביומא (כ"ט).

(וכמו ניסן ראשית השנה ואדר סופה וסוף מעשה במחשבה תחילה, פירוש דבוק בעומק ראשית הקודם לתחילת המחשבה בסוד אשת חיל עטרת בעלה כמ"ש הנני עושה חדשה וגו' נקיבה תסובב וגו' כמ"ש בזוהר על ד' על ד' ממש שהקב"ה מוסר הכל בידי הצדיקים ולא זו מחבבה עד שקראה אמי (שי"ר פ"ג) וכאלו הם העושים הקב"ה גוזר וצדיק מבטל (מ"ק ט"ז): וזהו סוף כל הנסים שגם בעולם העשי' ועולם הטבע נעשים נסים, והיינו בהעלם אור הידיעה דהש"י וגלוי עלמא דשקרא שזהו סוף ותכלית כל, סדר ההשתלשלותהשתלשלות, והנסים דשם שמצד עלמא דשקרא הוא ע"י תיקון השקר שהוא ע"י סיומא דקשוט כנ"ל והיינו עבירה לשמה שהלשמה בא אחר העבירה, דכל עבירה לשמה היינו ע"כ שע"י מעשה זו יהי' נולד אח"כ דבר טוב דבשעת מעשה היא עבירה וגם מקודם אם כבר נולד הטוב למה יעבור אח"כ רק שמזה יצמח לעתיד דבר טוב ונמצא כח הפועל שבנפעל מתגלה לבסוף אחר הפעולה, ולכך הצירוף מהופך לגמרי והנפעלים קודמים לפועלים ולכך ג"כ הק' קודם לר' בא"ב שהוא כפי הקדושה אין הק' מלוי לתאות הרי"ש דר"ל תאות הרשע רק הק' בא קודם, משא"כ ד' קודם לה' שהה"י הוא מילוי תאות ד' אבל הרי"ש בא אחר הק' כי אין תיקונו להתמלאות תאותו רק תיקונו להיות כך ריש ודל היינו לעצור תאותו, דבמחשבה לא שייך עבירה לשמה דרק עת לעשות וגו' כתיב במעשה ולכן אמרו (יומא כ"ט).

(הרהורי עבירה קשין מעבירה דאין להם תיקון שיתהפכו לזכיות וקדושה ועבירה לשמה כנ"ל בעוה"ז כל זמן שישנו ליצ"ר שממנו בא ההרהור רע כנ"ל אם לא כשמגיע למדרגת כך שנגלה לו שגם היצר עצמו הוא מהש"י שדבר זה הוא בטול היצר מכל וכל כמ"ש מזה במקום אחר בזה נתהפכו גם ההרהורים רעים לטוב, אבל כל זמן ששולט בו היצר עדיין אי אפשר לתקן הרהורים רעים הקודמים [אלא שאין הקב"ה מצרפם למעשה כלל, חוץ מהרהורי ע"ז שאותם אפשר לתקן ג"כ בתשובה להתהפך לטוב גמור כמשי"ת במק"א] רק התיקון להשאר כך רש ודל ושלא למלאות צמאון תאותיו כלל, וידוע בספר יצירה דבג"ד כפר"ת הם נגד ז' ימי הבנין והד' נגד תפארת מדת אמת ליעקב ור' נגד היסוד מדת יוסף הצדיק המפטפט ביצרו ואין ממלא תאותיו ואז"ל (בר"ר פפ"ד) על פסוק בן זקונים שזיו איקונין שלו דומה לאביו, ובזוהר פ' אחרי דהיסוד ו' זעירא ודומה לי' פירוש כי ד' היינו הצמאון והחשק שהוא המ"נ ואתערותא דלתתא מקבלת האשה ג"כ מבעלה כי הוא כח הפועל שבנפעל ולכך הוא נגד הוי"ו שבשם, והרי"ש הוא ג"כ צמאון וחשק הנמשך מחשק הנשפע מהש"י רק שהוא דקטנות כי כשהאדם קטן ואין לו דעת הגמור הוא חושק לענייני עוה"ז ואח"כ כשמתגדל יודע וחושק לרצון הש"י, ואין האדם נולד מיד בתכלית השכל שלא יחשוק בקטנות ג"כ לענייני עוה"ז ונאמר כי נער ישראל ואוהבהו והמשילו רז"ל (רו"ת חקת) לתינוק המתלכלך כי כך יסד הש"י שיהי' לאדם בקטנית החשק לעניינים פחותים והוא נגד היסוד שהיא ו' זעירא פירוש כי הוי"ו הוא עץ החיים כידוע בזוהר ותיקונים ובזוהר [ריש ויקרא] שהוא אות אמת, רק שהחיות והאמיתות שבו הוא בקטנות ונדמה לי' שהוא ראשית הגלוי מיש לאין דלא קיימא לשאלה כלל ואין לומר עליו רק שהוא יש ולא שום הכרה אחרת, משא"כ בוי"ו יש התפשטות נוסף על הישות מ"מ האבא יסד ברתא והאשה נעשית כלי ומקבלת המיין נוקבין ע"י היסוד וכל השפעה הוא דרך היסוד, כי כך מנהג ברייתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא (שבת ע"ז:) ובתחילה הוא קטן ואח"כ מתגדל ובתחילה משיג חשקות דקטנות ואח"כ משליך זה ואוחז חשקות דגדלות, וכך בתחילה משיח בן יוסף ואח"כ משיח בן דוד שיבוא אחר שיכבוש משיח ב"י העולם ע"י כבישת התאות שהוא הרי"ש ואין עמלק נופל אלא ביד זרעו של יוסף (ב"ב קכ"ג:) שהוא אות הק' כנזכר למעלה, דאחיזת עמלק אשר קרך באתוון ק"ר ואז"ל (תנחומא תצא) שחתך ערלותיהן כו', וכן דרשו על קרך לשון קרי כידוע שטיפת הקרי נמשכת מהמוח, ולפי שהיא בתאווה דעוה"ז כמשאז"ל (ויק"ר פי"ד) אפי', חסיד שבחסידים כו' ולכן היא מטמאה אלא דהקב"ה נותן טהור מטמא שנוצר מזה ולד, וזהו הי' בסוף שרומוז על ההתחלה מן החכמה שבמוח והוא בסוף ג"כ דאב מזריע לובן שממני המוח כמשאז"ל (נדה ל"א).

(והי' הוא רק ראש א'א' מתלת רישי"ן דשי"ן ומורה על עומק ראשית דמחשבה לבד, ועמלק הוא ראשית גוים ואין לו גם עומק ראשית טב רק אתוון ק"ר לבד, אבל אצל ישראל העומק ראשית טוב ולכן נקרא קרי, אבל הגילוי דישות ממחשבה ורצון אינו מבורר לטוב יש בו טומאה ולכך היתה כח ומקום לעמלק להלחם כי גם בהם אין מבורר ומלחמה לר' בעמלק מדור דור, שבכל דור הקב"ה מברר מעט מעט שתאות של בני ישראל הוא מצד הקדושה ומצות עונה ואין רוצים במותרות שזהו יסוד כונת מצות מילה וחתכת הערלה דע"ל דאין רוצים במותרות התאות רק כפי מה שהוא רצון הש"י לבד,

ועי"ז מוציא יקר מזולל שנעשה צירוף יקר היו"ד קודם ואין זה נקרא יסודא דקשוט כמו שקר שהשי"ן כולל כל החכמה בינה דעת דהיינו מוח ולב ודעת המחברם ומקשר הרצון עם המחשבה לחשוב מה שהוא רוצה ולרצות מה שהוא חושב והכל קשוט שהכל מאמיתות הש"י, ואח"כ כשיותמלא מתאות העוה"ז וחושק להם [שע"י המילוי נולד חשק כטעם משביעו רעב מרעיבו שבע (סוכה נ"ב):] ולכן הק' קודם לב' ואי אפשר, לרי"ש להיות קידם הק' מאחר שכשמרעיבו שבע] אז נעשה הכל שקר שנראה שלא כמו הקשוט שהוא ההיפך מתאות עוה"ז, אבל הי' רומז על החכמה שבמוח לבד אבל בלב עדיין יש יצר לב האדם הרע מנעוריו ונמצא מה שהוא נראה למילוי תאות ואפי' חסיד שבחסידים כו' זהו מצד היצר שזהו חוץ לגוף הנפש הישראלית שעצמות נפשו הוא חלק אלו"ק ואין לה שייכות כלל לתאות עוה"ז, והיצ"ר שבלב אינו מעצם העיסה כלל רק שאור המעורב בעיסה ובדבוק הק"ר ליו"ד לומר שהם נמשכים מן החכמה שבמוח ששם אין שייכות ליצר כטעם נשמה שנתת בי טהורה היא שביארנו במקום אחר, זהו דבר יקר ולא טומאת קרי שהי' בסוף שמורה שסופו להיות דבר יקר אח"כ כשנולד הולד אבל עכשיו הוא טומאה, אבל יקר היינו שבהוה הוא יקר כמו כשהטיפה עדיין במוח שהטיפה הוא דוגמת יו"ד כידוע וכשהיא בראש היינו שהיא עדיין במוח וכשהוא בסוף היינו שכבר יצאת, וכשנעשה מקרי יקר היינו שעדיין היא במוח שהיא טהורה ויקרה והוא להיפך משקר שתיקונו והמתקתו ע"י הש' בסוף כמ"ש למעלה לפי שכבר יצאת מתלת אבהן אל כחות הפעולה וכלי המעשה להוציא הדבר לפועל, ובמעשה אין תקנה אלא ע"י שיתגלה הסוף הטוב שאז נעשה ההתחלה עבירה לשמה ומעיד על ההתחלה שהי' ג"כ בהכרח טיב כי מאריא בישא גוריא טבא לא נפיק, וזהו בדבר האסור בפירוש בתורה שאין הסוף הטוב נגלה בו אלא ע"י המתקה ותיקון דהיינו ע"י התשובה מאהבה שזדונות נעשים זכיות שע"י גודל האהבה הש"י מאיר לו מעין העתיד איך החטא שלו מסודר בא מששת ימי בראשית והוא רצון הש"י ממש אבל קודם זה הרי נגלהו בעוה"ז הוא רק רע לבד הסרה והיפך מרצון הש"י, אבל בדברים הרשות מכל מיני תאות וחמדות העוה"ז אצל בני ישראל נגלה האחרית באות יו"ד וי"ל עומק טוב באחרית שמאחר שהתורה לא אסרה דבר זה בפירוש בודאי יש בו איזה דבר טיב, ולכך הי' בסוף שרומז על הישות לבד בלי, שום הגבלה אחרת דלא קיימא לשאלה כלל שאין נודע עדיין שום מהות לו רק שזה נודע שיש בו עומק טוב מאחר שהתורה לא אסרתו אבל מ"מ בהוה יש בו טומאה [וגם הו"ז"ל נקרא קרי שגם על איסור דהו"ז"ל לא נאמר לאו בתורה בפירוש וכמ"ש בתניא פ"ז דלא דמי לביאות האסורות דאין יכול להוציא הרע ל אלא ע"י תשובה מאהבה שזדונות כזכיות [והיינו שמאירים לו כמו לדוד המע"ה דראוי' היתה בת שבע כו' (סנהדרין ק"ז)] אבל בהו"ז"ל דלא נק' איסור שאסור וקשור ויכול להוציא הרע ע"י הכונה בק"ש שעל המיטה יעו"ש: ובזוהר (ח"א ס"ב) א' דאין מועל תשובה כידוע, אבל הכונה התשובה חרטה בלב ותוהה על הראשונות דענין הראשונות ומחשבה מוציא מיד מחשבה וע"י תשובה מיראה אפי' מיראת עונש שהוא יראה תתאה ומתחרט על מה שעשה מתבטל המחשבה, ובכל איסורין העיקר המחשבה כמש"ל ונעשה מזדון שגגה דהיינו בלא מחשבה אלא דגם שוגג צריך כפרה ולכן באו מספר התעניות והתיקונים הכתיב בספרים כדי שיהי' לו כפרה אך עיקר הוא החרטה בלב עי"ז נעקר

המחשבה הקודמת ובמעשה בלא מחשבה אין חטא, אבל עון דהו"ל ישנו גם במעשה בלא מחשבה כידוע דגם מראיית קרי בשינה נוצרים מזיקים ר"ל וכן מפורש בעירובין (י"ח:) שהוא בש"ז דחזי לאונסי', והנה בכל מקום אונס רחמנא פטרי' ואין מקום תפיסה למזיקין רק במעשה רעה ויוצאת מסדר כי לא עביד קוב"ה דינא בלא דינא (ברכות ה'): ומכל עבירה באונס ואצ"ל בשינה דפטרי לגמרי אין שייך שיבראו ממנה מזיקים ודברים רעים, רק לפי שבאבר הברית הוא אות יהדות וכמו שאז"ל (נדרים ל"א).

(אין הערלה נקראת אלא על שם א"ה והנודר מן המולים אסור בערלי ישראל ומותר במולי או"ה שעיקר המילה ר"ל סימן יהדות וניתן הסימן באבר זה לומר ששם הוא עיקר הכרת היהדות, והיינו ע"ד שאי' (אבות פ"ה) מה בין תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו של בלעם הרשע שההכרה בתלמידים וכן בבנים, כי במעשה גם עשו פושט טלפיו כחזיר ועמלק נקרא ראשית גוים שרק עומק ראשית שלו רע והוא יכול לפשוט טלפיו בכל הט' מדרגות של התפשטות עומק ראשית המחשבה להיות נראה כאלו הוא ג"כ טוב אך מ"מ עומק ראשיתו רע גמור וממילא כולו רע, ובישראל להיפך אע"פ שחטא ישראל הוא ונלמד מעכ"ל שאז"ל עליו שם בסנהדרין (מ"ד) שכפר בכל התורה כולה ואפ"ה עומק ראשית דבוק בטוב וממילא כולו טוב וההכרה בבנים ותלמידים שבהם נתגלה העומק ראשית של האב, ולכ"נ הלא אח עשו ליעקב ממש שניהם שוה כפי הנגלה ועכ"ז ואוהב וגו' בלי שום טעם וזהו אות הברית שהוא בסוף מעשה כנודע בסוד עטרת היסוד.

הוא בסוד נעוץ סופה בתחילתה, ומאחר שהברית הוא בלי שום טעם והתחכמות והשתדלות כלל שבזה גם עשו פושט טלפים לומר גם הוא מתחכם ומשתדל לכך באבר זה צריך שיהי' טהור אפ"ל בלא דעת ומחשבה והשתדלות כלל כגון לאונסו ובשינה שהרי שם הוא האות על עומקו הטוב בלי שום השתדלותו כלל וא"כ ראוי להיות טהור גם בשינה כשאינן לו שום התחכמות והשתדלות, ולפיכך לא שיש בזה תשובה שהיא להיות מחשבה מוציא מיד מחשבה דמכל מקום המעשה נשאר אלא שהוא בלא דעת ובזה גם בלא דעת הוא רע, ולכן התיקון ע"י הכונה בקריאת שמע שהוא שמייחד כל העולם כולו ומלואה הכל אחרות הש"י ונמצא הש"י הוא הפועל כל זאת ובעל המעשה וממילא מתוקן המעשה ג"כ, וזהו נקרא בזוהר (ח"ב רי"ד:) תשובה דחזיא לחפיא על כל עובדוי פירוש שמחפה ומכסה על כל המעשים שעשה היא מכסה וחופפת עליהם לומר שאינם מעשיו רק מעשה הש"י ואין זה כשאר תשובה שהוא מוציא מיד מחשבה ועושה כשגגות או כזכיות ועבירה לשמה אבל זו מכסה ומחפה על כולם עד שאין נגלים כלל מאחר שהם מיוחדים באחדות הש"י, ועי"ז נעשה מן קרי יקר היו"ד בראש שחוזרת הטיפה למות וכאלו לא יצתה כלל דכל היכי דאיתי' בי גזא דרחמנא איתי' ע"י היחיד דק"ש שעל המיטה נאסף שם במקום שהוא לאוצר המלך מלכו של עולם, כדרך שא' בשבת (קנ"ב:) כלים ינתנו לאוצר היינו כמו דבר יקר שגונזים באוצר וכמ"ש במק"א ע"פ יראת ד' היא אוצרו שהוא כמשאז"ל (ברכות ס"א) למה אשה דומה לאוצר כו' שהיראה היא ג"כ כלי קבול לחכמה כמ"ש בפרק ב"מ (ל"א) והוא הי' שבתוך הה' דקבילת עובר והדל"ת הוא היראה כמ"ש עקב ענוה יראת ד' שהיראה מצד הענוה והכרת הרישות והדלות, וק"רוק"ר היינו חכמה חיצונית ויראה פסולה שהוא באמת סכלות ואהבה דתענוגי עוה"ז

שמחמת זה הוא מתיירא יראה פסולה, אבל מצינו יקר מחכמה ומכבוד סכלות מעט וזו הסכלות יקר כשאותיות ק"ר נמשכים מן היו"ד היינו שמתחרט בלב על המחשבות, ורצונות דרע שהי' לו ומכיר ויודע במעשים שעשה שהכל פעולות הש"י גמור ע"י ההכרה הברורה דיחוד דק"ש אז אותו הסכלות מעט הוא דבר יקר מאוד שע"ז נתגלה ונתברר יותר יהדות שצריך שיהי' בלא מחשבה ורצון המעשה מצד עצמה טובה מאחר שסוף מעשה הוא במחשבה תחלה ותחילת המחשבה דבוק בהש"י וכנ"ל, וזהו ע"י החכמה אבל ע"י הסכלות מתברר שגם כשהמעשה רעה ג"כ עכ"ז הוא דבוק בהש"י זהו בירור יותר ודבר יקר ר"ל עומק יותר של דבוקם בהש"י שכ"כ הם דבוקים יחד עד שמים רבים של המוני תאות עוה"ז לא יוכלו לכבות ונהרות לא ישטפוה, וזהו ע"י היחוד והחבור ועד"ז מעיד ומסמן הסכלות מעט כאשר נעשה ממנו יקר כנ"ל: ולכך כשישראל נקראים יקרים נאמר הבן יקיר לי אפרים (כמ"ש ויק"ר פ"ב) נקראים על שם זרעו של יוסף שומר הברית וכמו ששמעתי דבכ"מ בתנ"ך אפרתי ר"ל שלא ראה קרי מעולם, וכן ישראל נקראים יקרים שעמך כולם צדיקים שומרי הברית ואפי' ערלי ישראל נקראים מולים כי מקרי נעשה יקר ולכך נקראים אפרים ולכן עמלק נופל ביד זרעו של יוסף שלא ראה קרי מעולם ואין שייכות וטענה לעמלק ולכך נופל בידם, והקשו שם בגמ' בב"ב (קכ"ג:) מדוד ותירצו דכתיב בד"ה שנפלו עליו ממנשה ומ"מ המלחמה נקרא על שם דוד והוא כמ"ש בנזיר (ס"ו:) גדול העונה אמן כו' שהרי גולירין כו' המשילו הברכה לירידה למלחמה שכל מלחמה הוא המלחמה לד' בעמלק מדור דור והוא ג"כ מלחמת היצר שבלבבות בני ישראל ונקרא ירידה כשנכנס למלחמה דצריך לירד למקום הרע להכניעו, והוא ע"י הברכה לד' על כל ענייני עוה"ז דמכיר שהכל מהש"י ומעלה הכל למעלה דלד' הארץ ומלואה ואז אח"כ הארץ נתן לבני אדם שכבר נכבשה לפניהם וכמ"ש בר"פ כיצד מברכין כאן לאחר ברכה, וכן מ"ש (ברכות ז') ישמעאל בני ברכני יהי רצון שיכבשו כו' אמר ג"כ לשון כבישה כעין כיבוש מלחמה והוא כענין נצחוני בני (ב"מ נ"ט:) דצדיק מבטל גזירת מדה"ד ע"י התפלה הדומה לעתר שמהפכה למדת הרחמים, (סוכה י"ד) וכדרך שאי' בתזבא"ר [ר"פ י"ח] על פסיק נוכח פני ד' מה כאן כו' המלחמה ויכו כו' ואלולי הדבר כתוב אי אפשר לאמרו והאומרו חייב מיתה ע"ש דהכונה דמפרש נוכח היינו לנצח כביכול להש"י נין ניצוח מלחמה דהתם וזהו דהאומרו חייב מיתה דנראה ח"ו כגידוף והתשת כח, אבל כך רצה הש"י שיכבשו רחמיו את כעסו ע"י תפילת וברכת בני אדם לו ית' וכאלו הם הפועלים כבישה וניצוח זה למדה"ד הנקרא פני ד' כענין פני ילכו, והברכה הוא ההתגרות והרגזת יצ"ט על יצה"ר והוא ניצוח לשעה, ועניית אמן היינו קיום הדבר שיהי' כן קבוע וקיים יתד במקום נאמן שלא ימוט עוד כשפת אמת שתיכין לעד והוא הניצוח הגמור שיהי' קיים לנצח כן, והיינו כשההכרה ברורה כ"כ בלי שום מציאות לינתק מזה כלל וזהו דרגא דדוד שהוא סוף כל דרגין המברר הכל בסוד דדוד מלך ישראל חי וקיים (ר"ה כ"ה) שאין בו מיתה כלל דחיים שאל ממך נתת לו עולם ועד, וכן לעתיד משיח בן יוסף ירד למלחמה עם הגולירין המתגרין וניצוחו יהי' רק לשעה ושינגח עמים ואפסי ארץ ע"י חוזק שבקרניו לבד לא בגבורת הגוף רק כשור הנוגח בקרניו שהם לו לכלי זין ככלי שהוא חוץ מהגוף, שעל זה אנו מבקשים הרם קרן משיחך הוא משיח בן יוסף דתרומנה קרנות צדיק שהוא

הכובש יצרו שצריך להרמת קרן שיוכל לנבחהגרות במלחמה, וגמר הניצוח לגבורים הם הגבורים אשר לדוד דנשתבח בגבורה עצמיות כגבורת אר'י וכמ"ש (ש"ב י"ז) דל"ב"ו' כלב האר'י והוא מזרע יהודה דנקרא גור אר'י והוא יגמור הניצוח עד שלא יצטרכו עוד למלחמה וכלי זיין וקרן וכמ"ש"נ וכתתו חרבותם וגו', והוא בזביחת היצר לעתיד בקניגיון דליתן ושור הבר שהם הב' יצרים דתאוה וכעס כמ"ש במקום אחר, ומעין זה הי' לשלמה המע"ה בעוה"ז דנקרא בדה"י איש מנוחות ושלום ושקט בימיו שלא הוצרך עוד למלחמות וזהו השגת אור משיח בן דוד כמ"ש"ל דע"כ חשש שיוכל לתקן הכל ולהשיב הכל אל הקדושה, וזה הנשיאת נשים נכריות שבזה הוא עיקר ניצוח היצר דיוסף למנוע מביאת ארמית שע"י"ז נתכסה כל קדושת הברית דישראל כמ"ש בעירובין [י"ט א'] דממשכא ערלתי ולא מבשקר לי דקשורה בו ככלב שנקשר ע"י ששימש בתיבה (כמ"ש סנהדרין ק"ח:): היינו שלא השגיח בצער העולם ואמר שלום עלי נפשי, וזהו ע"י הקישור הגמור בעונג הגופני לתאות נפשו לבד בלי שום כינה לרצון הש"י לקיום המין, ובביאת ארמית אין שם מציאות לקיום המין דהרי אין קרוי בנך אלא בנה (יבמות י"ז) ואינו אלא התקשרות ככלב לתאות נפשו לבד, וזהו כיסוי והעלם לקדושת המילה המעיד בבני ישראל שאצלם הכל בקדושה אבל באמת גם המשוך נקרא מהול וא"צ לחזור למולו אלא משום מראית העין לבד וזהו דלא מבשקר לבד דלמראית העין אין ניכר אבל מ"מ גם הוא לא יצא מכלל קדושת בני ישראל באמת, ורק אברהם אע"ה שהוא תחלה לגרים (חגיגה ג") כי מתחלה הי' לו שם גר דעכ"א יעקב אשר פדה את אברהם דמצד יציאת יעקב ממנו זכה גם הוא אח"כ לשם ישראל וכמ"ש (ב"ר פס"ג) דגם אברהם נקרא ישראל, ומ"מ הוא לא נימול לח' רק כשהי' גדול וע"י חכמתו והשתדלותו זכה לקדושת הברית וכדרך גר המתגייר.

, ואם אינו בתולדה כך ובעצם רק ע"י ההשתדלות אפשר שיגיע לו קלקול ג"כ ע"כ הוא לא מבשקר לי', אבל באמת בני ישראל הם בעצם ותולדה כך דמבטן לשמך נימולים ובלא בחירתו כלל ודבר שהוא בעצם א"א להשתנות כלל כמו שאי אפשר לאדם להשתנות לבהמה ואין הערלה נקראת אלא על שם או"ה, (נדרים ל"א:) ואחר שזכה אברהם למילה נתבשר בלידת יצחק שהוא הראשון הנימול לח' והוא מדת הגבורה שבעולם בכבישת היצר, ומזה נמשך הפיכת סדום שהיתה מלאה זוהמת היצר בתאות כמשז"ל (נזיר כ"ג) על פסוק כי כולה משקה, ושם היתה טמונה נפש דוד המע"ה כמ"ש (ב"ר פמ"א) היכן מצאתיו בסדום דזה לעומת זה בשליטת האדם באדם כפי תוקף הקדושה כן הוא תוקף הקליפה המקיפה דע"כ כל הגדול יצרו גדול הימנו, וניצוץ קדוש דנפש דוד המע"ה שהוא עיקר גבור המנצח וכמ"ש על פסוק ולבו חלל שהרגו ליצר"ר (ירושלמי ברכות פ"ט) והוא הזובחו ג"כ לעתיד הי' משוקע במעמקי הרע של תוקף היצר"ר בתכלית תוקפו וגבורתו עד שלא הי' עולה על דעת שום אדם שיש שם מציאות שום ניצוץ קדוש כלל ושום מציאות קדושה בהיותם מלאי זוהמא בתכלית התוקף דתאוה גופנית, וע"כ נקרא בלשון מציאה שהי' כמציאה הבאה בהיסח הדעת וקודם הפיכת סדום מסטרא דגבורה ואש דיצחק שהתעורר להתגלות בעולם לא הי' מציאות להתגלות דבר זה כלל שאף במקום תוקף תאוה כזו יש מציאות קדושה, רק אחר שנהפך ונתחלש אותו תוקף דרע אז התחיל להתגלות מעט הקדושה בכונת בנות לוט לשם שמים ואף שגם זה

(לא) ה' עדיין בלא זוהמא מ"מ כבר נתגלה קצת כונה לקיום המין במה שאמרה ואיש אין וגו' שהוא כונה לשם שמים, וזהו התחלת התגלות קדושת אור דדוד המע"ה שהוא המאיר דבר זה דכל חושך לא יחשיך ממך וגם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי כי מלכותו בכל משלה ובכל מקום יש קדושה הישראלית אחוזה באותה ניצוץ הקדושה דאתם הדבקים הדבקים בד' וגו' שאין יכול ליפרד כלל, ובימי שלמה דקיימא סיהרא באשלמותא (זוה"ק ח"א רכ"ג).

(להיות לילה כיום יאיר חשב לתקן לגמרי כלעתיד שיהי' אור הלבנה כאור החמה שלא יהי' לו עוד האפלה והעלם כלל גם למראית העין כשאפי' יעשה מה שיעשה כל רואיהם יכירום כי הם זרע בירך ד' ומבשקר לי': וזה ה' ג"כ ענין שמשון המיוחד בגבורה היותר עצומה שבכל הנפשות מישראל, ובודאי הכתוב לא ישבחו אלא בגבורה האמיתית שהיא כבישת היצר שהי' בו בתולדה ובשרשו דע"כ ה' נזיר אלקים מן הבטן וגידול השערות בקדושה כנזיר דנקרא קדוש הוא המורה התגברות הגבורות הקדושות על שונאי ישראל, והוא מזרע דן שנקרא ג"כ גור אר"י שיש בו ג"כ כח הגבורה בעצם ולא בקרן לבד, וע"כ חשב גם הוא לתקן הכל שיבולע הרע מן העולם על ידו לגמרי היינו שיבורר קדושת ישראל והבדלתן מן העמים אפי' משתקע למקום שמשתקע אי אפשר שידח לגמרי ח"ו, וזהו קדושת שבט דן המאסף לכל המחנות ומחזיר כל האבדות והאובדים והנדחים למקורן ואע"פ שהוא הירור שבשבטים והי' הענן פולטן (תנחומא תצא) כאלו הם חוץ למחנה ישראל ושארין להם אחיזה גם באור המקיף שהוא מקיף לכל הכנס"י, והיינו לפי שבהם הי' מושרש ג"כ ענין ההסרה מאחר הש"י וכמש"ז"ל (שות"נו ק"א) על פסוק פן יש בכם משפחה או שבט וגו' זה שבט דן שהם התחילו בפסל מיכה, וא' בתדב"א (פכ"ה) מיכה בעט באנכי שהוא שורש היהדות דע"כ לא נאמר בלשון ציווי דאמונה לא שייך לציות דאם אין מאמין בהש"י א"כ איך ישמע למצותו ומה מקום לציווי אבל כל זרע ישראל מאמינים בני מאמינים (שבת צ"ז) והבועט באמונה נראה כיוצא מכלל הכנס"י וכאלו אינו מזרע ישראל, אבל זהו רק למראית העין בעוה"ז שהוא עלמא דשקרא שאין האמת ניכר אבל הש"י שומר אמת לעולם דלא ידח מהם נדח, ולפי שמקום היצירה לחוץ היא מצד היושר שבמקום הירוד וסוף הקומה יש אחיזה לחיצונים ועמלק הוא שהלך והוציאן מחוץ לענן כמש"ז"ל ותנחומא שם) והוא ענין רגלי' יורדות מות הידוע שכל האחיזה הסוף כל דרגין מקום הרגלין, ושמשון דאמו מיהודה (כמ"ש במד"ר פ"י) שחיברו למקום הראש ונעשה בסוד עגולין חשב לגלות אור העיגולין דאין בעיגול רגלין ומקום יציאה.

לחוץ ואחיזה לחיצונים כלל, כי כמו שמצד שליטת אדם הבליעל יש שם כח ההסרה מיהדות לגמרי כך זה לעומת זה בקדושה שם כח ההכנסה לקדושה לגמרי אפי' מקומות היותר ירודים כשיתגבר כח האדם דקדושה דיבורר שהכל בקדושה וכל שליטת האדם דבליעל הי' לרע לו, וזה כל כח שמשון דאפי' בעת כשלונו וכשתפסוהו פלשתים עד שגרמו מיתתו רבו אשר המית במותו מאשר המית בחייו דגרם בזה ניצוח הרע עוד יותר מבורר דבר זה יותר דנפש מישראל אפי' ישתקע במעמקי הקלי' הכל הוא לרע להם ואפי' מי שאינו יכול לתקן בחייו כלל כי הגיע לגדר חילול השם דצריך עכ"פ למיתה הממרקת (כמ"ש יומא פ"ו).

(סוף הכל במותו יקח הכל ויאבדו הם וכל אשר להם ונפשו דקדושה תצא ממאסרה ותשוב לאחוזתה ולמקור חוצבה, אלא שהוא חשב לתקן זה בחייו דאם זכו אחישנה אע"פ שלא הגיע הקץ עדיין כי נפיש זכותי ובגבורתו העצומה יכבוש השאור שבעיסה לגמרי וממילא יבוטלו ג"כ שעבוד כל הגליות דהא בהא תליא: וזה נקרא שהלך אחר עיניו, (סוטה ט:) דבמשיח נאמר והריחו בירת ד' ולא למראה עיניו ישפוט וגו' שאין לו שום כח משלו שזרעא דדוד נמשל ללבנה דלית לה מגרמה כלום והוא עולימתא שפירתא דלית לה עיינין, משא"כ שמשון דנקרא על שם שמש ומגן וגו' (שם י') דזהו ענין רגלי יורדת וגו' שר"ל אחיזה וקצת שייכות עם או"ה המונין לחמה (סוכה כ"טכ"ט) אלא שהם תולים הכל בכחם ועוצם ידם לבד והוא ידע דכל כחו מהש"י ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו, אבל מ"מ חשב מאחר דשרשו כך חלק אלו"ק ממעל והש"י קראו בשמו (סוטה שם) הרי הוא בכח גבורתו שחלק לו הש"י יכול לצצח הכל, וזה רצון הש"י שיהי' הכל בהשתדלות אדם ושיהי' בכחם לזכות לאחישנה נגד העת שקבע הש"י כי זהו כח הבחירה שיסד בעוה"ז, אבל באמת כל כח הבחירה הוא רק מצד העוה"ז אבל כשמגיע לברר האמת הרי מגיע לבירור זה דלא בכח יגבר איש וברוב חילו לא ימלט אפי' שמשון שהוא הגבור שבישראל והי' לו תכלית כח הגבורה של השתדלות אדם שאפשר במציאות אבל כשאני לעצמי מה אני, ורק עין ד' אל יריאיו למיחלים לחסדו היא המאירה לו ולא עיני עצמו וע"כ אמר יעקב (אע"ה) לישועתך קויתי ד' שרואה ששוא תשועת אדם בהשתדלותו רק צריך לייחל ולקוות לחסדו וישועתו ית' וכמ"ש ג"כ שמשון אח"כ זכרני נא וחזקני וגו' ואנקמה נקם א' מב' עיני כשבא אח"כ אל האמת ותכלית הבירור שרצה בו ונתגלה לו דכל טעותו הי' מה שתלה בזכות עצמו והשתדלותו ואף דגם עתה אמר זכרני דמשמע דר"ל בזכותו וכמ"ש בפרק חלק (צ"ג) אנחמי שאמר זכרה לי וכאמרם ז"ל (סוטה שם) דאמר זכור כו' הוא ע"ד שאי' ביומא [ס"ט ב'] לפי שידועין בהקב"ה שאמיתי הוא כו' הכי נמי אמר האמת דודאי לא לחנם נשתבח בגבורה שהי' לו תכלית הגבורה האמתית בכבישת היצר כפי האפשר בכח השתדלות אדם, אבל מ"מ הכיר עוד דכל זה אינו כלום עדיין בלא חיזוק הש"י ולא ברוח ולא ברעש ולא באש ד' היינו במיני השתדלות אדם בתוקף מצד עצמו דאל יתהלל וגו' וגבור וגו', והני ג' נגד הני החכמה ברוח כדש"נ רוח חכמה והעושר ברעש דבעשרו מרעיש הארץ והן אותן אתוון והגבורה באש שהוא מסטרא דידי' ואין להתהלל כאשר חושב שהוא שלו דאז הוא בתוקף, וע"כ נקראים בכל הני שמות רק בהשכל וידוע אותו דהכל מהש"י ואז הוא קול דממה דקה שאין לו במה להרעיש כלל, ואחר הידוע אותו שפיר יתהלל דלאחר ברכה וההכרה דהכל מהש"י הארץ נתן לבני אדם, וע"כ משביקש חזקני אמר זכרני ג"כ כי אחר שהקב"ה עוזרו אז שפיר הוא יכול לו והקב"ה קורא על שמו, וכדרך האב המנסה את בנו קטן באיזה דבר חכמה ומשים לפניו הכל רק משייר כחוט השערה ואף על זה פותח לו פתח בדברים ורוצה רק שהתינוק יוכל לעמוד על הדבר ושיגידה לו בענין שיוכל לקראה על שם התינוק ולהתפאר שהוא הגידה אע"פ שהכל הי' ממנו, וכך הש"י רוצה להתפאר בבניו כמש"נ ישראל אשר בך אתפאר ומבקש שהם ישתדלו כדי שיהי' נקרא על שם אע"פ שהכל ממנו וכמש"נ גם כל מעשינו פעלת לנו, וכמשאז"ל (שי"ר פ"ה) פתחו לי כחודה של מחט ואני אפתח כו' כי רוצה רק שיקרא על שם האדם,

ולפי שהוא גם עתה הקרים זכרני ו"חזקני אף דידע דצריך לישועת ד' וזולת זה שוא כל השתדלותו והכל ממנו לא דחה הקודם, וע"כ אמר נקם א' מב' עיני דהרגיש שהי' במשפט לפי שהלך אחר עיניו כנזכר למעלה, (עד כאן נמצא המאמר הקדוש הזה בכתי"ק): בס"ד רסיום הש"ס הנה התחלת הש"ס ברכות, במצות ק"ש ותפלה וברכות שהוא הדבור לנוסח הש"י וההכרה הברורה באמיתות הש"י, הוא כטעם ראתה שפחה על הים כו' (מכילתא וזוה"ק בשלח) שבהתחלה שמתחיל איש היהודי ליקרב לדברי תורה הש"י פותח לו אור גדול, וכמ"ש (שבת פ"ח:): ומאחר שבדבור ראשון יצתה כו' הוציא הקב"ה טל כו' כי דבור ראשון הוא פתיחת אור גדול ואח"כ מוריד טל שהוא האפלת האור, כי הטל הוא רק כשאין אור השמש וכמ"ש"נ וחם השמש ונמס רק אצל הש"י טל אורות עליך שהוא מלא אור שבו עתיד להחיות המתים, פירוש כי אז"ל (שם ל"א).

(אמונות זה סדר זרעים ואמונה היינו כשאינו מבורר לעין שצריך רק להאמין וכידוע דאמונתך בלילות אבל ביום נקרא אמת שמבורר לעין, והיינו דהגם בהתחלה נראה כאלו נפתח אור גדול להש"י יש מעמקים גדולים ואור למעלה מאיר עד שזה חושך לנגדו והש"י רוצה להרים האדם בכל עת למעלה מעלה ומיד בלכתו מההתחלה האור הזה מתרגל אצלו ושב לחושך ואמונה, והולך כך כל הסדרים עתך זה סדר מועד ואז"ל (ירושלמי ברכות פ"ט) כל הקובע עתים לתורה מפר כו' כי באמת צ"ל לא ימוש וגו' ולהיות הקדושה בתמידות ולא רק בשבתות ויו"ט בלבד רק בהתחלה שואלים עכ"פ קבעת עתים לתורה דמזה לא יפחות עכ"פ פרק אחד שחרית כו' קיים לא ימוש (מנחות צ"ט:): וכן הולך בהעלם עד הסיום בסדר טהרות כי הטומאה הוא הגרוע מהכל שישנו בנגיעה בעלמא ואפי' באויר בכלי חרס ואוהל], כמ"ש (סוכה נ"ב).

(דוד קראו טמא וידוע שהוא מדרגה אחרונה שבטובה והשיג מדרגה אחרונה שברע וכמ"ש בספר יצירה אין ברעה למטה מנגע והוא הגבר הקים עולה של תשובה (מ"ק ט"ז:): להיות רע שבעולם יוכל להתקרב, וההיפך טהרות הוא המדרגה היותר גדולה בתואר דעת שפירש"י פ' תשא רוה"ק כדרך שאז"ל (חגיגה י"ד) על רע"ק כלך אצל נגעים ואהלות ששם צריך חכמה גדולה, ורע"ק הוא מעלת החכמה שאין למעלה ממנו בכח אנושי כדמשמע בפ"ק דב"ב (דף י"ב) כי הי' גדול גם ממשרע"ה בחכמה כמ"ש במנחות (כ"ט) ובחכמה כזו יוכל להשיג סדר טהרות על בורי', ובסיומה מתחיל שנית ברכות חוזר ומאיר אור ברור בהכרת הנוכח בק"ש תפלה וברכות ביתר שאת מבפעם ראשון, ומיד אחר ההתחלה שנית חוזר לאמינות זה סדר זרעים שמתעלם כי הרגל נעשה טבע ואוכמא היא לגבי' וחוזר להתחדש כטעם מלוי הלבנה וחסרונה בכל חודש, ולכן סיום התלמוד בנידה כמ"ש בנידה (ל"א).

(בטעם הטומאה כדי לחבבה על בעלה שלא יהי' בהרגל שאין מרגיש התחדשות נועם, וזהו עיקר כל התורה כולה ההשינה ממדרגה למדרגה בביאה ויציאה כטעם לא אוכל לצאת ולבוא כי כשאי אפשר לצאת אי אפשר לבוא שאין מרגיש התחדשות אור רק ע"י היציאה, וטל של תחיל היינו שאין צריך יציאה רק טל אורות עליך שבאמת יש אור רק שע"י ההרגל שב להעלם וכנ"ל דנעשה אמונות הברור הגמור שב להיות כהעלם וחשכת

ליל: וזהו טל של תחי' כי עיקר המיתה הוא ג"כ דבר זה יציאה על מנת לבוא, ומתים שעתידיים לחיות אין חוזרים עוד לעפרם (סנהדרין צ"ב).

(כי אין צריכים עוד יציאה כי יהי' אור הלבנה כאור החמה רק יהי' ע"י ההרגל עצמו, שב להעלם ועי"ז חוזר ומתחדש שזהו טל של תחי', ואמרו שילהי כתובות דטל תורה מחייהו היינו דזהו שורש התורה הגלוי אחר ההעלם וכמ"ש (גיטין מ"ג) אין אדם עומד על דברי תורה אלא א"כ נכשל כמשז"ל (שבת ס"ג) למשמאילים בה כו' שבה עצמה יש הכל אור וגם האפלת אור וברישאוברישא חשוכא והדר נהורא, ולכן יש תורה שבכתב ותורה שבע"פ כטעם ימי נידה שהוא מסודר בטבע הבריאה וימי זיבה שהוא בלא עת נידתה וכמ"ש התוס' בפ"ק דנידה דאין אשה קובעת וסתה אז שאין רגילה לראות אז, ולכך הצריכה תורה אז ז' נקיים ר"ל בירור גמור שכבר נתנקית ממנו כי כל בירור הוא מז' מדרגות מראש עד סוף כטעם מזוקק שבעתים, כי ימי נידה היינו מה שיצר לב האדם רע מנעוריו בבריאה ע"י הש"י שברא יצה"ר, והגם דבשעת מעשה מרוחק ז' ימים היינו כל הז' מדרגות בסוף מטהרת גם בלא ז' נקיים רק ברגע א' נקי' וע"י טבילה במים שהוא דברי תורה כטעם בראת תורה תבלין כמ"ש (ברכות ט"ז) מקיש אהלים לנחלים כו', ובתורה תרי"ג מצות תרי"ג עטין איך להנצל מרשת היצר שרוצה להתפשט יותר מכפי מה שנברא שהם י"א ימי זיבה שמתחילים תיכף אחר רגע אחרונה הנקי' מימי נידה, והם י"א כידוע בסוד י"א סממני הקטורת כי ברע מראשית עומק המחשבה עד סוף המעשה הם י"א מדרגות, מוסיף א' על הקדושה כי גם בקדושה יש עוד א' עומק ראשית לכל והוא הש"י אין סוף ב"ה כמש"נ כי ממך הכל וגו' רק שאינו במנין כי לפני אחד מה אתה סופר ומאחר שמגיעים לעומק ראשית זה הכל אחדות גמור ואין כאן מנין י' כלל, משא"כ בעומק רע הוא ג"כ בחשבון מאחר שהוא בפירודא כנודע ואין כאן מקומו] והם בלא עת נידתה התפשטות יותר ממה שהוקבע בטבע מנעוריו, ובג' ראיות אתחזק לרע וצריך ז' נקיים כי ז' מדרגות הם במעשה ועיקר הנקיון הוא במעשה שזה גורם קדושה גם לג' ראשונות שהם במוח ולב דעלייהו אתמר הנסתרות לד' אלקינו, ורק הנגלות לנו וגו' להשתדל בתרי"ג מ"ע ול"ת שכולם במעשה עי"ז מתקדשים גם הג' ראשונות דמחשבה ורצון של התפשטות שבלא עת מתטהר הכל, וזהו התורה שבכתב שהש"י רוצה מבני ישראל רק מה שהיא מצידם ההתפשטות שיכול להתפשט הרע בקרבם הם לא יניחוהו ויתקנו שלא יוכל להתפשט, אבל בנות ישראל הן החמירו על עצמן (אין ניכר תי' א') שגם על טיפה א' שלא הוחזקה עדיין וגם על ימי נידות שהוא היצ"ר שמנעוריו בבריאה רוצים לעקרו מכל וכל למנות ז' נקיים להיות קדושים ופרושים מכל עיקרו של יצ"ר, וכמו שעשו אנשי כנה"ג ביצרא דע"ז (סנהדרין ס"ד) והוא ע"י חנני' מישאל ועזרי' כמ"ש בפרק חלק (צ"ג): שנסתרסה ע"ז בימי הם היינו שנעקר יצרא דע"ז וכמ"ש בשהש"ר (פ"ו) שהם עקרוהו והיינו כמ"ש (כתובות ל"ג): אלמלא נגדוהו כו' ע"ש בתוס' דאנדרטי הוה ולא הי' בדין למסור וכ"א בשהש"ר (שם) דיחזקאל אמר להו חבי כמעט רגע והם אמרו שרוצים לקדש שם שמים, וע"י ההוספה על דברי תורה היינו החומרא דבנות ישראל לישב ז' נקיים גם על יצ"ר שבתולדה לעקרו מכל וכל, כי ע"י קדושת המעשים בתורה שבע"פ בגדרים וסייגים הנוספים על דברי תורה היינו שלא להניח היצ"ר ליקרב כלל כטעם לך אמרינן נזירא כו' (שבת י"ג) במשמרת

למשמרת שלא יוכל ליקרב בזה מוליד גם בג' ראשונות דמחשבה ורצון שאין נוגע כלל, והם הגורמים זביחת היצ"ר לעתיד מכל וכל כמו שנזכר היצרא דע"ז בימי אנשי כנה"ג שהם התחלת התורה שבע"פ כמ"ש במק"א והם אמרו (אבות פ"א) עשו סייג לתורה ומהם התחלת הגדרים והסייגים, והסוף של תורה שבע"פ שהוא חדושי חכמי ישראל בתורה יהי בימי בן דוד במהרה בימינו, ויצרא דע"ז הוא ראשית והתחלה דיצ"ר ויצרא דעריות הוא הסוף ואז יהי נעקר הכל ע"י סגול קדושת המחשבה דבור ומעשה בתורה שבע"פ בעוה"ז יהי כטעם מי מושל בי שגם היצ"ר שברא הש"י כמ"ש (קידושין ל':) בראתי יצ"ר הם מושלו לעוקרו מן הלב לגמרי: ולכך נסמך תדב"א כל השונה הלכות כו' לחומרת בנות ישראל במגילה כ"ח(כ"ח) ובברכות ול"א.

(אין עומדין הך דבר הלכה, כי התפלה הוא הדבקות שאין דבר חוצץ ומסך מבדיל שהוא היצ"ר בינתים זה נעשה ע"י דבר הלכה זו דחומרת בנות ישראל, והלכות נקרא תורה שבע"פ כמ"ש במק"א על מאז"ל (בכריתות י"ג): דבר ד' זו הלכה כי דבר היינו תורה שבע"פ שבדבור ולא בכתב וכל השונה הלכות מובטח כו' שהעוה"ב אין בו לא אכילה ולא שתי' כו' וברכות י"ז.

(כי נעקר היצ"ר מתאות העולם לגמרי, ולכך סיום מס' נידה במאמר תדב"א כל השונה כו' והתחלת המסכת שמאי אומר כי ובהלכה שהוא מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה, כי כל מס' זו י' פרקים היא כוללת קומה שלימה מראש ועד סוף שאין דבר שבקדושה פחות מי' כנודע ופרק א' הוא נגד שורש הנעלם שבראשית המחשבה, ונודע דשמאי והלל נקראים מ' אבות העולם בעדיות ופ"א מ"ד) ובמדרש וברע"מ כי הם כמו חבית תרין דרועין ימין ושמאל כנודע, ושמאי הוא שורש הדין (זוה"ק ח"ג רמ"ה) שמשם נמשך הנידות שהוא ההרחקה מעל שולחן האב ח"ו אך באמת זהו מקולי ב"ש כי הוא ירידה שהיא לצורך עלי' וכנ"ל כדי שתהא חביבה כו' והוא על הרעה מעין הטובה זהו שורש והתחלת דבר זה של נידות והרחקה משולחן המלך ית"ש, ולכך מתחיל בדין מעת לעת שקודם הנידות כידוע שמדרגה הראשונה נקרא אין ומדריגה ב' הוא התחלת היש ומחשבה הנגלית במוח, אבל הראשית היא עד שלא נגלה במוח ג"כ קודם שבא לידי גלוי דיש מאין זהו טומאה דלמפרע שבשורש ומצד שמאי אין כאן טומאה למפרע כי באמת בראשית המחשבה גלוי סוף המעשה שהוא אדרבא כדי לחבבה, רק מצד מדת החסד הוא להיות גם בהוה טוב ואין מסתפק במה שיהי' בסוף אגלאי מילתא למפרע לטוב ולכך גם השורש הגם שהוא דבוק בסוף כידוע דהכל בסוד עיגולים ובעגול הוא נעוץ הסוף בתחלת והכל אחד] מ"מ מצד החסד גם בזה יש חסרון ואינו בשלימות, שהרי השורש של מחשבה זו דירידה שלצורך עלי' הגם שגלוי שעיקר בשביל העלי' שבסוף מ"מ הרי יש במחשבה שיהי' ירידה לצורך עלי' ומצד החסדים טובים הש"י כל יכול שיהי' עלי' גם בלא ירידה, ולכן גם שורש מחשבה זו יש בו חסרון לדברי הלל אבל גם חסרון זה וטומאה דמעל"ע בודאי היא ג"כ צורך עלי' כדי לחבבה כו', והגם דלבעלה ל"א רק לקדשים פירוש דבאמת בדבר שהוא אין איך שייך חסרון דרך משל הנפילה לאדם מתחיל במוח ואח"כ בלב ואח"כ בכלי המעשה ח"ו אבל בשורש הנעלם מהמחשבה שבמוח שאין גלוי לאדם עצמו איך שייך שם טומאה ורע ח"ו, רק לקדשים אתמר פירוש דקיי"ל מעלין בקודש (ברכות כ"ח) כי כל דבר שבקדושה אינו עומד רגע

אחד במדריגה אחת ולעולם הוא מתעלה, והתחלת הנפילה הוא כשאנו הולך למעלה רק עומד במדרגה אחת זהו החסרון והטומאה שיש באין הקודם לישות שבמוח דלגבי קדושה מקרי חסרון, ולפי שאי אפשר לנפילה במוח אלא א"כ יהי מקודם החסרון בשורש הנעלם של המחשבה והיינו שכל זמן שהוא מתעלה ממדריגה למדריגה החשק מתגבר והמוחין מתחזקים, ואין כושל כלל רק ההתחלה הוא הרישול מלהתגבר.

לעלות בסולם מעלה מעלה רק עומד כמו אתמול כן היום כן למחר עי"ז בא הנפילה במוח לחשוב ג"כ מחשבת חול ובטלה וממנו נמשך לרצון שבלב וכו', ונמצא עי"ז הוא הנפילה והירידה שלצורך עלי' ובענין אחר אי אפשר ולכך גם זה עצמו מכלל הירידה שלצירך עלי' כדי לחבבה כו' כיון דאי אפשר לירידה בענין אחר, ונמצא כי באמת חסד גדול דברי הלל שמתקן גם הימים הראשונים שהי' נראה כעומד על מדריגה אחת שבאמת גם אז הי' הולך למדרגה יותר גדולה כיון שגם הימים ההם נחשבים בכלל הירידה שלצורך עלי' וכל דבר נקרי על שם תכליתו וגם בימי הירידה נקרא עולה באמת, וסיום הפרק הוא בענין הבדיקות והבדיקות שהוא התחלת גלוי היש מאין שע"י הבדיקה מתגלה הנעלם והוא סוף מדריגת האין הכח שבו להוציא היש, ובזה מתחיל פרק ב' כל היד פירוש יד הוא כח הפועל של השתדלות אדם וזרוע בשר, וכל היד פירוש כמו עונה אמן יש"ר בכל כחו (שבת קי"ט:) פירוש אמן יש"ר הוא התגלות כבוד שמים לעין כל שלכך תקנו בלשון ארמי שיבינו אף נשים ותינוקות ולכן א' תוס' (ברכות ג') ג"כ כדי שלא יבינו מלאכי השרת כי מלאכי השרת מקטרגים על התגלות אור הש"י לעין כל חי בישות ולא במדרגות אין דלכן קטרגו בבריאת אדם ובמתן תורה כמ"ש במק"א] והוא אור הש"י הגלוי לכל והיש מאין בזה מתחיל כח אדם והשתדלות וזהו בכל כחו בכל מיני השתדלות, וזהו כל היד המרבה לבדוק כו' ובדיקה הוא בחכמה כמ"ש בחכמה אתברירו ע"י השכל הוא בודק ובורר הטוב מי הרע: וידוע כי נפש רוח ונשמה הם כנגד מות לב וכבוד, ואנו אומרים נשמה שנתת בי טהורה היא דמשמע גם בהוה והיינו דהתחלת הרע בלב כמ"ש בהרואה (ס"א).

(דיושב על מפתחי הלב, וידוע דזה לעומת זה עשה אלקים וגם התחלת השתדלות הטוב הוא בלב ואיך שייך השתדלות בכוח, אך באמת מצינו ג"כ חכמה חיצונית ר"ל ואז"ל (ריש חלק) הקורא בספרים חיצונים כו' משמע שיוכל לקלקל גם המוח ח"ו והיינו דודאי מצד דביקות המוח בעילתו שהוא יש מאין אין שייך בו קלקול רק מצד התחברותו ג"כ למטה אל הלב, וכשאנו פונה אל עילתו רק פונה למטה אז שייך חסרון בו כידוע דאתערותא דלתתא מוליד אתערותא דלעילא וכן הרצון שבלב מוליד מחשבה שבמוח כשחושק בלב לאיזה דבר אז גם כל מחשבות מוחו לדבר ההוא, וזה צר ילדך תשי שמתישין כח פמליא של מעלה] וכשחושק לרע ח"ו כן מחשבת מוחו אבל העיקר באמת נמשך מן הלב וכמו שאז"ל לא עבדו ע"ז אלא כדי להתיר עריות (סנהדרין ס"ג:) כי עכו"ם מותם מזוהם באמת ובע"ז יש ג"כ חכמות גדולות.

של הורדת השפע ומיני כישוף והיא חכמת בני קדם כנודע, וישראל שעמדו על הר סיני וקבלו התורה שהיא חכמת הש"י פסקה זוהמתן (כמ"ש שבת קמ"ו) ונשמה שנתת בי טהורה היא ששורש החכמה שבמוח טהורה מכל זוהמא רק שנמשך אליה מבחוץ ע"י

התאווה שבלב, כמו שהמשילו בסנהדרין (מ"ד) חטאי ישראל לאסא דקאי ביני חילפא שהשורש הוא אסא גם אחר החטא, משא"כ אצל העכו"ם השורש הוא רע שכמו שהתורה הוא שורש לכל נשמות ישראל כנודע כן זה לעומת זה בחכמת כל בני קדם יש שורש לכל נפשות העכו"ם] ולכן אמרו וע"ז י"ז.

(כל דפריש ממינות מיית דכל באיה כו' וכן מעריות דאביק בה דמיא למינות (שם) כי ע"י תוקף החשק בעריות מתקלקל גם החכמה שבמוח כמשאז"ל בסוטה (ג') אין אדם עובר עבירה אלא א"כ נכנס רוח שטות, כי השתדלות אדם באמת היא רק בלב וכשהקלקול עד שם אז מועלת התשובה שהיא ג"כ בלב וכמש"נ ולבבו יבין ושכ, ובדבר שקלקל בו מתקן אבל שהקלקול בחכמה שבמוח לשם אין מגיע כח התשובה שעיקרה בחרטת הלב ואם ישובון הש"י חפץ לבלתי ידח וגו' לא ישיגו כו' בזה הוא התיקון, כי המיתה הוא פירוד ההתחברות וכשהמוח בפני עצמו ואין לו התחברות עם הלב אז הוא טהור ואין בו שום חסרון, ולכך כל היד המרבה לבדוק בנשים כו' כמ"ש (יומא ס"ו:) אין חכמה לאשה אלא בפלך פירוש פלך הוא שטוה בו שהוא מעשה ידיה שהאשה עושה לבעלה כידוע שהאשה יורדת להיות ראש לשועלים כטעם אין אשה אלא לבנים כתובות נ"ט:) והיא חכמת שלמה שנקרא חכמה תתאה שנאמר ויחכם וגו' שהי' יותר חכם מזה ומזה והי' מעלתו מצד הפחותים ממנו ולא מצד עצמו, ונמצא עיקרו הוא רק מצד התחברותו למה שלמטה והחכמה הוא במוח שהוא הראש והגילוי המעשה ידיה הוא סוף הגלוי וחכמתה הוא רק בזה, פירוש במה שלמטה היינו שכל חכמתה נמשך רק כפי הרצון שבלב ופעולת כלי המעשה וכמ"ש ויבן שנתן בה בינה יתירה (נדה מ"ה:) שהבינה שבלב מתגבר בה על החכמה עד שהחכמה נמשכת אחריה להיות מחשבת רק במה שחושקת בלב, ומצד הזה הבדיקה וההשתדלות אדם טובה עד למאוד לתקן גם במוח שכאשר משתדל בלב וכלי הפעולה אז גם המחשבה מן הצד שנמשכת אחר הלב מן הצד הזה היא מתקן, ולעולם מקום ההשתדלות הוא רק בלב רק מצד הזה הוא ההשתדלות למוח היינו שהרע הנמשך בו מן הלב לא יהי' נמשך כאשר יכוף את הלב להיות רוצה רק בטוב ושלא לבחור ברע בשום פעם, אבל להשתדל במוח עצמו היינו בחכמתו לתקן החסרון שבחכמת מוחו על זה אמרו ז"ל (סנהדרין ל"ח:) אפקורס ישראל כ"ש דפקר טפי וכמ"ש (שבת פ"ח:) למשמאילים בה סמא דמותא, שבה עצמה הרוצה לטעות יבוא ויטעה כמ"ש ז"ל (בר"ר פ"ח) שאמר כן הש"י למשה כי בתורה שבכתב שזהו בחי' דכורא א"ל כתוב והרוצה וכו' וכחשז"ל (תנחומא תשא) דאו"ה עתידין לומר, אנו ישראל שגם הם מאמינים בתורה שבכתב ומביאים ראיות לאמונתם כפי טעותם, רק הש"י יאמר מי שיש לו מסטורין כו' שבתורה שבע"פ ומשנה שם הוא הבדיקה בנשים המשובחת לכל יד המרבה שהתורה שבע"פ היא חכמה הנובעת מלכות בני אדם חכמי ישראל האמיתים ונמצא בא ע"י כוחם והשתדלותם, ושם הוא הבירור כמ"ש בחכמה אתברירו היינו בחכמה תתאה שעל זה נאמר ויחכם וגו' מכל בני קדם שניכר יתרון של זה לעומת זה, כי גם אם ירבו גם או"ה להתחכם אלף פעמים בדברי תורה חכמת שכלם אינו נקרא כלל תורה שבע"פ ומסטורין של הש"י כי אינו אמת, ואין נקרא תורה שבע"פ אלא החכמה הנובעת מלב קדושי ישראל באמת כי החכמה המתחדשת מלב החכם היא נמשכת ג"כ אחר הלב, כידוע פירוש אליבא דר' פלוני אליבא דרבנן אליבייהו כו' בכל

מקום בגמ' רק כפי לב ר' פלוני שכפי לבו כך הוא חכמתו ודעת שכלו, דרך משל שמאי
הי' קפדן כדאיתא בשבת (ל"א) הי' מחמיר בכל דבר וגודש הסאה והלל שהי' ענותן
וטוב לבריות הי' מקיל לעולם [חוץ מו' דברים שהם הו' קצוות כמ"ש דחק"א אכ"מ]
וכן כל כיוצא בו, וכל שבודק הלב יותר החכמה מזדככת יותר, אבל באנשים תקצץ
כנ"ל דבה סמא דמותא ע"י רבוי הבדיקה בתורה שבכתב עצמה במקום שאין ד אדם
שלטת וכמשו"ל (יומא ע"ב:) למה זה מחיר וגו' ולב אין זה שיש בו תורה כו', כי בלא
יראת שמים שהוא הגדרת הלב מתאות רעות רק רוצה לשים השתדלותו בחכמה לבד
על זה אמרו (יבמות ק"ט:) כל האומר אין לו אלא תורה אף תורה אין לו, כי השתדלות
הוא רק מחכמה ולמטה אבל בחכמה עצמה לא שייך השתדלות כלל ואין שייך לומר
כלל יש א על זה, ועי"ז מתפקר שלא להאמין בתורה שבע"פ רק בתורה שבכתב שהוא
שורש החכמה וזהו למשמאילים בה עצמה, דרך משל הצדוקים והכותים שמאמינים
בתורה שבכתב וכל מצוה שהחזיקו בה הרבה מדקדקים כו' (ברכות מ"ז:) אבל מדקדקים
כפי דעתם בכונת המצות ע"ד משל עין תחת עין מפרשים עין ממש ולפי דעתם מקיימים
נמשכת ג"כ התורה בכל כוחם ובאמת עי"ז יורדים באר שחת כי הם המבלים בני אדם
חנם, ועיקר הטעות נמשך ע"י שחשבו עולם אלא אחד פירוש כמשאז"ל (מנחות כ"ט:)
העולם הזה נברא בה' ועוה"ב בי', פירוש כידוע דב' אותיות ראשונות של שם מורות
על חכמה ובינה מוח ולב בעוה"ז העיקר הוא שעה אחת זו תשובה ומעש"ט ובעוה"ב
עיקר הר א קורת רוח שהוא במוח וכמשו"ל (קה"ר פ"ב) ג"כ חכמה של עוה"ז הבל
הוא לפני חכמה שלעתיד, והם אמרו אין עולם אלא אחד כי גם בעוה"ז לב אין
תורהמונחת בקרן זוית וא"צ השתדלות בלב כי אין רבוי אחר רבוי אלא למעט שגם
שהם מוסיפים שגם במוח יש השתדלות כל המוסיף גורע למעט עי"ז השתדלות הראויה
בלב וכלי המעשה כפי דעת התורה האמיתית ולכך באנשים תקצץ ואכמ"ל עוד: ולכך
פחתו בגמרא פרק זה בחומר עון דהו"ל ובזוהר ג"כ ידוע תוקף חומרו ועד שאין
התשובה מועלת ח"ו, והיינו כנ"ל דהתשובה רק בלב והו"ל נמשך מן המוח כידוע וע"י
הרהור המוח הוא בא וכמ"ש בראשית חכמה דז"ב' בגמטריא ט' כי קלקולו במדה
התשיעית כנודע ומתתא לעילא חכמה היא התשיעית כידוע, (וכמו ששמעתי ג"כ על
קנמון תשעה כי באמת הם רק י' סממנים נגד י' ספירות וד' שנתפרשו בכתוב צרי צפורן
חלבנה ולבונה הם נגד עמודא דאמציעותא כתר תפארת יסוד מלכות שנגדם ד' לשונות
שכי נדרשת (ר"ה ג').

(אי היינו כתר שאינו יודע כלל, דלמא הוא תפארת שיש בו ספק ואינו מבורר, אלא
הוא יסוד דר"ל דוקא כך ולא בענין אחר, ודהא הוא מלכות שנקרא זאת ר"ל שמבורר
לעין שודאי הוא כך, ולכך החלבנה נגד יסוד שהוא עקשות דוקא כך וקנמון ט' היינו
כשהעקשות נמשך מן החכמה הוא טוב והקנמון הוא המתקה לחלבנה הוא ט' שחכמה
ויסוד היינו מעילא לתתא ומתתא לעילא ט' והמתקה ליסוד הוא בחכמה] ובאמת זהו
שורש היצ"ר שנא' עליו בראת יצ"ר ועז"א אין אדם צדיק בארץ וכמ"ש (ויק"ר פי"ד)
בעון מלא אפי' חסיד שבחסידיים כו', ובספר ראשית חכמה העיד על דורו ובודאי לא
אכשור דרי] שרוב בני דורו וכמעט כולם נכשלו בזה העון, וידוע דכל כגון שרוב בני
הדור נכשלים גם פרנסי הדור וגדוליו נכשלים מעונו כמ"ש במק"א וכ"א בדוה"מ שהיו

בני עון זה כמ"ש שם (בנידה) בני מבול נינהו יצר לב האדם רע מנעוריו פירוש משרשו וכמ"ש במק"א בענין ישי מת בעטיו של נחש (שבת נ"ה:) כי עליו אמר דהמע"ה בעון חוללת' בעון מלא כדרז"ל (ויק"ר שם) והנחש שהוא שורש היצ"ר בעולם הוא בדבר זה לבד ולכך נקרא בעטיו של נחש, וזהו התחלת גלוי הנפילה כמו שהי' בבריאה ראשית המקלקלים בכלל העולם כולו דור המבול היו משחיתים זרעם, וכן בבני יעקב שהי' מיטתו שלימה התחיל הקלקול במכירת יוסף הצדיק שומר הברית שמזה נמשך קלקולו וכמ"ש במק"א בפ' הצדיק אבד דשם נאמר הנחמים באלים וגו', ואז וירד יהודה ירידה לצורך עלי' להוליד נשמת משיח אך הי' ירידה מקודם שהוליד ער ואונן שהשחיתו ותיקונם הוא רק לידת משיח שהוא יתקן לגמרי עון זה כמ"ש במק"א, ואיכות התיקון הוא רק כמו בתמר כדרך שאז"ל (סוטה י') איהו בקרי אתתי' בבוצינא וגם היא זינתה אך הי' רק למראית עין נדמה שזינתה וצוה יהודה לשורפה אך באמת הגידה לאיש אשר אלה וגו' כי לא זינתה כלל עם איש זר וממנו הרה, וזה יהי' תיקון דער ואונן כשנתקנו ע"י פרץ וזרח ג"כ הוא שנתגלה אח"כ שלא חטאו כלל, כי תשובה שהוא החטא וחרטה עליו אין מועיל בזה כנ"ל רק מועיל התעוררות השורש הטוב של בני ישראל ששורשו קבוע באמת במקום טהרה והחכמה א"א להתקלקל כלל וטהורה היא הגם שגופו נוטה למקום טימאה מ"מ השורש א"א להתקלקל דאסא דקאי כו' אסא קרו לי' (סנהדרין מ"ד) והחטא הי' רק למראית עין, וכן מכירת יוסף אמר להם אח"כ והאלקים חשבה לטובה וגו' ונמצא באמת לא מכרוהו לעבד רק להיות מלך כי כל דבר נידון על שם סופו ותכליתו ומאחר שהתכלית טוב גם כל מה שבינתיים מיקרי נופו דרגא לעיקרו והכל טהור וטוב, ולכן ברא הש"י ג"כ טבע הקרי בחלום שזהו כמו אונס דרחמנא פטרי' בכל מקום להודיע כי בדבר זה אין יד אדם שלטת להינצל ממנו כי דבר זה נמשך מצד מצד החכמה שבמוח, וזהו מ"ש (קידושין ל'): בראתי יצה"ר בראתי תורה תבלין ע"י חכמת התורה שנתן הש"י לעמו חכמת אמת מזרכך המוח וכמ"ש (ברכות י"ד) כל המשביע עצמו מדברי תורה ולן כו', וידוע פירוש תבלין היינו להמתיק האוכל שממתיק היצ"ר והיינו דבכח התורה להמתיק ג"כ מה שכבר חטא בעון זה כמ"ש במק"א דבתשיבה אין מתכפר אבל מתכפר בדברי תורה, כמ"ש במק"א על פסוק וכל יק"ר ראתה עינו אותיות קרי שע"ז זוכה לראיית העין כענין ולבי ראה הרבה חכמה וכמ"ש במדרש (במד"ר פי"ט) אלו רע"ק וחביריו שהם יסוד חכמת תורה שבע"פ כטעם ומתלמידי יותר מכולם (תענית ז).

(כמו דרך משל יעקב אבינו כשיראה צאצאיו אלפי אלפים תלמידי חכמים יתרבה חכמתו יותר, וידוע כל טיפה זרע יש בה כח חיוני שהרי יוכל להתהוות ממנו נפש חי' שלכן אז"ל (נדה שם) שוחטי הילדים ואותו נפש הוא ניצוץ חיות מה ועיקר החיות הוא החכמה שהוא ראשית גלוי החיות וכמ"ש נ' כולם בחכמה עשית: וידוע מהאריז"ל כי הניצוצים היוצאים לבטלה בלא נוק' הם גדולים ויקרים יותר ע"ש עפ"י דרכו, ובפשוט כי צריך לזה כח יותר וחימום גדול מעצמו והוא התעוררות מוחו ביתר שאת ע"ז נשפע גם בניצוץ זה שפע יותר גדול, ובהקבץ כולם יחד כמ"ש וקבצנו יחד מד' כנפות כו' שפירש האריז"ל על זה באותיות השם הרמוזים שם כידוע ופירוש השם לשון נחבא אל הכלים, כידוע דמחשבה שבמוח אין מלאכים יודעים (ע' תוס' שבת י"ב: ע"ש) והקיבוץ

הוא רק בחכמה שבמוח לבד דהיינו חבויים ממלאכי השרת שהם מקטרגים על זה שהם אין בקיאים בכל דבר עד תכליתו האחרון שלכן קטרגו בבריאה ובמתן תורה מאחר שלפי שעה זו טוב יותר כך, וגם כי במעשה א"א לקבץ הניצוצי זרע בחכמה רק המוחין וניצוצי החיות שבהם יכול להחזירם למוחו [וזה ששמעתי תפילין בי בר חבו משכח שכיחי (ב"מ כ"ע:)] ר"ל שם הנזכר שהתפילין מועילין לזה, היינו כי תפילין שבראש הם לקשר מחשבה שבמוח להש"י כידוע עי"ז נתקן הכל] ועי"ז מתרבה ומתגדלת חכמתו, אע"פ שגם ניצוצים אלו הם ממנו ומשלו ניתנו לו מ"מ כבר נבדלו ממנו והרי זה כענין מתלמידי יותר מכולם שעומקי החכמה וכל יקר ראתה עינו עי"ז, ונמצא ע"י התורה שמשגיח אח"כ הוא תבלין להמתיק את הקודם שהרי הי' כדי להשיג דברי תורה יקרים וכן יוסף לא זכה למלכות רק ע"י אותה מעשה שיצאו ממנו י' טפין כמשאז"ל (סוטה ל"ו:)] ובשבילם ישב בבית האסורים כ"כ ואחר שנתקנו ונתקבצו נדחיו זכה עי"ז למלכות, כמש"נ בי מלכים ימלוכו שאין אדם זוכה למלכות אלא ע"י התורה אפ"י מלכי או"ה בודאי גנוז ובלוע בהם ד"ת יקרים שעל ידם זכו כמו בפרעה ונבוכדנצר שנאמרו דבריהם תוך דברי תורה ודאי היו דבריהם ד"ת ממש אע"פ שהם לא ידעו מאומה מה הם מדברים רק דברי חול, ולכך דניאל כתב דברי נבוכדנצר בספרו עי"ז הוציא בלעו מתוך פיו כמשאז"ל שהוציא השם כו' והיינו שע"י הוציא הדברים של תורה מנבוכדנצר אליו ונשתרשו אצלו וניתקו ממנו וממילא היתה מפלתו עי"ז, [ולכך דניאל הי' סריס כי הוא הי' ממש לעומת נבוכדנצר שעליו אז"ל סנהדרין צ"ו:)] רפינו את בבל ולא נרפתה שלא יצא ממנו זרע בישראל לכך גם דניאל לעומתו הי' בלתי אפשר להשאיר קיום במין ואכ"מ] וכן כל מלכי ישראל ופרנסי כל דור ודור כל אחד יש לו חדוש דברי תורה מיוחד השייך לאותו דור, וכן יוסף חידש אז ועתה ירא פרעה איש וגו' שמקשים הליועץ למלך נתנוהו, ובאמת זהו חדוש מדילי' וכל החלום ופתרונו הכל תורה ממש שהרי נכתב בתורה ויש בו תועלת וחיות לכל הדורות, רק החלום מהש"י אשר האלקים עושה וגו' וכן הפתרון הוא כפי החלום וכמש"נ בלענו וגו' רק ועתה וגו' מאחר שגם שגם זה נכתב בתורה הרי הוא דברי תורה ממש, וזהו חידושין דאורייתא שנתחדשו ע"י יוסף ועי"ז החדוש זכה למלכות כמפורש בכתוב והיינו כי בי מלכים ימלוכו וזכה לחדוש זה רק ע"י אותה מעשה שע"י נסתבב כל הסבות הכל כנ"ל, וגם כי עיקר מה שנתחדש ליוסף עכשיו סיד זה דיש ירידה שהוא לצורך עלי' כי דרגא דיוסף הצדיק מוגדר בכל וצדיק מעיקרו שלא חטא מעולם, משא"כ ביהודא נאמר וירד כי דוד המע"ה הקים עילה של תשובה (מ"ק ט"ז:)] במקום שבעלי תשובה כו' (ברכות ל"ו) שמתעלין עוד יותר, והוא הוציא דבת אחיו רעה כי לא יוכל לראות עולה כלל ואין אדם עומד על דברי תורה אלא א"כ נכשל (גיטין מ"ג) ונתחדש לו אז דבר זה שלפעמים צורך לירידה כדי לעלות עוד יותר, וזה נתגלה לו יותר בעת שהי' ג"כ ירידה לבית האסורין לצורך עלי' למלכות, וזה שאמר ג"כ למלך ועתה כו' שהרעב הוא ג"כ רעה להוליד טובה שנתגדלו אוצרות המלך ונתעשר ולכך בשרוהו בחלום זה.

וזהו ועתה ואמרו ז"ל (בר"ר פכ"א) אין ועתה אלא תשובה פירוש כי לשון עתה מורה שעתה הוא כן ולפני זה לא הי' כן, וכן יוסף עמד עכשיו על מדריגתן של בעלי תשובה ואמר ועתה עכשיו באותה רגע נתחדש לי דבר זה של דברי תורה שלא ידעתי מקודם

שראה עכשיו שהירידה לבית האסורים היא צורך עלי' ולכן עתה גם בזה שע"י דבר זה נתגלה לו חדוש זה ע"כ שגם בזה עצמו הוא כן: ולכך יוסף נתגדל ע"י חלום וכן נמכר ע"י חלום והם קראוהו בעל החלומות, ונכתב זה בתורה ודאי לא דבר ריק הוא ובגמ' סנהדרין (ל).

(ופ"ק דברכות (ו:)) נקרא בעל החלום המלאך המחלים ולא האדם החולם, רק באמת יוסף הוא בעל החלומות כנ"ל שהחלום הוא לתקן עון דהו"ז"ל בהקיץ על דרך שנא' בדור המבול לא אוסיף וגו' כי יצר וגו' מנעוריו פירוש בעודו בנערות ולית לי' דעת ג"כ רע א"כ הרי הוא אינו חייב בדבר גם על מה שעושה בגדלות כשי"ל בדעת שהיצר מתעהו שהרי בקטנות אין מתכוין להרע כלל ואעפ"כ, וכן הוא הטענה דשינה שאין בו דעת וג"כ רואה קרי זהו הצלה על הכל, אך מ"מ אין זו הגנה גמורה ומבטח עוז עדיין גם לנח דהרי מ"מ מענישים בפרט לעובר א באמת גם זה דיצר לב וגו' מנעוריו צריך תיקון וכן הקרי דחלום כמ"ש בפ"ב דעירובין (י"ח) דמש"ז לאונסו נעשה שדים רוחית ולילין, ופירוש שרו"ל הם מזיקי עלמא ר"ל כחות של קלקול הסדר הישר א"כ עדיין צריך תיקון והוא התורה תבלין כנ"ל שהוא חכמת תורה שבע"פ הנקרא חכמה תתאה.

פירוש חכמה הבאה מלב התחתונים שהם בני ישראל והיא חכמת שלמה כנודע והיא באה לו בחלום כמפורש בכתוב פירוש כי החלום הוא הדמיון שבשינה מסתלקים המוחין ונשאר הדמיון שהוא אחורים של החכמה פירוש כמו מעשה כלאחר יד ר"ל שלא בכונת מתכוין רק כמתעסק בעלמא וכן אחורים של החכמה (שהוא המחשבה בכונת מחשב) הוא הדמיון שהמחשבות עוברות כמתעסק בעלמא בלי שום כונת מחשב והנה זו מדרגה קטנה מן חכמה עילאה שהוא החכמה עצמה בכונה עם כל זה אז"ל (שי"ר פ"א) חביבים דברי סופרים יותר כו' כי כח החכמה תתאה הוא כ"כ שמזכך את הדמיון ג"כ עד שכל הדמיון נעשה ג"כ כולו מלא כמה, וכשזוכה לכך להשיג דברי תורה אמתיים בחלום עי"ז מזדכך החלום יון שלו שהוא ג"כ דברי תורה וממילא גם ההרהורים בטילים שגרמו ר"ק מתקנים.

כמו שאמרו ז"ל (ברכות נ"ה) כשם שאי אפשר לבר כו' והתבן שבחלום הוא הר"ק ומאחר שאי אפשר לבר בלעדיו הרי גם הוא לצורך וע"י טיפין הללו הוא התחדשות אותם דברי תורה בחלום בדבר שקלקלו בו נתקנו: והנה החכמה תתאה הוא החלום עצמו כנ"ל ובעל החלום הוא יוסף הצדיק המשפיע לחכמת שלמה כנודע, פירוש כי דבר זה שהדמיון הוא מלא חכמה דבר זה הוא בשלמה המע"ה בנו של דוד המע"ה שהקים עולה של תשובה והוא הי' לו ירידות הרבה כנ"ל הכל לצורך עלי' עד שעלה למדרגה זו שא"צ במ גם הדמיון הוא מזוכך, ודבר זה אי אפשר רק ע"י ירידה כמו דרך משל גורף ביבין ומנקן ע"כ צריך לירד לתוך הביב ומתטנף אך אח"כ מתנקה ומתוקן להליך בנ"א, אך דרגא דיוסף הצדיק להיות שמור מן העבירה בכל כחו ושלא להיות גורף ביבין כלל ומדרגתו הוא שאין דמיון כלל היינו שמתרחק מכל מחשבה ורצון ומעשה של דמיון ומתעסק בעלמא שלא בכונת מכוין הכל לשם שמים, ולכך גם חלמותיו היו אמת אבל נתברר אמיתתן כשמלך שהיא אחר שאירע לו מה שאירע כנ"ל, כי ההתרחקות מן הדמיון כמטחוי קשת אין אמיתותו מבורר עדיין שהרי זהו במחשבה שבמוח שנעלם

מעין כל, רק בירידה לצורך עלי' שהוא משוקע בדמיון ומעלהו הכל לד' שיהי' כולו דברי תורה דבר זה הוא רק ע"י ההמשכה מלמעלה דבר זה שאין דמיון בעולם היינו איך מלכותו בכל משלה ואין עוד מלבדו וד' אלקים אמת איך אפשר שיהי' בעולם מה שאינו אמת ועי"ז מתעלה הדמיון עצמו, ודבר זה הוא ע"י היחוד הגמור שעל זה נאמר וכל אדם לא יהי' וגו' ואמרו ז"ל בירושלמי (יומא פ"א ה"ה) אפ"ל אותם שנאמר דמות פניהם פני אדם רק השכינה לבד אשר אליו נגלו כל תעלומות והכל מבורר, ולכך הצינור שדרך עליו יורדת החכמה תתאה לכחות הדמיון ג"כ הוא דרגא דיוסף היינו ההרחקה מן הדמיון כאלו אין דמיון, ודרך מעבר זה מגיע החכמה לתחתונים גם בכח הדמיון מאחר שכל כך אור הש"י מתפשט ומתגלה עד שכלפי אורו של הש"י הוא כאלו אין שם דמיון בעולם והיינו ע"י בהירות אור הבהיר המתגלה בלב בני אדם ונמצא יוסף נקרא בעל החלומות כולם ר"ל החלומות שהם דברי תורה ויש בהם חכמה תתאה, וזהו החלומות בה' הידיעה ואתיו קראוהו כן כי אז"ל (ברכות נ"ה:) כתיב בחלום אדבר כו' כאן ע"י מלאך כאן ע"י שד, פירוש ע"י מלאך היינו ע"י שליח הש"י כמ"ש (שמו"ר פ"ב) כל מקום שהמלאך נראה שם השכינה, נראית, וע"י שד היינו ע"י שליח האדם כמ"ש (ב"ר פ"כ) בנגעי בני אדם בנוי דאדם קדמאה, ומאחר שהם חשבו לחלום שוא הוא עצמו בעל החלום כי שלוחו של אדם כמותו ובודאי היו מכירים אותו שמוגדר בתכלית ושמור מן הדמיון כוזב בכל האפשר, וכמו שאז"ל (שם פפ"ד) דמות דיוקנו דומה לשל אביו שהוא מדת אמת ליעקב שלא הי' אצלו דמיון כוזב עד שגם בחלומו והנה ד' נצב עליו ויוסף הי' גם כן דמות דיוקנו אבל לא דיוקנא עצמה, [ואפי רברבי ואפי זוטרי איכא בינייהו, ומחלומו של יוסף מהירח נלמד דכשם שאי אפשר לבר כו' אך מ"מ גם הוא אמת דנתקיים בבלהה דמרבנתי' הואי נקראת ג"כ אם וזהו אפי זוטרי], רק הם ראו מדבתם רעה כי אינו יודע מענין ירידה לצורך כלל א"כ הרי אינו דבוק באמת לגמרי ומזה יהי' נמשך חלום כוזב, גם כי בי מלכים ימלוכו והם תלמידי חכמים יותר ממנו שאצלם הי' זה דבר פשוט ובאמת נתקיים אח"כ כשנודע לו זה ואין אדם עומד על ד"ת אלא א"כ נכשל והם לא נכשלו בדבר וידעוהו מתחלה לא עמדו על בוריו כ"כ ונחשב אצלו רודף, וכדרך ששמעתי בעובדא דההוא רוכל (ויק"ר פט"ז) שאמר ר' ינאי דמעולם לא ידע פשוטו של מקרא עד שבא רוכל זה והודיע פירוש רוכל מלשון רכיל שנכשל מקודם בדבר ואח"כ עמד על דברי תורה של פסוק נצור לשונך וגו' משא"כ ר' ינאי לא נכשל מעולם לא עמד על עומק פשוט.

של מקרא כלל כי אין מוליד התחדשות ללב עד דאבלעא לי' נבלע באיברים רק ע"י שנכשל ומוצא אח"כ שאז הוא שמחה גדולה ללב ומתרחב הלב עי"ז ועומד על עומק פשוטו של דבר, ולכך כשעמד יוסף על דבר זה זכה למלכות ולכך תחלה ע"י חלום פירוש דמיון שאינו מבורר נמכר שעדיין לא הי' מבורר כי לא ידע סוד ה' עד אח"כ שנתגלה לו ונדבק באמת גמור רחוק לגמרי מדמיון אז נתעלה ע"י חלום: ולכך פרשיות אלו קורין בחנוכה שהי' הנס בשמן שרומז לחכמה כמו שאמרו ז"ל בב"ב ובמנחות (פ"ה:), כי טמאו כל השמנים היינו בני יון ע"י חכמת יונית שהיא נגד תורה שבע"פ זה לעומת זה כמ"ש במק"א דאריסטו ראש חכמיהם הי' בימי שמעון הצדיק ראש חכמי המשנה [וע"י חכמת יונית העלוהעלו חזיר כדאי' במנחות (ס"ד):] הוא אדום כמו שדרשו

רז"ל (ויק"ר פי"ג) על פסוקי ואת החזיר יכרסמנה חזיר וגו' וכמו שאז"ל (איכ"ר פ"ב) יש חכמה באדום שנאמר והאבדתי חכמים מאדום ועי"ז עלו, ומלכות יון המשילו ז"ל (ויק"ר שם) בנמר ובמגן אבות לתשב"ץ על משנה עז כנמר שהנמר ממזר מארי וחזיר הבר, פירוש ארי הוא בבל כמו שאז"ל (שם) ובבבל הוא יסוד תלמוד בבלי כמ"ש במק"א כמו התרגום לשון בבל אחורים ללשון הקודש כן תורה שבע"פ לתורה שבכתב והמשניות חוברו בארי ישראל תחת ממשלת רומי וחבורם הוא תורה שבע"פ ואכמ"ל] וכ"א בזוהר דאינון קריבין לאורחי מהימנותא כי אין בין מים עליונים למים תחתונים אלא כמלא נימא ובס"ר שרק כותל דק כחוט השערה מפסיק בין ג"ע וגיהנם וזה טוב וזה רע, רק ע"י הדמיון טעו הרבה אחריהם גם בדורות אחרונים כנודע] וטמאו כל השמנים הם כל החכמות אמיתו' של חכמי ישראל נטבעו ונתערבו בחכמו' חיצונית ונעשה נס ע"י הכהנים שהם מלמדי התורה בישראל כמש"נ ובאת אל הכהנים יורו משפטיך, והתחלת תורה שבע"פ ע"י עזרא שהי' כהן וכן אחר החורבן ע"י ר' יוחנן בן זכאי הכהן עי' בהקדמת פירוש המשנה וביוחסין, וכהן גדול הגדול בחכמה מהם נמצא פך שמן חתום בחותמו שברוב חכמה שבו חתים פך והוא כלי חרס קטן, כענין פכים קטנים דיעקב שידוע שהם נפשות מישראל היותר גרועים כדש"נ איכה נחשבו לנבלי חרש וגו' וכמ"ש (סנהדרין נ"ב).

(דומה לקיתון של חרס כו' ועל זה נשתייר יעקב אבינו להעלות גם העמי הארץ שגם בהם יש תורה שהוא מדת יעקב, והחכמה הנמצאת בעמי הארץ שאין להם שכל להתחכם בחכמות בני נכר היא שנשארת טהורה וטמונה בחותמו של כה"ג כידוע בענין כל הגדול מחבירו כו' כי ר"ק מצוי' בת"ח ולא בע"ה ולכן בני הכפרים מקדימין ליום הכניסה דמחיית עמלק, כמו ששמעתי שבני הכפרים זכאן הם שקראום בכל מקום עמי הארץ רק לפי שבכאן הם חשובין ומקדימין לכבודה קראום בני הכפרים ולא עמי הארץ, כי כמו שאמרו ז"ל (ב"ב קכ"ג:) אין עמלק נופל אלא ביד זרעו של יוסף שומרי הברית כי כל כחו מצד שורש הרע הזה כמו שאמרו ז"ל (תנחומא תצא) חותך מילותיהן כו' כמש"נ ראשית גוים עמלק שהוא שורש הנעלם דרע שזהו עון זה שהוא שורש והתחלת הרע כנ"ל וכמ"ש במק"א, כך מפלתו ביד עמי הארץ יותר מבידי ת"ח כי הקול קול יעקב אינו ניצוח רק שאז אין ידי עשו שולטות כלל, אבל כששולטים.

אז הניצוח הוא רק ע"י הידים היינו מצות מעשיות שעיקרו רק בעמי הארץ וכמ"ש במק"א על דרשת רז"ל (סנהדרין ל"ז) אפי' רקנין שבך מלאים כו' ואכמ"ל יותר, ולכך חכמתם לא נטמאה אבל חתומה בחותם כהן גדול היינו כי היתה טמונה ונעלמת כי באמת אין נכרת כלל חכמת התורה בעמי הארץ רק שגלוי' לגבי כה"ג שהוא שורש כולל לחכמה, והיינו כי כל דבר יש י' מדרגות כנ"ל והראשון הוא שורש הנעלם שאין נגלה כלל והוא נעוץ ג"כ בסוף מעשה כידוע, ובעמי הארץ אין נגלה שום חכמת התורה רק מ"מ הרי שורש כל נפש מישראל מן התורה כנודע ע"כ יש בו ג"כ דברי תורה אך הוא בתכלית ההעלם, והוא רק מדרגה היותר עליונה שבחכמה היא לבדה יש בהם ומדרגה זו לבדה היא שנשארה אצל ישראל בעת גזירת יון שהיא חתומה בחותמו של כה"ג הראש למדריגת החכמים שבישראל שהוא נגד עומק ראשית זה, ועומק ראשית זה מן החכמה של חכמי ישראל נשאר טהור לגמרי אבל הוא מועט ומדרגה אחת לבד שאין בו

אלא להדליק לילה אחת ונעשה נס ודלק ח' ימים הם כל הח' מדרגות שאחריו כי שמן הפך עצמו הוא עומק ראשית עצמו וההדלקה הוא ההארה וההמשכה לכל מדרגות החכמה שאחריו להאיר לכל, ומדרגה העשירית לא נתקלקלה כי היא מדרגת העמי הארץ בסוד נעוץ סופה בתחלתה הנזכר למעלה ואכ"מ] ולכך הי' הנס ע"י כהנים וכן יציאת מצרים ע"י משה משבט לוי והי' ג"כ כהן כדרשת רז"ל וזבחים ק"ב.

(על פסוק בניו יקראו על שם הלוי ולא הוא וגםוגם אהרן הי' שותף להוצאה כמפורש בכתוב וכן למתן תורה כמ"ש בשבת (פ"ח.) ע"י תליתאי], כי שורש יציאת מצרים כדי לקבל התורה כמש"נ בהוציאך וגו', וכן גם יון הי' על קיום התורה שעיקר גזירתם הי' לבטל מתורה, (ויציאת מצרים ראש הנסים שנתנו לכתוב שסופן אסתר כדאי' ביומא כ"ט).

(שאז תשלום התורה שבכתב ואז נעקר יצרא דע"ז כדאי' בשהש"ר (פ"ז), וחנוכה ראש לנסים שלא נתנו לכתוב כדאי' ביומא שם) והיינו תורה שבע"פ שסופן גאולה העתידה שאז תשלום תורה שבע"פ ועקירת יצרא דעריות כנז"ל, ותורה שבכתב הוא יש מאין משא"כ תורה שבע"פ הוא יש מיש שכבר הי' תורה שבכתב והוא מבין דבר מתוך דבר לחדש, וכן נס דחנוכה שהי' כבר שמן מועט דהיינו יש מיש ולא יש מאין הגמור] וקיום התורה הוא ע"י תורה שבע"פ כמ"ש במק"א על שלמה המע"ה עשה אזנים לתורה, וב' תורות הם ב' כתרים דכתר תורה וכתר מלכות וכתר כהונה על גביהם ששניהם יונקים ממנו תורה כנ"ל, דובאת אל הכהנים ומלכות כמש"נ ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל במשפט האורים דאין נשאלים אלא למלך, כי הם דוגמת כתר חכמה בינה תורה שבכתב מחכמה עילאה נפקא דחכמה מה שלומד מאחרים ובינה שמבין דהר מתוך דבר היינו תורה שבע"פ, והיא מדת המלכות שזכה דוד [מזרעא דלאה שהיא אימא עילאה כנודע משא"כ מלכות יוסף מזרעא דרחל אימא תתאה כמ"ש במק"א] ונטלה (שם ע"ב:) כידוע כי בתורה שבע"פ נאמר בי מלכים ימלוכו, וכתר כהונה היא מדת הכתר שהוא עומק ראשית הנעלם כטעם איש פלוני וכהן הוא וכתובות י"ג) פירוש מיוחס, כי כהן אין לו שום טעם ועילה רק שהוא מזרע של אהרן הוא כהן יהי' מי שיהי', כי במלכות בית דוד עדיין יש בחירה כי יש כמה אלפים מזרעו ואין נבחר למלך רק אחד וגם אין מבוררים בגלות כי אין יחוסו נבדל] מי שהיא מעולה שבאחיו, משא"כ בכהנים הכל כהנים כי עיקר מעלתם מצד השורש הנעלם ולמעלה משכל האדם ואין שייך בחירת שכל אדם והתקרבות אחד מצד מעלתו כלל.

ולכך מהם הוא המשכת ב' הכתרים האחרים: והנה גלות מצרים בא ע"י מכירת יוסף היינו קלקול הברית כנזכר למעלה, כידוע מהאריז"ל כי נפשות דגלות מצרים הם מטיפי קרי דאדה"ר וגלות יון בקלקול החכמה כנ"ל והכל אחד כנ"ל, וכן ההתחלה בהעתקת התורה יונית כמ"ש במס' מגילת תענית שחשך העולם אז.

פירוש שע"ז התחילו להתערב חכמת יונית בחכמת התורה ונעדר אור התורה האמיתי וזה הי' באונס והתירו רבותינו כדאי' במגילה (ט.) וכן קרי דארה"ר מפורש בעירובין דחזי לאונסו וכן כל עון דהוז"ל נקרא רע מנעוריו וכאלו אנוס כנ"ל כי באמת נשמה שנתת בי טהורה רק ה שברא הש"י היצ"ר וההכרח שהי' איזה חסרון ופגם, ולכך התיקון

ג"כ ע"י כהנים שמעלתם ג"כ ע"ד ההכרח מן השמים ולא בבחירה כלל רק שנוולד ממשפחת כהנים כנ"ל ותיקון התחלת ההמשכה דיש מאין הוא ע"י ההחזרה לאין כנ"ל, ולכך קורין בשבת שבחנוכה על הרוב פרשת מקץ ובכל חנוכה קרבנות דנשיאים שהוא חנוכת המשכן, וזה ה"ל בניסן כי פרשת מקץ הוא תיקון הברית כידוע כל פרשה שבתורה שמה הנקרא על שם התחלתה הוא יסוד של כל הפרשה ופרשת מקץ הוא ההקצה מן החלום והיינו החזרת החלום והדמיון אל אמת וחכמה כענין בשוב ד' את שיבת ציון היינו כחולמים אז יהי' תיקון גמור לכל החלומות ואכ"מ] וקרבנות נשיאים הוא תיקון החכמה כי יש דמיון כוזב לגמרי וע"י שמירת הברית אז הדמיון שלו אמת ואין כוזב לגמרי, וכחלום יוסף שנתקיים ומלך הוא וכן יהושע ב"נ ושאר מלכים מזרעו, אך מ"מ אינו אמת גמור שתיכון לעד כי לעולמי עד אין מלך אלא משבט יהודה וימאס באוהל יוסף וגו' ועדיין אינו אמת גמור, וגם חכמת או"ה בחכמת הלימודיות וטבעית הם אמת לפי שעה דעוה"ז אבל אינו דבר הקיים לעולמי עד אחר ששמים וארץ כבגד תבלה, ולכך הגם דיוסף כפה יצרא דעריות מכל מקום יצרא דע"ז גבר רק ע"י ירבעם בעגלי זהב וכן עגל דמדבר ה"ל ע"י טס זהב שהעלו ארונו של יוסף כמשאז"ל (מ"ת תשא) כי ע"ז של ישראל אין לה בטול עולמית היינו דבעכו"ם כשחוזר מתבטלים מעשיו ג"כ וכאלו לא עשה כי כל מעשיו תוהו והבל.

משא"כ פעולת הישראלי א"א להתבטל דגם שחוזר נעשו כזכיות והמעשה לא נתבטלה [ולכך ילפינו לה (ע"ז נ"ב.) (דאין לה ביטול ממזבח והבן): וידוע דיש ב' מיני עבדות לאכפייא ולא הפכא, והראשון דרגא דיוסף הצדיק והב' הוא מקום שבעלי תשובה עומדים שנתהפך המר למתוק ואין צדיקים גמורים יכולים לעמוד שם כי אין בכחם להפך ונכשלים בו, כי מקום שבעלי תשובה עומדים היינו מקום החטא עצמו שנהפך לזכות ואל הצדיקים גמורים הוא חטא וחסרון, ויפה כתב בספר הישר לרבינו תם שאין צדיקים גמורים יכולים לעמוד מפני שהוא רע ע"ש ובאמת בגמ' מפורש דהוא למעלתם, אבל שניהם אמת כי באמת הצדיקים גמורים אין יכולים לעמוד בו מפני שהוא רע אצלם ומעלת הבעלי תשובה גדולה שנהפך המר למתוק, ולכך יוסף נמשל לשור כשור לעיל לקבל עול מלכות שמים בכבישת היצר ועשיית המצות שזה נקרא עול בפרק חלק גבי משיח גם בסיף פ"ב דברכות (י"ז) ומסובלים במצות, אבל יהודה נמשל לארי' מלך בחיות והמלך פורץ לו גדר ואין מוחין בידו, (ב"ק ס:) ומימי לא ראיתי ארי סבל קידושין פ"ב) כי אינו סובל עול רק עושה מה שלבו חפץ כי הוא הגבר הקים עולה של תשובה להיות נעשה גם המר מתוק וכל מעשיו אך טוב, ושני הפנים היו במרכבה כידוע ומהם ה"ל זה לעומת זה במרכבה החיצונית של זה לעומת זה פני ארי' יצרא דעריות לעשות מה שלבו חפץ ופני שור לקבל עול ועבודה זרה ונכרי' ביצרא דע"ז, וז"ש (חגיגה י"ג:): ששטו פני שור מהמרכבה בעשיית העגל פירוש כמ"ש (שמו"ר פמ"ב) כי העגל עשו ערב רב שהם נקראים עויך עמו של משה שהוא קבלם, כי בני ישראל נקראים עם ד' שעיקר אמונתם בהש"י רק משה הוא המלמדם לזה וכפדגוג המגדל את בן המלך, ולכך הם רבו עם משה ואמרו כל העדה כולם קדושים וגו', אבל הערב רב הם רק האמינו במשה שראו נסים ונפלאות שעשה ונקראים עם משה ולא עם ד' כי לא ידעו את ד' כי הם גשמיים ואין משיגים רק דבר גשמי נגלה ונראה למראית עין, ולכך אמרו כי זה

משה האיש אשר העלנו וגו' והוצרכו לתמונה אחרת שיאמינו בה כי בלא תמונה נגלית לעין לא הי' מושג אצלם אמונה, כידוע דכנס"י אמונה אתקריא וכמו שאמרו ז"ל (שבת צ"ז).

(דבנ"י מאמינים בני מאמינים ואמונה היינו בדבר שאינו מוחש לעין. אבל הערב רב אין להם השגה ואמונה רק בדבר מוחש ולכך האמינו רק במשרע"ה ואח"כ בקשו תמונת להם ועשה דמות שור אלה אלקיך, פירוש כמש"נ בהוציאך וגו' תעבדון את האלקים וגו' כי ההוצאה הוא כדי לקבל עבדות ועול מצות וזהו פני השור אלא שבמרכבה יש ד' פנים כענין פעמים שביטולה של תורה זהו יסודה, (מנחות צ"ט) ויש ג"כ פני אר"ל להיות כמלך פורץ גדר לכבוד שמים ושאר הפנים כי זה כל התורה שלא יהי' גדר וגבול ידוע שזה נקרא ג"כ פסל ותמונה וכמ"ש במק"א, וזהו מדת ישראל עמא פזיזא דקדמי פומייהי לאודנייהו ואיקיים בהו תומת ישרים תנחם, (כמ"ש שבת פ"ח).

(אבל הערב רב המה יבקשו רק בדבר מוחש ומורגש ולכך שמטו פני השור שבמרכבה פירוש עשו תמונתה מוחשיית על שם עבודת המצות כשור לעול שזהו העיקר אצלם שאין משיגים יותר, וזהו ע"ז כשצריך פסל ותמונה להשגת הש"י ולהשגת תורתו [כי כמו שהש"י אין קץ וסוף לו כך אין סוף וקץ לתורתו] ועל זה לא שייך לאכפייא שהרי אינו מסיתו לפרוק עול רק אדרבא לקבל עליו עבדות ועול אלא שהוא עבודה זרה ונכרי', רק צריך לאהפכא ע"י חכמה כשלמה המע"ה שלא מיחה בנשיו כמו שאז"ל (שם נ"ו) דלכן מעלה עליו הכתוב כו' ולמה לא מיחה ובירושלמי הובא בתוס' חגיגה (ב) בענין מרכבמרכב על הפרידה אי' אין למדין, מתקוע שהי' תוקע עצמו לעשות היפך מלכות ב"ד כן כמ"ש סנהדרין ק"ג) באמון כלום אני עושה אלא כדי להכעיס את בוראי והתימא שקראו בוראי וידע שהוא יוצר הכל איך אפשר לחטוא ולרצות להכעיס, אבל בעצם הש"י מלך מלא רחמים רק הכעס נקרא פנים של זעם וכמש"נ פני ולכו וגו', ובמלך אמרו ז"ל וברכות ל"ד:) כיון שכורע שוב אינו זז זוקף כי אינו זז הכרת הנוכח ממנו ורצה להכעיס ולהעלות מדת הכעס וההסתרה והצמצום, כי הגם שזהו קורת רוח מעין עוה"ב מ"מ יפה שעה אחת בתשובה כו' (אבות פ"ד) כי אין מקום לעבודה ותשובה ומעש"ט רק ע"י הצמצום וההסתרה שבעוה"ז: ועוה"ב נקרא ירושת הארץ במשנה ר"פ חלק, ולכך מלך הארץ טועם באמת מעין עוה"ב בפרט שלמה המע"ה שנאמר בו וישב על כסא ד' וכתיב השמים כסאי, ושמים הוא מקום שאין בו יצ"ר ולא הי' לי מקום כלל למצוא מקום לשעה אחת דתשובה ומעש"ט דעוה"ז רק ע"י שצא מיחה ונשואי בת פרעה הרבות סוסים כדי להשיב מצרימה פירוש שיחזור ענין ההסתרה למקומו, ואמר אני ארבה ולא אשיב פירוש שחשב שלא יהי' השבה גמורה שיחזור הגלות והיסורין באמת למקומו, וכמו שאמרו ז"ל (שבת נ"ו).

(בשעה שנשא שלמה את בת פרעה נעץ כו' רק צמצום ומקום לעבודה, וזה שאז"ל (שי"ר פ"א) מלך והדיוט ובתחלה כו' ואכ"מ, וזה שאמרו (סנהדרין ק"ד: בקשו למנות עוד אחד כו' שיפלא מאוד איך יעלה על הדעת אבל הוא כמ"ש (שם ק"ח) ג"כ בדור המדבר לחד מ"ד. והלא הוא דור חביב מכל הדורות, (ירושלמי ע"ז פ"א) רק דעוה"ב נקרא ארץ כנ"ל כי הוא עולם וארץ מיוחד כמו עוה"ז רק שהוא בבהירות אור והכרת

הנוכח בלא בחירה ורצון ומ"מ נקרא עולם וארץ שהוא מוגדר, ולכך יפה שעה אחת בתשובה כו' מכל חיי עוה"ב ועל דבר שאינו בעל תכלית לא שייך לומר יפה כו' מכל כו' אחר שאינו ממונו, רק כשגם זה בעל גבול ותכלית ויש גבוה מעל גבוה היא חכמה עליונה שלמעלה מבינה שמשם נמשך חכמת שלמה המע"ה וכן דור המדבר שמאסו בארץ חמדה כי השיגו אספקלריא המאירה דמשרע"ה שלמעלה ממדריגת ארץ שהוא עוה"ב, ואצלם עוה"ב ג"כ עוה"ז שאין ישראל יכולים לקבל בו רוב טובה (יבמות מ"ז).

(והיכן אריכות ימים לעולם שכולו ארוך ואצלם עוה"ב ג"כ קצר רק מקומם בעולם אחר שאין שייך עליו לומר ג"כ עין לא ראתה וגו' דלא קיימא לשאלה כלל, ובאמת גם כל אותם שאין להם חלק לעוה"ב מזרע ישראל יש להם חלק שם כמ"ש (ת"ז ל"ט) ישראל עלו במחשבה, וכמ"ש (חלק ק"ה) דורשי רשומות אמרו כולם כו' פירוש כי הרשימו נשאר גם בעוה"ב מהם כידוע בכל דבר שהי' ונסתלק נשאר הרשימו, ולכן דורשי רשומות הכירו שכולם כו' מצד הרשימו] כי התיקון מצד לאכפייא על זה נאמר ועמך כולם צדיקי"ם לעולם ירשו ארץ שהוא עוה"ב שאז יהי' סילוק היצר ולא יעשה רע, משא"כ שלמה המע"ה נתאוה לשעה דתשובה דעוה"ז שטובה יותר שהוא לאהפכא שיהי' נעשה המר מתוק, זהו מצד החכמה שלמעלה מבינה ששם התשובה משא"כ על חטא דהו"ל שיצא ממדרגת צדיק אין מועיל לו תשובה שהוא בבינה דהיינו עוה"ב דהיינו חרטה בלב לבד רק גם לתקן החכמה היינו שיהי' נעשה מדמיון חכמה, כמו דרך משל שאז"ל בב"ר (פ"ט) והנה טוב מאוד זו שינה שישן קימעא ויגע בתורה הרבה שע"י הסתלקות המוחין והעלאת הדמיון לשעה עי"ז אדרבא מתחזקים עוד יותר, והיינו ירידה לצורך עלי' וזה כל ישעו של שלמה המע"ה להיות דייקא מלך והדיוט ומלך, וזהו כל עיקר תכלית הבריאה כידוע כי יתרון האור דייקא מן החושך ואין אדם עומד על דברי תורה אלא א"כ נכשל, (גיטין מ"ג) וכן מעשה העגל הוליד כל ספר תורת כהנים כידוע וכמו"ש בויק"ר (פכ"ב) טעם הקרבנות כדי שלא יזבחו לשעירים משל כו' והוא ג"כ דברי הרמב"מ במורה נבוכים כמ"ש מהר"מ אלשקר [סי' קי"צ] כי הם רצו בעבודה כשורכשור לעול כנ"ל וניתן להם כן בקדושה וזובח לאלקים יחרם בלתי לד' לבדו כולו קודש טוב, וזכה אהרן לכהונה בשביל מעשה העגל שאמר מוטב יתלה הסרחון בי (ויק"ר פ"י) לכך נתלה התיקון בו, וידוע כי ספר תורת כהנים מלא תורה וחכמה כמי שאז"ל בב"ר (פ"ג) על פסיק האור כי טוב וכו' בתוס' רפ"ג דברכות על הכה את הארי, גם בלשון רז"ל (ב"מ ק"ט): כי מטית שחיטת קדשים תא ואקשי פירש"י שהיא עמוקה, ועיקר חדושין דאורייתא נתחדש אחר ההעלם והחושך שקרה במעשה עגל ושבירת הלוחות [וז"ש פ"ק דשבת (י"ז) והי' איתו יום קשה כיום כו' כי גם מעשה עגל גרם איסירין והלכות חדשות] וחנוכת המשכן בניסן שהוא ר"ה למלכים מלכי ישראל: סליק ספר לקוטי מאמרים מעצם כתי"ק בסייעתא דשמיא